

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 2014-2019

Α΄ ΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
Διαδικασία και Όργανα κατάρτισης του Στρατηγικού Σχεδίου	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	9
1.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	9
1.2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ	9
1.3. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	10
1.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ	11
1.5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Α- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	14
ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ	14
2.1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	14
2.1.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	14
Α. Εθνικό Επίπεδο	14
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	14
☐ Ατμοσφαιρική ρύπανση	14
☐ Θόρυβος	17
☐ Ορεινοί Όγκοι	18
☐ Περιοχές Natura	21
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες	24
2.1.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	25
☐ Ατμοσφαιρική Ρύπανση	25
☐ Θόρυβος	26
☐ Ορεινοί Όγκοι	26
☐ Περιοχές Natura	27
2.1.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ –ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	28
2.2. ΥΔΑΤΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	31
2.2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	31
☐ Υπόγεια ύδατα	32
☐ Επιφανειακά ύδατα - Ποταμοί - Ρέματα	33
☐ Επιφανειακά Ύδατα – Λίμνες - Υγρότοποι	35
☐ Ύδρευση	38
☐ Αποχέτευση όμβριων και ακαθάρτων	41
☐ Αντιπλημμυρική Προστασία	45
2.2.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	48
Α. Εθνικό Επίπεδο	48
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	50
2.2.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ –ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	52
2.3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ	55
2.3.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	55
Α. Εθνικό Επίπεδο	55
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	57
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες	59
2.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	60
Α. Εθνικό Επίπεδο	60
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	60
2.3.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	63
2.4. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	64
2.4.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	64
Α. Εθνικό Επίπεδο	64

Β. Περιφερειακό Επίπεδο	65
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	66
2.4.2. ΚΥΡΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	66
2.4.3. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	67
Πλαίσιο πολιτικής – Πρόγραμμα Μητροπολιτικών Παρεμβάσεων	68
2.4.4. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	71
2.5. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	72
2.5.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	72
Α. Εθνικό Επίπεδο	72
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	73
□ Διευρωπαϊκά και Υπεραστικά Δίκτυα Μεταφορών.....	73
□ Δημόσιες συγκοινωνίες μητροπολιτικής εξυπηρέτησης.....	75
□ Κύριο οδικό δίκτυο Αττικής	76
□ Παρεμβάσεις βιώσιμης κινητικότητας	77
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	78
2.5.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ	79
Α. Εθνικό Επίπεδο	79
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	80
2.5.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	83
2.6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ	86
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Β -ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΥΓΕΙΑ, ΠΑΙΔΕΙΑ, ...	90
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ	90
3.1. ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ –ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ.....	90
3.1.α. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ	90
□ Αποδέκτες των Υπηρεσιών.....	90
□ Υφιστάμενη κατάσταση ανά Περιφερική Ενότητα.	90
3.1.β. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ.....	92
□ Αποδέκτες των Υπηρεσιών	93
□ Υφιστάμενη κατάσταση ανά Περιφερειακή Ενότητα	93
3.1.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΥΓΕΙΑΣ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	97
3.1.3.α. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ : ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ	103
3.1.3.β. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ : ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ.....	108
3.2. ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ.....	114
3.2.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	114
□ Αποδέκτες των υπηρεσιών.....	114
□ Υφιστάμενη κατάσταση ανά Περιφερειακή Ενότητα	114
3.2.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ	116
3.2.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ: ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ.....	117
3.3. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ	120
3.3.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	120
□ Αποδέκτες των Υπηρεσιών	120
□ Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας	120
3.3.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.....	121
3.3.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	124
3.4. ΠΑΙΔΕΙΑ	128
3.4.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	128
□ Αποδέκτες των υπηρεσιών.....	129
3.4.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	130
3.4.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ	131
3.5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ Β	133
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Γ- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	136
4.1. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	136
4.1.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	136

Α. Εθνικό Επίπεδο	136
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	137
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	140
4.1.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	141
Α. Εθνικό Επίπεδο	141
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	142
4.1.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	143
4.2. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	144
4.2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	144
Α. Εθνικό Επίπεδο	144
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	145
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	151
4.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ	152
Α. Εθνικό Επίπεδο	152
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	153
4.2.3 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	156
4.3. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ –ΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	160
4.3.1.α. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ.....	160
Α. Εθνικό Επίπεδο	160
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	160
4.3.1.β. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ –ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΑΠΕ)	161
Α. Εθνικό Επίπεδο	161
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	162
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	163
4.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ- ΕΝΕΡΓΕΙΑ –ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΑΠΕ)	164
□ Μεταποίηση.....	164
□ Ενέργεια – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας.....	166
4.3.3 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ -ΕΝΕΡΓΕΙΑ	168
4.4. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	169
4.4.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ –ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	169
4.4.1.α. Επιχειρηματικότητα – Κοινωνική Οικονομία	169
Α. Εθνικό Επίπεδο	169
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	171
4.4.1.β. Τουρισμός.....	172
Α. Εθνικό Επίπεδο	172
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	173
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	182
□ Επιχειρηματικότητα – Κοινωνική Οικονομία.....	182
□ Τουρισμός.....	185
4.4.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	186
4.4.2.α. Επιχειρηματικότητα – Κοινωνική Οικονομία	186
Α. Εθνικό Επίπεδο	186
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	186
4.4.2.β. Τουρισμός.....	187
4.4.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ-ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	189
4.5 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ	192
4.5.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	192
Α. Εθνικό Επίπεδο	192
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	194
Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες.....	195
4.5.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ	197
Α. Εθνικό Επίπεδο	197
Β. Περιφερειακό Επίπεδο	197
4.5.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	201

4.6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ	202
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 :ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Δ- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	207
5.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	207
5.1.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	207
☐ ΑΙΡΕΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	207
☐ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ –ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ	207
5.1.2. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ.....	211
Η ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	211
Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....	212
5.1.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	214
5.2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	215
5.2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	215
☐ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	216
☐ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ	216
☐ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	227
☐ Καλές Πρακτικές	234
5.2.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	235
5.3. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΤΠΕ)	235
5.3.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	235
☐ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΠΕ.....	236
☐ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΠΕ.....	237
5.3.2. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	238
5.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	239
5.4.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ.....	240
5.4.2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ.....	247
5.4.3. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	250
☐ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ.....	250
☐ ΜΙΣΘΩΜΕΝΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	252
5.4.4. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ	253
5.5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ	256
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	260
ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ.....	260
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ.....	260
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ & ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ/ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑ	261
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	276
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΗΓΕΣ.....	276
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ (Ν. 3852/2010, άρθρο 3):.....	278
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	279
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού – Ομάδα Εργασίας για τη σύνταξη του Στρατηγικού Σχεδίου της Περιφέρειας Αττικής 2014-2019.....	280

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Διαδικασία και Όργανα κατάρτισης του Στρατηγικού Σχεδίου

Η σύνταξη του Πενταετούς Επιχειρησιακού Προγράμματος αποτελεί υποχρέωση της Περιφέρειας βάσει του άρθρου 268 του Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης».

Ειδικότερα θέματα σχετικά με το περιεχόμενο, τη δομή, τον τρόπο υποβολής, τη διαδικασία κατάρτισης, παρακολούθησης και αξιολόγησης των Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των ΟΤΑ β' βαθμού, ρυθμίζονται από την 35829/2014 (ΦΕΚ 2642/Β/2014) Απόφαση Υπουργού Εσωτερικών.

Οι παραπάνω θεσμικές ρυθμίσεις αποσκοπούν στην εισαγωγή μόνιμων εσωτερικών διαδικασιών και συστημάτων προγραμματισμού στην Περιφέρεια. Στόχος είναι η διαδικασία του προγραμματισμού, της παρακολούθησης και της μέτρησης των αποτελεσμάτων των δράσεων της Περιφέρειας, να αποτελέσει μια σταθερή εσωτερική λειτουργία, στην οποία θα συμμετέχει σε όλες τις φάσεις, με συγκεκριμένο ρόλο, το ανθρώπινο δυναμικό της.

Το Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα της Περιφέρειας αποτελεί ένα εργαλείο άσκησης του αναπτυξιακού της ρόλου, έχει πολυτομεακό χαρακτήρα, με εύρος θεματικών αντικειμένων αντίστοιχου του φάσματος των θεμάτων που απασχολούν την καθημερινή λειτουργία της Περιφέρειας και των αρμοδιοτήτων της και εν δυνάμει το σύνολο των περιφερειακών υποθέσεων. Στις προτεραιότητες του Προγράμματος αντανακλάται η βούληση και το όραμα της Περιφερειακής Αρχής καθώς και οι στόχοι του αναπτυξιακού σχεδιασμού σε περιφερειακό επίπεδο.

Το Πρόγραμμα λειτουργεί ως κατευθυντήριο πλαίσιο προσδιορισμού και συντονισμού των ενεργειών όλων των οργάνων διοίκησης και υπηρεσιών, προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι του¹. Ειδικότερα σύμφωνα με τον Ν. 4269/2014 (παρ. 3, 8^α) «*περιλαμβάνονται κατά προτεραιότητα, έργα και δράσεις που προωθούν την εφαρμογή του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας-Αττικής*»² και παράλληλα κατά την κατάρτισή του, ελήφθησαν υπόψη οι προβλέψεις διεθνών, ευρωπαϊκών και εθνικών πλαισίων στρατηγικής, υπερκείμενων τομεακών και χωρικών σχεδίων και η σχετική νομοθεσία³.

Στόχος της Α' φάσης του σχεδιασμού, αυτής του Στρατηγικού Σχεδιασμού, είναι η αποτύπωση ενός συνεκτικού πλαισίου ολοκληρωμένου αναπτυξιακού σχεδιασμού, ικανού να προσανατολίσει την επιχειρησιακή δράση της Περιφέρειας στην αξιοποίηση των αναπτυξιακών της δυνατοτήτων με την οικοδόμηση ενός βιώσιμου περιφερειακού οικονομικού μοντέλου και στην ανάσχεση-αντιμετώπιση των αρνητικών συνεπειών της ύφεσης, που μετέβαλλαν δραματικά τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας.

Αφετηρία του σχεδιασμού αποτελεί το Αναπτυξιακό Όραμα της Περιφέρειας, για την κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανασυγκρότηση της Αττικής, ως Περιφέρεια της

¹ Βλ. «Οδηγός Παρακολούθησης, Αξιολόγησης, Επικαιροποίησης και Αναθεώρησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Περιφερειών», Υπ. Εσωτερικών, ΕΕΤΑΑ, 9/2011, Σελ. 2-5

² Ν. 4277/2014 (ΦΕΚ 156^Α/1-8-2014)

³ Βλ. σχετικά Παράρτημα 2

Ευρώπης, με μοχλούς ανάπτυξης την πολιτιστική της ταυτότητα, τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις, την προστασία της εργασίας, την τεχνολογία και την καινοτομία.

Κεντρικό σημείο αναφοράς αποτελεί η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στην ολοκληρωμένη και ισόρροπη ανάπτυξη της Αττικής.

Την κατάρτιση του Επιχειρησιακού Προγράμματος συντόνισε η Εκτελεστική Επιτροπή (Ε.Ε.), η οποία το εισηγείται στο Περιφερειακό Συμβούλιο και έχει την ευθύνη της υλοποίησής του (Ν. 3852/2010 άρθρο 174).

Το έργο της Ε.Ε. υποστηρίζει η Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, η οποία έχει την ευθύνη:

α) της εξειδίκευσης των στόχων και των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής στο επίπεδο της Περιφέρειας,

β) της υποστήριξης των οργάνων διοίκησης, των υπηρεσιών και των νομικών προσώπων της Περιφέρειας κατά τη διαδικασία κατάρτισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος και των Ετήσιων Προγραμμάτων Δράσης της Περιφέρειας,

γ) της συγκέντρωσης όλων των απαιτούμενων στοιχείων από τις υπηρεσίες της Περιφέρειας και των νομικών της προσώπων για την σύνταξη του σχεδίου Επιχειρησιακού Προγράμματος,

δ) της σύνταξης του σχεδίου Στρατηγικού Σχεδιασμού και Επιχειρησιακού Προγραμματισμού του Επιχειρησιακού Προγράμματος καθώς και του σχεδίου του Ετήσιου Προγράμματος Δράσης το οποίο εξειδικεύει το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα κατ' έτος⁴.

Στο πλαίσιο αυτό συγκροτήθηκε Ομάδα Εργασίας από υπαλλήλους της Δ/σης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού⁵, η οποία σχεδίασε έρευνα ερωτηματολογίου με τη συμμετοχή όλων των υπηρεσιακών μονάδων της Περιφέρειας, στην οποία και βασίστηκε η αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης. Επιπλέον η Ομάδα βάσει της έρευνας άλλα και άλλων δευτερογενών στοιχείων και πηγών, αξιολόγησε περιορισμούς και κρίσιμα ζητήματα στην κατεύθυνση επεξεργασίας και διατύπωσης Στρατηγικών Στόχων και κατέληξε στη σύνταξη του παρόντος τεύχους του Στρατηγικού Σχεδίου για την περίοδο 2014-2019.

Μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης του Στρατηγικού Σχεδίου, ακολουθεί⁶:

1. Η υποβολή του Στρατηγικού Σχεδίου στην Εκτελεστική Επιτροπή της Περιφέρειας, η οποία αφού συνεργαστεί με τους Δήμους της Περιφέρειας για την διασφάλιση του συντονισμού και την προώθηση τυχόν διαβαθμιδικών συνεργασιών, εισηγείται το στρατηγικό Σχέδιο στο Περιφερειακό Συμβούλιο
2. Η υποβολή του τελικού Σχεδίου προς συζήτηση και ψήφιση στο Περιφερειακό Συμβούλιο Αττικής
3. Η υποβολή του εγκεκριμένου Σχεδίου προς συζήτηση στην Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης και δημοσιοποίησή του για διαβούλευση, για δυο τουλάχιστον εβδομάδες στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας (www.patt.gov.gr)
4. Η διοργάνωση δράσεων διαβούλευσης με απόφαση Περιφερειάρχη (ενδεικτικά: Ημερίδα /Συναντήσεις Εργασίας ανά Περιφερειακή Ενότητα , Θεματικές Συναντήσεις Εργασίας κλπ)
5. Η συγκέντρωση σχολίων διαβούλευσης (παρεμβάσεων, διορθώσεων, συμπληρώσεων κλπ),

⁴ Υπ αριθ. 44403/4-11-2011 ΥΑ (ΦΕΚ 2494/Β/2011) «Έγκριση τροποποίησης του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας της Περιφέρειας Αττικής»

⁵ Βλ. Παράτημα 4

⁶ Ν. 3852/2010 άρθρα 163, 174, 178 και 35829/6-10-2014 Απόφαση Υπουργού Εσωτερικών, άρθρο 4

- από τη Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, για την επεξεργασία τους
6. Η κατάρτιση του Επιχειρησιακού Σχεδίου της Περιφέρειας 2014-2020 και
7. Η ψήφισή του, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες διαδικασίες.

Καθ' όλη τη διάρκεια σχεδιασμού και σύμφωνα με τα ανωτέρω στάδια, βασική επιδίωξη είναι το παρόν Στρατηγικό Σχέδιο να αποτελέσει τη βάση για περαιτέρω διευρυμένες διαβουλεύσεις της Περιφέρειας με πρωτοβάθμιους Οργανισμούς της Αυτοδιοίκησης, φορείς ιδιωτικού-δημόσιου-κοινωνικού τομέα, συλλόγους αλλά και μεμονωμένους πολίτες και να λειτουργήσει ως βασικός μοχλός ολοκληρωμένης και βιώσιμης ανάπτυξης της Περιφέρειας Αττικής.

Σημειώνεται ότι η διαδικασία διαβούλευσης έχει ουσιαστικά ξεκινήσει μέσα από την διοργάνωση μεγάλων ημερίδων για ειδικά θέματα. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- Διεθνές συνέδριο για την Διαχείριση Απορριμμάτων
- ΠΕΣΔΑ (Δημόσια Διαβούλευση)
- Πεσκε (συμπλήρωση ερωτηματολογίων και έρευνα)
- 1^η Επιτροπή Παρακολούθησης του ΠΕΠ Αττικής
- Ημερίδα Διαβούλευσης Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την προγραμματική περίοδο 2014-2020
- Τρία workshops επιχειρηματικής ανακάλυψης (Τουρισμός-Πολιτισμός, περιβαλλοντική Τεχνολογία, Αγροτοδιατροφή)
- Νέα στρατηγική marketing για την τουριστική προβολή της Περιφέρειας Αττικής
- Φόρουμ Δυτικής Αττικής και θέματα Ρομά
- Τεχνική συνάντηση για την ένταξη στοχευμένων δράσεων για τα ΑΜΕΑ στο ΕΠ Αττικής 2014-2020 (συνδιοργάνωση με ΕΣΑΜΕΑ)

Καθώς και πολλές συναντήσεις ανά περιφερειακή ενότητα με ΟΤΑ Α' βαθμού, φορείς και συλλογικότητες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

1.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Περιφέρεια Αττικής βρίσκεται στο κεντρικό τμήμα της χώρας και ειδικότερα καταλαμβάνει το νοτιοανατολικό τμήμα της Στερεάς Ελλάδας. Έχει έκταση 3.808 km² και καλύπτει το 2,9% της συνολικής έκτασης της χώρας. Έδρα της είναι η Αθήνα, η οποία αποτελεί και την πρωτεύουσα της Ελλάδας.

Η Περιφέρεια Αττικής γεωγραφικά διακρίνεται σε δύο μεγάλες υποενότητες, την «Περιφέρεια Πρωτευούσης» και το «υπόλοιπο Αττικής».

Η «Περιφέρεια Πρωτευούσης» περιλαμβάνει το πολεοδομικό συγκρότημα Αθήνας – Πειραιά και οριοθετείται από το όρος Αιγάλεω, το Ποικίλο όρος, την Πάρνηθα, τον Υμηττό και την Πεντέλη (λεκανοπέδιο της Αθήνας), αποτελώντας το 11,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας Αττικής και συνιστά ουσιαστικά τη «βασική περιοχή» (“corearea”) του ευρύτερου χώρου της Αττικής, έχοντας τα χαρακτηριστικά μιας **Μητροπολιτικής περιοχής**.

Το «Υπόλοιπο Αττικής» καλύπτει το 88,8% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και περιλαμβάνει ουσιαστικά την περιφερική ζώνη του Λεκανοπεδίου της Αθήνας και ένα πλέγμα μικρότερων πόλεων και οικισμών που είναι πολύ στενά συνδεδεμένο με τη «βασική περιοχή» αλλά και την περιφερική της⁷.

1.2. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

Η Περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει τον πρώην Νομό Αττικής και συγκροτείται από τις παρακάτω οκτώ (8) Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ)⁸:

1. Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών
2. Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών
3. Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών
4. Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών
5. Π.Ε. Ανατολικής Αττικής
6. Π.Ε. Δυτικής Αττικής
7. Π.Ε. Πειραιώς
8. Π.Ε. Νήσων

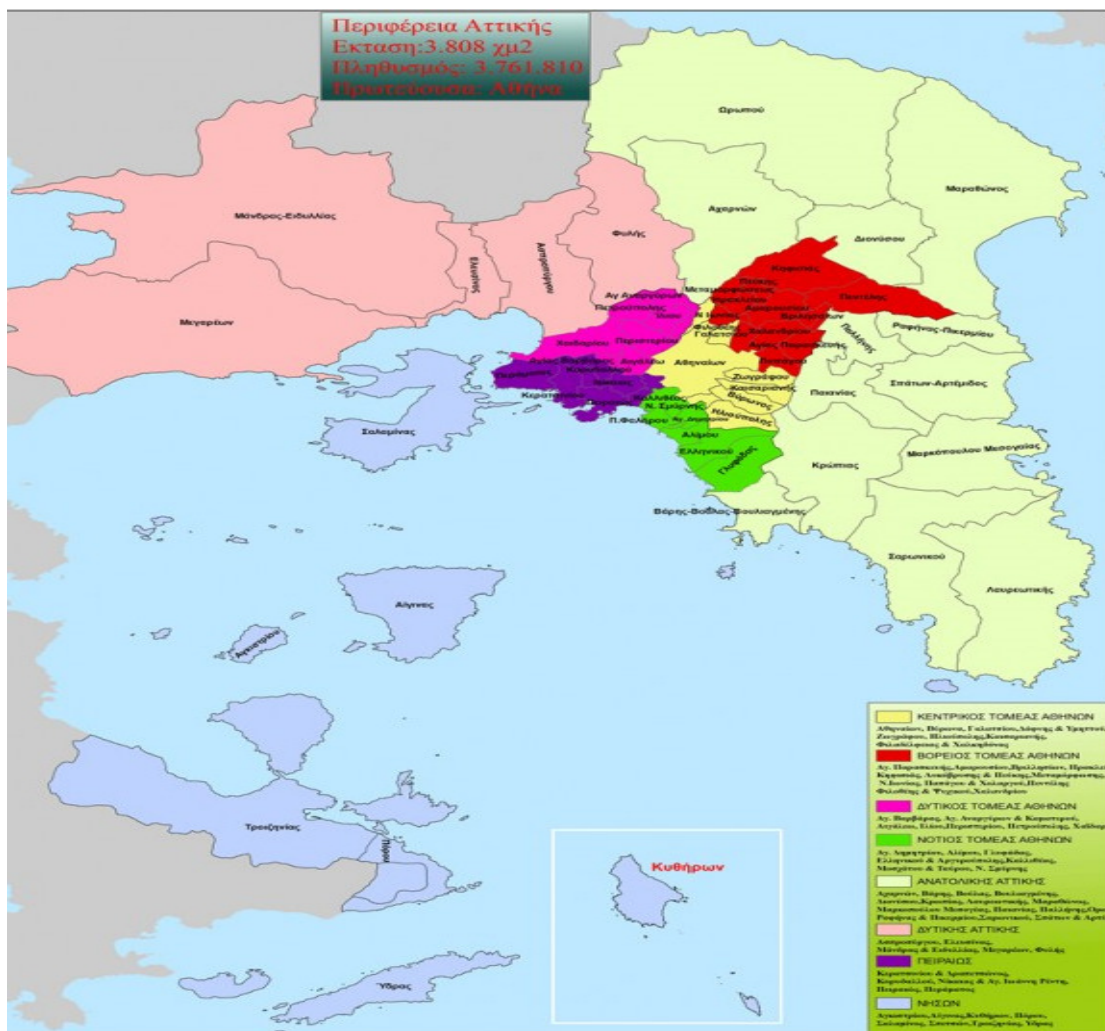
---

⁷ Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΠΕΠ Αττικής προγραμματικής περιόδου 2014-2020

⁸ Ν. 3852/2010, άρθρο 3 παρ. θ. και αναλυτικά βλ. Παράρτημα 3

Χ.1.1. : Διοικητική δομή Περιφέρειας Αττικής –Περιφερειακές Ενότητες

1.3. ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ

Ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας Αττικής κατά την απογραφή του 2011 ανερχόταν σε 3.828.434 κατοίκους μειωμένος κατά 1,7% περίπου σε σχέση με την απογραφή του 2001 ακολουθώντας την γενικότερη πορεία σε επίπεδο χώρας.

Αν και κατέχει χωρικά μόλις το 2,9% της επικράτειας του ελλαδικού χώρου, η Περιφέρεια Αττικής συγκεντρώνει το 35,4% του συνολικού μόνιμου πληθυσμού της χώρας, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, επιβεβαιώνοντας τον Μητροπολιτικό της χαρακτήρα.

Πίνακας 1.1.: Συνολικός Πληθυσμός Περιφέρειας Αττικής

ΧΩΡΙΚΗ/ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286	100%
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΤΤΙΚΗΣ	3.828.434	35,4%

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ, ΦΕΚ 698/Β/2014

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας κατανέμεται στις επιμέρους Περιφερειακές Ενότητες ως ακολούθως:

Πίνακας 1.2.: Πληθυσμός ανά Περιφερειακή Ενότητα

ΧΩΡΙΚΗ/ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	% ΕΠΙ ΣΥΝ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΠΕ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.029.520	26,9%
ΠΕ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	592.490	15,5%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	489.675	12,8%
ΠΕ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	529.826	13,8%
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	502.348	13,1%
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	160.927	4,2%
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΑ	448.997	11,7%
ΠΕ ΝΗΣΩΝ	74.651	2,0%

Πηγή: Επεξεργασία Στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ, ΦΕΚ 698/Β/2014

1.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΩΡΟ

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί το σημαντικότερο πόλο διαμόρφωσης του εθνικού αναπτυξιακού περιβάλλοντος από πλευράς επιχειρηματικότητας, υποδομών μεταφορών, χρηματοοικονομικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, παραγωγικής διάρθρωσης, επενδύσεων καινοτομίας και τεχνολογίας, συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της χώρας, παράγοντας σχεδόν το 1/2 του συνολικού ΑΕΠ (48% το 2010), διαθέτει την υψηλότερη παραγωγικότητα της εργασίας σε όλους τους τομείς και το 50% του εθνικού δικτύου τεχνικής υποδομής.

Επίσης, κατέχει κεντροβαρή θέση στον ελλαδικό χώρο, καθώς βρίσκεται επί του βασικού αναπτυξιακού άξονα (σχήματος “S”) της χώρας και αποτελεί τον ισχυρότερο αναπτυξιακό πόλο αυτού του άξονα.

Ως προς τις τεχνολογικές της επιδόσεις, η Περιφέρεια διαθέτει το μεγαλύτερο όγκο υπηρεσιών στους τομείς της εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης (Ε&Α) και υπερσχύει σε όλους τους δείκτες ως προς τις υπόλοιπες Περιφέρειες στους τομείς της έρευνας & καινοτομίας και της χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (παρουσιάζοντας όμως σημαντική υστέρηση σε σχέση με την Ε.Ε.).

Ιδιαίτερα η Αθήνα, ως πρωτεύουσα, αποτελεί το βασικό κέντρο των διοικητικών υπηρεσιών της χώρας και παροχής προηγμένων υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και χαρακτηρίζεται από πολλαπλότητα λειτουργιών και δραστηριοτήτων (χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, εμπόριο, τουρισμός, έδρες επιχειρήσεων κ.ο.κ.), συγκεντρώνοντας χρήσεις και υποδομές εθνικής και

διεθνούς εμβέλειας. Επίσης, θεωρείται ισχυρός διαμετακομιστικός σταθμός εμπορευμάτων και συγκοινωνιακός κόμβος διεθνούς επιρροής.

Βασικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα της Αττικής, αλλά και βασικό πυλώνα προβολής και ανάδειξης της διεθνούς ακτινοβολίας της, αποτελεί η πολιτιστική της κληρονομιά, με τους πλούσιους πολιτιστικούς της πόρους και δυναμικό.

Η Περιφέρεια Αττικής ασκεί «αναπτυξιακές επιρροές», οι οποίες ξεπερνούν τα διοικητικά της όρια και εκτείνονται σε διαπεριφερειακό, αλλά ακόμη και σε εθνικό επίπεδο. Πιο άμεση βέβαια είναι η επιρροή της στο «ζωτικό» (γεωγραφικό, οικονομικό και διοικητικό) χώρο περιοχών που βρίσκονται σε άμεση γειτνίαση με αυτήν, όπου παρατηρούνται ακόμη και καθημερινές μετακινήσεις μεταξύ τόπων εργασίας και κατοικίας, καθώς και μια γενικότερη αναπτυξιακή αλληλεξάρτηση από την Αττική. Στο χώρο αυτόν ανήκουν η Κορινθία, η Αρκαδία, η Αργολίδα, η Βοιωτία, μέρος της Φθιώτιδας και της Εύβοιας και τα νησιά των Κυκλάδων.

Πιο συγκεκριμένα, η επιρροή της Αττικής προς τις όμορες Περιφέρειες/περιοχές ασκείται σε τρία επίπεδα:

- Στο παραγωγικό επίπεδο, καθώς τόσο η Π.Ε. Βοιωτίας, όσο και η Π.Ε. Κορινθίας αποτελούν υποδοχείς για μια σειρά παραγωγικών δραστηριοτήτων (βιομηχανία, χονδρεμπόριο, εμπορικές εκθέσεις) που σχετίζονται με την Περιφέρεια Αττικής.
- Στο επίπεδο των μεταφορικών υποδομών (οδικών, σιδηροδρομικών), που διευκολύνουν τη διασύνδεσή τους με την Πρωτεύουσα.
- Στο επίπεδο της δεύτερης κατοικίας (και τη σταδιακή μετατροπή της σε πρώτη κατοικία) και γενικότερα της διάχυσης της οικιστικής ανάπτυξης.

Συνοπτικά, η Περιφέρεια Αττικής, λειτουργώντας πρακτικά ως «προωθητική δύναμη» και «μητρόπολη-σύνδεσμος», δημιουργεί τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις για σημαντικές διαχυτικές επιδράσεις.

1.5. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΗ ΧΩΡΟ

Στις νέες συνθήκες που δημιουργεί η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και η όξυνση του διεθνούς ανταγωνισμού, οι μητροπολιτικές περιφέρειες, όπως είναι η Περιφέρεια Αττικής, θεωρούνται «μοχλοί» ανάπτυξης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας για το σύνολο του εθνικού χώρου. Σε αυτό το πλαίσιο, η Περιφέρεια Αττικής κατέχει κομβική θέση ως προς την κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού της οικονομίας, της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού ιστού, της προώθησης της τεχνολογίας και της καινοτομίας και γενικότερα στη βελτίωση του διεθνούς ρόλου της χώρας.

Ωστόσο, η κρίση που πλήττει τα τελευταία χρόνια την Ελλάδα, επηρεάζει ιδιαίτερα την Περιφέρεια, την οικονομία και την κοινωνική της συνοχή, υποβαθμίζοντας συνεχώς τη σχετική της θέση και τις αντίστοιχες προοπτικές στο σύστημα των ευρωπαϊκών και διεθνών μητροπόλεων.

Στο χώρο της Μεσογείου, η Αθήνα / Αττική διαθέτει τη δυναμική ώστε να γίνει η σημαντικότερη Ευρωπαϊκή Μητρόπολη στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Παρόλα αυτά, σταδιακά η θέση της υποχωρεί στην κατάταξη των Ευρωπαϊκών Πόλεων ως προς την ελκυστικότητά της για να προσελκύσει επενδύσεις σε οικονομικές δραστηριότητες που θεωρούνται καίριας σημασίας για την ανάπτυξη, όπως η λειτουργία επιχειρήσεων που παράγουν διεθνώς ανταγωνιστικά

προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, προσέλκυση περιφερειακών γραφείων μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων, τουριστική κίνηση καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου κ.ο.κ. Επιπλέον, συνεχώς διολισθαίνει η θέση της στο παγκόσμιο δίκτυο των περιφερειών που δραστηριοποιούνται στην παραγωγή διεθνώς ανταγωνιστικών υπηρεσιών.

Κρίσιμο ζήτημα για την αναστροφή αυτής της πορείας, την ενίσχυση του διεθνούς της ρόλου αποτελεί η χωρικά στοχευμένη εξειδίκευση σε σχέση με τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα μέσω⁹:

1. της διατήρησης του ρόλου των κέντρων Αθήνας και Πειραιά, ως κέντρων επιτελικών και διοικητικών υπηρεσιών
2. της χωρικής αναδιάρθρωσης των παραγωγικών κλάδων με κατεύθυνση την ανάπτυξη δυναμικών, υπερεθνικής σημασίας, κλάδων σε στρατηγικούς τομείς
3. του εκσυγχρονισμού των υφιστάμενων δραστηριοτήτων
4. της διατήρησης της ισορροπίας της παραγωγικής βάσης και της αντιμετώπισης της ανεργίας
5. της ενίσχυσης της βιομηχανίας και της επιχειρηματικότητας με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και επιδίωξη οργάνωσης των επιχειρήσεων σε συστάδες ομοειδών ή και συμπληρωματικών (clusters)
6. της αύξησης της ελκυστικότητας της Αθήνας-Αττικής ως τουριστικού προορισμού με διεθνή ακτινοβολία
7. της υποστήριξης του χονδρεμπορίου και του διαμετακομιστικού εμπορίου, με προώθηση συνδυασμένων μεταφορών και οργάνωση εμπορευματικών πάρκων παροχής υπηρεσιών εφοδιαστικής διαχείρισης (logistics)
8. της αξιοποίησης και εντατικοποίησης της χρήσης των Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων και άλλων αθλητικών υποδομών
9. της αξιοποίησης αστικών κενών
10. της ανάπτυξης του κλάδου υγείας, πρόνοιας και περίθαλψης,
11. του ελέγχου της αδόμητης γης, με ταυτόχρονη διαφύλαξη της γεωργικής γης, της βιοποικιλότητας και του αγροτικού τοπίου.

Επιπλέον, στο πλαίσιο της ισόρροπης και πολυκεντρικής ανάπτυξης του ευρωπαϊκού χώρου, προωθείται, μέσω της ευρωπαϊκής πολιτικής, η δημιουργία ευρύτερων διαπεριφερειακών και διακρατικών ζωνών συνεργασίας και δικτύωσης, οι οποίες θα μπορούσαν να μετατραπούν σταδιακά και σε ζώνες οικονομικής ολοκλήρωσης. Η Αθήνα/Αττική βρίσκεται στην τομή των ζωνών της περιοχής Ανατολικής Μεσογείου και της περιοχής Βαλκανικής – Αδριατικής. Οι ευρύτερες αυτές ζώνες έχουν στρατηγική σημασία για την Ε.Ε., καθώς εκτείνονται κατά μήκος των εξωτερικών συνόρων της και οι χώρες που τις συγκροτούν μπορούν να υποστηρίξουν την αναπτυξιακή τους δυναμική, ενισχύοντας και προωθώντας τους εξωτερικούς συνδέσμους της Ε.Ε. με τις γειτονικές τρίτες χώρες.

Τα διευρωπαϊκά δίκτυα (οδικά και σιδηροδρομικά) προβλέπεται να αναβαθμίσουν την προσβασιμότητα της Αθήνας / Αττικής με τον πυρήνα της Ε.Ε. και με τις προαναφερόμενες ζώνες. Ιδιαίτερη βαρύτητα από την Ε.Ε. δίδεται επίσης και στην αναβάθμιση του συστήματος των συνδυασμένων μεταφορών και του διαμετακομιστικού εμπορίου. Η ολοκλήρωση των παραπάνω υποδομών μπορούν να αναδείξουν τον σημαντικό διεθνή ρόλο της Αθήνας / Αττικής ως «πόλης – πύλης» της Ε.Ε. με τις άλλες ηπείρους.

---

⁹ Ν. 4277/2014 ΦΕΚ 156^Α/1-8-2014

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Α- ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ

2.1. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η έντονη αστυφιλία, που κυριάρχησε στις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, διόγκωσε τα μεγάλα αστικά κέντρα και ιδιαίτερα την Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη. Η πολεοδομική υποβάθμιση, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η καταστροφή των ελεύθερων χώρων και του πρασίνου μέσα και έξω από τις πόλεις, η παραγωγή και η συχνά ανεξέλεγκτη εναπόθεση στερεών και υγρών αποβλήτων, η διαχείριση των αστικών απορριμμάτων, η αυθαίρετη δόμηση, η κυριαρχία του Ι.Χ. αυτοκινήτου και το κυκλοφοριακό αδιέξοδο, αποτελούν μείζονα προβλήματα που επηρεάζουν το περιβάλλον της Ελλάδας. Η επέκταση των οικισμών, πολλές φορές χωρίς την απαραίτητη αδειοδότηση, συνδυάζεται με τις αυξημένες δασικές πυρκαγιές, τις αυθαίρετες καταπατήσεις και τη ρύπανση.

Σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα παρουσιάζει αρνητικές επιδόσεις ιδιαίτερα στην ποιότητα του αστικού και του βιομηχανικού περιβάλλοντος και πρωτοστατεί στην παραγωγή αερίων, που επιδεινώνουν το παγκόσμιο κλίμα. Η Ελλάδα βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις στην εξοικονόμηση ενέργειας και εκπέμπει το περισσότερο διοξείδιο του άνθρακα ανά παραγόμενη κιλοβατώρα. Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη έχουν το μικρότερο ποσοστό πρασίνου, ενώ είναι γνωστή η επιβάρυνση της ατμόσφαιρας λόγω φωτοχημικού νέφους.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

➤ *Ατμοσφαιρική ρύπανση*

Το πρόβλημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης¹⁰ στην Ελλάδα άρχισε να εμφανίζεται τα τελευταία σαράντα χρόνια και συνδέεται κυρίως με την αστικοποίηση σε συνδυασμό με την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η εισροή στα αστικά κέντρα έγινε χωρίς προγραμματισμό και οδήγησε στη διόγκωση των πόλεων κατά τρόπο αυθαίρετο, τόσο από πολεοδομική όσο και από λειτουργική άποψη, με κορυφαίο παράδειγμα την περίπτωση της Αθήνας. Στις Περιφερειακές Ενότητες του λεκανοπεδίου Αθηνών οι κυριότερες οχλήσεις εξαιτίας της ατμοσφαιρικής ρύπανσης λαμβάνουν χώρα στον Κεντρικό Τομέα Αθηνών καθώς και στην Δυτική Αττική (Θριάσιο). Επιπρόσθετα, σημαντική είναι η ατμοσφαιρική ρύπανση στο Λιμένα Πειραιώς, από το πλήθος δραστηριοτήτων που αθροίζονται εκεί (εμπορευματικές, μεταφορές, κρουαζιέρα), συνοδευόμενες από μεγάλη κυκλοφορία πάσης φύσεως οχημάτων.

Σε αρκετές περιπτώσεις, λόγω της άναρχης δόμησης, η βιομηχανική δραστηριότητα εκτείνεται πολύ κοντά ή ακόμα και εντός των οικιστικών ζωνών, όπως αυτές αναπτύχθηκαν. Συγχρόνως η

---

¹⁰ Ατμοσφαιρική ρύπανση καλείται, η παρουσία στην ατμόσφαιρα κάθε είδους ουσιών, σε συγκέντρωση ή διάρκεια που μπορούν να προκαλέσουν αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία, στους ζωντανούς οργανισμούς και στα οικοσυστήματα και γενικά να καταστήσουν το περιβάλλον ακατάλληλο για τις επιθυμητές χρήσεις του.

οικονομική ανάπτυξη που επιτεύχθηκε συνδέεται απόλυτα με την αύξηση στην κατανάλωση ενέργειας, η οποία για τα ελληνικά δεδομένα προέρχεται κυρίως από την καύση λιγνίτη και πετρελαιοειδών. Παράλληλα, η κατανάλωση ενέργειας που προέρχεται από υγρά καύσιμα και αφορά στις μεταφορές, βιομηχανίες και βιοτεχνίες καθώς και στη θέρμανση των κατοικιών αυξήθηκε και λόγω της αστικής υπανάπτυξης όσο και της οικονομικής προόδου.

Επιπλέον, σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές μεγαλουπόλεις, η Αθήνα παρουσιάζει μειονεκτήματα που συνδέονται με την άναρχη και χωρίς συγκεκριμένο μοντέλο πολεοδομική ανάπτυξης, την ιδιαίτερα πυκνή δόμηση, την έλλειψη ελεύθερων χώρων και πρασίνου και την αυξημένη χρήση ιδιωτικών οχημάτων.

Την κατάσταση επιδεινώνουν μια σειρά παραγόντων όπως είναι η τοπογραφία της Αθήνας, καθώς πρόκειται για λεκανοπέδιο περικυκλωμένο από βουνά, η έντονη ηλιοφάνεια, όπως επίσης και η συχνή παρουσία αντίξωων κλιματολογικών συνθηκών, οι υψηλές θερμοκρασίες, η μικρή ταχύτητα των ανέμων και το φαινόμενο της θερμοκρασιακής αναστροφής.

Η πραγματοποίηση σημαντικών έργων υποδομής –κυρίως οδικών αξόνων– τα οποία δεν εντάσσονται με συστηματικό και ιεραρχημένο τρόπο σε ένα ευρύτερο πλαίσιο χωροταξικής πολιτικής συνετέλεσαν στην περαιτέρω διάχυση των αστικών χρήσεων ενισχύοντας τη λογική της άναρχης, γραμμικής ανάπτυξης. Αυτό οδήγησε σε μια σειρά αρνητικών επακόλουθων, όπως είναι η κατανάλωση χώρου και πολύτιμων φυσικών πόρων (περιλαμβανομένης της αγροτικής γης της Περιφέρειας), η αλλοίωση του τοπίου, η αύξηση του μέσου μήκους μετακινήσεων με παράλληλη ενθάρρυνση της χρήσης ΙΧ, γεγονός που συμβάλλει στην ένταση των περιβαλλοντικών συνεπειών του τομέα των μεταφορών (ατμοσφαιρική ρύπανση και κλιματικοί παράγοντες, θόρυβος), ενώ ακυρώνει στην πράξη το στόχο της «συνεκτικής» ή «συμπαγούς» πόλης.

Τα μεγάλα έργα που υλοποιήθηκαν την τελευταία 10-ετία, όπως η αναβάθμιση του οδικού δικτύου με τη δημιουργία νέων περιφερειακών αυτοκινητοδρόμων, ανισόπεδων κόμβων, ή ο εκσυγχρονισμός των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς με την επέκταση του Μετρό και τη λειτουργία του τραμ και του προαστιακού σιδηροδρόμου, δεν αρκούν για να λύσουν τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα της πρωτεύουσας. Ο αριθμός των ιδιωτικών οχημάτων που κινούνται σε καθημερινή βάση, παρά την κρίση, εξακολουθεί είναι μεγάλος, ενώ δεν προβλέπεται άμεσα κάποια σημαντική πρόοδος στην τεχνολογία των νέων αυτοκινήτων ή στη βελτίωση της ποιότητας των καυσίμων. Παράλληλα, τα αναβαθμισμένα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς δεν εξυπηρετούν με τον καλύτερο τρόπο όλες τις περιοχές της πρωτεύουσας, ενώ σημαντική εξακολουθεί να παραμένει η έλλειψη χώρων στάθμευσης, με αποτέλεσμα η χρήση τους να μην αντικαθιστά σε θεαματικό βαθμό τη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου.

Οι πηγές της ατμοσφαιρικής ρύπανσης μπορεί να είναι ανθρωπογενούς και φυσικής προέλευσης: καύση ορυκτών καυσίμων για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, μεταφορές, βιομηχανία και νοικοκυριά, βιομηχανικές διεργασίες και χρήση διαλυτών, γεωργία, διαχείριση αποβλήτων και ηφαιστειογενείς εκρήξεις, κονιορτός, εκνέφωση θαλάσσιου άλατος και εκπομπές πτητικών οργανικών ενώσεων.

Στην Αττική, πέραν του σωματιδιακού φόρτου, η ποιότητα του αέρα επιβαρύνεται περισσότερο όταν αέριες μάζες, πλούσιες σε αερολύματα, φτάνουν από την Αφρικανική ήπειρο.

Υψηλές συγκεντρώσεις ρύπων όπως μονοξειδίου του άνθρακα, διοξειδίου του θείου και αιωρούμενα σωματίδια, σε συνδυασμό με σχετικά χαμηλή θερμοκρασία και μεγάλη σχετική υγρασία οδηγούν στο σχηματισμό «νέφους καπνομίχλης», ενώ «φωτοχημικό νέφος» σχηματίζεται όταν έχουμε υψηλές θερμοκρασίες, μεγάλη ηλιοφάνεια σε ένταση και διάρκεια,

μικρή σχετική υγρασία και υψηλή συγκέντρωση οξειδίων του αζώτου, υδρογονανθράκων, και δευτερογενών προϊόντων τους.

Το φαινόμενο της αιθαλομίχλης παρατηρείται όταν σε μια περιοχή υπάρχουν αυξημένες εκπομπές αιωρούμενων σωματιδίων¹¹ (μονοξειδίο του άνθρακα CO, διοξείδιο του θείου SO₂) σε συνδυασμό με μετεωρολογικές και τοπογραφικές συνθήκες (υγρασία και χαμηλές θερμοκρασίες), που εμποδίζουν τη φυσική διάχυση της ρύπανσης, και οι ρύποι εγκλωβίζονται στην περιοχή με αποτέλεσμα την αύξηση των συγκεντρώσεων τους.

Η παρακολούθηση της ποιότητας της ατμόσφαιρας συστηματικά με τη λειτουργία δικτύου σταθμών μέτρησης ατμοσφαιρικών παραμέτρων είναι θεμελιώδους σημασίας, τόσο για την ειδοποίηση των κατοίκων σε περίπτωση μέτρησης συγκεντρώσεων υψηλότερων των επιτρεπόμενων ορίων, όσο και για σχεδιασμό μέτρων μείωσης των ακραίων τιμών και βελτίωσης της ποιότητας της ατμόσφαιρας.

Σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία, αποτελεί υποχρέωση της χώρας η λειτουργία δικτύου σταθμών μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Στο πλαίσιο αυτό, το πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ αναβάθμισε σταθμούς του λεκανοπεδίου των Αθηνών και άλλων πόλεων, που ήδη λειτουργούσαν, και παράλληλα εγκατέστησε νέους σταθμούς σε μεγάλες πόλεις, δημιουργώντας το Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (ΕΔΠΑΡ). Το ΕΔΠΑΡ ξεκίνησε να λειτουργεί από το 2000. Το Τμήμα Ποιότητας Ατμόσφαιρας, που ανήκει στη Δ/νση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Θορύβου (ΕΑΡΘ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας είναι υπεύθυνο για τη λειτουργία του δικτύου μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης της περιοχής Αττικής. Το 2010, η Δ/νση ΕΑΡΘ λειτούργησε δεκαπέντε σταθμούς μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην περιοχή Αττικής, ένα σταθμό στα Οινόφυτα, καθώς και ένα σταθμό στην Αλίαρτο Βοιωτίας για τις ανάγκες του Προγράμματος Διασυνοριακής Μεταφοράς της Ρύπανσης (EMEP).

Σύμφωνα με την Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020, η υπάρχουσα μετρητική υποδομή σε κάθε σταθμό δεν έχει ακόμα ολοκληρωθεί, με αποτέλεσμα ορισμένοι από αυτούς να μη διαθέτουν ακόμα όλα τα απαιτούμενα όργανα μέτρησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Επίσης, απαιτείται η μερική επανασχεδίαση του δικτύου μέτρησης της αέριας ρύπανσης (με τη λειτουργία νέων σταθμών) προκειμένου να υπάρξει μια πιο αντικειμενική εικόνα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως: τον πολεοδομικό σχεδιασμό, τις χρήσεις γης, τα συγκοινωνιακά στοιχεία, περιβαλλοντικές παραμέτρους, οικονομικά και πληθυσμιακά στοιχεία, κλπ.

Από τις αρχές του 2013 και μετά από την αλλαγή στο νομοθετικό καθεστώς των ελέγχων, η Δ/νση Ελέγχου Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Θορύβου (ΕΑΡΘ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας σταμάτησε τους περιβαλλοντικούς ελέγχους που αφορούσαν σε σταθερές εστίες καύσεις. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Δ/νση Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αττικής να φέρει πλέον το βάρος εφαρμογής ελέγχων, σύμφωνα με την υφιστάμενη νομοθεσία για την ποιότητα καύσεων σε σταθερές εστίες. Για το σκοπό αυτό υπάλληλοι της Δ/νσης Περιβάλλοντος της Περιφέρειας Αττικής εκπαιδεύτηκαν σε θέματα ελέγχων σε σταθερές εστίες καύσης (εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας, οργάνωση ελέγχων, χρήση οργάνων, αξιολόγηση αποτελεσμάτων

---

¹¹ Τα αιωρούμενα σωματίδια είναι μικρά τεμάχια ύλης σε στερεή ή υγρή φάση, που μπορούν να αιωρούνται στην ατμόσφαιρα για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Τέτοια σωματίδια είναι η σκόνη, η αιθάλη (καπνός), διάφορα μέταλλα κλπ. Σαν αιθάλη (καπνός) αναφέρονται τα μικρά σωματίδια τα οποία προέρχονται από ατελείς καύσεις, είναι μαύρου χρώματος και αποτελούνται κυρίως από άνθρακα.

κ.λ.π). Παράλληλα, για το ίδιο χρονικό διάστημα έγινε διάθεση σχετικού εξοπλισμού (φορητών αναλυτών μέτρησης ποιότητας καύσεις), προκειμένου να σταθούν δυνατοί οι εκπαιδευτικοί έλεγχοι. Το Μάρτιο του 2014 η Περιφέρεια Αττικής προμηθεύτηκε δύο φορητούς αναλυτές καυσαερίων για την ενίσχυση του έργου της.

➤ **Θόρυβος**

Ο περιβαλλοντικός θόρυβος επηρεάζει μεγάλο αριθμό Ευρωπαίων πολιτών, ενώ μπορεί να επιδράσει στους ανθρώπους τόσο φυσιολογικά (διαταραχή του ύπνου και δυσμενείς επιπτώσεις για την υγεία, π.χ. καρδιαγγειακά προβλήματα) όσο και ψυχολογικά (σημαντικά επίπεδα έντασης κ.λ.π.), επηρεάζοντας βασικές ανάγκες και δραστηριότητες όπως, τον ύπνο, τη ξεκούραση, τη μελέτη και την επικοινωνία.

Επίσης επιδρά και στο φυσικό περιβάλλον, έχοντας αντίκτυπο στην άγρια πανίδα και επιφέροντας αλλαγές στις μεταναστευτικές διαδρομές πτηνών και ζώων.

Ο θόρυβος σχετίζεται με το θόρυβο που προκαλείται από το οδικό δίκτυο, τα μέσα σταθερής τροχιάς και τις αεροπορικές συγκοινωνίες, τη βιομηχανία, τα εργοτάξια καθώς και άλλες δραστηριότητες εκτός οικίας. Οι αρνητικές επιπτώσεις από τον θόρυβο επιδεινώνονται περαιτέρω από περιβαλλοντικές πιέσεις όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση και τα χημικά.

Δεδομένου ότι ο θόρυβος είναι επίμονος και δεν μπορεί να αποφευχθεί, ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού εκτίθεται σε αυτόν. Σύμφωνα με την ευρωπαϊκή πράσινη βίβλο, όσον αφορά τη μελλοντική πολιτική για το θόρυβο (EU Green Paper *Future Noise Policy*), περίπου το 20% του ευρωπαϊκού πληθυσμού υποφέρει από τις επιπτώσεις του θορύβου. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (WHO) εκτιμά ότι περίπου το 40 % του πληθυσμού της Ευρώπης εκτίθεται σε επίπεδα οδικού θορύβου άνω των 55 dB(A), και περισσότερο από το 30 % εκτίθεται σε επίπεδα άνω των 55 dB(A) κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Τα επίπεδα περιβαλλοντικού θορύβου αυξάνονται στις αστικές περιοχές, κυρίως λόγω της αυξανόμενης κίνησης και των βιομηχανικών και ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων. Εκτιμάται ότι σχεδόν το 20% του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης υποφέρει από επίπεδα θορύβου που θεωρούνται μη αποδεκτά.

Οι περιοχές της Αττικής που παρουσιάζουν τα εντονότερα προβλήματα είναι:

Περιφερειακή Ενότητα Νότιου Τομέα Αθηνών

Στο τμήμα από Φάληρο έως Ελληνικό - Αργυρούπολη υπάρχει πυκνός ιστός, που πυκνώνει ακόμα περισσότερο δυτικά της λεωφόρου Συγγρού, δημιουργώντας προβλήματα αντίστοιχα με αυτά των περιφερειακών γειτονιών του κέντρου (μεγάλες πυκνότητες κτισμένου όγκου και προβλήματα στην οργάνωση του ιστού, ελλείψεις σε ελεύθερους χώρους και χώρους πρασίνου, απαξίωση του κτηριακού δυναμικού, οχλήσεις από τις συνθήκες κυκλοφορίας και στάθμευσης, τον θόρυβο και την ατμοσφαιρική ρύπανση).

Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής

Η Ανατολική Αττική, πλήττεται επίσης σημαντικά από ηχορύπανση. Η Αρτέμιδα και η Ραφήνα είναι οι περισσότερο εκτεθειμένες στον αεροπορικό θόρυβο περιοχές. Η συνολική οικιστική έκταση που βρίσκεται εντός της ζώνης των 60 ντεσιμπέλ (db) (πρωί) είναι περίπου 1.300 τετραγωνικά χιλιόμετρα (2008) και η αντίστοιχη έκταση εντός της ζώνης των 50 ντεσιμπέλ (νύχτα) είναι περίπου 1.890 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Αν όμως συμπεριληφθούν και εκτάσεις οικιστικής χρήσης που είτε δεν είναι ενταγμένες στα σχέδια των δήμων είτε εντάχθηκαν μετά το 2001, τότε

αυξάνεται σημαντικά η έκταση των περιοχών (και επομένως ο εκτεθειμένος στον θόρυβο πληθυσμός) που βρίσκονται εντός των ζωνών αυτών.

Περιφερειακή Ενότητα Πειραιά

Ο Πειραιάς επιβαρύνεται σε μεγάλο βαθμό με τον θόρυβο που δημιουργείται τόσο στην περιοχή του λιμανιού όσο και στην εμπορευματική ζώνη (ΣΕΜΠΟ/Ικόνιο). Περιοχή άνω των 100.000 κατοίκων με κύριες οδούς από όπου διέρχονται άνω των 3 εκατομμυρίων οχημάτων κατ' έτος, με σιδηροδρομικό δίκτυο και η οποία αποτελεί το κύριο λιμάνι της χώρας.

➤ Ορεινοί Όγκοι

Οι ορεινοί όγκοι αποτελούν έναν από τους σημαντικότερους φυσικούς πόρους της Αττικής, τόσο από την άποψη των αξιόλογων οικοσυστημάτων όσο και για τον καθοριστικό ρόλο που έχουν στη διαμόρφωση των κλιματικών συνθηκών, στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και στην αντιπλημμυρική προστασία. Σήμερα τα βουνά της Αθήνας, εκτός της Πάρνηθας, θεωρούνται χαρακτηριστικές περιπτώσεις υποβαθμισμένων δασικών οικοσυστημάτων, γεγονός που οφείλεται στις έντονες πιέσεις και τις καταστρεπτικές ανθρωπογενείς παρεμβάσεις που έχουν δεχθεί τα τελευταία 50 χρόνια.

Ως ορεινές περιοχές στην Αττική θεωρούνται οι ορεινοί όγκοι του Υμηττού, της Πεντέλης, της Πάρνηθας και του Ποικίλου Όρους, που περικλείουν το Λεκανοπέδιο της Αθήνας καθώς και τα όρη Λαυρεωτικής, Δυτικής και Βόρειας Αττικής και Πάρνηθας. Η Πάρνηθα, η Πεντέλη, ο Υμηττός, το Αιγάλεω και το Ποικίλο Όρος δημιουργούν μία χαρακτηριστική πεταλοειδή μορφή με κύριο «άνοιγμα» του λεκανοπεδίου προς το νότο και τα μικρά ανοίγματα μεταξύ Πάρνηθας-Πεντέλης και Πεντέλης-Υμηττού. Η γεωμορφολογία και τοπογραφία των πέντε αυτών ορεινών όγκων και ο βαθμός δασοκάλυψής τους είναι πολύ σημαντικές για το κλίμα και επομένως και για την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Τα όρια του λεκανοπεδίου Αθήνας - Πειραιά καθορίζονται από τους ορεινούς όγκους του Υμηττού, της Πάρνηθας, της Πεντέλης και του όρους Αιγάλεω, και νότια από το θαλάσσιο μέτωπο του Σαρωνικού. Ο χώρος αυτός αποτέλεσε προνομιακό πεδίο αστικής ανάπτυξης και μέχρι τις αρχές του '90 δεν εμφανίζονταν σημαντικές τάσεις διάχυσης πέραν των φυσικών ορίων του. Ως κύριες αιτίες αναφέρονται:

- η συγκέντρωση των σημαντικότερων χρήσεων αστικού χαρακτήρα στο εσωτερικό του (διοίκηση, παραγωγή) και η άμεση σύνδεσή του με τις περιοχές κατοικίας.
- η μεγάλη χωρητικότητά του σε συνδυασμό με την πολλαπλότητα των χαρακτηριστικών του περιβάλλοντος που παρουσιάζει.
- ιστορικοί λόγοι που συνδέονται με τις κινήσεις και τις επιλογές μεγάλων στρωμάτων του αστικού πληθυσμού και του κατασκευαστικού κεφαλαίου σε συνδυασμό με τις πολιτικές για την αστική γη και την οικιστική ανάπτυξη.
- η απουσία μεταφορικών δικτύων σύνδεσης με τις περιοχές εκτός λεκανοπεδίου.

Οι ορεινοί όγκοι της Περιφέρειας Αττικής δέχονται σημαντικές πιέσεις από τις πυρκαγιές και από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, οι οποίες περιλαμβάνουν λατομεία αδρανών υλικών, επέκταση του αστικού ιστού και μία σειρά δραστηριοτήτων (στρατιωτικές εγκαταστάσεις, εκπαιδευτικά ιδρύματα, καζίνο, εγκαταστάσεις τηλεπικοινωνιών κ.α.). Όλα τα παραπάνω οδηγούν σε αλλοίωση του τοπίου και οικολογική υποβάθμιση.

Στο παρελθόν έχουν γίνει αναδασώσεις και έργα αύξησης πρασίνου, με βασικό στόχο την ανάσχεση της εξάπλωσης του αστικού ιστού στους ορεινούς όγκους, τη λειτουργική τους σύνδεση με τον οικιστικό ιστό και τη δημιουργία χώρων αναψυχής και πρασίνου. Επιπρόσθετα, έχει προχωρήσει η έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων για την εκπόνηση Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου και τη θεσμική προστασία ορεινών όγκων της Αττικής καθώς και ο σχεδιασμός αναδασωτέων έργων. Το θεσμικό πλαίσιο των ορεινών όγκων έχει τροποποιηθεί, ιδίως από το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο Αειφόρου Ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής.

Τα **προβλήματα** στη σημερινή κατάσταση των ορεινών όγκων είναι:

- Η πίεση από το Πολεοδομικό Συγκρότημα για όσους από τους ορεινούς όγκους γειτνιάζουν άμεσα με αυτό, καθώς και η πίεση από τις άλλες οικιστικές συγκεντρώσεις.
- Η διάβρωση ως αποτέλεσμα του σχήματος «δασική πυρκαγιά ή υπερβόσκηση - βροχή ή αέρας - απουσία διαδικασιών αποκατάστασης - αντιστροφής».
- Η απώλεια υδάτινων αποθεμάτων, η οποία οφείλεται στην αποψίλωση του εδάφους από τη βλάστησή του και στη μη λήψη μέτρων αναπλήρωσης της λειτουργίας του φυτοκαλυμμένου εδάφους, ως μέσου συγκράτησης των όμβριων.
- Οι δασικές πυρκαγιές, οι οποίες οφείλονται είτε σε συνειδητές ενέργειες είτε σε τυχαία γεγονότα. Η ελάττωση των πιθανοτήτων εκδήλωσης μιας τυχαίας πυρκαγιάς είναι άμεσα συναρτημένη με τη διαχείριση των δασικών εκτάσεων των ορεινών όγκων σε όλα τα επίπεδα.
- Η εγκατάλειψη σε παρακμή του βλαστητικού ενδύματος.
- Η άνευ όρων λατόμηση.
- Ο τουρισμός και η αναψυχή.
- Η διάνοιξη - επέκταση οδικού δικτύου.

Οι ορεινές περιοχές της Περιφέρειας Αττικής είναι :

Ο Ορεινός όγκος Υμηττού: Χαρακτηρίζεται ως Περιφερειακό Πάρκο, επεκτείνεται προς το νότο μέχρι τη θάλασσα και διαμορφώνεται ως ένα ενιαίο πάρκο αναψυχής, θέας και πεζοπορίας. Η οικιστική πίεση που δέχεται ο Υμηττός προέρχεται από τις περιοχές της Αγίας Παρασκευής, του Παπάγου, του Βύρωνα, της Ηλιούπολης, της Αργυρούπολης, της Γλυφάδας, της Βούλας και της Βουλιαγμένης, των Γλυκών Νερών και της Παιανίας. Έχει υποστεί κατά καιρούς αλλοιώσεις στο τοπίο, κυρίως λόγω πυρκαγιών, βοσκής και λαθρούλοτομίας από τα λατομεία αδρανών υλικών. Στην περιοχή του όρους βρίσκονται στρατιωτικές εγκαταστάσεις, εκπαιδευτικά ιδρύματα (το Αμερικάνικο Κολέγιο, η Πανεπιστημιούπολη και η Πολυτεχνειούπολη), ο Δημόκριτος, ενώ στην κορυφογραμμή εγκαταστάθηκαν οι αναμεταδότες των τηλεοπτικών σταθμών. Ειδικής σημασίας και εμβέλειας έργο είναι η δυτική περιφερειακή οδός του Υμηττού. Μικρότερης ενδεχομένως σημασίας πίεση δέχεται ο ορεινός όγκος από τους επισκέπτες των Μονών που βρίσκονται μέσα σε αυτόν (Αγ. Ιωάννης Κυνηγός, Αγ. Ιωάννης Θεολόγος, Αγ. Ιωάννης Καρέας) και από μία ορισμένου τύπου επέκταση των νεκροταφείων (νεκροταφείο Χολαργού).

Ορεινός όγκος Πεντέλης: Χαρακτηρίζεται ως Περιφερειακό Πάρκο για τη διασφάλιση της απόλυτης προστασίας των φυσικών οικοσυστημάτων και διαμορφώνεται ως ένας υπερτοπικός πόλος αναψυχής και πολιτισμού με την ανάδειξη των αρχαίων λατομείων, την αποκατάσταση και ανάδειξη του τοπίου και την προστασία των αρχαιολογικών χώρων.

Στην Πεντέλη η οικιστική πίεση προέρχεται από τις περιοχές της Πεντέλης, της Νέας Πεντέλης, της Κηφισιάς, της Νέας Ερυθραίας, της Εκάλης, της Δροσιάς, των οικοδομικών συνεταιρισμών πάνω από το Πικέρμι και την πεδινή ζώνη από το Πικέρμι μέχρι τη Νέα Μάκρη. Ο ρυθμός επέκτασης της οικιστικής δραστηριότητας μέσα στα όρια του ορεινού όγκου είναι μεγάλος και πρακτικά οι αστικοποιημένες περιοχές στα νοτιοδυτικά και στα βορειοδυτικά του ορεινού όγκου έχουν μεταθέσει τα όρια του φυσικού τμήματός του προς τα μέσα. Οι μεγάλης έκτασης και έντασης αλληπάλληλες πυρκαγιές έχουν αλλοιώσει σημαντικά τη φυσιογνωμία του οικοσυστήματος. Ένα άλλο χαρακτηριστικό στοιχείο του ορεινού όγκου της Πεντέλης είναι τα πολλά ανενεργά λατομεία. Κάποια από αυτά είναι αρχαία και μέχρι κάποια χρονική στιγμή μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελούσαν στοιχείο γραφικότητας για την εικόνα του λεκανοπεδίου. Βάσει όμως των εξελίξεων της τελευταίας τριακονταετίας και των σημερινών αναγκών, είναι χώροι που χρειάζονται ανάταξη.

Ορεινός όγκος Αιγάλεω – Ποικίλο όρος: Χαρακτηρίζεται ως Περιφερειακό Πάρκο και διαμορφώνεται ως ένα ενιαίο πάρκο αναψυχής, θέας και πεζοπορίας με δύο μεγάλους υπερτοπικούς πόλους ανάπτυξης στη Δυτική και Βορειοδυτική Πύλη της Αθήνας.

Το Αιγάλεω όρος δέχεται τις οικιστικές πιέσεις του δυτικού τμήματος του λεκανοπεδίου, δηλαδή των περιοχών του Καματερού, της Πετρούπολης, του Χαϊδαρίου, του Κορυδαλλού, του Κερατσινίου και του Περάματος. Είναι υποβαθμισμένος, λόγω διάβρωσης, όμως παρά την αυξημένη δυσκολία αναδάσωσης θα μπορούσε να συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση των μικρο-κλιματικών συνθηκών των δυτικών συνοικιών.

Το Ποικίλο όρος, που αποτελεί τμήμα του όρους Αιγάλεω, θεωρείται οικολογικά υποβαθμισμένο κυρίως λόγω των πολλών λατομείων αδρανών υλικών. Τις περισσότερες επεμβάσεις έχει δεχθεί η ανατολική πλευρά του βουνού που είναι και η ορατή από το λεκανοπέδιο. Το μεγαλύτερο τμήμα του δεν έχει υψηλή βλάστηση. Η κατάσταση όμως δεν ήταν πάντα έτσι. Μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα ήταν ένα δασωμένο βουνό που στα χαμηλά σημεία του ήταν γεμάτο αμπέλια, ελιές και άλλα δένδρα. Η ανάγκη για επιβίωση και καύσιμη ύλη των προσφύγων και αργότερα κατά τη διάρκεια της κατοχής κατέστρεψε τα δένδρα του βουνού. Η περίοδος της χωρίς μέτρο και σχέδιο «ανάπτυξης» επιδείνωσε το πρόβλημα με την οικοδόμηση και την εγκατάσταση λατομείων και στρατοπέδων.

Ορεινοί όγκοι Λαυρεωτικής (Μερέντα, Μαυροβούνι, Πάνειο, Όλυμπος και υψώματα Λαυρεωτικής): Καθορίζονται ως περιοχές αναψυχής και ως σημαντικοί χώροι γεωλογικού ενδιαφέροντος, εντός των οποίων ιδιαίτερη σημασία έχουν οι αρχαίες και νεότερες μεταλλευτικές εγκαταστάσεις της περιοχής. Οι σημαντικοί πόλοι ανάπτυξης και πολιτισμού Σούνιο και Θορικός συνδέονται με τον ορεινό όγκο. Οι κύριες πιέσεις που δέχονται είναι η οικιστική και η αγροτική.

Ορεινοί όγκοι Δυτικής Αττικής (Γεράνεια, Πατέρας, Πάστρα, Κιθαιρώνας): Καθορίζονται ως περιοχές προστασίας του οικοσυστήματος, αναψυχής, πεζοπορίας και θέας και αναδεικνύεται ο χαρακτήρας τους ως «ιστορικά περάσματα», με τη διαμόρφωση αξόνων πεζοπορίας που ακολουθούν αρχαίους δρόμους και μονοπάτια. Όσον αφορά το όρος Πατέρας η μόνη πίεση που εμφανίζεται να δέχεται είναι η οικιστική πίεση και αφορά το δυτικό όριό του που ταυτίζεται με τμήμα της ακτογραμμής του Κορινθιακού, από το Αλεποχώρι μέχρι τα Βίλια.

Ορεινοί όγκοι Βόρειας Αττικής (λοφώδεις εκτάσεις βόρεια της Πεντέλης και της Πάρνηθας): Καθορίζονται ως περιοχές αναψυχής, με πόλους τους αρχαιολογικούς χώρους του Αμφιαράειου, του Ραμνούντα και του τοπίου της Μαλακάσας.

Ορεινός όγκος Πάρνηθας: Χαρακτηρίζεται ως Εθνικό Πάρκο και καθορίζεται ως περιοχή υψηλής προστασίας. Ο ορεινός όγκος της Πάρνηθας, που αποτελεί το σημαντικότερο πνεύμονα πρασίνου στο λεκανοπέδιο, δέχεται οικιστικές πιέσεις από την περιοχή των Θρακομακεδόνων, των Αχαρνών, των Άνω Λιοσίων και της Φυλής, όσον αφορά την προς το λεκανοπέδιο παρειά του, ενώ το όριο του έχει παραβιαστεί τα τελευταία χρόνια στην περιοχή των Αφιδνών. Οι ανθρωπογενείς παρεμβάσεις συνίστανται στη λειτουργία ορειβατικών καταφυγίων, χώρων αναψυχής, στρατιωτικών εγκαταστάσεων, ενός καζίνο, εγκαταστάσεων τηλεπικοινωνιών και εγκαταστάσεων αναμετάδοσης ραδιοτηλεοπτικών σταθμών. Τον μεγαλύτερο κίνδυνο καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος της Πάρνηθας αποτελούν οι πυρκαγιές. Επίσης, αρκετά είναι τα κρούσματα λαθροθηρίας.

Λατομεία στους ορεινούς όγκους

Η ανεξέλεγκτη δημιουργία λατομείων στην Αττική είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία χώρων εντελώς αποψιλωμένων, με επικίνδυνες κλίσεις, υψηλά πρηνή και σαθρά εδάφη, εικόνα πλέον χαρακτηριστική σε ορισμένες πρώην προαστιακές περιοχές της Αθήνας γύρω από το Αιγάλεω όρος, τα Τουρκοβούνια και τον Υμηττό.

Τα περισσότερα ενεργά λατομεία αδρανών υλικών λειτουργούν μόνο με την πρώτη άδεια, που συνήθως προϋπάρχει του 1986 και παρά την λήξη της το 1994, ανανεώνεται κατά διαστήματα. Συχνά λειτουργούν μέσα σε αρχαιολογικούς χώρους, σε δασικές ή αναδασωτέες περιοχές, σε τοπία φυσικού κάλλους ή κοντά σε οικισμούς.

Στην Αττική υπάρχουν δύο μεγάλα λατομεία αδρανών υλικών που εξυπηρετούν τις τσιμεντοβιομηχανίες ΧΑΛΥΨ και TITAN (στα όρια του Νομού Βοιωτίας) και 4 λατομικές ζώνες μαρμάρου στις περιοχές Πεντέλης και Αγίας Μαρίνας.

Υπάρχουν επίσης 150 ανενεργά λατομεία αδρανών (<http://www.georythmiki.gr>) που βρίσκονται γύρω από το Λεκανοπέδιο και σε επαφή με τον αστικό ιστό. Τα ανενεργά λατομεία δημιουργούν προβλήματα όπως επικινδυνότητα για την ασφάλεια (κάθετα πρηνή, αποκολλήσεις βράχων κ.λ.π), παράνομη εκμετάλλευση, των υπολειπομένων αποθεμάτων αδρανών, μαρμάρων κ.λ.π, επιπτώσεις στο φυσικό Περιβάλλον (Χλωρίδα-Πανίδα), επιπτώσεις στην Γεωλογία και Υδρογεωλογία και επιπτώσεις στην Δημόσια Υγεία (ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων). Επομένως θα πρέπει να βρεθούν λύσεις και να διερευνηθούν εναλλακτικές λύσεις αποκατάστασης.

Για ορισμένα από τα λατομεία της Αττικής έχει εκπονηθεί μελέτη αποκατάστασης. Σε κάποιες περιπτώσεις έχει ολοκληρωθεί η αποκατάσταση του χώρου (όπως στο Πολιτιστικό Πάρκο Σελεπίτσαρι, με βάση πιλοτική μελέτη του ΟΡΣΑ), ενώ αλλού οι εργασίες είναι σε εξέλιξη.

➤ Περιοχές Natura

Το Δίκτυο NATURA 2000 είναι ένα ευρύ Ευρωπαϊκό Δίκτυο προστατευόμενων φυσικών περιοχών για είδη χλωρίδας, πανίδας, πτηνών και οικοτόπων. Το Δίκτυο καλύπτει σχεδόν το 20% της έκτασης της Ευρωπαϊκής ηπείρου και χωρίζεται σε εννιά βιογεωγραφικές περιοχές, κάθε μία από τις οποίες έχει τη δική της χαρακτηριστική βλάστηση, κλίμα και γεωλογία. Σκοπός του δικτύου είναι να διασφαλίσει την μακροπρόθεσμη επιβίωση των πιο πολύτιμων και απειλούμενων ειδών

και οικοτόπων της Ευρώπης. Το Δίκτυο NATURA 2000 δεν απαγορεύει τις δραστηριότητες εντός των ορίων του. Η φιλοσοφία του είναι ότι ο άνθρωπος πρέπει να δουλεύει μαζί με τη φύση. Οι δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα εντός του δικτύου πρέπει να είναι αειφόρες και σε αρμονία με το φυσικό περιβάλλον. Αυτό συνεπάγεται ότι μεγάλος αριθμός δραστηριοτήτων εντός του δικτύου είναι εφικτές, όπως γεωργία, αλιεία και δασοκομία.

Οι περιοχές της Ελλάδας που ανήκουν στο δίκτυο Natura 2000 είναι 359, κι έχουν έκταση 2.360.000 εκτάρια καλύπτοντας το 18% της χερσαίας επιφάνειας της Ελλάδας.

Απ' αυτές 36 βρίσκονται στην Μακεδονία και τη Θράκη, 14 στη Θεσσαλία, 21 στην Ήπειρο, 45 στα Ιόνια νησιά και τη δυτική Ελλάδα, 24 στη στερεά Ελλάδα (εκτός Αττικής), 11 στην Αττική, 25 στην Πελοπόννησο, 83 στο Αιγαίο και 43 στην Κρήτη.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι περιοχές Natura στην Αττική¹².

Πίνακας 2.1. Περιοχές NATURA (N. 3937/2011) της Περιφέρειας Αττικής

1.	ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΚΟ ΣΧΙΝΙΑ-ΜΑΡΑΘΩΝΑ
2.	ΥΓΡΟΤΟΠΟΣ ΣΧΙΝΙΑ
3.	ΒΡΑΒΡΩΝΑ - ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ
4.	ΣΟΥΝΙΟ - ΝΗΣΙΔΑ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ
5.	ΥΜΗΤΤΟΣ - ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ – ΛΙΜΝΗ ΒΟΥΛΙΑΓΜΕΝΗΣ
6.	ΟΡΟΣ ΥΜΗΤΤΟΣ
7.	ΟΡΟΣ ΠΑΡΝΗΘΑ
8.	ΟΡΗ ΓΕΡΑΝΕΙΑ (ΑΤΤΙΚΗ – ΚΟΡΙΝΘΙΑ)
9.	ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ- ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ & ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟ
10.	ΝΗΣΙΔΕΣ ΚΥΘΗΡΩΝ: ΠΡΑΣΣΟΝΗΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ
11.	ΝΗΣΙΔΕΣ ΜΥΡΤΩΟΥ ΠΕΛΑΓΟΥΣ: ΦΑΛΚΟΝΕΡΑ, ΒΕΛΟΠΟΥΛΑ, ΑΝΑΝΕΣ
12.	ΝΗΣΟΣ ΑΝΤΙΚΥΘΗΡΑ & ΝΗΣΙΔΕΣ ΠΡΑΣΟΝΗΣΙ, ΛΑΓΟΥΒΑΡΔΟΣ, ΠΛΑΚΟΥΛΙΘΡΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΔΕΣ ΘΥΜΟΝΙΕΣ
13.	ΚΥΘΗΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ: ΠΡΑΣΟΝΙΣΙ, ΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΝΤΙΔΡΑΓΟΝΕΡΑ, ΑΥΓΟ, ΚΑΠΕΛΛΟ, ΚΟΥΦΟ ΚΑΙ ΦΙΔΟΝΗΣΙ
14.	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΕΓΓΡΕΝΩΝ - ΝΗΣΙΔΑ ΠΑΤΡΟΚΛΟΥ

Όρος Πάρνηθα: Η περιοχή είναι κηρυγμένος εθνικός δρυμός από το 1961. Χαρακτηρίζεται από μεγάλη βιοποικιλότητα και θεωρείται περιοχή ικανή για την προστασία και τη διατήρηση της χλωρίδας και της πανίδας της νότιας Ελλάδας. Ιδιοκτησιακά το 75% της περιοχής ανήκει στο Δημόσιο.

Εθνικό Πάρκο Σχοινιά – Μαραθώνα: Μεταξύ των οικοτόπων που απαρτίζουν την περιοχή, οι πιο σημαντικοί είναι το έλος του Μαραθώνα και το παράλιο δάσος με τις κουκουναριές. Η περιοχή δέχεται ισχυρές οικιστικές πιέσεις και από την έντονη και ανεξέλεγκτη τουριστική δραστηριότητα κυρίως το καλοκαίρι.

¹² Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ΠΕΠ Αττικής Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020

Βραυρώνα - παράκτια θαλάσσια ζώνη: Περιλαμβάνει αμπελώνες, δάσος κωνοφόρων, περιορισμένο υγροβιότοπο και προστατευόμενο αρχαιολογικό χώρο, ο οποίος αντιπροσωπεύει ένα ποσοστό της τάξεως του 20% της συνολικής έκτασης της περιοχής NATURA. Απειλείται από την επέκταση των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων και ιδίως από τις επιπτώσεις της εγκατάστασης και λειτουργίας του αεροδρομίου των Σπάτων. Σημαντικό, επίσης, πρόβλημα αποτελεί η τάση επέκτασης της οικιστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται κατά μήκος της ακτής της εντός των ορίων της περιοχής NATURA.

Σούνιο - Νησίδα Πατρόκλου και παράκτια θαλάσσια ζώνη: Αποτελεί παράδειγμα μεσογειακού τοπίου και ταυτόχρονα αρχαιολογικό χώρο μεγάλης σημασίας, ενώ περιλαμβάνει έκταση κηρυγμένη ως Εθνικό δρυμό από το 1971. Ιδιοκτησιακά το 68% της περιοχής ανήκει στο δημόσιο. Απειλείται από ανθρωπογενείς πιέσεις (καλλιέργειες στη βόρεια και ανατολική πλευρά της περιοχής, βοσκότοποι, οικιστική δραστηριότητα που αναπτύσσεται κυρίως κατά μήκος της παραλιακής οδού) και πυρκαγιές. Προστατεύεται από την Συνθήκη της Βαρκελώνης.

Υμηττός - Αισθητικό δάσος Καισαριανής - Λίμνη Βουλιαγμένης: Ορεινός όγκος με οικολογική και ιστορική αξία. Σ' αυτόν εντάσσεται εκτός από το αισθητικό δάσος της Καισαριανής και η λίμνη της Βουλιαγμένης. Απειλείται, λόγω της περικύκλωσής του από αστικοποιημένη περιοχή, στα δυτικά από τις περιοχές της Αγίας Παρασκευής, του Παπάγου, του Βύρωνα, της Ηλιούπολης, της Αργυρούπολης, της Γλυφάδας, της Βούλας και της Βουλιαγμένης ενώ στα ανατολικά από τις περιοχές των Γλυκών Νερών και της Παιανίας. Στο νότιο τμήμα, η μεγάλη μεταβολή που έχει συντελεστεί όσον αφορά την επέκταση της οικιστικής δραστηριότητας θέτει ένα ιδιαίτερο πρόβλημα διατήρησης του ενιαίου της περιοχής NATURA μέχρι τη νότια απόληξη και την αποφυγή της συρρίκνωσής της από εκείνη την πλευρά.

Όρη Γεράνεια: Το ανατολικό τμήμα των Γερανίων ανήκει στο νομό Αττικής, ενώ το δυτικό στο νομό Κορινθίας. Πρόκειται για ορεινό όγκο με καλά διατηρημένα φυσικά οικοσυστήματα. Παρόλο που το πλήθος των οικοτόπων δεν είναι εντυπωσιακό (δάση κωνοφόρων, αειθαλή δάση, θάμνοι) ένας σημαντικός αριθμός ενδημικών φυτών απαντάται στην περιοχή. Οι δασωμένες εκτάσεις γειτνιάζουν με τη δυτική Αττική, περιοχή ιδιαίτερα βεβαρημένη από την βιομηχανική δραστηριότητα.

Αντικύθηρα - Πρασσονήσι και Λαγουβάρδο: Η περιοχή αποτελείται από μια ομάδα έξι νησιών που βρίσκονται νότια των Κυθήρων: Αντικύθηρα, Θυμόντες, Ψείρα, Πλακουλίθρα, Λαγουβάρδος και Πρασσονήσι. Η περιοχή παρουσιάζει οικολογική αξία κυρίως λόγω των μεταναστευτικών πουλιών, της Μεσογειακής φώκιας καθώς και προστατευόμενων ειδών φυτικού και ζωικού βασιλείου.

Σημαντικό ζήτημα των προστατευόμενων περιοχών και των περιοχών που βρίσκονται σε διαδικασία θεσμικής θωράκισης είναι η αποτελεσματική και οργανωμένη διαχείρισή τους. Στην Αττική το ρόλο αυτό έχουν οι δύο φορείς διαχείρισης του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας και του Εθνικού Πάρκου Σχοινιά Μαραθώνα, καθώς και τα κατά τόπους δασαρχεία. Στις υπόλοιπες περιοχές του Δικτύου Natura 2000, η προστασία περιορίζεται στη θεσμοθέτηση των ορίων της περιοχής, και τον έλεγχο των έργων και των δραστηριοτήτων που πρόκειται να εγκατασταθούν στην περιοχή. Η θεσμική προστασία των ορεινών όγκων του λεκανοπεδίου είναι επαρκής, καθώς υπάρχει συγκεκριμένο καθεστώς με ζώνες προστασίας και συγκεκριμένες δραστηριότητες ανά ζώνη.

Δεδομένου ότι η Αττική βιώνει αυξημένους κινδύνους πυρκαγιών, καύσωνα και αύξηση ενεργειακής ζήτησης για ψύξη, οι οποίοι επηρεάζουν σημαντικά τη φύση και τη βιοποικιλότητα στην Αττική και, ειδικότερα, τις περιοχές που ανήκουν στο «Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών», στο οποίο περιλαμβάνεται το δίκτυο NATURA 2000, καθίσταται αναγκαία η δρομολόγηση παρεμβάσεων ενίσχυσης των μηχανισμών ασφάλειας και πολιτικής προστασίας με συστήματα και ειδικό εξοπλισμό.

Η Περιφέρεια Αττικής σε συνεργασία με το Μουσείο Γουλανδρή βρίσκεται στη διαδικασία σύνταξης Σχεδίου Δράσεων με τίτλο: «Επιστημονική Τεκμηρίωση για την κατάρτιση Σχεδίου Δράσεων Προτεραιότητας, περιοχών της Περιφέρειας Αττικής που έχουν χαρακτηριστεί περιοχές NATURA 2000» με στόχο:

- Τη διερεύνηση και αποτύπωση της υφιστάμενης οικολογικής κατάστασης
- Την τεκμηρίωση επιλογών για στόχους διατήρησης των τύπων οικοτόπων και των ειδών
- Την αναγνώριση αναγκών για μέτρα διατήρησης των περιοχών Natura 2000.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Στην Περιφέρεια Αττικής ο σχεδιασμός και η υλοποίηση πολιτικών προστασίας του Περιβάλλοντος αποτελεί αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος, της Γενικής Διεύθυνσης Ποιότητας Ζωής, βάσει του Ν. 3852/2010 και του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας¹³.

Στον τομέα του περιβάλλοντος η Περιφέρεια Αττικής προωθεί τη λειτουργία του **«Μητροπολιτικού Κέντρου Περιβαλλοντικών Μετρήσεων-Παρατηρητήριο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος»**, μέσω του οποίου δίνεται η δυνατότητα να επιτευχθούν τα ακόλουθα:

- Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας Αττικής ως ελεγκτική αρχή προστασίας του περιβάλλοντος. Το «Μητροπολιτικό Κέντρο Περιβαλλοντικών Μετρήσεων - Παρατηρητήριο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος» θα χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο παρακολούθησης της περιβαλλοντικής απόδοσης των μέτρων προστασίας του περιβάλλοντος που λαμβάνονται από τις μεγάλες παραγωγικές μονάδες (π.χ. μεγάλες βιομηχανίες) ή άλλες εγκαταστάσεις (π.χ. μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων, χώρων υγειονομικής ταφής αποβλήτων)
- Ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των πολιτών σε περιβαλλοντικά θέματα και τις επιπτώσεις στην υγεία
- Αποτύπωση της παρούσας κατάστασης (υπόβαθρο) του περιβάλλοντος της Αττικής, με βάση την οποία θα αξιολογείται η εξέλιξη της ποιότητας του περιβάλλοντος μέσω της μέτρησης των περιβαλλοντικών δεικτών (π.χ. ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ρύπανσης εδαφών, ηχορρύπανσης, ρύπανσης υδάτων)
- Συστηματική παρακολούθηση της εξέλιξης της επίδρασης στο περιβάλλον των ρυπογόνων αιτίων μέσω παρακολούθησης των εν λόγω δεικτών, την ανάλυση ευαισθησίας των παραμέτρων που επιδρούν, την χωρική και χρονική κατανομή των δεικτών, την καταγραφή και τον έλεγχο των ρυπαντών, την αποδελτίωση και παρακολούθηση των μέτρων που έχουν επιβληθεί με Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων καθώς και προτάσεις βελτίωσης/διόρθωσης
- Αυξημένη δυνατότητα αξιοποίησης εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των πολιτών, την οικονομική ανάπτυξη μέσα σε ένα περιβαλλοντικά αποδεκτό

¹³ ΥΑ 44403/ΦΕΚ 2494 Β'/04.11.2011, αρ. 25

πλαίσιο και τη συνεισφορά στη βελτίωση της περιβαλλοντικής επίδοσης της Περιφέρειας Αττικής ιδιαίτερα στα πλαίσια των περιβαλλοντικών στόχων της «ΕΥΡΩΠΗΣ 2020».

- Διαθεσιμότητα υλικοτεχνικής υποδομής αλλά και επιχειρησιακή δυνατότητα για τη δημιουργία συμπράξεων (π.χ. για τη δημιουργία ευρωπαϊκών συμπράξεων στο πλαίσιο ανταγωνιστικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων ή για τη συνεργασία με επιστημονικούς φορείς και ερευνητικά κέντρα)
- Συνεισφορά στην ανάπτυξη και την υιοθέτηση καινοτόμων πολιτικών προσεγγίσεων, τεχνολογιών, μεθόδων και εργαλείων για την υποστήριξη της εφαρμογής περιβαλλοντικών σχεδίων δράσεων
- Δημιουργία μοντέλων καλής πρακτικής σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.

2.1.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

➤ *Ατμοσφαιρική Ρύπανση*

Η στρατηγική της χώρας στον Τομέα του Περιβάλλοντος (ΤτΠ) για την Προγραμματική Περίοδο (ΠΠ) 2014-2020 περιλαμβάνεται στην 3η Χρηματοδοτική Προτεραιότητα (ΧΠ) του **ΕΣΠΑ 2014 - 2020 «Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον»** (ΧΠ3), με βασική επιδίωξη τη μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, παράλληλα με την προστασία του φυσικού, πολιτιστικού και δομημένου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων.

Με την ΚΥΑ 11824/1993¹⁴ (Β' 369) θεσμοθετείται σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση επεισοδίων ατμοσφαιρικής ρύπανσης και τίθενται «όρια εκτάκτων μέτρων», για τον περιορισμό της ρύπανσης σε περιπτώσεις που κυρίως λόγω εξαιρετικά δυσμενών μετεωρολογικών συνθηκών για τη διάχυση της ρύπανσης, αναμένεται αύξηση των τιμών ρύπανσης. Τα μέτρα λαμβάνονται όταν οι μετρούμενες τιμές υπερβούν ή προσεγγίσουν τα όρια εκτάκτων μέτρων (συναγερμού) και ταυτόχρονα υπάρχει πρόβλεψη για μετεωρολογικές συνθήκες που ευνοούν τη διατήρηση ή αύξηση των τιμών ρύπανσης για τις επόμενες μέρες ή την επόμενη ημέρα.

Η προστασία της ατμόσφαιρας εντάσσεται στις προτεραιότητες του **Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας -Αττικής 2014-2020**, με έμφαση στην παρακολούθηση του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής μέσω μέτρων και παρεμβάσεων για τον περιορισμό των αερίων του θερμοκηπίου και τον έλεγχο της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στο σύνολο της Περιφέρειας.

Το πρότυπο Χωρικής Οργάνωσης και η διάρθρωση του Οικιστικού Δικτύου υποστηρίζουν το στόχο μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, μέσω της βέλτιστης χρήσης και αξιοποίησης της ήδη πολεοδομημένης γης, της ανάσχεσης της εξάπλωσης και διάχυσης του οικιστικού ιστού, καθώς και της οργάνωσης του συστήματος μεταφορών με άξονα τα ΜΜΜ.

Τέλος, στις περιοχές που σχετίζονται με τις Ρυθμίσεις και τα Προγράμματα Μητροπολιτικής Εμβέλειας η πρόβλεψη για ενιαίο σχεδιασμό από κυκλοφοριακή, πολεοδομική και περιβαλλοντική άποψη εξασφαλίζει έμμεσα τη μείωση των αέριων ρύπων που παράγονται από την κυκλοφορία αλλά και από τις ενεργειακές απαιτήσεις των κτιρίων.

---

¹⁴ τροποποιήθηκε ως προς τις οριακές τιμές λήψης έκτακτων μέτρων, σύμφωνα με την Οδηγία 2008/50/ΕΚ (ΚΥΑ ΗΠ 14122/549/Ε103, ΦΕΚ 488Β/30.3.11.

Τέλος, οι Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ) του **Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) Αττικής 2014-2020**, οι οποίοι σχετίζονται με την ποιότητα της ατμόσφαιρας είναι:

ΑΠ4. Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και της Συμπαράγωγής και Προώθηση χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις Αστικές Περιοχές

ΑΠ5. Προώθηση της Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, καθώς και της Πρόληψης και Διαχείρισης Κινδύνων

ΑΠ6. Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής στο Αστικό Περιβάλλον

ΑΠ7. Προώθηση καθαρών (βιώσιμων) αστικών μεταφορών

➤ **Θόρυβος**

Στους τομείς προτεραιότητας του Νέου ΡΣΑ 2014-2020 εντάσσεται μεταξύ άλλων η αντιμετώπιση του θορύβου (αρ. 36) ενώ γίνεται μνεία για τη λήψη μέτρων και δράσεων για την προστασία του κοινού από την έκθεση σε ηλεκτρομαγνητικές ακτινοβολίες και στο θόρυβο (άρθρο 38).

Επίσης στον Άξονα Προτεραιότητας (6) του ΠΕΠ 2014-2020 προβλέπεται η ανάληψη δράσης και η προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου, ενώ στον ΑΠ 7 προβλέπεται, η ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων μεταφοράς φιλικών στο περιβάλλον συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων χαμηλού θορύβου.

➤ **Ορεινοί Όγκοι**

Στο Νέο ΡΣΑ 2014-2020 (άρ. 5) προβλέπεται, εκτός της προστασίας και οικολογικής διαχείρισης των φυσικών οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας, η διαμόρφωση δικτύου προστατευόμενων περιοχών ως πυρήνων βιοποικιλότητας και η ανάδειξη των ορεινών όγκων ως αδιάκοπη συνέχεια πρασίνου, υπό μορφή «**πράσινου τόξου**», από το Σαρωνικό και τον Κορινθιακό κόλπο μέχρι τον Ευβοϊκό.

Για την προστασία των ορεινών όγκων προβλέπεται, κατόπιν ειδικής μελέτης, η οριοθέτηση ζωνών χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης, ώστε να αποκλείονται οι ασύμβατες δραστηριότητες και να αναδεικνύονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ορεινού όγκου. Τα τελευταία χρόνια έχουν προχωρήσει συγκεκριμένες θεσμικές πρωτοβουλίες για την εκπόνηση Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου και την έκδοση των σχετικών Προεδρικών Διαταγμάτων για τη θεσμική προστασία των ορεινών όγκων της Αττικής με την ταυτόχρονη αξιοποίησή τους με αναδασώσεις και έργα. Επιπλέον, υλοποιήθηκαν προγράμματα αναδάσωσης των ορεινών όγκων και αύξησης του πρασίνου από ΟΤΑ και Υπουργεία. Βασικός στόχος των παρεμβάσεων ήταν η ανάσχεση της εξάπλωσης του αστικού ιστού στα βουνά και η εξασφάλιση σε αυτά χώρων αναψυχής, καθώς επίσης και η λειτουργική σύνδεση των ορεινών όγκων με τον οικιστικό ιστό, ώστε να διευκολυνθεί η δημιουργία των πόλων αναψυχής και πρασίνου σε ένα ενιαίο δίκτυο υπερτοπικού πρασίνου.

Οι ορεινοί όγκοι του λεκανοπεδίου διαθέτουν συγκεκριμένο καθεστώς με ζώνες προστασίας και συγκεκριμένες δραστηριότητες ανά ζώνη. Αρμόδιες για τη διαχείριση των περιοχών αυτών είναι οι δασικές υπηρεσίες. Ενδεικτικά, έχουν θεσμοθετηθεί στην Αττική:

- Ο ορεινός όγκος του Υμηττού με το από 16.6.2011 ΠΔ (ΦΕΚ 187)
- Ο ορεινός όγκος της Πεντέλης με το από 26.8.88 ΠΔ (ΦΕΚ 755)
- Ο ορεινός όγκος του Αιγάλεω με τον Ν. 2742/99 / άρθρο 21 (ΦΕΚ 207 Α)
- Ο ορεινός όγκος της Λαυρεωτικής με το από 24.1.03 ΠΔ (ΦΕΚ 121)

- Ο ορεινός όγκος της Πάρνηθας με το από 19.07.07 ΠΔ (ΦΕΚ 336)

➤ **Περιοχές Natura**

Η Ελλάδα, έχει κυρώσει τις βασικές διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας (Συμβάσεις RAMSAR, Βέρνης, Ρίο, Βόννης, καθώς και το Πρωτόκολλο της Ουάσιγκτον) και αξιοποίησε έγκαιρα ένα από τα πρώτα και «κλασικά» εργαλεία διατήρησης της βιοποικιλότητας, με την κήρυξη ορισμένων περιοχών της χώρας ως προστατευόμενων. Παράλληλα, το ΥΠΕΚΑ προχώρησε ήδη από το 1999 στην εκπόνηση της Στρατηγικής για τους Υγροτοπικούς Πόρους και του Εθνικού Σχεδιασμού για το Φυσικό Περιβάλλον.

Ο σχεδιασμός για τις περιοχές του δικτύου NATURA περιλαμβάνει περισσότερο από το 16% της έκτασης της χώρας. Η πρόθεση της πολιτείας για την προστασία των φυσικών πόρων εκφράζεται με τον αριθμό και την έκταση των προστατευόμενων περιοχών, αλλά και τα άμεσα μέτρα αποκατάστασης των φυσικών οικοσυστημάτων.

Ε.Π. ΥΜΕΠΕΡΑΑ: Στόχος του τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος για την Προστασία του Περιβάλλοντος είναι η προστασία της βιοποικιλότητας και μείωση του κατακερματισμού των βιοτόπων ιδίως στις περιοχές Natura 2000, σε συνδυασμό με τον εξορθολογισμό της διοίκησης, επιτήρησης και διαχείρισής τους.

Νέο ΡΣΑ 2014-2020: Κατά το σχεδιασμό των έργων και δράσεων για την υλοποίηση του νέου ΡΣΑ, και προκειμένου να διασφαλιστεί η βιώσιμη διαχείριση των περιοχών του δικτύου Natura 2000, το νέο ΡΣΑ λαμβάνει υπόψη τα εξής:

α) Τα χαρακτηριστικά της κάθε περιοχής, ώστε να διαπιστώνεται αν αποτελεί ενδιαίτημα για είδη πανίδας ιδιαίτερης σημασίας που τελούν υπό καθεστώς προστασίας¹⁵.

β) Οι όροι και οι περιορισμοί που προβλέπονται από ισχύουσες κανονιστικές διατάξεις προστασίας και διαχείρισης των περιοχών που προστατεύονται.

Επιπλέον, για την προστασία της βιοποικιλότητας των φυσικών οικοτόπων και της άγριας χλωρίδας και πανίδας αξιοποιείται η διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων για την αποφυγή ή τη μείωση επιπτώσεων σε φυσικές περιοχές και περιοχές του δικτύου Natura 2000.

ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ: Η υλοποίηση παρεμβάσεων στις περιοχές Natura συγκαταλέγεται μεταξύ των στόχων του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 (ΘΣ 5).

---

¹⁵ Οδηγία 79/409/ΕΟΚ (ΕΕ L103/25.4.1979), όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ (ΕΕ L 20/26.1.2010) και ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τις: ΥΑ 414985/29.11.1985 (Β' 757), ΚΥΑ Η.Π.37338/1807/Ε.103/1.9.2010 (Β' 1495) και ΚΥΑ 8353/276/Ε.103/ 17.2.2012 (Β' 415)

2.1.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ –ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΟΡΕΙΝΟΙ ΟΓΚΟΙ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Έξαρση των πυρκαγιών στα δάση των ορεινών όγκων • Διάβρωση ως αποτέλεσμα του σχήματος «δασική πυρκαγιά ή υπερβόσκηση - βροχή ή αέρας - απουσία διαδικασιών αποκατάστασης - αντιστροφής» • Υποβάθμιση των ορεινών όγκων εξαιτίας των χώρων λατόμευσης • Πιέσεις από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες (π.χ. βοσκή, λαθροϋλοτομία, επέκταση του αστικού ιστού και μιας σειράς εγκαταστάσεων, όπως: στρατιωτικές, τηλεπικοινωνιών, εκπαιδευτικά ιδρύματα, καζίνο) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάδειξη των ορεινών όγκων (Γερανείων, Πατέρα, Πάστρας, ορεινών όγκων της Βόρειας Αττικής και κυρίως της Πάρνηθας) ως αδιάκοπης συνέχειας πρασίνου, υπό μορφή «πράσινου τόξου», το οποίο ξεκινά από το Σαρωνικό και τον Κορινθιακό κόλπο και καταλήγει στον Ευβοϊκό. • Διαμόρφωση σχεδίων υπερτοπικών πόλων αναψυχής, θέας, πεζοπορίας και ανάδειξης των οικολογικών αξιών, για την προστασία και διαχείριση των ορεινών όγκων • Εναρμόνιση των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων που αφορούν στους Δήμους της Περιφέρειας Αττικής με τις κατευθύνσεις και τα προγράμματα του ΡΣΑ και συντονισμός των ΓΠΣ των Δήμων των όμορων Περιφερειών, σε ζητήματα που αφορούν στην προστασία των ορεινών όγκων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκατάσταση ανενεργών λατομείων με επαναφορά του αναγλύφου στις φυσικές τους διαστάσεις και φύτευση (στο μεσοδιάστημα, πιθανή τροποποιημένη λειτουργία τους ως ενδιαίτημα άγριας πανίδας και ορνιθοπανίδας ως χώροι ήπιας δραστηριότητας και αναψυχής) • Αποφυγή κατασκευής νέων αστικών και περιφερειακών αυτοκινητοδρόμων που επιτείνουν το φαινόμενο της αστικής διάχυσης, ιδιαίτερα στις περιοχές προστασίας ορεινών όγκων. • Αποτροπή της δημιουργίας οδικών αξόνων εγκάρσιων στο φυσικό όριο του ορεινού όγκου Υμηττού, σε συντονισμό με τον στόχο «ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών στην κατεύθυνση της βιώσιμης κινητικότητας και της αειφορίας • Περιορισμός της διάσπαρτης εκτός σχεδίου δόμησης τουριστικών εγκαταστάσεων σε ευαίσθητες ορεινές περιοχές. • Αυστηρός έλεγχος της παράνομης βόσκησης στους ορεινούς όγκους. Συνέχιση της διαδικασίας κύρωσης των δασικών χαρτών. Προώθηση κατά προτεραιότητα της έκδοσης Προεδρικών διαταγμάτων για καθορισμό ορίων ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης.
ΘΟΡΥΒΟΣ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Ιατρικά θέματα και προβλήματα υγείας από την έκθεση στο θόρυβο • Απώλεια παραγωγικότητας των 	<ul style="list-style-type: none"> • Χαρτογραφίες και Σχέδια Δράσης Θορύβου σε Πολεοδομικά Συγκροτήματα • Βελτιώσεις στο σχεδιασμό 	<ul style="list-style-type: none"> • Προετοιμασία και δημοσίευση χαρτών θορύβου και σχεδίων διαχείρισης και δράσεων για το θόρυβο

<p>εργαζομένων, των οποίων η υγεία και καλή ποιότητα ζωής επηρεάζονται αρνητικά από το θόρυβο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υποβάθμιση της αξίας των ακινήτων • Επιδείνωση των αρνητικών επιπτώσεων από άλλες περιβαλλοντικές πιέσεις όπως η ατμοσφαιρική ρύπανση και τα χημικά • Παρατεταμένη έκθεση του φυσικού περιβάλλοντος στον θόρυβο με αντίκτυπο στην άγρια πανίδα 	<p>των πόλεων</p> <ul style="list-style-type: none"> • Θέσπιση ορίων για το επιτρεπτό επίπεδο θορύβου των οχημάτων με κινητήρα, μοτοποδηλάτων και μοτοσικλετών • Εφαρμογή επικαιροποιημένης πολιτικής της ΕΕ για τον θόρυβο • Επαρκής θεσμική προστασία όσον αφορά τους ορεινούς όγκους του λεκανοπεδίου, οι οποίοι διαθέτουν συγκεκριμένο καθεστώς με ζώνες προστασίας και συγκεκριμένες δραστηριότητες ανά ζώνη 	<ul style="list-style-type: none"> • Δράσεις για την προστασία του κοινού από την έκθεση στο θόρυβο • Μείωση του θορύβου στην πηγή • Μείωση θορύβου μέσω απομάκρυνσης αξόνων από ευαίσθητους δέκτες, επιλογή κατάλληλων οδοστρωμάτων/ επιδομής/ τροχίου υλικού και πρόνοια διαχειριστικών μέτρων κατά τη λειτουργία • Μείωση οχλήσεων από τις μεγάλες βιομηχανικές και γεωργικές εγκαταστάσεις μέσω κανονιστικών ρυθμίσεων
ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Συνεχώς αυξανόμενος αριθμός των πάσης φύσεως οχημάτων που κυκλοφορούν και κυκλοφοριακά προβλήματα • Κακή ρυμοτομία, έλλειψη ανοικτών χώρων και ύπαρξη υψηλών κτιρίων σε δρόμους μικρού πλάτους • Απουσία συντονισμού όλων των παραμέτρων που σχετίζονται με την κυκλοφορία και στάθμευση των οχημάτων (πολεοδομικός σχεδιασμός – χρήσεις γης, συγκοινωνιακά στοιχεία, περιβαλλοντικές παράμετροι, οικονομικά στοιχεία, πληθυσμιακά στοιχεία.) • Εκτεταμένα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις περιοχές της Αττικής όπου υπάρχει άμεση γειτνίαση με κατοικημένες περιοχές (πχ Ελευσίνα, Ασπρόπυργος και περιοχές όπου λειτουργούν μεγάλες βιομηχανικές μονάδες όπως διυλιστήρια, τσιμεντοβιομηχανίες, εργοστάσια παραγωγής 	<ul style="list-style-type: none"> • Διεύρυνση της χρήσης εναλλακτικών μέσων μετακινήσεων και διαμόρφωση ισχυρού μεριδίου των μέσων σταθερής τροχιάς στις αστικές μετακινήσεις που θα έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη περιβαλλοντικά φιλικών συστημάτων μαζικής μεταφοράς και την ενίσχυση της περιβαλλοντικής αναβάθμισης των περιοχών διέλευσης • Πιλοτικές / καινοτόμες παρεμβάσεις βελτίωσης του μικροκλίματος και αντιμετώπισης των «αστικών θερμικών νησίδων», μείωσης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, περιορισμού του θορύβου, πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων από φυσικές καταστροφές σε πόλεις με επιβαρυνόμενο αστικό περιβάλλον. • Συστήματα/εργαλεία διασφάλισης της ποιότητας και επικύρωσης των δεδομένων των μετρήσεων ατμοσφαιρικής ρύπανσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Συντονισμός χωροταξικού/πολεοδομικού και συγκοινωνιακού σχεδιασμού • Τακτική παρακολούθηση των κυκλοφοριακών στοιχείων και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής των κυκλοφοριακών παρεμβάσεων • Συστηματική και συνεχής επιτήρηση των κανόνων κυκλοφορίας και στάθμευσης. • Διασφάλιση ποιότητας μετρήσεων ατμοσφαιρικής ρύπανσης, κι επικύρωση δεδομένων • Δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης, σύμφωνης με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα • Δημιουργία πλήρους δικτύου παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, το οποίο να καλύπτει όλα τα πρωτεύοντα και δευτερεύοντα αστικά κέντρα. • Μέτρα για τον έλεγχο των εκπομπών από τις οδικές μεταφορές. (σύνδεση περιβαλλοντικής επίδοσης

<p>λιπασμάτων, χαλυβουργίες και μονάδες εξόρυξης και επεξεργασίας μετάλλων)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνεχής γήρανση του στόλου των οχημάτων • Ελλιπής παρακολούθηση της ποιότητας του περιβάλλοντος αναφορικά με την ατμοσφαιρική ρύπανση, και της περιβαλλοντικής απόδοσης των μέτρων προστασίας που λαμβάνονται από τις μεγάλες παραγωγικές μονάδες ή άλλες εγκαταστάσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αναθεώρηση των Σχεδίων για την ατμόσφαιρα, σύμφωνα με τις Οδηγίες 2008/50/ΕΚ και 2004/107/ΕΚ • Ενίσχυση της ικανότητας των εποπτικών μηχανισμών παρακολούθησης της ποιότητας της ατμόσφαιρας. • Απογραφή και έλεγχος Μεσαίων Πηγών Καύσης (1-50 MW • Εισαγωγή συστήματος περιορισμού εισόδου των οχημάτων σε κεντρικές περιοχές των Δήμων της χώρας, ανάλογα με την κατηγορία του κινητήρα τους. • Εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο για την προστασία της ατμόσφαιρας από τη ρύπανση • Μητροπολιτικό Κέντρο Περιβαλλοντικών Μετρήσεων – Παρατηρητήριο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος 	<p>οχήματος με τις οικονομικές υποχρεώσεις του κατόχου κλπ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Εκσυγχρονισμός του στόλου των οχημάτων και με βάση την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» • Παρεμβάσεις για τον περιορισμό των επιπτώσεων στην ατμόσφαιρα από τη λειτουργία μεταφορικών υποδομών. • Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας Αττικής ως ελεγκτική αρχή προστασίας του περιβάλλοντος. Ενεργοποίηση του «Μητροπολιτικού Κέντρου Περιβαλλοντικών Μετρήσεων – Παρατηρητήριο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος»
---	--	---

ΠΕΡΙΟΧΕΣ NATURA

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Τάση επέκτασης της οικιστικής δραστηριότητας σε περιοχές NATURA • Κίνδυνος εξαφάνισης πολλών ειδών και αλλοίωσης της σύνθεσης και υποβάθμισης πολλών οικοσυστημάτων. • Απειλή για την ισορροπία οικοσυστημάτων από ανθρώπινες δραστηριότητες (πχ ψάρεμα με δυναμίτες και κυνήγι μεταναστευτικών πουλιών) • Τουριστικές δραστηριότητες, ήπιες και μη, που επιβαρύνουν τις περιοχές NATURA • Αυξημένοι κίνδυνοι λόγω πυρκαγιών. • Υποστελέχωση και αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων των φορέων 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση του θεσμικού πλαισίου, εθνικού και ευρωπαϊκού (Εθνική στρατηγική και Πρόγραμμα δράσης για τη βιοποικιλότητα, νέο ΡΣΑ, Σχέδιο Διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών Υδάτων- Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής, ΕΣΠΑ 2014-2020, Ε.Π. και Π.Ε.Π. Αττικής). • Θεσμοθέτηση των ορίων της περιοχής, και έλεγχος των έργων και των δραστηριοτήτων που πρόκειται να εγκατασταθούν στην περιοχή. • Εξορθολογισμός της διοίκησης, επιτήρησης και της διαχείρισης των περιοχών Natura. • Συνέργειες των δράσεων του 	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση του κατακερματισμού των βιοτόπων στις περιοχές Natura 2000 • Εξασφάλιση προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και καλύτερης λειτουργικής συνδεσιμότητας των οικοσυστημάτων στο εσωτερικό των περιοχών Natura 2000. • Ολοκληρωμένη και αποτελεσματική διαχείριση των υγροτόπων που εντάσσονται στις περιοχές του δικτύου Natura 2000 της Αττικής με ένταξη των περιοχών στην αρμοδιότητα του «Φορέα διαχείρισης οικοσυστημάτων Αττικής» που συστάθηκε με το άρθρο του Ν. 4109/2013. • Αύξηση αριθμού προστατευόμενων περιοχών • Μείωση των πιέσεων από

διαχείρισης.	υποπρογράμματος «Περιβάλλον» με εκείνες του υποπρογράμματος «Δράσεις για το κλίμα» για την προστασία της βιοποικιλότητας.	ανθρώπινες δραστηριότητες <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργία και διαχείριση ρυθμιστικών ζωνών γύρω από προστατευόμενες περιοχές. • Χαρακτηρισμός και θεσμική προστασία των περιοχών για τις οποίες εκκρεμεί η ένταξή τους σε Ειδική Ζώνη Διατήρησης. • Βελτίωση της συμμετοχής των πολιτών ευαισθητοποίηση και διάδοση των πληροφοριών και των βέλτιστων πρακτικών .
--------------	---	--

2.2. ΥΔΑΤΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

2.2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η Περιφέρεια Αττικής σχεδόν στο σύνολό της ανήκει στο υδατικό διαμέρισμα Αττικής (GR06). Το εγκεκριμένο Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής (ΦΕΚ1004/Β/2013) αποτελεί έγγραφο στρατηγικού σχεδιασμού για το Υδατικό Διαμέρισμα. Δημιουργεί ένα πλαίσιο που στοχεύει στην αποτροπή της περαιτέρω υποβάθμισης των υδατικών πόρων και στη μακροπρόθεσμη προστασία και βελτίωση της κατάστασής τους.

Το Σχέδιο Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής περιλαμβάνει σχεδόν ολόκληρο το Νομό Αττικής (74,9%), τα νησιά Αίγινα, Σαλαμίνα και Μακρόνησο, μικρό τμήμα του Νομού Βοιωτίας (1,4%) και του Νομού Κορινθίας (12,9%). Το Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής, περιλαμβάνει τη Λεκάνη Απορροής του Λεκανοπεδίου Αττικής (GR26), συμπεριλαμβανομένων και των νήσων Αίγινας και Αγκιστρίου. Αναπτύσσεται σε περιοχή με πολυσχιδές ανάγλυφο που χαρακτηρίζεται από επιμήκους ανάπτυξης και μεταβαλλόμενης διεύθυνσης ορεινές μάζες, που διακρίνονται ενδιάμεσα από πεδινές λεκάνες.

Η σημαντικότερη ζήτηση ύδατος στο ΥΔ Αττικής προορίζεται για ύδρευση ενώ οι ζητήσεις για άρδευση, βιομηχανία και κτηνοτροφία είναι σαφώς μικρότερες. Η ύδρευση καλύπτεται από επιφανειακούς πόρους υδάτινων σωμάτων εκτός του Υδατικού Διαμερίσματος (ΕΥΔΑΠ/Υδραγωγεία Εύηνου, Μόρνου και Υλίκης). Ειδικότερα, στο υδροδοτικό σύστημα της Αθήνας αξιοποιούνται υδατικοί πόροι, οι οποίοι είναι κατά κύριο λόγο επιφανειακοί (ποταμοί Μόρνος, Εύηνος, Β. Κηφισός, Χάραδρος, λίμνη Υλίκη). Οι υδατικοί πόροι, με τις σημερινές συνθήκες λειτουργίας, διακρίνονται σε κύριους (Μόρνος, Εύηνος) και βοηθητικούς (Υλίκη, Μαραθώνας).

Σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Υδάτων- ΥΔ Αττικής, τα υδατικά συστήματα στην Αττική διακρίνονται σε συστήματα **Επιφανειακών Υδάτων, Υπόγεια Υδατικά Συστήματα, Ιδιαίτερος Τροποποιημένα Υδατικά Συστήματα (ΙΤΥΣ) και σε Προστατευόμενες Περιοχές.**

Συστήματα επιφανειακών υδάτων προσδιορίζονται για τις κατηγορίες: ποτάμια (σύνολο 14 και μήκους 125,64 km), λίμνες (2,98 km²) και παράκτια, που είναι αυτά που βρίσκονται σε απόσταση ενός ναυτικού μιλίου από την ακτή (4.029,55 km²). Στην κατηγορία λίμνες, δεν προσδιορίζονται φυσικές λίμνες, εντοπίζεται μόνο η Τεχνητή Λίμνη του Μαραθώνα έκτασης 2,98 km².

Όσον αφορά στα **υπόγεια υδατικά συστήματα**, συνολικά έχουν οριοθετηθεί 24 στο Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής που καλύπτουν έκταση 3104 km² με μέγιστη και μέση έκταση 444 km² και 130 km², αντίστοιχα.

Τα **ΙΤΥΣ** εξυπηρετούν διάφορες ανθρωπογενείς ανάγκες και δραστηριότητες, όπως είναι η προστασία από τις πλημμύρες, η ταμίευση νερού για άρδευση και υδροδότηση, η ναυσιπλοΐα κλπ. Παράδειγμα τέτοιων έργων είναι ταμιευτήρες φραγμάτων για διευθετήσεις ποταμών ή για αντιπλημμυρική προστασία, οι αποστραγγιστικές τάφροι για την αποξήρανση περιοχών κλπ. Ειδικότερα αναγνωρίστηκαν ως ΙΤΥΣ ο ποταμός Κηφισός, η Τεχνητή Λίμνη Μαραθώνα, η ακτή Περάματος – Πειραική και το Λιμάνι Λαυρίου.

Τέλος, το **μητρώο των προστατευόμενων περιοχών** σύμφωνα με τα οριζόμενα, της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ, περιλαμβάνει τις ακόλουθες κατηγορίες :

- Περιοχές που προορίζονται για την άντληση νερού για ανθρώπινη κατανάλωση (η Τεχνητή Λίμνη Μαραθώνα και τα συστήματα υπογείων υδάτων Λουτρακίου, Κεντρικών Γερανείων – Καλαμακίου και Βορειοανατολικής Πάρνηθας)
- Υδατικά συστήματα που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα αναψυχής, συμπεριλαμβανομένων περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ως ύδατα κολύμβησης (224 σημεία – ακτές κολύμβησης)
- Περιοχές ευαίσθητες στην παρουσία θρεπτικών ουσιών. Στο ΥΔ Αττικής δεν έχουν αναγνωριστεί έως σήμερα περιοχές ευπρόσβλητες στη νιτρορύπανση. Ωστόσο, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία μετρήσεων, στα υπόγεια υδατικά συστήματα Μεγάρων – Αλεποχωρίου, Μαραθώνα και Μεσογαίας παρατηρούνται αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών που συνδέονται και με την αγροτική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στις περιοχές αυτές. Αντίθετα, έχουν αναγνωριστεί δύο ευαίσθητες περιοχές με κριτήριο την ευαισθησία σε φαινόμενα ευτροφισμού, τα παράκτια υδάτινα συστήματα κόλπος Ελευσίνας και Έσω Σαρωνικός – Ψυττάλεια συμπεριλαμβανομένων των ακτών Περάματος
- Περιοχές που προορίζονται για την προστασία των οικοτόπων ή των ειδών (9 περιοχές ενταγμένες στο δίκτυο NATURA 2000)
- Περιοχές που προορίζονται για την προστασία υδρόβιων ειδών με οικονομική σημασία. Στο ΥΔ Αττικής δεν εντοπίζονται αντίστοιχες περιοχές.

➤ **Υπόγεια ύδατα**

Τα υπόγεια αποθέματα νερού στην Αττική είναι πολύ λίγα σε σχέση με το συνολικό υπόγειο δυναμικό της χώρας. Ο φυσικός εμπλουτισμός των υπόγειων υδροφόρων πραγματοποιείται στους ορεινούς όγκους. Σ' αυτούς και στις παρυφές τους τα νερά κινούνται κυρίως σε ανθρακικά πετρώματα και μπορούν να χαρακτηριστούν ως σχετικά καλής ποιότητας.

Στο εσωτερικό του λεκανοπεδίου, λόγω γεωλογικής δομής και ταυτόχρονα μεγαλύτερης έντασης ανθρωπογενών δραστηριοτήτων, η ποιότητα των υπόγειων υδάτων δεν είναι καλή. Μεταξύ Λυκαβηττού και Φιλοπάππου καθώς και βόρεια των Τουρκοβουνίων η ρύπανση είναι μικρότερη, γεγονός που αποδίδεται στην ύπαρξη ελεύθερων χώρων. Υπόγεια νερά κακής ποιότητας εντοπίζονται εκατέρωθεν του Κηφισού, λόγω αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων και στο νότιο τμήμα του λεκανοπεδίου, που οριοθετείται κατά τη νοητή γραμμή Δραπετσώνα, Πειραιάς, Καλλιθέα, Αργυρούπολη, Βουλιαγμένη.

Στην Αττική η ρύπανσή των υδάτων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στα αστικά και βιομηχανικά απόβλητα. Οι ρυπαντικές πιέσεις λόγω των μεταλλικών και λατομικών δραστηριοτήτων είναι

συγκριτικά μικρότερη καθώς η ρύπανση που προκαλούν συνήθως περιορίζεται στις συγκεντρώσεις των αιωρούμενων στερεών.

Η υφαλμύριση των υδάτων οφείλεται στις αυξημένες γεωτρήσεις για άρδευση και ύδρευση. Όπως επισημαίνεται σε σχετικές έρευνες, το θαλασσινό νερό σε ορισμένες περιοχές έχει διεισδύσει βαθιά μέσα στην ξηρά. Παράδειγμα η Ηλιούπολη, όπου υφάλμυρο νερό εντοπίζεται σε γεωτρήσεις στις νότιες παρυφές του Υμηττού, αλλά και τα Μεσόγεια όπου το θαλασσινό νερό από τον Ευβοϊκό έχει προχωρήσει βαθιά μέσα στην ξηρά.

Επιπρόσθετα, ιδιαίτερα σημαντική είναι η ρυπαντική πίεση των υδάτων από τα απόβλητα των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων, οι οποίες δεν ακολουθούν ένα συγκεκριμένο – βέλτιστο σύστημα διαχείρισης των αποβλήτων τους. Σύμφωνα με το σχέδιο διαχείρισης υδάτων ΥΔ Αττικής, οι επιφανειακές απορροές από τις καλλιεργούμενες εκτάσεις και την κτηνοτροφία συνεισφέρουν σημαντικά στα ρυπαντικά φορτία. Το οργανικό φορτίο λόγω των ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων συνεισφέρει πάνω από το 60% στο συνολικό, ενώ μεγαλύτερη είναι η επίδραση του φορτίου αζώτου και φωσφόρου λόγω της γεωργικής δραστηριότητας (75% και 90% αντίστοιχα). Η γεωργική δραστηριότητα συμβάλλει στην ρύπανση των υδάτων με την απορροή θρεπτικών, αζώτου και φωσφόρου που προέρχονται από τα φυτοφάρμακα, τα βιοκτόνα και τα προϊόντα λίπανσης. Όσον αφορά την Αττική, οι υψηλές φορτίσεις εντοπίζονται στις υπολεκάνες δυτικά και βορειοανατολικά του ΥΔ και στα νησιά Σαλαμίνα και Αίγινα.

Ειδικότερα για τα υπόγεια υδατικά συστήματα των νησιών του ΥΔ Αττικής οι επιπτώσεις είναι ιδιαίτερα δυσμενείς και έχουν μεταβάλλει την ποσοτική και χημική τους κατάσταση λόγω της εκτεταμένης αστικοποίησης, της ρύπανσης και των αυξημένων απολήψεων υπόγειου νερού που έχει ευνοήσει τη θαλάσσια διείσδυση.

➤ **Επιφανειακά ύδατα - Ποταμοί - Ρέματα**

Σημαντικότερα, από περιβαλλοντική και υδραυλική άποψη, τμήματα της Λεκάνης απορροής Λεκανοπεδίου Αττικής είναι:

- στο λεκανοπέδιο Αθηνών ο ποταμός Κηφισός, ο Ιλισός, η Πικροδάφνη.
- στην Ανατολική Αττική ο Χάραδρος, ρέμα Ραφήνας, Ερασίνου, Κερατέας
- στη Δυτική Αττική ο Σαρανταπόταμος και Γιαννούλα, τα οποία εκβάλλουν στον κόλπο της Ελευσίνας

Ιδιαίτερη σημασία για το περιβάλλον, την ανάπτυξη καθώς και για την αντιπλημμυρική προστασία στην πρωτεύουσα έχει ο **Κηφισός**, ο οποίος προστατεύεται από το ΠΔ 632Δ/94. Ο Κηφισός, που πηγάζει από την Πάρνηθα και την Πεντέλη και δέχεται τα ύδατα πλήθους ρεμάτων καθώς και μεγάλη ρύπανση από αστικά και βιομηχανικά απόβλητα, διατηρεί στο βόρειο, ανοικτό τμήμα του φυσικό χαρακτήρα και η κατάστασή του είναι αναστρέψιμη. Η προστασία και αποκατάστασή του θεωρείται στρατηγικής σημασίας. Οι εκβολές του Κηφισού ιδίως αλλά και του Ιλισού χαρακτηρίζονται από σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα και η επίλυσή τους απαιτεί ειδικό πρόγραμμα διαχείρισης καθώς αποτελούν μέρος του, επίσης στρατηγικής σημασίας για την αειφόρο ανάπτυξη της Αττικής, Φαληρικού Όρμου.

Σε ό,τι αφορά **τον Ασωπό**, είναι γνωστή η σοβαρή ρύπανση που συγκεντρώνει στη Βοιωτική κυρίως περιοχή της η λεκάνη του ποταμού, εξ αιτίας της ρυπαίνουσας βιομηχανικής, αλλά και της αγροτικής χρήσης. Για την ευρύτερη περιοχή της λεκάνης απορροής του Ασωπού το Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας προωθεί ένα

Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Διαχείρισης του Περιβαλλοντικού Κινδύνου, με προτεραιότητες τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την προστασία του περιβάλλοντος.

Το **ρέμα Χαλανδρίου** πηγάζει από τις παρυφές της Πεντέλης και χύνεται στην περιοχή των Χαλανδραίων, σβήνοντας στα Τουρκοβούνια. Το ρέμα Πεντέλης – Χαλανδρίου, η κοίτη, τα πρανή αυτού και οι παραρεμάτιες εκτάσεις που βρίσκονται σε εντός και εκτός σχεδίου περιοχές των όμορων Δήμων χαρακτηρίζονται ως προστατευόμενη περιοχή (ΦΕΚ 659Δ/6.9.1995). Μέσα στα όρια της περιοχής αυτής καθορίζονται ζώνες προστασίας, χρήσεις γης, όροι και περιορισμοί δόμησης και λοιποί όροι και περιορισμοί.

Ο **Χάραδρος** πηγάζει από τις ανατολικές απολήξεις της Πάρνηθας, διασχίζει την πεδιάδα και χύνεται στον όρμο του Μαραθώνα. Η λεκάνη απορροής του ορίζεται από τα όρη Πάρνηθα και Πεντέλη και έχει έκταση 185 km². Το υδρογραφικό του δίκτυο είναι πολύπλοκο, ιδιαίτερα στον άνω ρου, όπου δέχεται μεγάλο πλήθος από χείμαρρους. Στο μέσο ρου έχει κατασκευαστεί από το 1931 ταμιευτήρας με σκοπό την ύδρευση της Αθήνας.

Έντονη ρύπανση διαπιστώνεται στα ρέματα της περιοχής Θριασίου Ασπροπύργου.

Το **ρέμα Γιαννούλας** μαζί με το ρέμα **Μαύρης Ώρας** σχηματίζουν λεκάνη η οποία χαρακτηρίζεται από βιομηχανικές και άλλες δραστηριότητες καθώς και από την επικοινωνία με το χώρο του ΧΥΤΑ Λιοσίων μέσω των υδάτων που κατεβαίνουν προς την περιοχή. Πρόσφατα διαπιστώθηκε από τους ειδικούς Επιθεωρητές Περιβάλλοντος του ΥΠΕΚΑ, έντονη ρύπανση και είναι απαραίτητο να ακολουθήσει ειδικό πρόγραμμα διαχείρισης και προστασίας.

Ο **Σαρανταπόταμος** διασχίζει την κοιλάδα της Οινόης και το Θριάσιο Πεδίο και χύνεται στον Κόλπο της Ελευσίνας. Η λεκάνη απορροής του ορίζεται από τα όρη Πατέρας, Κιθαιρώνας, Πάστρα και Πάρνηθα και έχει έκταση 310 km². Στον κύριο κλάδο συμβάλλουν και νερά άλλων χειμάρρων, με μεγαλύτερο κλάδο αυτόν που πηγάζει από τα όρη Πατέρας και Μακρό Όρος.

Στη συνέχεια επιχειρείται μια ιεράρχηση των ποταμών και ρεμάτων της Αττικής με βάση τα χαρακτηριστικά της ροής τους, το μέγεθος της λεκάνης απορροής, το μήκος τους, τη σημασία των παρόχθιων ζωνών ως προς τη βιοποικιλότητα και τους υδροτόπους που δημιουργούν, τις περιοχές από τις οποίες διέρχονται και την αντιπλημμυρική τους σημασία. Μπορούν να διακριθούν τέσσερις κατηγορίες:

Α. Τα ρέματα και οι ποταμοί **στρατηγικής σημασίας**, όπου περιλαμβάνονται: Κηφισός, βόρειο τμήμα, Κηφισός, εκβολές, Ασωπός, Χάραδρος, πηγές- λεκάνη Λίμνης Μαραθώνα -Οινόη-μέχρι την εκβολή, Ρέμα Ραφήνας (κύριοι κλάδοι Πεντέλης και Μεσογείων), Ρέμα Ερασίνος μέχρι την εκβολή στη Βραυρώνα, συμπεριλαμβανομένων όλων των κλάδων του, Ρέμα Κερατέας, συμπεριλαμβανομένων όλων των κλάδων του, Πικροδάφνη, Ποταμός Ιλισός: Ανοικτά τμήματα στις υπώρειες του Υμηττού και στο Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή, τους Στύλους του Ολυμπίου Διός και τις εκβολές, Ρέμα Προφήτη Δανιήλ, μέσα στον χώρο ανάπτυξης Βοτανικού-Ελαιώνα, Ρέμα Γιαννούλας - Σαρανταπόταμος στο Θριάσιο Πεδίο μέχρι τις εκβολές

Β. Τα ρέματα και οι ποταμοί **μεγάλης σημασίας**, όπου περιλαμβάνονται: Ρέματα και παραπόταμοι του Κηφισού: Εσχατιά, Πύρνα, Ρέμα Χαλανδρίου –Αμαρουσίου καθώς και Ποδονίφτη που έχει οδηγηθεί στο ρέμα Ραφήνας, Ρέμα Τραχώνων, που βρίσκεται στην άκρη του χώρου ανάπτυξης Ελληνικού, Ρέμα Ποταμός στη Ανατολική Αττική και τα λοιπά ρέματα της Λαυρεωτικής, Ρέμα Παλατίων στη Βόρεια Αττική, Ρέμα Γιαννούλας (Ανω Λιόσια), Ρέμα Αγ. Παρασκευή – Εξω Βρύση (Μέγαρο), Ρέμα Αγ. Ιωάννη (Ασπρόπυργος), Ρέματα Σούρες, Λούτσας, Μοίρας, Αγ. Ιωάννη και τα λοιπά ρέματα λεκάνης απορροής Σαρανταπόταμου, καθώς και τα

ρέματα Μαύρης Ώρας, Τσαβδερέλα και παραπόταμοι ρέματος Γιαννούλα στο Θριάσιο Πεδίο, Ρέματα Μαυρατζάς και Καμάρες στη Μεγαρίδα, Ηριδανός (πηγές, αρχαιολογικός χώρος Κεραμικού, μετρό Μοναστηράκι).

Τα λοιπά **περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος καταγεγραμμένα ρέματα** τα οποία χαρακτηρίστηκαν με την ΥΑ 9173/1642/1993 (ΦΕΚ 281/Δ/23-3-1993), στα οποία περιλαμβάνονται τα ακόλουθα ρέματα: Σαμωνοπόταμου, Γιαμπουρλός, Κατάρας, Αγ. Γεωργίου, Μ. Αλεξάνδρου, Φλόγας, Βαρυμπόμπης, Φασίδερι, Δροσιάς (Καΐρη), Εκάλης, Χελιδονούς, Παναγίτσας, Μαραθώνος, Σελληνίων (Σαλαμίνα), Γέρακα, Τζώνη, Μεγάλο Ρέμα (Ραφήνα), Βάρης, Κίτσι, Ξεράς, Ποταμού, Χείμαρρος Κοκκιναρά, Χείμαρρος Ξενίας, Χείμαρρος Σαπφούς.

Στην τελευταία κατηγορία εντάσσονται τα υπόλοιπα, **μη καταγεγραμμένα** ρέματα της χερσαίας και νησιωτικής Αττικής.

Το σύνολο των επιφανειακών υδάτων και των οικοσυστημάτων της Αττικής έχει υποβαθμιστεί ποσοστικά και ποιοτικά. Οι κυριότεροι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την υποβάθμιση είναι:

- Τα ρέματα αντιμετωπίστηκαν ως υδραυλικοί υποδοχείς, ως κλειστοί ή τσιμενταρισμένοι αγωγοί ομβρίων
- Η συχνή μετατροπή των ρεμάτων σε οδικές αρτηρίες, το μπάζωμα και η οικοπεδοποίηση ρεμάτων και υγροτόπων που εξυπηρετούν μόνο την αλόγιστη αστικοποίηση
- Το επί μακρόν ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο τεχνικών κατευθύνσεων, χωρίς κατευθύνσεις και εργαλεία για προστασία και ανάδειξη των ρεμάτων και των οικοσυστημάτων τους
- Η ρύπανση επιφανειακών υδάτων με αστικά, βιομηχανικά λύματα και η ρύπανση από γεωργικά φάρμακα, οι διαρροές από αστοχία και παλαιότητα δικτύων αποχέτευσης.

➤ **Επιφανειακά Ύδατα – Λίμνες - Υγρότοποι**

Οι υγρότοποι είναι φυσικές ή τεχνητές περιοχές αποτελούμενες από έλη, μόνιμα ή προσωρινά κατακλυζόμενες από νερό, το οποίο είναι στάσιμο ή τρεχούμενο, γλυκό, υφάλμυρο ή αλμυρό και περιλαμβάνουν επίσης εκείνες που καλύπτονται από θαλασσινό νερό, το βάθος του οποίου κατά τη ρηχία δεν υπερβαίνει τα έξι μέτρα. Η αξία των υγροτόπων αντικατοπτρίζονται στα αγαθά και στις υπηρεσίες που προσφέρουν, ως αποτέλεσμα των λειτουργιών που επιτελούν, όπως να αποθηκεύουν νερό, να στηρίζουν μεγάλη βιολογική ποικιλότητα, να ενεργούν ως “φίλτρα” καθαρισμού του νερού, να επιβραδύνουν την ταχύτητα του νερού και να μειώνουν την πλημμυρική παροχή, να εμπλουτίζουν τους υπόγειους υδροφορείς και να σταθεροποιούν τις ακτές. Οι λειτουργίες αυτές είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης των διεργασιών (φυσικές, χημικές ή βιολογικές) που συμβαίνουν σε έναν υγρότοπο με τα δομικά στοιχεία του (τη γεωμορφολογία, την υδρολογία, το έδαφος, τη χλωρίδα και την πανίδα του υγροτόπου).

Επίσης, είναι τόποι υψίστης σημασίας για τη βιοποικιλότητα, καθώς η αξία τους στην κλίμακα του τοπίου είναι πολλαπλάσια της έκτασης που καλύπτουν, δεδομένου ότι στηρίζουν πλούσια τροφικά πλέγματα, είναι σταθμοί τροφοδοσίας για τα μεταναστευτικά πουλιά και φιλοξενούν σπάνια υδρόβια χλωρίδα και σπάνια πανίδα.

Ένας σημαντικός αριθμός υγροτόπων της Αττικής έχει μέχρι σήμερα εξαφανιστεί ή είναι εξαιρετικά υποβαθμισμένος. Στην πλειονότητά τους οι εναπομείνουσες υγροτοπικές περιοχές είναι μικρές, με σημαντικά όμως στοιχεία υγροτοπικών οικοτόπων, αναγκαία κατά το σχεδιασμό «πράσινων διαδρόμων» και ελεύθερων «χώρων άγριας ζωής» στο αστικό και περιαστικό περιβάλλον.

Οι αρμοδιότητες της Περιφέρειας Αττικής για τη διαχείριση των υδάτων του χώρου της, δίνουν σημαντικές δυνατότητες διατήρησης, αποκατάστασης, ανάπλασης και ανάδειξης υγροτόπων. Στο πλαίσιο αυτό έχει υλοποιήσει και υλοποιεί συγχρηματοδοτούμενα έργα με δράσεις που αφορούν στην προστασία των υγροτόπων της Αττικής:

- «Αύξηση της γνώσης και της ευαισθητοποίησης σχετικά με την ανασύσταση και αποκατάσταση των υγροτόπων της Αττικής», το οποίο ξεκίνησε το Σεπτέμβριο 2015 και έχει διάρκεια 14 μηνών (Ευρωπαϊκός Οικονομικός Χώρος - ΕΟΧ 2009 - 2014). Στο πρόγραμμα αυτό συμμετέχουν εκτός από την Περιφέρεια Αττικής, το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (ΕΚΒΥ), ο Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σχινιά και το Ερευνητικό Ινστιτούτο για τη Γεωργία και το Περιβάλλον (BIOFORSK) του Όσλο Νορβηγίας. Στο πλαίσιο του έργου θα εκπονηθούν ερευνητικές μελέτες για 4 υδατικά συστήματα και 50 υγροτόπους της Αττικής. Από τις Ερευνητικές Μελέτες θα προκύψουν προτάσεις διαχείρισης και αποκατάστασης του παράκτιου υδατικού συστήματος, των οικοτόπων και της βιοποικιλότητας. Οι ερευνητικές μελέτες αφορούν την ποιότητα των υδάτων και την κατάσταση διατήρησης του υγροτόπου στο Βουρκάρι Μεγάρων, στη Λίμνη Κουμουνδούρου, στο Ρέμα Πικροδάφνης και τη διαχείριση υδάτων στο Εθνικό Πάρκο του Υγροτόπου Σχινιά. Επίσης θα προκύψει χαρτογραφική αποτύπωση ορίων 50 υγροτόπων και καταχώρηση απογραφικών δεδομένων σε ηλεκτρονική βάση.
- «ORIENTGATE: Ένα δομημένο δίκτυο για την ενσωμάτωση της γνώσης για το κλίμα, την πολιτική και το σχεδιασμό», χρονικής διάρκειας από τον Ιούλιο 2012 έως το Δεκέμβριο 2014 (South East Europe 2007-2013). Στόχος του έργου ήταν η δημιουργία μιας μόνιμης συνεργασίας μεταξύ κοινοτήτων στην Νοτιοανατολική Ευρώπη που παράγουν κλιματικές γνώσεις, με κοινότητες που εφαρμόζουν αυτές τις γνώσεις. Στο πλαίσιο του έργου και σε συνεργασία με το Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (ΕΚΒΥ) συντάχθηκε κείμενο με τη «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ & ΑΞΟΝΕΣ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗ ΤΩΝ ΥΓΡΟΤΟΠΩΝ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ», δηλαδή με συγκεκριμένους άξονες προτεραιότητας και προτεινόμενα μέτρα και δράσεις προς υλοποίηση για τους Υγροτόπους της Αττικής, ως απόκριση στην ανάγκη διατήρησής τους ενόψει της κλιματικής αλλαγής. Οι λίμνες Μαραθώνα, Κουμουνδούρου και Βουλιαγμένης, οι παράκτιοι υγρότοποι Σκάλας Ωρωπού, Σχινιά, Βραυρώνας, Μπρεξίζας Λούτσας, Βουρκαρίου Μεγάρων και Ψάθας, ο Ασωπός, ο Κηφισός, ο Ιλισός, τα ρέματα της Πικροδάφνης και της Ραφήνας, η Αλυκή της Αναβύσσου, είναι από τους εναπομείναντες υγροτόπους της Αττικής, μαζί με πολλούς άλλους μικρής έκτασης. Η Στρατηγική περιλαμβάνει την ανάδειξη των αξιών και λειτουργιών τους και την αξιολόγηση της τρωτότητας τους λόγω κλιματικής αλλαγής και ανθρωπογενών δραστηριοτήτων. Περιλαμβάνει, επίσης, τη διατύπωση προτάσεων για πολιτικές και μέτρα για τη διατήρηση και αειφορική διαχείρισή τους.

Στην Αττική έχουν καταγραφεί περισσότεροι από 100 υγρότοποι¹⁶, στους οποίους περιλαμβάνονται εκβολές, λιμνοθάλασσες, παράκτια και εσωτερικά έλη, λίμνες, ποτάμια, ρέματα, χείμαρροι, πηγές και τεχνητοί υγρότοποι.

---

¹⁶ Βλ. Παράρτημα 4

Οι 9 σημαντικότεροι υγροβιότοποι της Περιφέρειας Αττικής είναι:

Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής

Έλος Σχινιά: Βρίσκεται στο βορειοανατολικό τμήμα της Αττικής και ανήκει στο Δήμο Μαραθώνα. Είναι ο μεγαλύτερος παράκτιος υγρότοπος της Αττικής, με έκταση περίπου 7.500 στρέμματα. Αποτελεί ένα σύνθετο υδρολογικό σύστημα με εισροές από τη Μακάρια πηγή, τη βροχή και τη θάλασσα. Η περιοχή έχει χαρακτηριστεί ως Εθνικό Πάρκο κι έχει ενταχθεί στο δίκτυο NATURA 2000 ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας.

Λίμνη Μαραθώνα: Βρίσκεται στα βορειοανατολικά του Νομού Αττικής και ανήκει στο Δήμο Μαραθώνα. Αποτελεί βοηθητική πηγή υδροληψίας της ΕΥΔΑΠ, ενώ το φράγμα προσφέρει επίσης αντιπλημμυρική προστασία στις κατάντη περιοχές. Η ευρύτερη περιοχή της λίμνης του Μαραθώνα προστατεύεται από την Υπουργική Απόφαση Α5/2280/13-12-83 «Προστασία των νερών που χρησιμοποιούνται για την ύδρευση της περιοχής Πρωτεύουσας από ρυπάνσεις και μολύνσεις» (ΦΕΚ 720/Β/13.12.83).

Έλος Βραυρώνας: ανήκει στο Δήμο Μαρκόπουλου – Μεσογαίας. Στον υγρότοπο καταλήγει ο ποταμός Ερασινός οποίος έχει νερό καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Αποτελεί περιοχή του δικτύου Natura 2000, σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.

Εκβολή Ασωπού & Λιμνοθάλασσα Ωρωπού: Βρίσκονται στα βορειοανατολικά της Περιφέρειας Αττικής και ανήκουν στο Δήμο Ωρωπού. Εκκρεμεί η θεσμική οριοθέτηση της περιοχής ως υγροτόπου σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Νόμο 3937/2011 (άρθρο 20).

Έλος Λούτσας: Βρίσκεται στην Ανατολική Αττική και ανήκει στο Δήμο Σπάτων – Αρτέμιδας. Είναι ένας ρηχός παράκτιος υγρότοπος με υφάλμυρα επιφανειακά νερά, ελώδη βλάστηση και ταμαρίκωνες, τα οποία δημιουργούν ένα ιδιαίτερης αισθητικής αξίας τοπίο, έκτασης περίπου 180 στρεμμάτων. Εκκρεμεί η θεσμική οριοθέτηση της περιοχής ως υγρότοπου σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Νόμο 3937/2011 (άρθρο 20).

Περιφερειακή Ενότητα Νοτίου Τομέα

Λίμνη Βουλιαγμένη: Βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο του Νομού Αττικής και ανήκει στο Δήμο Βούλας – Βάρης – Βουλιαγμένης. Η Βουλιαγμένη είναι καρστική λίμνη και τροφοδοτείται από υπόγειες πηγές. Αποτελεί τμήμα της ευρύτερης περιοχής που έχει ενταχθεί στο Δίκτυο Natura 2000 ως Ειδική Ζώνη Διατήρησης, σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ. Το έτος 2003 χαρακτηρίστηκε ως Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης και έχουν καθοριστεί ζώνες προστασίας.

Περιφερειακή Ενότητα Δυτικής Αττικής

Έλος Βουρκάρι Μεγάρων: Βρίσκεται στη Δυτική Αττική και ανήκει στο Δήμο Μεγαρέων. Αναμένεται η ολοκλήρωση της ψήφισης του Π.Δ. για τον χαρακτηρισμό της περιοχής ως «Περιφερειακό Πάρκο».

Λίμνη Κουμουνδούρου: Βρίσκεται στη Δυτική Αττική, στη βόρειο πλευρά του κόλπου της Ελευσίνας και ανήκει στο Δήμο Ασπρόπυργου. Από το 1974 η λίμνη έχει κηρυχθεί ως αρχαιολογικός χώρος (ΦΕΚ 5/β/8-1-1974, Υ.Α./41/1/2-74). Τμήμα της λίμνης εμπίπτει σε καταφύγιο άγριας ζωής (ΦΕΚ 683/Β/24-5-1976). Ολόκληρη η λίμνη και 50 μ. περιφερειακά αυτής, χαρακτηρίστηκαν το έτος 1999 ως «Ζώνη Περιαστικού Πάρκου» (Ν.2742/1999). Εκκρεμεί η

θεσμική προστασία της λίμνης ως Περιφερειακό Πάρκο, όπως προβλέπεται στο νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας-Αττικής (παρ. 2 του άρθρου 5 του Ν. 3937/2011).

Υγρότοπος Ψάθας: Βρίσκεται στο δυτικότερο άκρο της Αττικής, στον Κορινθιακό κόλπο και ανήκει στο Δήμο Μάνδρας-Ειδυλλίας. Εκκρεμεί η θεσμική οριοθέτηση της περιοχής ως υγρότοπος, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο Νόμο 3937/2011 (άρθρο 20).

Παρά την αξιοσημείωτη βελτίωση όσον αφορά στην αντιμετώπιση των υγροτόπων της Αττικής ως οικοσυστημάτων με πολλαπλές ωφέλειες, οι γνώσεις για την οικολογική τους κατάσταση, για επιμέρους στοιχεία της βιοποικιλότητάς τους, για την ένταξή τους στο ευρύτερο τοπίο, για τη συνεκτικότητά τους με άλλα χερσαία και θαλάσσια οικοσυστήματα, και για τις υπηρεσίες τους προς τον άνθρωπο, είναι ελλιπείς. Σημαντικό κενό υπάρχει και στην επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των φορέων που παράγουν ή συγκεντρώνουν σχετικά στοιχεία και πληροφορίες, με αποτέλεσμα τον κατακερματισμό της πληροφορίας και τη δύσκολη πρόσβαση.

Οι περισσότεροι υγρότοποι της Αττικής δεν εντάσσονται σε κάποιο ειδικό καθεστώς προστασίας, σύμφωνα με την εθνική και κοινοτική νομοθεσία περί προστατευόμενων περιοχών. Ωστόσο, η προστασία τους επιτάσσεται από εθνικά νομοθετήματα που εναρμονίζουν τη Σύμβαση Ραμσάρ, και τις κοινοτικές Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ (για τους οικοτόπους) και 2009/147/ΕΚ (για τα πουλιά) καθώς και άλλες σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις (π.χ Βόννης, Βέρνης, Κλιματικής Αλλαγής). Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει θεσμική ωριμότητα λήψης μέτρων διατήρησης υγροτόπων βάσει του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας-Αττικής και του Ν. 3937/2011 περί βιοποικιλότητας, και επίσης, δίδεται προτεραιότητα εφαρμογής δράσεων προς όφελός τους, μέσω του μέτρου «Ανασύσταση και αποκατάσταση περιοχών υγροβιότοπων», το οποίο περιλαμβάνεται στο εγκεκριμένο Σχέδιο Διαχείρισης Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής (εφαρμογή της Οδηγίας πλαίσιο για τα Ύδατα).

➤ **Υδρευση**

Η Αττική αποτελεί την Περιφέρεια με τη μεγαλύτερη κατανάλωση νερού ύδρευσης. Η εξέλιξη της Αθήνας συνοδεύτηκε επί μακρόν με προβλήματα έλλειψης νερού. Τις τελευταίες δεκαετίες η μείωση βροχοπτώσεων, που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή, επιδείνωσε την κατάσταση. Λόγω του μεγέθους του πληθυσμού, οι μόνιμες και εποχιακές ανάγκες είναι σημαντικές. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την σχεδόν πλήρη ανεπάρκεια των τοπικών πόρων, καθιστά απαραίτητη τη μεταφορά σημαντικών ποσοτήτων νερού από τα Υδατικά Διαμερίσματα Δυτικής και Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (λίμνη Υλίκης, ταμιευτήρας του Μόρνου και ταμιευτήρας Αγίου Δημητρίου στον Εύηνο). Εκτός από τα επιφανειακά νερά των ταμιευτήρων, για την ύδρευση της Αθήνας χρησιμοποιούνται, εφεδρικά, και υπόγειοι υδατικοί πόροι. Οι υδρευτικές γεωτρήσεις είναι περίπου εκατό, και βρίσκονται στην περιοχή του μέσου ρου του Βοιωτικού Κηφισού, γύρω από την Υλίκη και στην περιοχή της ΒΑ Πάρνηθας.

Στο υδατικό διαμέρισα της Αττικής δεν υπάρχουν μεγάλα αρδευτικά έργα, ενώ το σημαντικότερο υδρευτικό έργο είναι ο ταμιευτήρας Μαραθώνα. Ο εν λόγω ταμιευτήρας εντάσσεται στο ευρύτερο υδροδοτικό σύστημα της ΕΥΔΑΠ, που περιλαμβάνει τους προαναφερθέντες επιφανειακούς και υπόγειους υδατικούς πόρους, καθώς και ένα εκτεταμένο δίκτυο εξωτερικών υδραγωγείων. Ο Μαραθώνας λειτουργεί κυρίως ως αναρρυθμιστική διάταξη, και τροφοδοτείται από τις απορροές του Χάραδρου, καθώς και από νερά που μεταφέρονται από τον Μόρνο και την Υλίκη.

Στο διαμέρισα υπάρχουν τέσσερις εγκαταστάσεις διύλισης του υδρευτικού νερού με

συνολική μέγιστη δυνατότητα $1.95 \text{ hm}^3/\text{ημέρα}$. Συγκεκριμένα λειτουργούν τα διυλιστήρια στο Γαλάτσι, στο Μενίδι, στα Κιούρκα και τα νέα διυλιστήρια στη Μάνδρα.

Πέρα από την εξασφάλιση επαρκούς ποσότητας νερού, η ανοργάνωτη διασπορά του πληθυσμού απαιτεί σημαντική έκταση δικτύων ύδρευσης αλλά και αποχέτευσης, καθώς και διάθεσης και καθαρισμού των λυμάτων. Η χωρική ένταση των προβλημάτων ανεπάρκειας δικτύων ύδρευσης στην Περιφέρεια Αττικής εντοπίζεται κυρίως στις Π.Ε. της Ανατολικής Αττικής, της Δυτικής Αττικής και των νήσων του Αργοσαρωνικού, ιδιαίτερα τους θερινούς, τουριστικούς και ξηρούς μήνες όπου το υδατικό ισοζύγιο εμφανίζεται έντονα αρνητικό, με αποτέλεσμα, εκτός των άλλων, και τη δημιουργία προβλημάτων υφαλμύρινσης στους υδροφορείς.

Όσον αφορά στις Π.Ε. Ανατολικής και Δυτικής Αττικής, τα ζητήματα βελτίωσης των υποδομών ύδρευσης αντιμετωπίστηκαν με έργα που συγχρηματοδοτήθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Ενώ παραμένει η ανάγκη άμεσης επίλυσης του προβλήματος της ποιότητας του νερού στο Αλεποχώρι.

Στις νησιωτικές περιοχές της Περιφέρειας Αττικής, παρουσιάζονται προβλήματα στην επάρκεια του νερού, στα δίκτυα υδροδότησής, τα οποία χρειάζονται τόσο επέκταση όσο και αντικατάσταση λόγω παλαιότητας και θραύσεων, καθώς και αυξημένες συγκεντρώσεις νιτρικών στα υπόγεια νερά, τα οποία αξιοποιούνται για ύδρευση μέσω γεωτρήσεων. Αναλυτικότερα:

- Η Αίγινα αντιμετωπίζει έντονο πρόβλημα επάρκειας πόσιμου νερού καθώς η ύδρευσή της προέρχεται κυρίως από τη μεταφορά νερού από τον Πειραιά και από γεωτρήσεις. Η Περιφέρεια Αττικής επιχορηγεί κάθε χρόνο τη μεταφορά νερού προς το νησί και ταυτόχρονα χρηματοδοτεί την κατασκευή υποθαλάσσιου αγωγού σύνδεσης του με την ΕΥΔΑΠ. Το δίκτυο ύδρευσης του νησιού είναι παλιό και χρειάζεται αντικατάσταση και επέκταση. Τέλος, οι υφιστάμενες γεωτρήσεις αξιοποιούνται μερικώς εξαιτίας της αυξημένης συγκέντρωσης νιτρικών, γεγονός που ενισχύει την ανάγκη προμήθειας απονιτροποιητών μέχρι την κατασκευή του αγωγού ύδρευσης, ο οποίος θα λύσει οριστικά το πρόβλημα της υδροδότησης του νησιού.
- Το Αγκίστρι υδροδοτείται μέσω της μεταφοράς νερού που επιχορηγείται από την Περιφέρεια Αττικής. Το νησί έχει εξοπλιστεί με μονάδα αφαλάτωσης μέσω του ΠΕΠ Αττικής 2007-2013, η οποία σε συνδυασμό με ορισμένες μικρής έκτασης συμπληρωματικές εργασίες θα καταφέρει να καλύψει τις ανάγκες υδροδότησης του. Ωστόσο, το δίκτυο ύδρευσης του νησιού χρειάζεται μερική αντικατάσταση λόγω παλαιότητας και ακατάλληλων υλικών κατασκευής.
- Τα Κύθηρα υδρεύονται αποκλειστικά από γεωτρήσεις με υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών, τους δε καλοκαιρινούς μήνες παρουσιάζεται μεγάλη έλλειψη νερού. Το δίκτυο ύδρευσής του χρειάζεται επέκταση και απαιτείται η άμεση προμήθεια μονάδων αφαλάτωσης και απονιτροποιητών.
- Ο Πόρος υδροδοτείται μέσω γεωτρήσεων, οι οποίες βρίσκονται στην Τροιζηνία και μέσω υποθαλάσσιου αγωγού το νερό μεταφέρεται στο νησί. Η κατασκευή εξωτερικού υδραγωγείου σύνδεσης των γεωτρήσεων του Κάμπου Τροιζηνίας με το νησί καθώς και η προμήθεια απονιτροποιητών είναι απαραίτητη.
- Η Σαλαμίνα υδροδοτείται μέσω αγωγού από την ΕΥΔΑΠ, ωστόσο το δίκτυο ύδρευσής της χρειάζεται επισκευή και συντήρηση.
- Η ύδρευση των Σπετσών πραγματοποιείται με μεταφορά νερού, η οποία χρηματοδοτείται από την Περιφέρεια Αττικής. Το εσωτερικό δίκτυο ύδρευσης είναι πεπαλαιωμένο και κατασκευασμένο από αμίαντο, με αποτέλεσμα να χρειάζεται άμεση αντικατάσταση. Η προμήθεια και εγκατάσταση μονάδας αφαλάτωσης θα δώσει λύση στο ζήτημα της υδροδότησης του νησιού.

- Η Ύδρα υδροδοτείται από μονάδα αφαλάτωσης που κατασκευάστηκε πρόσφατα καθώς και με μεταφορά νερού, την οποία χρηματοδοτεί η Περιφέρεια Αττικής. Απαιτείται, ωστόσο, η διάνοιξη νέων γεωτρήσεων καθώς και η επέκταση του υφιστάμενου δικτύου ύδρευσης.
- Η περιοχή της Τροιζηνίας – Μεθάνων υδροδοτείται μέσω γεωτρήσεων. Τα Μέθανα έχουν προμηθευτεί μονάδα απονιτροποίησης και εκκρεμεί η εξασφάλιση αντίστοιχης μονάδας για την Τροιζηνία. Το δίκτυο ύδρευσης της περιοχής χρειάζεται άμεση αντικατάσταση, ιδιαίτερα στην περιοχή του Γαλατά.

Ζήτηση νερού για διάφορες χρήσεις στην Περιφέρεια Αττικής:

Οικιακή χρήση

Η ΕΥΔΑΠ υδροδοτεί σχεδόν το σύνολο του Νομού Αττικής. Η περιοχή ευθύνης της περιλαμβάνει Δήμους και κοινότητες, των οποίων τα δίκτυα διανομής λειτουργεί και εκμεταλλεύεται η ΕΥΔΑΠ. Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η εξέλιξη της μέσης ετήσιας κατανάλωσης της Αθήνας ανά δεκαετία, όπως έχει προκύψει από μετρήσεις στα διυλιστήρια. Για την ικανοποίηση των αναγκών αυτών μεταφέρονται σημαντικές ποσότητες νερού από τη λίμνη Υλίκη από το 1955, από τον ταμιευτήρα του Μόρνου από το 1980 και από τον ταμιευτήρα Ευήνου από το 1996 (αν και η πλήρης λειτουργία των έργων ξεκίνησε το 2000). Κατά μήκος των υδραγωγείων έχουν διανοιχθεί γεωτρήσεις που ενισχύουν τις μεταφερόμενες ποσότητες προς Αθήνα. Οι γεωτρήσεις αυτές βρίσκονται στην περιοχή του μέσου ρου του Βοιωτικού Κηφισού (οι απολήψεις των οποίων μεταφέρονται στο υδραγωγείο Μόρνου μέσω του καταθλιπτικού αγωγού Διστόμου) και στο τμήμα του υδραγωγείου Υλίκης μεταξύ Υλίκης και Μαραθώνα (οι σημαντικότερες βρίσκονται στην περιοχή της Μαυροσουβάλας).

Πίνακας 2.2.: Διαχρονική μεταβολή της κατανάλωσης νερού στην Αθήνα

ΔΕΚΑΕΤΙΑ	ΜΕΣΗ ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ (hm³)
1930-40	17.2
1940-50	21.6
1950-60	39.6
1960-70	98.6
1970-80	191.4
1980-90	306.5
1990-00	316.0
2000-05	402.0

Πηγή: ΣΜΠΕ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020

Η οικιακή κατανάλωση νερού, που ήδη καλύπτει μεγάλο μέρος της συνολικής κατανάλωσης, αυξάνει διαρκώς. Η αύξηση στην οικιακή χρήση συνδέεται, κυρίως, με την αύξηση της οικοδόμησης, την χρήση σύγχρονων πιο υδροβόρων συσκευών (π.χ. πλυντήρια) και σύγχρονων ανέσεων (π.χ. κήποι, μπάνια, πισίνες, κλπ). Επισημάνεται η εξοικονόμηση της τάξης του 20% που επιτεύχθηκε στην Αττική κατά τη λειψυδρία του 1993, της οποίας η επίδραση στην κατανάλωση νερού διήρκεσε ως το 1997. Ο περιορισμός της οικιακής κατανάλωσης νερού καθώς και του χρόνου χρήσης, μπορούν να επιτρέψουν εξοικονόμηση ενέργειας από 20% έως 30%. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας επεξεργάζεται νέο κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και μέτρα. Η οικιακή χρήση προκαλεί ρύπανση των υδάτινων αποδεκτών. Τα οικιακά ακάθαρτα νερά χαρακτηρίζονται από μεγάλη περιεκτικότητα σε οργανικά συστατικά και συνήθως αποχετεύονται

σε θαλάσσιους, λιμναίους ή ποτάμιους αποδέκτες ή και απορροφητικούς βόθρους που ρυπαίνουν τα υπόγεια νερά.

Γεωργική χρήση

Το σύνολο των καλλιεργούμενων εκτάσεων εκτιμάται σε 695 km². Η ζήτηση νερού για άρδευση καλύπτεται κυρίως από υπόγεια νερά και, κατ'ένα μέρος, από το νερό της ΕΥΔΑΠ.

Στην Αττική περίπου το 1/5 της κατανάλωσης νερού προορίζεται για άρδευση. Από αυτή την ποσότητα, στις αγροτικές περιοχές, ένα μεγάλο ποσοστό – μέχρι και 50% του μεταφερόμενου νερού – χάνεται λόγω της κακής κατάστασης των αρδευτικών δικτύων ή των ακατάλληλων τεχνικών, γεγονός που επιδεινώνεται λόγω των φαινομένων λειψυδρίας και ξηρασίας. Σημαντικοί παράγοντες για την αποδοτική άρδευση αποτελούν ο τρόπος μεταφοράς του νερού και ο τρόπος που αρδεύονται οι καλλιέργειες καθώς η χρήση κλειστών δικτύων και στάγδην άρδευσης υποδιπλασιάζουν την κατανάλωση νερού.

Βιομηχανική χρήση:

Η βιομηχανία (περιλαμβανομένης και της μεταλλευτικής) χρησιμοποιεί μεγάλες ποσότητες νερού. Η βιομηχανική χρήση δεν αποτελεί μεγάλο καταναλωτή του υδρευτικού νερού, καθώς πολλές βιομηχανίες καλύπτουν δωρεάν τις ανάγκες τους σε νερό με γεωτρήσεις και πηγάδια. Το αποτέλεσμα είναι σπατάλη υδατικών πόρων, αλλά και ποιοτική υποβάθμισή τους, αφού η ακολουθούμενη πολιτική δεν συμβάλλει στην εκτίμηση της πραγματικής αξίας του πολύτιμου και σε ανεπάρκεια αγαθού.

Η ρύπανση των υδάτων από τη βιομηχανική χρήση οφείλεται στις υγρές βιομηχανικές απορροές (νερό ή παραπροϊόντα) και είναι οργανική (βιομηχανίες παστερίωσης γάλακτος, σφαγεία), ρύπανση με θρεπτικά (βιομηχανίες λιπασμάτων), ρύπανση με βαρέα μέταλλα, (χημικές βιομηχανίες και βυρσοδεψεία), θερμική ρύπανση από νερά ψύξης.

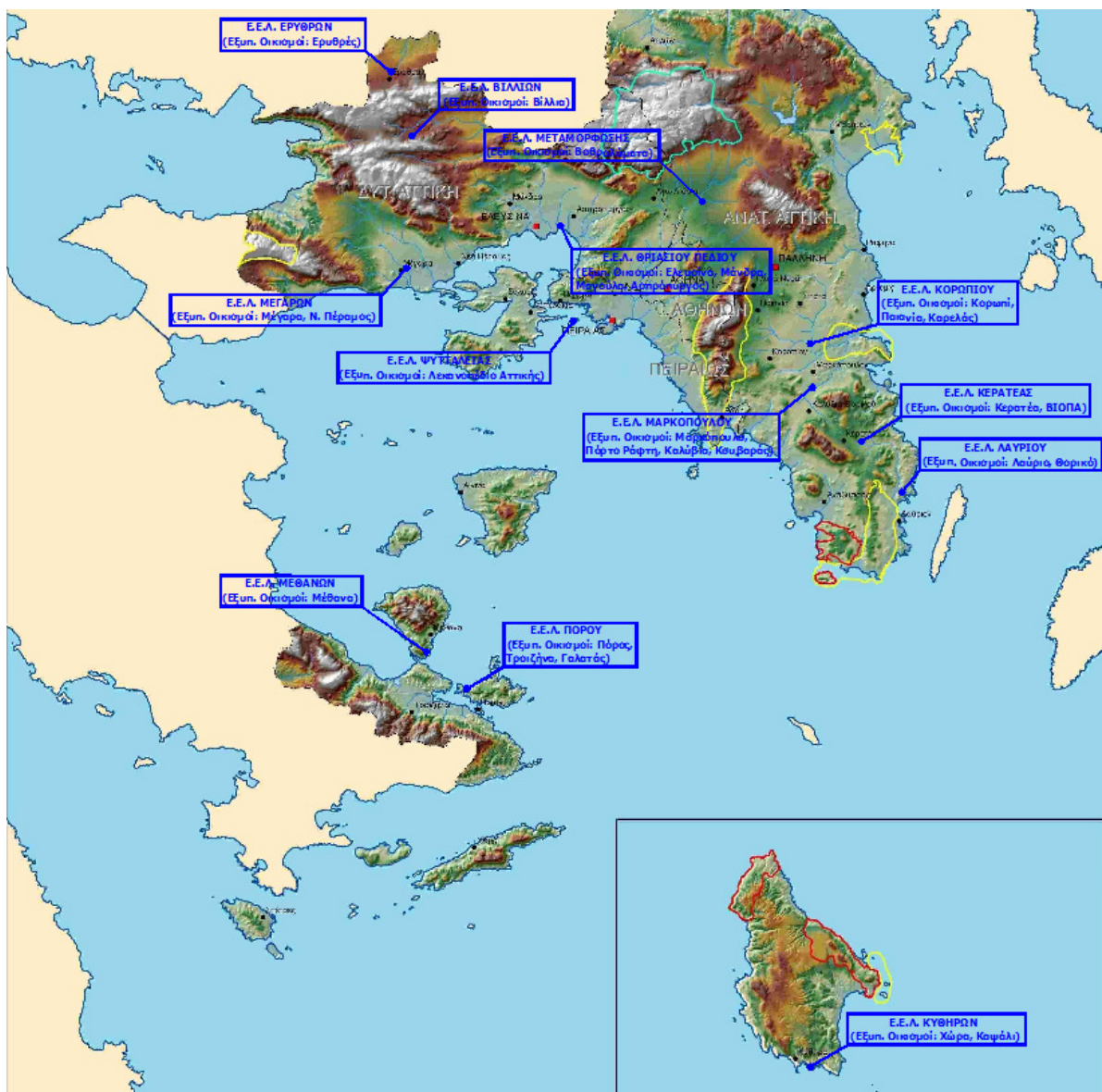
➤ **Αποχέτευση όμβριων και ακαθάρτων**

Η αποχέτευση του Λεκανοπεδίου Αττικής πραγματοποιείται με αγωγούς όμβριων και ακαθάρτων. Οι μεν αγωγοί όμβριων καταλήγουν με φυσική ροή στη θάλασσα, οι δε αγωγοί ακαθάρτων καταλήγουν στη θαλάσσια περιοχή της Ψυττάλειας, αφού προηγηθεί ο βιολογικός καθαρισμός των λυμάτων στο Κέντρο Επεξεργασίας Λυμάτων της Ψυττάλειας.

Το συνολικό μήκος του δικτύου αποχέτευσης είναι 6.000 χλμ. Από το συνολικό μήκος του δικτύου αποχέτευσης μόνο τα 250 χλμ. καταλήγουν στο παλαιό παντοροϊκό σύστημα (όμβρια και ακάθαρτα μαζί) και καλύπτουν το κέντρο της Αθήνας. Στο υπόλοιπο μήκος εφαρμόστηκε αποκλειστικά χωριστικό σύστημα με διαφορετικά δίκτυα για τα ακάθαρτα και τα όμβρια. Οι αγωγοί ακαθάρτων μεγάλης διατομής διέρχονται από περιοχές των οποίων οι κλίσεις επιτρέπουν τη φυσική ροή των λυμάτων λόγω της βαρύτητας, εκτός του Παραλιακού Συλλεκτήρα της ακτής Σαρωνικού, η λειτουργία του οποίου υποστηρίζεται με 44 ενδιάμεσα αντλιοστάσια ισχύος 11MW.

Χ.2.1. : Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων Περιφέρειας Αττικής

ΚΕΛ Ψυτάλλειας:

Οι εγκαταστάσεις του έχουν αναπτυχθεί στον Ακροκέραμο (Προεπεξεργασία) και στην Ψυτάλλεια (Α' βάρθμια Καθίζηση, Επεξεργασία Ιλύος και Βιολογική Επεξεργασία Β' Φάσης). Έχουν δυναμικότητα 5.600.000 μονάδες ισοδύναμου πληθυσμού (μ.ι.π.). Τελικός αποδέκτης των επεξεργασμένων λυμάτων είναι ο εσωτερικός Σαρωνικός Κόλπος. Η τελική εκροή οδηγείται στο σύστημα υποθαλάσσιας μεταφοράς και διάχυσης δύο υποθαλάσσιων αγωγών μεταφοράς.

Η λειτουργία της Α' φάσης του ΚΕΛ Ψυτάλλειας το 1994, έφερε τη σταδιακή βελτίωση της ποιότητας των υδάτων του Σαρωνικού Κόλπου. Με τη λειτουργία της Β' φάσης, απομακρύνθηκε το 95% περίπου του ρυπαντικού φορτίου. Μετά δε και την λειτουργία της μονάδας ξήρανσης της

λάσσης που παράγεται από το ΚΕΛ Ψυτάλλειας, αντιμετωπίζεται το ζήτημα της επεξεργασίας των λυμάτων του μεγαλύτερου τμήματος του λεκανοπεδίου.

ΚΕΛ Μεταμόρφωσης:

Δέχεται τα βοθρολύματα από όλη την Αττική, καθώς και περιορισμένο όγκο νωπών λυμάτων από τους Δήμους Πεύκης, Λυκόβρυσης και Κηφισιάς. Η δυναμικότητα του Κέντρου είναι 500.000 μ.ι.π. Διαθέτει β' βάρθμια επεξεργασία με απομάκρυνση οργανικού άνθρακα και αποδέκτης των επεξεργασμένων λυμάτων είναι ο Κηφισός, μέσω του ρέματος Πύρνας.

• Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων και βιολογικοί καθαρισμοί Ανατολικής Αττικής

Η Ανατολική Αττική διαθέτει σε λειτουργία τρεις (3) βιολογικούς καθαρισμούς:

ΕΕΛ Μαρκόπουλου: Επαναλειτούργησε πρόσφατα με γ' βάρθμια επεξεργασία και δυναμικότητα 20.000 μ.ι.π.

ΕΕΛ Λαυρίου: Δυναμικότητας 27.000 μ.ι.π. Εξυπηρετεί την πόλη του Λαυρίου και τις περιοχές Σούνιο, Ανάβυσσο, Κερατέα και Λεγραινά, καθώς και τα βοθρολύματα των οικισμών του Δήμου Λαυρεωτικής, του Δήμου Κερατέας και της κοινότητας του Αγίου Κωνσταντίνου. Διαθέτει μονάδα υποδοχής-προεπεξεργασίας βοθρολυμάτων και δευτεροβάθμια επεξεργασία με απομάκρυνση αζώτου, ενώ αποδέκτης των επεξεργασμένων είναι η θαλάσσια περιοχή Συρί Κερατέας στο Ν. Ευβοϊκό Κόλπο.

ΕΕΛ Κερατέας: Δυναμικότητας 12.500 μ.ι.π., εξυπηρετεί τον οικισμό της Κερατέας. Διαθέτει μονάδα υποδοχής-προεπεξεργασίας βοθρολυμάτων και δευτεροβάθμια επεξεργασία με απομάκρυνση αζώτου, ενώ αποδέκτης των επεξεργασμένων είναι παρακείμενο ρέμα.

Η μεγάλη έλλειψη δικτύων αποχέτευσης και Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) των οικισμών της Ανατολικής Αττικής έχει οδηγήσει σε μεγάλη περιβαλλοντική υποβάθμιση της περιοχής. Η ανατολική Αττική διαθέτει ως θαλάσσιο αποδέκτη τον Ν. Ευβοϊκό με πολύ μεγάλες δυνατότητες αυτοκαθαρισμού (μελέτη της ΕΥΔΑΠ που υλοποιήθηκε από το ΕΛΚΕΘΕ το 1996). Ο αποδέκτης όμως αυτός μένει μέχρι σήμερα αναξιοποίητος. Αντίθετα ο Σαρωνικός με αισθητά μικρότερες δυνατότητες αυτοκαθαρισμού, κινδυνεύει να χάσει ό,τι κέρδισε κατά τη δεκαετία 2000-2010.

• Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων και βιολογικοί καθαρισμοί Δυτικής Αττικής

Σήμερα στη Δυτική Αττική λειτουργούν τέσσερις (4) βιολογικοί καθαρισμοί:

ΕΕΛ Μεγάρων: Δυναμικότητας 43.000 μ.ι.π. Διαθέτει β' βάρθμια επεξεργασία με απονιτροποίηση. Αποδέκτης των επεξεργασμένων λυμάτων είναι η θαλάσσια περιοχή στη Χερσόνησο Αγίας Τριάδας του Σαρωνικού.

ΕΕΛ Βιλίων: Δυναμικότητας 10.000 μ.ι.π. Διαθέτει μονάδα υποδοχής – προεπεξεργασίας βοθρολυμάτων και β' βάρθμια επεξεργασία με απομάκρυνση αζώτου, ενώ αποδέκτης των επεξεργασμένων είναι παρακείμενο ρέμα.

ΕΕΛ Ερυθρών: Δυναμικότητας 6.000 μ.ι.π. Διαθέτει μονάδα υποδοχής – προεπεξεργασίας βοθρολυμάτων και β' βάρθμια επεξεργασία. Αποδέκτης των επεξεργασμένων είναι παρακείμενο ρέμα.

ΚΕΛ Θριασίου Πεδίου: Δυναμικότητας 117.000 μ.ι.π., πρόκειται σύντομα να τεθεί σε λειτουργία και να συμβάλει στη βελτίωση των περιβαλλοντικών προβλημάτων του Θριασίου, των ρεμάτων

και του κόλπου της Ελευσίνας. Οι εγκαταστάσεις πρόκειται να καλύψουν το υπό κατασκευή δίκτυο των δήμων Ελευσίνας, Ασπροπύργου, Μάνδρας - Ειδυλλίας και των βιομηχανικών εγκαταστάσεων της περιοχής. Στο έργο περιλαμβάνεται υποθαλάσσιος αγωγός διάθεσης των επεξεργασμένων λυμάτων μήκους 1.600 μέτρων στον κόλπο της Ελευσίνας.

ΚΕΛ Αλεποχωρίου και ΚΕΛ Πόρτο Γερμενό: αναγκαιότητα άμεσης ολοκλήρωσης τους.

- **Δίκτυο αποχέτευσης ακαθάρτων και βιολογικοί καθαρισμοί Τροιζηνίας και νήσων**

ΕΕΛ Πόρου- Γαλατά Τροιζηνίας: Δυναμικότητας 25.000 μ.ι.π., διαθέτει β'βάθμια επεξεργασία νιτροποίησης, απονιτροποίησης, απολύμανσης. Αποδέκτης των επεξεργασμένων λυμάτων είναι η θαλάσσια περιοχή του Σαρωνικού Κόλπου.

ΕΕΛ Μεθάνων: Δυναμικότητας οργανικού φορτίου 11.030 μ.ι.π., εξυπηρετεί τον οικισμό των Μεθάνων. Διαθέτει μονάδα υποδοχής-προεπεξεργασίας βοθρολυμάτων και β'βάθμια επεξεργασία με απομάκρυνση αζώτου και φωσφόρου ενώ αποδέκτης των επεξεργασμένων είναι η θαλάσσια περιοχή του Σαρωνικού.

ΕΕΛ Κυθήρων: Η εν λόγω εγκατάσταση έχει κατασκευαστεί και λειτουργεί ήδη από το 2010 με δυναμικότητα 4.000 ισοδύναμων κατοίκων.

Όσον αφορά την αποχέτευση ακαθάρτων λυμάτων στους περισσότερους νησιωτικούς Δήμους εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού δεν υπάρχουν (Δήμος Αίγινας, Κοινότητα Αγκιστρίου), είναι υπό υλοποίηση (Δήμος Σπετσών, Δήμος Ύδρας), με αποτέλεσμα να υπάρχει σημαντικό πρόβλημα ανεξέλεγκτης διάθεσης των λυμάτων. Για τα Κύθηρα ο βιολογικός καθαρισμός λειτουργεί ήδη, ενώ για τα Αντικύθηρα, θεωρείται μη υλοποιήσιμος για τέτοιου μεγέθους περιοχή.

Συνοψίζοντας, στις περισσότερες περιοχές της Ανατολικής και Δυτικής Αττικής το δίκτυο ακαθάρτων κατασκευάζεται πρώτα ή ακόμα η κατασκευή των όμβριων όπου γίνεται, είναι αποσπασματική και αφορά κυρίως σε περιπτώσεις όπου παρουσιάζονται σημαντικά προβλήματα πλημμύρας. Η ανυπαρξία δικτύου όμβριων οδηγεί πολλούς ιδιοκτήτες να συνδέουν τις αυλές και ταράτσες των κτιρίων με το δίκτυο ακαθάρτων ή ακόμα και τους Δήμους να κατασκευάζουν φρεάτια υδροσυλλογής και να τα συνδέουν και αυτοί με το δίκτυο ακαθάρτων, μετατρέποντάς το σε ένα βαθμό σε παντοροϊκό. Επειδή το δίκτυο ακαθάρτων διαθέτει ένα σύστημα υπερχειλίσεων, σε περίπτωση υγρού καιρού οι υπερχειλίσεις οδηγούν λύματα, μέσα στο δίκτυο όμβριων. Πρόβλημα επίσης συνιστά η ροή μόλις αρχίσουν οι βροχές των πιο επιβαρυνμένων με ρύπανση, αρχικών παροχών όμβριων, μέσα σε ρέματα και μάλιστα σε χείμαρρους που έχουν αναπλαστεί.

Στις νησιωτικές περιοχές για την αποχέτευση όμβριων χρησιμοποιούνται επιφανειακά ρέματα τα οποία καταλήγουν στη θάλασσα. Σε πολλές περιπτώσεις αντιμετωπίζονται προβλήματα πλημμύρων (όταν εμφανίζονται έντονες βροχοπτώσεις).

- **Το παντοροϊκό σύστημα της Αθήνας**

Οι κεντρικές περιοχές της Αθήνας εξυπηρετούνται –όπως και τα κέντρα άλλων πόλεων– από παλιά παντοροϊκά δίκτυα που μέσω του Κεντρικού Αποχετευτικού Αγωγού καταλήγουν στην Ψυτάλεια και την επιβαρύνουν με αυξημένες παροχές. Το σύστημα λειτουργεί με υπερχειλιστές, που, ανάλογα με τις βροχές, οδηγούν την υπερβαίνουσα τα όρια χωρητικότητας του αγωγού μικτή παροχή στον Κηφισό και στη συνέχεια, στο Φαληρικό όρμο, όπου υποστηρίζεται ότι τα ρεύματα συμβάλλουν στη διάλυσή της. Όταν η μικτή παροχή δεν είναι αρκετά έντονη, μένει

στάσιμη στην εκβαθυσμένη κοίτη της εκβολής του Κηφισού και λειτουργεί σηπτικά μέχρι την επόμενη ισχυρή βροχή, με σοβαρά προβλήματα για το περιβάλλον και τους κατοίκους. Πρόβλημα επίσης συνιστούν οι μεγάλες ποσότητες μικτών παροχών που θα έπρεπε να επιβαρύνουν την Ψυτάλλεια, η οποία παραλαμβάνει ταυτόχρονα λύματα από ευρύτερες περιοχές της Αττικής μέσω του ΚΕΛ Μεταμόρφωσης και των αντλιοστασίων της παραλιακής ζώνης του Σαρωνικού.

Η κατασκευή ενός χωριστικού δικτύου, με πλήρως αναπτυγμένο δίκτυο αγωγών όμβριων και δίκτυο αγωγών ακαθάρτων, χωρίς διασυνδέσεις μεταξύ τους και με αυστηρές κυρώσεις για την αποφυγή παράνομων συνδέσεων εντός αυτού είναι σαφώς πιο πλήρης από ένα παντοροϊκό σύστημα. Το χωριστικό σύστημα απαιτεί πολύ μεγαλύτερο αριθμό σωληνώσεων (ακαθάρτων και όμβριων) αλλά μικρότερη μονάδα επεξεργασίας και καθόλου τεχνικά έργα εκτροπών – υπερχειλίσεων και αποθήκευσης. Ωστόσο, παρά τα πολλαπλά προβλήματα που δημιουργούνται, η αντικατάστασή του παντοροϊκού δεν είναι εφικτή, ως εξαιρετικά δαπανηρή και λόγω της μεγάλης δυσκολίας εκτέλεσης των έργων εντός του κέντρου της πόλης. Είναι όμως εφικτός ο βαθμιαίος διαχωρισμός των δικτύων σε περιπτώσεις αναπλάσεων. π.χ. η ανάπλαση του Βοτανικού, όπου το ρέμα Πρ. Δανιήλ μπορεί να παύσει να λειτουργεί ως αποχετευτικός αγωγός.

➤ **Αντιπλημμυρική Προστασία**

Η Αττική τις τελευταίες δεκαετίες πλήττεται συχνά από καταστροφικές πλημμύρες, καθώς τα περισσότερα υδατορέματα που διέσχιζαν το λεκανοπέδιο στα τέλη του 19ου αιώνα (550 χιλ. χείμαροι, ποτάμια και ρυάκια) έχουν πλέον καλυφθεί, προκειμένου να γίνουν επεκτάσεις σχεδίου πόλεων, έργα οδοποιίας, κλπ., στο πλαίσιο της αστικοποίησης.

Η μη οριοθέτηση των ρεμάτων καθώς και η έλλειψη μελετών οριοθέτησης αυτών σε συνδυασμό με την αυξημένη δόμηση (νόμιμη ή αυθαίρετη), ιδιαίτερα στα όρια των σχεδίων πόλεων, έχει οδηγήσει στο χαρακτηρισμό τους, σε ισχύοντα ρυμοτομικά διατάγματα, ως χώρους πρασίνου ή κοινωφελείς χώρους ή ακόμα και τη μετατροπή τους σε οικοδομικά τετράγωνα (π.χ. ρέμα Πεύκης στο Δήμο Νέας Ιωνίας). Έτσι, παρατηρούνται επιχωματώσεις της κοίτης των ρεμάτων, διαμόρφωσή τους σε οδούς ή ακόμη και δόμηση εντός αυτών. Επιπλέον, η απόρριψη μπαζών και στερεών απορριμμάτων στα ρέματα μειώνει τη διατομή τους, αλλοιώνει τη μορφολογία τους δημιουργώντας κινδύνους απόφραξης.

Η πυκνότητα της δόμησης, η έλλειψη ελεύθερης γης, η αδιαπερατότητα των επιφανειών, οι επιχωματώσεις, η απόφραξη των διόδων των υδάτων προς το αποχετευτικό σύστημα όμβριων αποτρέπουν τα νερά από το να οδηγούνται στον υδροφόρο ορίζοντα με αποτέλεσμα να λιμνάζουν στην επιφάνεια ακολουθώντας την κλίση του αναγλύφου. Επίσης, τα πλημμυρικά φαινόμενα επιτείνονται και εξαιτίας των πυρκαγιών, οι οποίες οδηγούν σε αδυναμία συγκράτησης των υδάτινων απορροών στους ορεινούς όγκους.

Για την αντιπλημμυρική προστασία της Αττικής, η ΕΥΔΑΠ, μέχρι το 2008, και στη συνέχεια το ΥΠΕΧΩΔΕ, προχώρησαν στο σχεδιασμό αντιπλημμυρικής προστασίας και στον προγραμματισμό αντιπλημμυρικών έργων, που αφορούσαν κυρίως στον καθαρισμό των φρεατίων υδροσυλλογής και των συνδετηρίων με το δίκτυο όμβριων αγωγών, σε έργα καθαρισμού ρεμάτων και συντήρησής αυτών, καθώς και σε έργα κατασκευής αγωγών όμβριων για την αντιπλημμυρική θωράκιση μεμονωμένων περιοχών.

Στο παραπάνω πλαίσιο κατασκευάστηκαν μεγάλα αντιπλημμυρικά έργα στον Κηφισό, τον Ιλισό και στην Αττική Οδό καθώς και έργα της Αυτοδιοίκησης στο 2ον και 3ον δίκτυο, που περιόρισαν

τα προβλήματα πλημμυρών σε πυκνοκατοικημένες περιοχές όπως το Μοσχάτο, ο Ρέντης και το Φάληρο, στις ολυμπιακές εγκαταστάσεις, στην Αττική Οδό και στο Αεροδρόμιο. Παρόλα αυτά, τα προβλήματα των πλημμυρών οξύνθηκαν σε άλλες περιοχές της περιφέρειας όπως η Ραφήνα, τα Σπάτα και η παραλιακή. Το πρόβλημα των πλημμυρών πλήττει επίσης τη Δυτική και Ανατολική Αττική όπου οι αδιαπέρατες επιφάνειες έχουν αυξηθεί και οι ελλείψεις σε δίκτυα είναι πολύ μεγάλες ενώ και οι πυρκαγιές και η κακή αντιμετώπιση των ρεμάτων έχουν οξύνει τα προβλήματα. Το γεγονός αυτό οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην απουσία κεντρικού σχεδιασμού αντιπλημμυρικής προστασίας όλης της Περιφέρειας Αττικής, καθώς και εναρμόνισης των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας με τα υπόλοιπα έργα υποδομών, ανάπτυξης και ανάπτυξης μίας περιοχής. Ενδεικτικά, η κατασκευή της Αττικής οδού, η οποία διέρχεται από μεγάλο μέρος των λεκανών απορροής της Αττικής, το Διεθνές αεροδρόμιο Σπάτων «Ελ. Βενιζέλος», το τράμ κ.λ.π., δεν είναι εναρμονισμένα με έργα διευθέτησης και οριοθέτησης ρεμάτων που λειτουργούν ως φυσικοί τελικοί αποδέκτες, με αποτέλεσμα οι περιοχές αυτές να κατακλύζονται με όμβρια ύδατα και να προκαλούνται πλημμυρικά φαινόμενα.

Επιπλέον, και με αφορμή τις θεομηνίες των τελευταίων ετών, διαπιστώθηκε ότι σε πολλές περιοχές της Αττικής τα υφιστάμενα αντιπλημμυρικά έργα και τα έργα αποχέτευσης όμβριων υδάτων είναι ανεπαρκή, δεν ανταποκρίνονται πλέον στις σημερινές ανάγκες και χρειάζονται επέκταση ή αντικατάσταση. Σε αρκετούς, δε, Δήμους υπάρχει έλλειψη δικτύου όμβριων με αποτέλεσμα οι δρόμοι να μετατρέπονται σε ποτάμια, με την ελεύθερη ροή των όμβριων υδάτων, με κίνδυνο την εισροή υδάτων σε υπόγεια πολυκατοικιών ή σε υπόγειους χώρους στάθμευσης.

Η Περιφέρεια Αττικής την εξεταζόμενη περίοδο εκτελεί σημαντικό αριθμό έργων αντιπλημμυρικής προστασίας, αποχέτευσης όμβριων υδάτων και διευθέτησης ρεμάτων, σε διάφορες περιοχές όπως το Χαλάνδρι, Βριλήσσια, Βάρη, Βάρκιζα, Δροσιά, Αγ. Παρασκευή, Χολαργός, Άγιος Ιωάννης Ρέντης, Παιανία, Γέρακας, Κουβαράς, Φώκεια, Σαρωνίδα και Ωρωπός. Ωστόσο, συνεχίζουν να υπάρχουν περιοχές εντός της Αττικής, οι οποίες χρειάζονται έργα αντιπλημμυρικής προστασίας.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά συγκεκριμένων περιοχών:

Περιφερειακή Ενότητα Αθηνών

Η Δυτική Αθήνα αποτελεί μέρος της υδρολογικής λεκάνης του Κηφισού ποταμού, στον οποίο συγκλίνουν πολλά ρέματα που ξεκινούν από τους ορεινούς όγκους. Το μήκος του είναι περίπου 30 χιλιόμετρα και δίνει διέξοδο στο μεγαλύτερο μέρος των υδάτων της Δυτικής Αθήνας προς το Φαληρικό Όρμο, όπου είναι οι εκβολές του.

Ο Κηφισός ποταμός έχει υποστεί σημαντικές τεχνικές επεμβάσεις. Στα τελευταία χιλιόμετρα της κοίτης του, από τις Τρεις Γέφυρες μέχρι τις εκβολές του είναι κλειστός και έχει μετατραπεί σε αυτοκινητόδρομο, ενώ έχει αυξηθεί πολύ η διατομή του, με αποτέλεσμα να μην μπορεί πλέον να διαχειριστεί τον όγκο των υδάτων που απορρέουν σ' αυτόν.

Το ρέμα της Εσχατιάς έχει κλείσει στο μεγαλύτερο τμήμα του, ωστόσο δημιουργούνται προβλήματα εξαιτίας της ελλιπούς σύνδεσης των παραρεμάτων αγωγών στον κλειστό αγωγό εντός του ρέματος. Επιπλέον δεν έχει προβλεφθεί οδός διαφυγής υδάτων ώστε να διοχετεύονται στο Πάρκο Τρίτση και να εμπλουτίζουν τον υδροφόρο ορίζοντα.

Προβλήματα παρουσιάζονται επίσης εξαιτίας των ρεμάτων του Ποικίλου Όρους και του Όρους Αιγάλεω.

Περιφερειακή Ενότητα Ανατολικής Αττικής

Το σύνολο της περιοχής μπορεί να χωριστεί σε έξι υποπεριοχές:

Η πρώτη υποπεριοχή του ρέματος Ραφήνας περιλαμβάνει όλη τη νότια Πεντέλη, το βορειοανατολικό τμήμα του Υμηττού και τα βόρεια Μεσόγεια μέχρι το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος. Τα ρέματα της περιοχής είναι μεγάλα και διέρχονται μέσα από τις ραγδαία αναπτυσσόμενες οικιστικές περιοχές του Γέρακα, της Ανθούσας, του Πικερμίου, των Γλυκών νερών και της Ραφήνας.

Η δεύτερη υποπεριοχή του Μαραθώνα, διασχίζεται από μεγάλους χείμαρρους που καταλήγουν στην πεδιάδα του Μαραθώνα και εκβάλλουν στον ομώνυμο κόλπο.

Η τρίτη υποπεριοχή της Ανατολικής Πεντέλης, με πολλούς μικρούς χείμαρρους, που διέρχονται από τους οικισμούς της Ν. Μάκρης, Εφημεριδοπωλών, Ζούμπερι, Αγίου Ανδρέα, Μάτι και Ραφήνας, εκβάλλουν στην θάλασσα.

Η τέταρτη υποπεριοχή των Σπάτων Αρτέμιδος περιλαμβάνει πολλές και μικρές λεκάνες απορροής και κοίτες ρεμάτων χωρίς σαφή διαμόρφωση.

Η πέμπτη υποπεριοχή είναι αυτή που περιλαμβάνει τη λεκάνη απορροής του ρέματος Ερασίνου, με βασικούς συμβάλλοντες το ρέμα Αγίου Γεωργίου, το Ρέμα Αγ. Κων/νου, το ρέμα Μαρκόπουλου, το ρέμα Παιανίας, το ρέμα Καρελά, και το ρέμα Κορωπίου.

Η έκτη υποπεριοχή περιλαμβάνει τη λεκάνη απορροής του ρέματος Κίτσι και του ρέματος Κόρμπη στην ευρύτερη περιοχή της Βάρης.

Στην Ανατολική Αττική υλοποιούνται σημαντικά αντιπλημμυρικά έργα, όπως η Διευθέτηση του ρέματος Ραφήνας και η Διευθέτηση λεκάνης απορροής Ερασίνου, αλλά και οι μελέτες «Μελέτη διευθέτησης ρέματος Αχαρνών (Καναπίτσα) Ν. Αττικής», η Διευθέτηση ρέματος Αγ. Γεωργίου Αν. Αττικής» (συμβολή ρεμάτων Καλυβίων και Κουβαρά).

Σημαντικά τεχνικά έργα υποδομής που έχουν ήδη κατασκευαστεί στην περιοχή, όπως το Διεθνές Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος, ο οδικός άξονας της Αττικής οδού, η ανακατασκευή του οδικού άξονα που συνδέει Μαρκόπουλο με Κερατέα και κατευθύνεται προς το Λαύριο, το ολυμπιακό ιππικό κέντρο, το δίκτυο μεταφοράς και διανομής φυσικού αερίου κ.α., έχουν επίδραση στον αντιπλημμυρικό σχεδιασμό της περιοχής, διότι επηρεάζεται η ροή των υδάτων προς τους φυσικούς αποδέκτες.

Οι άμεσες αποχετευτικές ανάγκες είχαν επιβάλλει στο παρελθόν την αντιμετώπιση αποχετευτικών έργων σχεδόν αποκλειστικά εντός των κατοικημένων περιοχών. Σήμερα όμως η μεγάλη έκταση των πόλεων σε συνδυασμό με την αλλοίωση του φυσικού περιβάλλοντος σε πολλές περιοχές της Ανατολικής Αττικής (κατάργηση φυσικής ανοιχτής κοίτης ρεμάτων, πυρκαγιές, αποψίλωση, λατομεία, σταδιακή εγκατάλειψη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, παράκτιες, επιχώσεις, έργα κλπ) οδηγούν στην ανάγκη αντιμετώπισης του συνολικού προβλήματος των πλημμυρών με μέτρα που πρέπει να ληφθούν, τόσο στις κατοικημένες περιοχές όσο και εκτός αυτών.

Περιφερειακή Ενότητα Δυτικής Αττικής

Η περιοχή του Θριάσιου πεδίου περιβάλλεται από τα βουνά Αιγάλεω, Πάρνηθα, Πάστρα, Κιθαιρώνα, Πατέρα και Τρικέρατο, ενώ η νότια πλευρά της είναι ανοιχτή προς τη θάλασσα, όπου βρίσκεται ο κόλπος της Ελευσίνας.

Την περιοχή διασχίζουν, με προέλευση τα γύρω βουνά και κατάληξη στη θάλασσα, διάφοροι χείμαρροι, οι κοίτες των οποίων όσο πλησιάζουν προς την θάλασσα ελαττώνονται ή έχουν

σχεδόν εξαφανιστεί. Αυτό έγινε φυσιολογικά (ελάττωση ταχύτητας, απόθεση φερτών), είτε κυρίως τεχνητά (παράνομη δόμηση σπιτιών και βιομηχανιών, επιχωμάτωση από τους παρόχθιους ιδιοκτήτες ώστε να αυξηθεί η οικοπεδική τους έκταση ή τέλος κατασκευή έργων οδοποιίας, όπου δεν ελήφθησαν μέτρα για την απρόσκοπτη απορροή των όμβριων), με αποτέλεσμα να έχει αποκλειστεί η διέξοδος των χειμάρρων προς τον υδάτινο ορίζοντα, προκαλώντας συνεχείς πλημμύρες στην περιοχή.

Η περιοχή της Δυτικής Αττικής αποτέλεσε πόλο έλξης για τη συγκέντρωση έντονης βιομηχανικής δραστηριότητας με συνέπεια την ανάπτυξή της ως βιομηχανικού κέντρου. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Μεγάλο μέρος της γεωργικής γης της περιοχής αστικοποιήθηκε και γενικά το περιβάλλον υπέστη σημαντικές αλλοιώσεις από τη γρήγορη, ανεξέλεγκτη και απρογραμματίστη βιομηχανική ανάπτυξη. Τα προβλήματα ρύπανσης αποτελούν ίσως την πρώτη προτεραιότητα παρέμβασης στο Θριάσιο πεδίο, άλλωστε είναι γνωστό ότι λόγω της μεγάλης βιομηχανικής συγκέντρωσης και των ρυπαινοσών δραστηριοτήτων υπάρχει ατμοσφαιρική ρύπανση, ρύπανση των θαλάσσιων υδάτων, εδαφική ρύπανση και ρύπανση υπόγειων και επιφανειακών υδάτων.

Οι φυσικοί αποδέκτες των όμβριων υδάτων στο Θριάσιο είναι οι χείμαρροι Σαρανταπόταμος, Σούρες, Αγ. Ιωάννης και Άγιος Γεώργιος καθώς και τα συμβάλλοντα ρέματα σε αυτούς, οι οποίοι εκβάλλουν στον κόλπο της Ελευσίνας. Ο χείμαρρος Σαρανταπόταμος, ο μεγαλύτερος στο Θριάσιο πεδίο, έχει προκαλέσει κατά καιρούς σημαντικές πλημμύρες και καταστροφές. Η ανάντη φυσική κοίτη του στα βουνά είναι επαρκής και το πρόβλημα εντοπίζεται στα κατάντη όπου ο χείμαρρος διασχίζει κατοικημένη περιοχή και εκβάλλει στον κόλπο Ελευσίνας. Έχουν ήδη εκτελεστεί έργα διευθέτησης με αποτέλεσμα να εκλείψουν τα προβλήματα στην κατάντη κοίτη του χείμαρρου.

2.2.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Το πλαίσιο προστασίας των υδάτινων πόρων προσδιορίστηκε με την εναρμόνιση της Εθνικής Νομοθεσίας με την Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) και των επί μέρους συμπληρωματικών Οδηγιών με στόχο την εξασφάλιση «καλής ποιότητας» των νερών και τον περιορισμό της υποβάθμισής τους, με τον Ν. 3199/2003 (ΦΕΚ Α' 280/9.12.2003) και το Π.Δ. 51/2007 «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ».

Στο πλαίσιο αυτό, ολοκληρώθηκε πρόσφατα από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας ο προσδιορισμός των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας στα 14 Υδατικά Διαμερίσματα της χώρας και υποβλήθηκε στην ΕΕ επικαιροποίηση της έκθεσης Προκαταρκτικής Αξιολόγησης Κινδυνών Πλημμύρας (22.11.2012).

Επίσης με Απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων¹⁷, καθορίστηκαν σαράντα πέντε (45) Λεκάνες Απορροής Ποταμών, οι οποίες υπάγονται σε δεκατέσσερις (14) Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών (που αντιστοιχούν στον όρο Υδατικά Διαμερίσματα του Άρθρου 3 του ΠΔ 51/2007).

---

¹⁷ ΦΕΚ 1383/Β/02.09.2010 & ΦΕΚ 1572/28.09.2010, «Καθορισμός των Λεκανών Απορροής Ποταμών της χώρας και ορισμού των αρμόδιων Περιφερειών για τη διαχείριση και προστασία τους»

Η Περιφέρεια εκπονεί κάθε 6 χρόνια Σχέδιο Διαχείρισης, το οποίο περιλαμβάνει Πρόγραμμα Μέτρων και Πρόγραμμα Παρακολούθησης. Προβλέπεται επίσης, η κατάρτιση Εθνικού Μητρώου προστατευόμενων περιοχών, δηλ. περιοχών που έχουν χαρακτηριστεί ότι έχουν ανάγκη ειδικής προστασίας βάσει ειδικών διατάξεων της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων ή τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών που εξαρτώνται άμεσα από το νερό.

Σχετικά με τους υγροτόπους, εγκρίθηκε ο Κατάλογος Μικρών Νησιωτικών Υγροτόπων και θεσπίστηκαν όροι και περιορισμοί για την προστασία και ανάδειξη αυτών¹⁸.

Τέλος, όσον αφορά τις Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων ολοκληρώθηκε και λειτουργεί η Εθνική Βάση Δεδομένων των Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων των οικισμών της χώρας που εμπίπτουν στις διατάξεις της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ της χώρας.

Αρμόδιο για τη χάραξη της εθνικής πολιτικής σχεδιασμού και υλοποίησης των βασικών υποδομών για το υδάτινο δυναμικό είναι το Υπουργείο Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού.

Ως προς τη διαχείριση των υδάτων, το Τμήμα Μητροπολιτικού Σχεδιασμού Αθήνας - Αττικής της Διεύθυνσης Χωροταξίας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας δύναται να εισηγείται και να υλοποιεί εξειδικευμένες δράσεις προστασίας και παρακολούθησης της κατάστασης των υδάτων στο πλαίσιο των προβλεπόμενων στα οικεία Σχέδια Διαχείρισης των Περιοχών Λεκανών Απορροής Ποταμών.

ΕΠ «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» 2014-2020

Οι βασικές προτεραιότητες που τίθενται στο πλαίσιο του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, ως προς τη διαχείριση των υδάτων είναι:

Θ.Σ. 5 : αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογή στις νέες ξηροθερμικές συνθήκες και τα ενδεχόμενα ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως οι πλημμύρες.

Θ.Σ. 6 : ενίσχυση της ορθολογικής διαχείρισης ιλύος από εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων, αδρανών αποβλήτων, υγειονομικών και επικίνδυνων βιομηχανικών αποβλήτων και προστασία των υπόγειων υδάτων με στοχευμένες αποκαταστάσεις ρυπασμένων χώρων από παρελθούσες βιομηχανικές δραστηριότητες. Συστηματική εφαρμογή αποδοτικών μεθόδων χρήσης νερού για αύξηση επάρκειας, πρόληψη και έλεγχο των διαρροών και αποτελεσματική χρήση του νερού. Ολοκλήρωση των υποδομών δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ) για κάλυψη των οικισμών Β' προτεραιότητας και υλοποίηση υποδομών δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας αστικών λυμάτων οικισμών Γ' προτεραιότητας.

Επιπλέον στο Ε.Π. περιλαμβάνεται ως στόχος, η εφαρμογή σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής υδατικών διαμερισμάτων.

ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» 2014-2020

Στο Ε.Π. ΕΠΑνΕΚ 2014-2020 προβλέπεται, η εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης της ρύπανσης των υδάτινων πόρων, αποκατάστασης εδαφών και υδάτινων αποδεκτών και μέτρησης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των επιχειρήσεων.

---

¹⁸ Ν. 3937/2011, άρ. 20 & ΦΕΚ ΑΑΠ 229/19.06.2012: «Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν»

Στο πλαίσιο των συνεργειών και της συμπληρωματικότητας του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ με τα λοιπά Τομεακά ΕΠ και τα ΠΕΠ, προβλέπεται για τους υδατικούς πόρους σε τομεακό επίπεδο σταδιακή εφαρμογή των ΣΔΛΑ, ενώ μέσω των ΠΕΠ γίνονται στοχευμένες δράσεις μικρής κλίμακας (λ.χ. αποκαταστάσεις υφιστάμενων υποδομών, περιλαμβανομένων των αφαλατώσεων).

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Συμπληρωματικούς στρατηγικούς στόχους και προτεραιότητες με τα παραπάνω θέτει στον τομέα του υδάτινου δυναμικού και το ΠΕΠ Αττικής. Η εναρμόνιση της Περιφέρειας Αττικής με τις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής νομοθεσίας στο θέμα της διαχείρισης υγρών αποβλήτων, η επέκταση του δικτύου των όμβριων υδάτων (παράμετρος ιδιαίτερα σημαντική για την μείωση των επιπτώσεων των πλημμυρών εντός του αστικού ιστού) σε συνδυασμό με τα έργα διευθέτησης χειμάρρων, αποτελούν ορισμένες από τις στρατηγικές επιλογές της Περιφέρειας, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και στην αναβάθμιση της αντιπλημμυρικής προστασίας.

ΠΕΠ Αττικής 2014-2020

Η ολοκληρωμένη διαχείρισης υδάτων αποτελεί αντικείμενο των στόχων ΘΣ5 και ΘΣ6 του ΠΕΠ Αττικής:

Στα πλαίσια του ΘΣ5 επιδιώκεται η μείωση του κινδύνου πλημμυρικών φαινομένων, μέσω αντιπλημμυρικών παρεμβάσεων σε στοχευμένες ζώνες υψηλού κινδύνου για την προστασία του πληθυσμού από πλημμυρικά φαινόμενα (Οδηγία 2007/60/ΕΚ).

Ενδεικτικές δράσεις προς την κατεύθυνση αυτή είναι:

- Η δημιουργία υποδομών και υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη πλημμυρικών συμβάντων (έργα διευθέτησης ροής υδάτων, έργα βιώσιμης διαχείρισης επιφανειακών υδάτων, έργα αντιπλημμυρικής προστασίας σε περιοχές υψηλών οικιστικών αναγκών και απαιτήσεων).
- Στοχευμένες δράσεις για την εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών και την προστασία και διαχείριση των υδατικών πόρων της Αττικής σε συμμόρφωση με το εγκεκριμένο σχέδιο (ΦΕΚ 1004/Β/2013)
- Παρεμβάσεις αντιπλημμυρικής προστασίας που αφορούν στην ολοκλήρωση των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας της προηγούμενης περιόδου, εφόσον καλύπτουν τις απαιτήσεις του σχεδίου αξιολόγησης κινδύνων πλημμύρας κατ' εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ

Μέσω του ΘΣ6, στον τομέα επεξεργασίας λυμάτων, επιδιώκεται η δημιουργία εγκαταστάσεων-υποδομών για την ύδρευση νησιών και μικρών οικισμών με στόχο την κάλυψη των απαιτήσεων της Οδηγίας 98/83/ΕΚ, ο εκσυγχρονισμός συστημάτων ύδρευσης (τηλεχειρισμός κλπ), η ανάπτυξη συστημάτων ελέγχου διαρροών σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας και συστήματα υδροληψίας, καθώς και σε δίκτυα μεταφοράς και διανομής, η εφαρμογή συστημάτων επεξεργασίας νερού (π.χ. αφαλατώσεις) για την ικανοποίηση αναγκών σε νησιωτικές ή δύσκολα προσβάσιμες παράκτιες περιοχές της Αττικής με ειδικές τοπικές και κλιματικές συνθήκες καθώς και η επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένου νερού από ΚΕΛ Ψυττάλειας.

Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής

Σύμφωνα με ΡΣΑ η διαφύλαξη των πόρων της Αττικής ως πολύτιμων και πεπερασμένων επιδιώκεται, μεταξύ άλλων, με τη διασφάλιση της ορθολογικής χρήσης των επιφανειακών, παράκτιων και υπόγειων υδάτων. Περαιτέρω, δίδονται οι κατευθύνσεις για τον σχεδιασμό και τη

διαχείριση του παράκτιου χώρου και προβλέπεται η εκπόνηση ειδικού προγράμματος προστασίας και αποκατάστασης υγροτόπων.

Στο πλαίσιο της διαμόρφωσης ενός συνεκτικού δικτύου προστατευόμενων περιοχών - πυρήνων βιοποικιλότητας, το ΡΣΑ προωθεί προγράμματα προστασίας των ευαίσθητων υγροτοπικών και παράκτιων οικοσυστημάτων και δίδει κατευθύνσεις για αποτελεσματική και ολοκληρωμένη διαχείριση των υγροτόπων που εντάσσονται στις περιοχές του Δίκτυου Natura 2000 της Αττικής (όπως το παράκτιο έλος Σχινιά, το παράκτιο έλος Βραυρώνας και η Λίμνη Βουλιαγμένη).

2.2.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ –ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Αδυναμία συγκράτησης των υδάτινων πόρων και αυξημένος κίνδυνος πλημμυρικών φαινομένων, λόγω των εκτεταμένων πυρκαγιών των τελευταίων ετών, καθώς και διευθετήσεων υδατορεμάτων, επιχωματώσεων και αυθαίρετης δόμησης • Απουσία κεντρικού σχεδιασμού αντιπλημμυρικής προστασίας, καθώς και εναρμόνισης των έργων αντιπλημμυρικής προστασίας με τα υπόλοιπα έργα υποδομών, ανάπτυξης και ανάπτυξης μίας περιοχής. • Ανεπάρκεια των υφιστάμενων αντιπλημμυρικών έργων και των έργων αποχέτευσης όμβριων υδάτων, και αδυναμία ανταπόκρισης στις σημερινές ανάγκες. • Πλήρης έλλειψη δικτύου όμβριων σε ορισμένους Δήμους. • Απουσία οριοθέτησης των ρεμάτων, η οποία σε συνδυασμό με την αυξημένη δόμηση (νόμιμη ή αυθαίρετη), ιδιαίτερα στα όρια των σχεδίων πόλεων, δημιουργεί δυσχέρειες κατά την επέκταση ρυμοτομικών σχεδίων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Το πλαίσιο καινοτομιών που εισάγει η Οδηγία Πλαίσιο για τα Νερά (2000/60/ΕΚ) και οι επί μέρους θυγατρικές Οδηγίες (Οδηγία 91/271/ΕΟΚ «για την επεξεργασία και διάθεση αστικών λυμάτων», όπως αυτή τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΕ, Οδηγία 2007/60/ΕΚ “για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας”). • Οι συνέργειες του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ με το ΠΕΠ Αττικής • Τα χρηματοδοτικά εργαλεία του ΕΣΠΑ 2014-2020 στον τομέα του υδάτινου δυναμικού, για την κατασκευή αντιπλημμυρικών έργων και έργων αποχέτευσης όμβριων της Περιφέρειας Αττικής. • Η προοπτική εμπέδωσης μιας περιβαλλοντικά φιλικής διαχείρισης των ρεμάτων σε σχέση με την αντιπλημμυρική προστασία (νέες αρμοδιότητες Δ/νσεων Υδραυλικών Έργων –συνεργασία με Δ/νση Περιβάλλοντος, έγκριση περιβαλλοντικών όρων των μελετών). • Οι συνεργασίες, μέσω προγραμματικών συμβάσεων, της Περιφέρειας Αττικής με Δήμους για την εκτέλεση έργων που επιλύουν τοπικά 	<ul style="list-style-type: none"> • Η δημιουργία υποδομών και υλοποίηση δράσεων για την πρόληψη πλημμυρικών συμβάντων (έργα διευθέτησης ροής υδάτων, έργα βιώσιμης διαχείρισης επιφανειακών υδάτων, έργα αντιπλημμυρικής προστασίας σε περιοχές υψηλών οικιστικών αναγκών και απαιτήσεων). • Η δρομολόγηση αντιπλημμυρικών παρεμβάσεων σε στοχευμένες ζώνες υψηλού κινδύνου για την προστασία του πληθυσμού από πλημμυρικά φαινόμενα (Οδηγία 2007/60/ΕΚ) καθώς και σε περιοχές υψηλών οικιστικών αναγκών και επενδυτικών απαιτήσεων. • Η καταγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, ως προς τις υφιστάμενες μελέτες και έργα και η ταυτόχρονη αξιολόγηση των προβλημάτων αντιπλημμυρικής προστασίας που εντοπίστηκαν από Δήμους, ιδιώτες και φορείς της Περιφέρειας Αττικής • Ο εντοπισμός των περιοχών της Περιφέρειας που είναι ιδιαίτερα ευπρόσβλητοι στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής και στον κίνδυνο πλημμυρικών φαινομένων, κίνδυνοι οι οποίοι επηρεάζουν σημαντικά τη φύση και τη βιοποικιλότητά τους. • Ο ανασχεδιασμός του στρατηγικού σχεδίου για την

	προβλήματα αντιπλημμυρικής θωράκισης περιοχών.	αντιπλημμυρική θωράκιση της Αττικής και η εναρμόνιση των έργων αποχέτευσης όμβριων υδάτων με τα υπόλοιπα έργα υποδομής, ανάπλασης και ανάπτυξης μιας περιοχής.
ΥΔΑΤΑ – ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> Χαμηλό ύψος βροχοπτώσεων στην Αττική και ανεπάρκεια τοπικών υδατικών πόρων, που συνδυάζονται με ιδιαίτερα αυξημένη ζήτηση νερού Μεγάλη ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση του επιφανειακού και υπόγειου υδάτινου δυναμικού στην Αττική, και ιδιαίτερα στο Λεκανοπέδιο Αθηνών, λόγω της ραγδαίας και χωρίς σχεδιασμό αστικοποίησης και οικιστικής εξάπλωσης Ελλείψεις παλαιότητα και ανεπάρκεια δικτύων αποχέτευσης και όμβριων Παλαιότητα και ανεπάρκεια του παντοροϊκού συστήματος του κέντρου της Αθήνας 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση του ΠΕΠ Αττικής και της χρηματοδότησης από το ΕΤΠΑ για παρεμβάσεις υλοποίησης της στρατηγικής ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδάτων. Συνέργειες του ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ με το ΠΕΠ Αττικής Το επίκαιρο πλαίσιο κατευθύνσεων ανώτερου χωροταξικού επιπέδου (ΡΣΑ). Αποτελεσματική εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Κεκτημένου και Εθνικών Στρατηγικών στον Τομέα των υδάτων και των υγρών αποβλήτων. Συμβολή στην εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης Υδατικής Λεκάνης Αττικής (ΦΕΚ 1004/Β/2013) και στην εθνική και κοινοτική νομοθεσία για την προστασία και βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων. Αξιοποίηση της εκχώρησης πόρων του Ταμ. Συνοχής προς την Περιφέρεια, ειδικά για τα έργα διαχείρισης υγρών αποβλήτων. Αποτελεσματική 	<ul style="list-style-type: none"> Υλοποίηση των απαραίτητων ενεργειών που καθορίζονται από την Οδηγία 2000/60/ΕΚ Πλαίσιο για τα Νερά για την επίτευξη των ποιοτικών, οικολογικών και ποσοτικών στόχων μιας ολοκληρωμένης διαχείρισης των υδατινων πόρων στη γεωγραφική κλίμακα της Λεκάνης Απορροής Ποταμών του ΥΔ της Αττικής. Κατασκευή μονάδων επεξεργασίας νερού και εγκαταστάσεων αφαλάτωσης με στόχο την πλήρη συμμόρφωση με τις απαιτήσεις της οδηγίας 98/83/ΕΟΚ για το νερό ανθρώπινης κατανάλωσης. Διασφάλιση της επάρκειας και ποιότητας του πόσιμου νερού σε όλη την Αττική και κυρίως στα νησιά της Περιφέρειας. Εκσυγχρονισμός - αναβάθμιση υφιστάμενων συστημάτων ύδρευσης (τηλεχειρισμός κλπ). Ανάπτυξη συστημάτων ελέγχου διαρροών σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας και συστήματα υδροληψίας, καθώς και σε δίκτυα μεταφοράς και διανομής. Επίλυση προβλημάτων που σχετίζονται με την ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών υποδομών αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων, με προτεραιότητα στην ολοκλήρωση των υποδομών

	εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Περιβαλλοντικού Κεκτημένου και Εθνικών Στρατηγικών στον Τομέα των Αποβλήτων σε Περιφερειακό Επίπεδο (Εφαρμογή Οδηγιών 2008/98/ΕΚ, 94/62/ΕΚ, 1999/31/ΕΚ).	ΚΕΛ για την κάλυψη των λοιπών οικισμών Β' και Γ' προτεραιότητας της Περιφέρειας (μέσω συνέργειας ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ και ΠΕΠ).
ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> •Υποβάθμιση των υγροτοπικών οικοσυστημάτων της Αττικής λόγω κλιματικής αλλαγής •Συρρίκνωση της έκτασης των υγροτόπων και υποβάθμιση των αξιών τους. •Υπεράντληση των υδάτων των υγροτοπικών οικοσυστημάτων, ρύπανση από υγρά και στερεά απόβλητα και από συνθετικές χημικές ουσίες, αποξηράνσεις, καταπατήσεις και καταστροφές φυσικής βλάστησης, υπεραλίευση. •Έλλειψη επαρκούς νομικής προστασίας. 	<ul style="list-style-type: none"> •Αξιοποίηση του εθνικού και ευρωπαϊκού θεσμικού πλαισίου (Εθνική στρατηγική και Πρόγραμμα δράσης για τη βιοποικιλότητα, Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας/Αττικής 2021, Σχέδιο Διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών Υδάτων- Υδατικό Διαμέρισμα Αττικής, ΕΣΠΑ 2014-2020, Επιχειρησιακά Προγράμματα και Π.Ε.Π. Αττικής). •Δράσεις ευαισθητοποίησης αναφορικά με την κλιματική αλλαγή και τις συνέπειές της στα υγροτοπικά οικοσυστήματα. •Αξιοποίηση συνεργασιών με φορείς και οργανώσεις που προωθούν την προστασία και διατήρηση της φύσης, των οικοσυστημάτων και της βιοποικιλότητας εν γένει. •Αξιοποίηση υφιστάμενων συστημάτων και εργαλείων παρακολούθησης της έκτασης των υγροτόπων και των χρήσεων γης στη λεκάνη απορροής τους με 	<ul style="list-style-type: none"> •Θεσμική οριοθέτηση και προστασία των υγροτόπων •Υλοποίηση δράσεων για την προστασία της βιοποικιλότητας και μείωση κατακερματισμού των υγροτόπων •Αποκατάσταση της σύνδεσης των υγροτόπων μεταξύ τους, στη λογική της οργάνωσης ενός αδιάκοπου πλέγματος πρασίνου («πράσινου τόξου») •Μείωση των πιέσεων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες με στόχο την αύξηση της προσαρμοστικής ικανότητας των υγροτόπων στην κλιματική αλλαγή •Έργα απορρύπανσης για τη βελτίωση της ποιότητας των υδάτων κάποιων υγροτοπικών οικοσυστημάτων. •Επόπτευση τήρησης περιβαλλοντικών όρων μονάδων, όσον αφορά στην εγκατάσταση, λειτουργία, εφαρμογή αντιρρυπαντικής τεχνολογίας και αποκατάσταση περιβάλλοντος.

	<p>στόχο την εξαγωγή συγκριτικών αποτελεσμάτων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της συνεκτικότητας μεταξύ υγροτοπικών οικοσυστημάτων όπως προβλέπεται ήδη στο άρθρο 10 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ 	
--	---	--

2.3. ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ

2.3.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η παραγωγή αποβλήτων στη χώρα συνδέεται με τις δραστηριότητες των νοικοκυριών και όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας (εμπορική και βιομηχανική δραστηριότητα, γεωργία, κτηνοτροφία, κατασκευές και λοιποί οικονομικοί κλάδοι του τριτογενούς τομέα). Η εθνική πολιτική για τα απόβλητα αποτελεί μέρος της πολιτικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας, με την οποία διασφαλίζεται η προστασία του περιβάλλοντος, η υγεία και η ευημερία των πολιτών, ο κοινωνικός, οικολογικός μετασχηματισμός του παραγωγικού μοντέλου για τη μετάβαση σε μια οικονομία των κοινωνικών αναγκών, που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους, είναι φιλική στο περιβάλλον και στοχεύει στην αντιμετώπιση των αποβλήτων ως πόρο.

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) που τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο 2015, αποτελεί το στρατηγικό και πολιτικό σχεδιασμό για τη διαχείριση αποβλήτων, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα υλοποίησής τους. Το όραμα που τίθεται ως βασική αρχή του νέου ΕΣΔΑ είναι: «Η εθνική πολιτική για τα απόβλητα είναι προσανατολισμένη στους εξής στόχους-ορόσημα για το 2020: τα κατά κεφαλή παραγόμενα απόβλητα να έχουν μειωθεί δραστικά, η προετοιμασία προς επαναχρησιμοποίηση και η ανακύκλωση με χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων - βιοαποβλήτων να εφαρμόζεται στο 50% του συνόλου των αστικών αποβλήτων, η ανάκτηση ενέργειας να αποτελεί συμπληρωματική μορφή διαχείρισης όταν έχουν εξαντληθεί τα περιθώρια κάθε άλλου είδους ανάκτησης και η υγειονομική ταφή να αποτελεί την τελευταία επιλογή και να έχει περιοριστεί σε λιγότερο από το 30% του συνόλου των αστικών αποβλήτων».

Οι διαχρονικοί στόχοι που τίθενται για την διαχείριση των αστικών στερεών αποβλήτων, περιλαμβάνουν:

- Την πρόληψη ή μείωση της παραγωγής των αστικών στερεών αποβλήτων.
- Την επέκταση και τον εκσυγχρονισμό του δικτύου συλλογής και μεταφοράς αστικών στερεών αποβλήτων
- Την αξιοποίηση και ανακύκλωση των διαφόρων υλικών που περιέχονται στα αστικά στερεά απόβλητα
- Την ασφαλή τελική διάθεση των αστικών στερεών αποβλήτων και
- Την αποκατάσταση περιβαλλοντικών βλαβών.

Ειδικότερα και όσον αφορά την ποσοτικοποίηση των στόχων που αφορούν την τελική διάθεση των αστικών στερεών αποβλήτων, στόχος είναι η περιβαλλοντικά αποδεκτή διάθεση σε Χώρους Υγειονομικής Ταφής (ΧΥΤ) του τμήματος εκείνου των αστικών στερεών αποβλήτων, τα οποία δεν υπόκεινται σε επεξεργασία. Συγκεκριμένα επιβάλλεται ο διαχρονικός περιορισμός της ποσότητας και βελτίωση της ποιότητας (μείωση της επικινδυνότητας) των αποβλήτων που προορίζονται για Υγειονομική Ταφή.

Επίσης από τον ΕΣΔΑ έχουν τεθεί στόχοι για μια σειρά προϊόντων, τα οποία προβλέπονται από το θεσμικό πλαίσιο περί εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων Συσκευασίας και άλλων προϊόντων. Συγκεκριμένα:

- Κατάρτιση Περιφερειακών Σχεδιασμών Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων
- Δημιουργία Συστημάτων Ολοκληρωμένης Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων σε όλες τις Περιφέρειες της Χώρας
- Άδεια αποκατάστασης ανεξέλεγκτων χωματερών τελευταίας 20-ετίας
- Παύση όλων των ανεξέλεγκτων χωματερών και κάλυψη όλης της επικράτειας με Χ.Υ.Τ.Α
- Για όλους τους λειτουργούντες Χ.Υ.Τ.Α. πρέπει να γίνει εναρμόνισή τους και αναβάθμισή τους σύμφωνα με τις πρόσφατες νομοθετικές απαιτήσεις
- Σταδιακή μείωση της ποσότητας των βιοαποδομήσιμων αστικών αποβλήτων (ΒΑΑ) που οδηγούνται προς Χ.Υ.Τ.Α.
- Σταδιακή αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης/αξιοποίησης των παραγόμενων αποβλήτων συσκευασίας και άλλων προϊόντων.

Κομβικό ρόλο στην υλοποίησης του ΕΣΔΑ αποτελεί η στρατηγική πρόβλεψη για τον ενεργότερο ρόλο των ΟΤΑ Α Βαθμού στη διαχείριση αποβλήτων. Οι Δήμοι πλέον έχουν την υποχρέωση να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν τοπικά σχέδια αποκεντρωμένης διαχείρισης αποβλήτων, στο πλαίσιο των εθνικών και των περιφερειακών σχεδιασμών. Έτσι, θα πρέπει να προσδιοριστούν όλες εκείνες οι απαραίτητες ρυθμίσεις που θα διασφαλίζουν την δυνατότητα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης να αναλαμβάνει το σύνολο των δραστηριοτήτων που απαιτούνται για την εφαρμογή ενός τοπικού σχεδίου αποκεντρωμένης διαχείρισης.

Προκειμένου να επιτευχθεί η διαχείριση των αποβλήτων οι προβλέψεις του ΕΣΔΑ εξειδικεύονται σε επίπεδο Περιφερειακών Αυτ/σων με τα αντίστοιχα Περιφερειακά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ). Τα ΠΕΣΔΑ εκπονούνται και υλοποιούνται από τον οικείο περιφερειακό Φορέα Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (Φο.Δ.Σ.Α.) και αποτελούν σχέδια διαχείρισης του συνόλου των αποβλήτων, τα οποία παράγονται σε κάθε Περιφέρεια προσδιορίζοντας τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους. Στο ΠΕΣΔΑ υποδεικνύονται τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: α) την πρόληψη, β) την επαναχρησιμοποίηση, γ) την ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας.

Κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013, οι πόροι διαχείρισης αστικών αποβλήτων κατευθύνθηκαν κυρίως στην εξάλειψη της ανεξέλεγκτης διάθεσης με συμπλήρωση βασικών υποδομών διαχείρισης αποβλήτων (Χώροι Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων-ΧΥΤΑ, Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων-ΣΜΑ) και την υλοποίηση έργων αποκατάστασης των υπολειπόμενων Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Αποβλήτων (ΧΑΔΑ). Παράλληλα δρομολογήθηκαν δράσεις και έργα ικανοποίησης στον τομέα των αποβλήτων, όπως η ωρίμανση και χρηματοδότηση Μονάδων Ανάκτησης αστικών αποβλήτων (σύμμεικτων αποβλήτων υπολειπόμενων μετά την εφαρμογή προγραμμάτων διαλογής στην πηγή ανακυκλώσιμων), καθώς

και στοχευμένες δράσεις και εργαλεία για τη διαχείριση βιοαποβλήτων. Δεδομένου ότι ακόμα και σήμερα παρατηρείται εξάρτηση από την ταφή, με το 18% των αστικών αποβλήτων να οδηγείται σε ανακύκλωση και κομποστοποίηση, οι δράσεις αυτές αποτελούν τη βάση για την αξιοποίηση των πόρων της ΠΠ 2014-2020.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Η Περιφέρεια Αττικής είναι η πολυπληθέστερη Περιφέρεια με τις περισσότερες δραστηριότητες σε εθνικό επίπεδο και ως εκ τούτου παρουσιάζει αυξημένο όγκο παραγόμενων αστικών αποβλήτων. Ο όγκος των αποβλήτων που παράγονται στην Περιφέρεια Αττικής ανέρχεται στο 39% των απορριμμάτων που παράγονται σε εθνικό επίπεδο. Η ποιότητα ζωής των κατοίκων της είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ορθολογική διαχείριση των απορριμμάτων, καθώς επηρεάζουν την ποιότητα του περιβάλλοντος (φυσικού και ανθρωπογενούς).

Όσον αφορά στη διαχρονική εξέλιξη των παραγόμενων ποσοτήτων απορριμμάτων αναμένεται αύξησή τους για δύο κυρίως λόγους: α) Λόγω της αναμενόμενης ετήσιας αύξησης του πληθυσμού β) Λόγω της αναμενόμενης αύξησης του συντελεστή παραγωγής απορριμμάτων ανά κάτοικο και ημέρα. Αυτό, σύμφωνα και με τις παρατηρήσεις από άλλες, αλλοδαπές ή ημεδαπές περιοχές, οφείλεται στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου και τη διαχρονική διαφοροποίηση των καταναλωτικών συνηθειών. Συγκεκριμένα, προβλέπεται η αύξηση της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων ανά κάτοικο, να είναι της τάξης του 35% ανά εικοσαετία, ο δε ετήσιος αναμενόμενος ρυθμός αύξησης να είναι περίπου 1,5%.

Πίνακας 2.3.: Σύσταση Απορριμμάτων Περιφέρειας Αττικής

Κατηγορία υλικών	Ποσοστό
1 Οργανικά	46,50
2 Χαρτί, χαρτόνι	23,44
3 Πλαστικά	10,80
4 Μέταλλα	3,74
5 Γυαλί	3,42
6 Υφάσματα, ξύλο, λάστιχο, δέρμα	4,25
7 Αδρανή	3,58
8 Διάφορα	4,27
Σύνολο	100,00

Πηγή: «ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΣΤΕΡΕΩΝ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΠΕ.Σ.Δ.Α.) ΑΤΤΙΚΗΣ»

Η υπάρχουσα κατάσταση διαχείρισης στερεών (μη επικίνδυνων) αποβλήτων της Περιφέρειας Αττικής, όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, περιλαμβάνει κυρίως:

Α. ΕΡΓΑ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ

- Εργοστάσιο Μηχανικής Ανακύκλωσης Κομποστοποίησης (ΕΜΑΚ). Τελεί υπό δοκιμαστική λειτουργία
- Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) στο Μαρούσι
- Επίκειται άμεσα η κατασκευή ΚΔΑΥ στον Ασπρόπυργο

Β. ΕΡΓΑ ΤΕΛΙΚΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ (Χ.Υ.Τ.Α.)

- Χ.Υ.Τ.Α. υφιστάμενοι: Χ.Υ.Τ.Α. Δυτικής Αττικής στα Άνω Λιόσια
- Χ.Υ.Τ.Α. Τρεις (3) νέοι: Χ.Υ.Τ.Α. Δυτικής Αττικής (θέση «Σκαλιστήρι» Φυλής), Χ.Υ.Τ.Α. ΝΑ Αττικής (θέση «Βραγόνι» Κερατέας), Χ.Υ.Τ.Α. ΒΑ Αττικής (θέση «Μαύρο Βουνό» Γραμματικού)

Γ. ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΤΩΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (ΣΜΑ)

- ΣΜΑ υφιστάμενοι: ΣΜΑ Σχιστού
- ΣΜΑ νέοι: ΣΜΑ Αθήνας και όμορων Δήμων (στον Ελαιώνα).

Δ. ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΧΩΡΟΙ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗΣ ΔΙΑΘΕΣΗΣ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ (ΧΑΔΑ)

- Καταγεγραμμένοι: Τριανταπέντε (35)
- Αποκατεστημένοι ΧΑΔΑ: Εικοσιτέσσερις (24)
- Σε διαδικασία αποκατάστασης: Εννία (9)
- Ιδιοκτησιακά ζητήματα – Εμπλοκές: Δύο (2)

Α/Α	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΚΑΛΥΠΤΑΡΙΚΟΣ ΟΤΑ	ΤΟΠΟΝΥΜΙΟ	Αριθμός Απόφασης παύσης λειτουργίας ΧΑΔΑ	Αριθμός Άδειας Αποκατάστασης (απόφαση Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας)	Βαθμός Επιχειρησιολογίας	Παρατηρήσεις - Πρόσδος
1	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Ορμυού (πρώην Δ. Αιολία)	Κούτσι-Κατρίνη	60/2009	1156/2010	72	ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ
2	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Σαρωνικού (πρώην Δ. Καλυψών-Θορικού)	Τίποτα-Κρουδί	364/2010	Φ6710/5065/14.12.2011	53	ΠΡΟΣ ΕΠΑΝΑΔΗΜΟΠΡΑΤΗΣΗ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013)
3	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Λαυρεωτικής (πρώην Δ. Κερατέας)	Αγ. Ιωάννης Φοβέλες	41/2010	Φ3181/5066/14.12.2011	61	ΠΡΟΣ ΕΠΑΝΑΔΗΜΟΠΡΑΤΗΣΗ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013)
4	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Σαρωνικού (πρώην Κ. Ασπίσσης)	Αγ. Παντελεήμων	-	4785/2005		ΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΣ
5	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μαραθώνα (πρώην Κ. Βαρνάβα)	Δριζές	100/2006	3926/2006	49	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013 (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
6	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μαραθώνα (πρώην Κ. Γραμματικού)	Γκράβες	97/2007	Φ6228/3333/26.07.2012	36	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013 (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
7	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Ορμυού (πρώην Κ. Καλύμνου)	Λιμνίνας - Ρίζα Κατσούνη	12/14.01.2011	Φ6731/5159/8.12.2011	29	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013 (ΦΑΣΗ ΥΠΟΠΗΡΕΣΗΣ)
8	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Ορμυού (πρώην Κ. Καταναφταίου)	Σαλαμίδη	176/2006	176/13.1.2006	61	ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΣ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000-2006)
9	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Ορμυού (πρώην Κ. Μαλακάσσας)	Βρύση Πασαδά	24/2008 και 445/24.4.2008	3888/2010	70	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
10	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Σαρωνικού (πρώην Κ. Π. Φακιάς)	Γερακίνα	54/2008 και 1280/6.8.2008	3597/2008	40	ΠΡΟΣ ΕΠΑΝΑΔΗΜΟΠΡΑΤΗΣΗ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013)
11	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Ορμυού (πρώην Κ. Πλευροδονίου)	Γκρότζες	4758/2005	4786/9.8.2005	54	ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΣ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000-2006)
12	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Κρυπίας	Κάστρον Χριστός	353/2012	Φ6264/5499/12.01.2013	61	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
13	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Λαυρεωτικής	Καμινάδα	173/08 και 3535/08/04.02.2009	798/2010	70	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
14	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μαρκοπούλου Μεσαίας	Χυμίνι-Παύλη	-	-	64	ΚΑΜΙΑ ΠΡΟΟΔΟΣ - ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ - ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΑ & ΔΑΣΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
15	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Παιανίας	Κόντρες - Αγ. Νικόλαος		3902/22.6.05	74	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ - ΠΡΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ
16	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μαραθώνα (πρώην Δ. Νέας Μάκρης)	Πρώην Αμερικάνικη βάση	48/2009 και 781/2009	-		ΕΚΔΩΘΗΚΕ ΑΔΕΙΑ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ (ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ)
17	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μάνδρας (πρώην Δ. Βάλου)	Δραστήρι	11η συνεδρίαση, 28.11.2008	3452/2010	48	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
18	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μάνδρας (πρώην Δ. Ερυθρών)	Περιστερί		4784/Φ.ΠΕΡΙΒ.Σ.Α./05/9-8-05	48	ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΣ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2000-2006)
19	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μάνδρας (πρώην Κ. Οινόης)	Στρατώνης	4758/2005	4789/Φ.ΠΕΡΙΒ.Σ.Α./05/9-8-2005	46	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
20	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	Δήμος Μεγάρων	Κάμπια	218/2010 και 6091/4.6.2010	Φ6785/4024/14.12.2011	49	ΠΡΟΣ ΕΠΑΝΑΔΗΜΟΠΡΑΤΗΣΗ (ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013)
21	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Καρατσίου	Σταποθόκης	1042627-06-07 α.π.π. 1917/Α.1131/07 Φ317(15)05	4782/2005	?	ΚΑΜΙΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑ - ΔΙΑΣΠΑΡΤΑ ΟΙΚΩΝ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ
22	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Καρατσίου	Λακάματα Σχιστού	-	8/2006	22	ΦΥΣΙΚΑ ΑΠΟΚΑΤΕΣΤΗΜΕΝΟΣ
23	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Κοινότητα Αγκιστίου	Σπορίδα	31/2010	Φ3212/18/21.11.2011	61	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013 (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
24	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Κυθήρων (πρώην Κ. Απτευθρίων)	Μύλοι	51/2012	Φ6932/2113/4.5.2012	27	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007 - 2013
25	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Κυθήρων	Λαχνός	52/2012	Φ6933/2113/4.5.2012	42	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007 - 2013
26	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Τροιζήνας (πρώην Δ. Μεθώνων)	Χυμίνι - Πρω	66/17.7.2010	Φ6439/2650/14.12.2011	41	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2007-2013 (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
27	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Τροιζήνας (πρώην Δ. Μεθώνων)	Μαλμπαράδι	98/06/03.03.2006	4788/2005	22	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
28	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Πόρου	Μόδι	205/19.11.2009	3586/2010	65	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
29	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Πόρου	Κοκκάρει	205/19.11.2009	3277/2010	69	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
30	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Σπετσών	Αγριόπετρες-Ζάσανο	ΟΙΚ 840/Α443/08/4.08	1741/2006	47	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
31	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Ύδρας	ΧΑΔΑ Ύδρας	-	-	39	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΣΧΕΔΙΟ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ)
32	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Νίκας	Γ' Νεκροταφείο	-	4781/05		ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΧΑΔΑ ΣΤΗ ΘΕΣΗ ΑΥΤΗ
33	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Σαλαμίνας	Γουβα Μπάτσι	11212/Ζ.1126/050317(11)/04/2 6.07.2005	4352/30.6.2006	26	ΚΑΜΙΑ ΠΡΟΟΔΟΣ (ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ, ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΤΗΣ ΔΙΕΥΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΠΕΙΡΑΙΑ)
34	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Τροιζήνας	Μοναστήρι (Αγ. Δημήτριος)	Α.Π. -1702/Α.940/08/28.01.2010	7543/2008	69	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)
35	ΑΤΤΙΚΗΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ	Δήμος Τροιζήνας	Δροσότη (Λακκά Πλάκου)	Α.Π. -1704/Α.942/08/8.1.10	7544/2008	57	ΕΝΤΑΓΜΕΝΟ ΣΤΟ ΕΠΙΠΕΡΑΑ (ΟΛΟΚΛΗΡΩΘΗΚΕ)

Ε. ΤΟΠΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ ΜΕΤΑΦΟΡΤΩΣΗΣ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΩΝ (Τ.Σ.Μ.Α.). Πέραν των υφιστάμενων προβλέπεται και η κατασκευή νέων.

Το μεγαλύτερο μέρος των απορριμμάτων της Αττικής διατίθεται σε οργανωμένο Χ.Υ.Τ.Α. στα Άνω Λιόσια, του οποίου όμως η απομένουσα διάρκεια λειτουργίας είναι πλέον ασφυκτική. Σημαντικό όμως μέρος των απορριμμάτων της Περιφέρειας, διατίθεται σε ανεξέλεγκτους ή ημιελεγχόμενους χώρους διάθεσης, γνωστές και ως «χωματερές». Πριν την έναρξη αλλά και κατά τη διάρκεια λειτουργίας των ΧΑΔΑ, δεν κατασκευάστηκαν τα απαιτούμενα έργα υποδομής ούτε λήφθηκαν τα απαιτούμενα μέτρα προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι, από πλευράς οργάνωσης των ΧΑΔΑ εμφανίζονται μεταξύ άλλων οι κάτωθι σημαντικές ελλείψεις: α) Παντελής έλλειψη συστήματος στεγανοποίησης του πυθμένα και των πρανών των ΧΑΔΑ β) Μη ύπαρξη συστήματος συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης των στραγγισμάτων γ) Απουσία μέτρων ελεγχόμενης απαγωγής, επεξεργασίας και διάθεσης βιοαερίου δ) Μη επικάλυψη των απορριμμάτων ε) Απουσία αντιπλημμυρικών έργων στ) Μη πρόβλεψη αντιπυρικής προστασίας ζ) Ανυπαρξία κατάλληλης περιφράξης των ΧΑΔΑ, στις περισσότερες περιπτώσεις η) Ανυπαρξία έργων προκάλυψης και αισθητικής αναβάθμισης. Οι προαναφερθείσες ελλείψεις κρίνονται εξαιρετικά σημαντικές και καθιστούν τη διάθεση των απορριμμάτων κατά κύριο λόγο από ανεξέλεγκτη έως ημιελεγχόμενη. Με βάση τα ανωτέρω, η παρουσία και η λειτουργία των ΧΑΔΑ εγκυμονεί σημαντικούς κινδύνους για το περιβάλλον και τη δημόσια υγεία.

Γενικά, εξετάζοντας το σύνολο του φάσματος της Δ.Σ.Α. στη Περιφέρεια Αττικής, προκύπτει ότι απ' την υφιστάμενη κατάσταση διαχείρισης προκαλούνται αρνητικές επιπτώσεις σε πολλούς τομείς της ζωής της περιοχής αναφοράς. Εκτός των αναμφισβήτητων περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η υφιστάμενη κατάσταση ΔΣΑ έχει και κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις, καθώς και επιπτώσεις στην αναπτυξιακή πορεία της Περιφέρειας Αττικής.

Η Περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει δύο Διαχειριστικές Ενότητες (Δ.Ε.) των απορριμμάτων. Η πρώτη αφορά στο σύνολο της Περιφέρειας Αττικής πλην των νήσων Κυθήρων και Αντικυθήρων και η δεύτερη αποτελείται από τα νησιά Κύθηρα και Αντικύθηρα. Στην 1η Δ.Ε., εκτός από τον υφιστάμενο ΧΥΤΑ Α. Λιοσίων, ο οποίος σύντομα θα κλείσει, προβλέπονται 3 νέοι ΧΥΤΑ, ένας σε κάθε ΟΕΔΑ (Ολοκληρωμένη Εγκατάσταση Διαχείρισης Απορριμμάτων). Στη 2η διαχειριστική ενότητα προβλέπονται 2 ΧΥΤΥ για τα νησιά Κύθηρα και Αντικύθηρα καθώς και τα απαραίτητα συνοδά έργα.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Στην Περιφέρεια Αττικής η διαχείριση των ΑΣΑ αποτελεί αρμοδιότητα:

- της Διεύθυνσης Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων κι αφορά σε θέματα σχεδιασμού, μελέτης, οργάνωσης, επίβλεψης, ελέγχου και παρακολούθησης ενός ολοκληρωμένου σχεδίου διαχείρισης των πάσης φύσεως αποβλήτων της Περιφέρειας καθώς και
- της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος ως προς τον έλεγχο διαχείρισης των αστικών αποβλήτων με γνώμονα την προστασία του Περιβάλλοντος.

Οι αρμοδιότητες των παραπάνω Δ/σεων περιγράφονται στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας¹⁹.

¹⁹ ΥΑ 44403 (ΦΕΚ 2494 Β'/04.11.2011), άρ. 27, 25

2.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Οι γενικοί στόχοι του σχεδιασμού για τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων στο σύνολο της χώρας, έχουν συμπεριληφθεί στην εθνική νομοθεσία²⁰ και αναφέρονται κυρίως στην προώθηση της αξιοποίησης των αποβλήτων και ειδικότερα στην ανακύκλωση, λιπασματοποίηση ή παραγωγή βιοαερίου ή γενικά ανάκτηση υλικών/ενέργειας.

ΕΣΠΑ 2014-2020

Οι θεματικοί στόχοι του ΕΣΠΑ 2014-2020 καλύπτουν συναφείς ανάγκες μέσω της εκπλήρωσης των απαιτήσεων του περιβαλλοντικού κεκτημένου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς των Αποβλήτων και των Υδάτων (Θεματικός Στόχος 6 και, συμπληρωματικά, Θεματικός Στόχος 4).

Συγκεκριμένα:

Θ.Σ.6: Προώθηση των ανώτερων ιεραρχικά μεθόδων διαχείρισης αποβλήτων, με σκοπό την αποδοτικότερη χρήση των πόρων και σταδιακή απεξάρτηση από την εδαφική διάθεση αστικών αποβλήτων, με δημιουργία δικτύων προετοιμασίας για επαναχρησιμοποίηση, χωριστής συλλογής ρευμάτων ανακύκλωσης και βιοαποβλήτων προς επίτευξη υψηλής ποιότητας ανακύκλωσης, στο πλαίσιο του ΕΣΔΑ και των επικαιροποιημένων ΠΕΣΔΑ.

Θ.Σ.7: Διασφάλιση της αυτάρκειας της χώρας σε υποδομές ανάκτησης σύμμεικτων αστικών αποβλήτων και διάθεσης μη ανακτήσιμων αστικών αποβλήτων, με ολοκλήρωση επαρκούς και κατάλληλου δικτύου υποδομών, στο πλαίσιο του άρθρου 16 της οδηγίας 2008/98/ΕΚ και των στόχων στο πλαίσιο του ΕΣΔΑ και των επικαιροποιημένων ΠΕΣΔΑ.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταφορές, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» 2014-2020

Στο πλαίσιο εφαρμογής του στον τομέα της διαχείρισης των αποβλήτων αναμένονται: πρόληψη της παραγωγής αποβλήτων, προώθηση επενδύσεων ανακύκλωσης και ανάκτησης αποβλήτων, ολοκλήρωση κατάλληλου δικτύου υποδομών διάθεσης αποβλήτων, προώθηση της επεξεργασίας υλός από ΕΕΛ και της ασφαλούς διαχείρισης αδρανών, επικινδύνων βιομηχανικών και υγειονομικών αποβλήτων.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνα-Αττική

Κεντρικός στόχος του σχεδιασμού για τα στερεά απόβλητα είναι η μείωση της παραγωγής αποβλήτων μέσω της πρόληψης και η μείωση της χρήσης φυσικών πόρων μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης των αποβλήτων ως πρώτων ή βοηθητικών υλών. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 38 αναφέρονται τα εξής:

α) Οι δράσεις του νέου ΡΣΑ για την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων προωθούνται κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με τον εθνικό σχεδιασμό και τον αντίστοιχο περιφερειακό. Ενθαρρύνονται κατά το δυνατόν, παρεμβάσεις ανακύκλωσης και εναλλακτικής διαχείρισης των στερεών αποβλήτων.

---

²⁰ ΚΥΑ 50910/2727/2003

ββ) Προωθούνται έργα, δράσεις και παρεμβάσεις που ενθαρρύνουν τη χρήση καθαρών τεχνολογιών, πρακτικών μείωσης στερεών αποβλήτων και αποφυγής διάθεσης επικίνδυνων αποβλήτων, ελαιωδών ουσιών, αλάτων ή άλλων ρύπων στο έδαφος.

γγ) Για τη συνολική διαχείριση των αποβλήτων, έτσι όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 11 του ν. 4042/2012 (Α' 24) που ενσωμάτωσε την Οδηγία Πλαίσιο 2008/98/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 19ης Νοεμβρίου 2008 (ΕΕ L 312/3 της 22.11.2008), εφαρμόζεται το περιφερειακό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων της Περιφέρειας Αττικής, όπως εκάστοτε αυτό ισχύει.

Π.Ε.Π. Αττικής 2014-2020

Η αναπτυξιακή στρατηγική του νέου ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 περιλαμβάνει «Τομεακές» παρεμβάσεις, οριζόντιου χαρακτήρα και με συγκεκριμένη χωρική εξειδίκευση.

Στο πλαίσιο του Θεματικού Στόχου 6, και όσον αφορά στις παρεμβάσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση ποιότητας ζωής, εντάσσεται η τήρηση των απαιτήσεων της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ και του Εθνικού Σχεδιασμού με προώθηση κατά προτεραιότητα της πρόληψης παραγωγής αποβλήτων, μείωσης όγκου, ανάκτησης - ανακύκλωσης υλικών και η αξιοποίηση των αποβλήτων ως παραγωγικών και οικονομικών πόρων.

Όσον αφορά στα αστικά στερεά απόβλητα, προωθούνται κατά προτεραιότητα παρεμβάσεις ήπιας μορφής (ανώτερα στάδια της ιεράρχησης των δράσεων -άρθρο 4 της Οδηγίας 2008/99/ΕΚ) με έμφαση στην πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, την επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση και την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού με στόχο την μέγιστη δυνατή συμμετοχή.

Ειδικότερα στο πλαίσιο του ΠΕΠ Αττικής προβλέπεται η χρηματοδότηση των απαραίτητων παρεμβάσεων στη 2η διαχειριστική ενότητα της Περιφέρειας (Κύθηρα και Αντικύθηρα) καθώς και η υλοποίηση «οριζόντιων» δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των κατοίκων της Αττικής.

Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων Αττικής (ΠΕΣΔΑ)

Η στρατηγική της Περιφέρειας Αττικής αποτυπώνεται στο ΠΕΣΔΑ, του οποίου η 2η Αναθεώρηση έχει ψηφιστεί από το Περιφερειακό Συμβούλιο Αττικής, με βάση το σχέδιο που κατατέθηκε από τον ΕΔΣΝΑ (την απόφαση της ΕΕ του ΕΣΔΝΑ, υπ' αριθμ. 281/2015 «για την 2^η αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ», την οποία ενέκρινε και το ΔΣ του ΕΣΔΝΑ) και με ουσιαστικές παρατηρήσεις – προτάσεις που προέκυψαν τόσο από την ευρεία συζήτηση όσο και από τις παρατηρήσεις των συναρμόδιων φορέων και υπηρεσιών καθώς και τη μέχρι τώρα δημόσια διαβούλευση, η οποία ξεκίνησε στις αρχές Αυγούστου 2015 και διήρκεσε ως τα τέλη Δεκεμβρίου 2015. Οι παρατηρήσεις αυτές ενσωματώθηκαν στο υπό αναθεώρηση κείμενο του ΠΕΣΔΑ Αττικής. Στη συνέχεια στις 23 Φεβρουαρίου 2016 η ΕΕ του ΕΣΔΝΑ με την υπ' αριθμ. 84/2016 απόφαση της προχώρησε στην έγκριση της 2^{ης} αναθεώρησης του ΠΕΣΔΑ Αττικής. Το κείμενο ενέκρινε στη συνεδρίαση του, στις 15/3/2016 και το ΔΣ του ΕΣΔΝΑ.

Η αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ περιλαμβάνει στις βασικές της αρχές τις εξής προβλέψεις – διαδικασίες: πρόληψη, διαλογή στη πηγή (ΔσΠ) και με διαχωρισμό βιοαποβλήτων, προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση (όπου είναι εφικτό), ανακύκλωση ή και κομποστοποίηση, επεξεργασία σε σχετικές εγκαταστάσεις υπολειμματικών συμμείκτων και ταφή σε ΧΥΤΥ, σύμφωνα με τις αρχές και κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΕΣΔΑ).

Σύμφωνα με την απόφαση του ΕΔΣΝΑ οι στρατηγικές για την εφαρμογή του αναθεωρημένου ΠΕΣΔΑ αφορούν:

1. Την κατάρτιση ολοκληρωμένου πλαισίου σχεδιασμών διαχείρισης αποβλήτων που μεταξύ άλλων θα περιλαμβάνει:

- Την εναρμόνιση με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Αττικής (Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής).
- Το συντονισμό της διαδικασίας εκπόνησης, έγκρισης και υλοποίησης των Τοπικών Σχεδίων Αποκεντρωμένης Διαχείρισης Αποβλήτων των Δήμων της Περιφέρειας Αττικής και ενσωμάτωσης τους στον ΠΕΣΔΑ, τα οποία θα περιλαμβάνουν κατ' ελάχιστον: Δραστηριότητες πρόληψης και διαλογής στην πηγή, σε επίπεδο δήμου, ενίσχυση της υφιστάμενης ξεχωριστής συλλογής ογκωδών και προώθηση τους στα αντίστοιχα διακριτά ρεύματα διαχείρισης και τέλος δράσεις ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης, περιβαλλοντικής. Επιπλέον, τα Τοπικά Σχέδια Διαχείρισης Αποβλήτων επιδιώκεται να περιλαμβάνουν και δραστηριότητες κομποστοποίησης - διαλογής – διαχωρισμού - επεξεργασίας σε επίπεδο δήμου ή ομάδας δήμων καθώς και ΧΥΤΥ σε επίπεδο ομάδας Δήμων.

2. Διασφάλιση της υψηλής προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας που περιλαμβάνει την πρόβλεψη για την ανάπτυξη καταλλήλων υποδομών ανάκτησης και διάθεσης αποβλήτων, ολοκλήρωση της αποκατάστασης ρυπασμένων περιοχών διάθεσης αποβλήτων, δημιουργία προϋποθέσεων για την μείωση της εξαγωγής αποβλήτων και εξάλειψη παράνομης διακίνησης αποβλήτων, για την ανάπτυξη υγιούς και περιβαλλοντικά ορθής επιχειρηματικότητας στο τομέα διαχείρισης αποβλήτων.

3. Εφαρμογή της Διαλογής στη Πηγή (ΔσΠ) ως του πλέον δόκιμου τρόπου συλλογής με σκοπό την επίτευξη υψηλής ποιότητας ανακύκλωσης, με τη λήψη των ακόλουθων μέτρων:

- Πρόβλεψη για τη καθιέρωση της χωριστής συλλογής αποβλήτων.
- Δημιουργία δικτύου Πράσινων Σημείων και Κέντρων Ανακύκλωσης Εκπαίδευσης για την Διαλογή στην Πηγή (ΚΑΕΔΙΣΠ) από τους Δήμους.
- Υιοθέτηση μέτρων ώστε να επιτευχθεί ο στόχος του Ν.4042/2012 (Α' 24) έως το 2020 σχετικά με την προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση, ανακύκλωση και ανάκτηση άλλων υλικών μη επικίνδυνων αποβλήτων κατασκευών και κατεδαφίσεων.
- Συμπληρωματική χρήση μεθόδων ανάκτησης ενέργειας, με την προϋπόθεση ότι δεν αλλοιώνουν τους στόχους προδιαλογής και ανάκτησης υλικών.
- Περιορισμός της διάθεσης σε χώρους υγειονομικής ταφής

4. Εξορθολογισμός κόστους υπηρεσιών διαχείρισης αποβλήτων και προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επενδύσεων στον τομέα των αποβλήτων, με ανταποδοτικό όφελος προς τον πολίτη από την ανακύκλωση, σύμφωνα με τις εκάστοτε εθνικές στρατηγικές.

5. Εξειδίκευση των ως άνω στρατηγικών ανά ρεύμα αποβλήτων

2.3.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Κρίσιμα Ζητήματα της θεματικής ενότητας Διαχείριση Αστικών Αποβλήτων		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Ανεξέλεγκτη απόρριψη στερεών αποβλήτων σε διάφορους χώρους περιλαμβανομένων ρεμάτων και υγροτόπων της Αττικής • Αύξηση της παραγόμενης ποσότητας απορριμμάτων ανά κάτοικο. • Οργανωτικές ελλείψεις των ΧΑΔΑ και σοβαρά προβλήματα του ΧΥΤΑ Άνω Λιοσίων. • Μη προσδιορισμένοι χώροι τελικής διάθεσης και χώροι επεξεργασίας και μη οριοθετημένες περιοχές απόθεσης και ταφής των υπολειμμάτων. • Ο μέχρι πρότινος σχεδιασμός (ΠΕΣΔΑ) χαρακτηρίζεται από συγκεντρωτισμό μονάδων επεξεργασίας σύμμεικτων ΑΣΑ, υπερ-διαστασιολόγηση μονάδων, προσανατολισμό στην ενεργειακή αξιοποίηση (καύση), υψηλό κατασκευαστικό κόστος και κόστος διαχείρισης. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση καλών ευρωπαϊκών πρακτικών και τεχνογνωσίας. • Εναρμόνιση της Περιφέρειας με τις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. • Ανάμειξη των Δήμων και των πολιτών μέσω των Τοπικών Σχεδίων Διαχείρισης. • Εκπόνηση και εφαρμογή τοπικών σχεδίων αποκεντρωμένης διαχείρισης από όλους τους Δήμους σύμφωνα με τα οριζόμενα στον ΕΣΔΑ • Συνδυασμός εναλλακτικών μεθόδων διαχείρισης με έμφαση στην πρόληψη και τη χωριστή διαλογή στην πηγή • Επανεξέταση των στόχων των βασικών οδηγιών για τα απόβλητα, με βάση την αποδοτική χρήση των πόρων και την κυκλική οικονομία 	<ul style="list-style-type: none"> • Σταθεροποίηση και σταδιακή μείωση παραγωγής αποβλήτων • Αύξηση της ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων - τόνωση της καινοτομίας στον τομέα της ανακύκλωσης • Προσεκτική επιλογή χωροθέτησης στη βάση αξιόπιστων επιστημονικών στοιχείων. • Εντατικοποίηση των ελέγχων με στόχο τη μείωση της περιβαλλοντικής υποβάθμισης από ανεξέλεγκτη απόρριψη αποβλήτων. • Δράσεις ενημέρωσης κι ευαισθητοποίησης των τοπικών αρχών και των πολιτών σε θέματα εν γένει διαχείρισης και διάθεσης αποβλήτων και ανακύκλωσης. • Χρηματοδότηση των έργων και ζητήματα κρατικών ενισχύσεων

2.4. ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

2.4.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Τα αστικά κέντρα της Αθήνας-Αττικής και της Θεσσαλονίκης παραμένουν εθνικοί πόλοι ανάπτυξης ως προς την οργάνωση των κύριων αξόνων και πόλων ανάπτυξης της χώρας, σύμφωνα με το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης²¹. Τα δύο συγκροτήματα αποτελούν τα βασικά διοικητικά κέντρα της χώρας, ενώ ταυτόχρονα διαθέτουν ιδιαίτερα σημαντικές υποδομές, που ενισχύουν τη θέση τους ως τόπων προσέλκυσης κάθε είδους επενδύσεων (λιμένες Πειραιά και Θεσσαλονίκης, αεροδρόμια «Ελευθέριος Βενιζέλος» και «Μακεδονία», μεγάλοι οδικοί άξονες, σιδηροδρομικό δίκτυο, δίκτυα επικοινωνιών και ενέργειας).

Στην κατάταξη των πόλων ανάπτυξης τα αστικά κέντρα της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης, εντάσσονται στην πρώτη κατηγορία των Μητροπολιτικών Κέντρων που αποτελούν και τους κύριους αστικούς πόλους-πύλες σε διεθνές επίπεδο.

Στο πλαίσιο αυτό για την Αθήνα –Αττική επιδίωξη του σχεδιασμού είναι :

1. Η ενίσχυση και εδραίωση του ρόλου της Αθήνας ως «πόλης-πύλης» και ως περιφερειακού μητροπολιτικού πόλου της Ε.Ε..
2. Η προώθηση του ρόλου της ως επιχειρηματικού κέντρου σύνδεσης της Ε.Ε. με τη Νότιο-Ανατολική Μεσόγειο, τη Μέση Ανατολή, τα Βαλκάνια και τις Παρευξείνιες χώρες, σε δικτύωση με τις αντίστοιχες μητροπόλεις με σκοπό τη συγκρότηση ευρύτερων δυναμικών ζωνών οικονομικής ολοκλήρωσης.
3. Η βελτίωση της ελκυστικότητάς της, με την απόκτηση υψηλής ποιότητας περιβάλλοντος.
4. Η λειτουργική εξειδίκευση του αναπτυξιακού ρόλου της, στη βάση των συγκριτικών
5. πλεονεκτημάτων της, για την κατάκτηση ευδιάκριτης ταυτότητας στο σύστημα των ευρωπαϊκών μητροπόλεων.
6. Ο προσδιορισμός και η ενίσχυση δραστηριοτήτων διεθνούς εμβέλειας, η συγκέντρωση σύγχρονων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων (χρηματοπιστωτικό σύστημα, ασφάλειες, ναυτιλία),
7. Η ανάδειξή της σε διεθνή κόμβο μεταφορών και διαμετακομιστικού εμπορίου, σε κέντρο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, σε οικουμενική πολιτιστική μητρόπολη, σε τουριστικό πόλο διεθνούς ακτινοβολίας με πολυσχιδή ταυτότητα (με έμφαση στον πολιτιστικό και συνεδριακό τουρισμό, αλλά και με δυνατότητες παραθεριστικού τουρισμού σε παράλιες περιοχές της Αττικής και πλησίον νησιά), σε κέντρο παροχής υπηρεσιών υγείας και σε προορισμό μεγάλων αθλητικών εκδηλώσεων.
8. Η ανάδειξη του ρόλου της Αθήνας ως εθνικού μητροπολιτικού κέντρου και ως πόλου διάχυσης της αναπτυξιακής δυναμικής στο σύνολο του εθνικού χώρου, στο πλαίσιο της ισόρροπης και πολυκεντρικής περιφερειακής ανάπτυξης

---

²¹ αρ. 6876/4871/ΦΕΚ 128 Α'/03.07.2008

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Το πρότυπο χωρικής οργάνωσης της Αττικής διαμορφώνεται βάσει των στρατηγικών στόχων για την Περιφέρεια, ανταποκρίνεται στις αρχές της συμπαγούς πόλης και στην ορθολογική χρήση φυσικών πόρων, εδαφών και ενέργειας και αποδίδει βαρύτητα τόσο στον **αστικό** όσο και στον **εξωαστικό χώρο**, με την αντιμετώπισή τους ως συμπληρωματικών συνιστωσών ενός ενιαίου λειτουργικού συνόλου²².

Για τη χρονική περίοδο 2014–2021, οι στρατηγικοί στόχοι του ΡΣΑ προσδιορίζονται σε τρεις ενότητες συμπληρωματικών στρατηγικών στόχων:

1. Ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας–Αττικής, βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων.
2. Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, εξοικονόμηση πόρων, αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
3. Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, εξισορρόπηση στην κατανομή των πόρων και των ωφελειών από την ανάπτυξη.

Ειδικότερα, **ο αστικός χώρος** αποτελεί ιεραρχημένο πολυκεντρικό σύστημα σαφώς οριοθετημένων αστικών συγκεντρώσεων, με κέντρο βάρους το συμπαγές αστικό συγκρότημα Αθήνας–Πειραιά και περιλαμβάνει τους συμπαγείς δορυφορικούς αστικούς πυρήνες και υποδοχείς παραγωγικών δραστηριοτήτων στις περιοχές εκτός του Λεκανοπεδίου. Στις ως άνω περιοχές επιδιώκεται να αναπτυχθούν σχετική λειτουργική αυτοτέλεια, καθώς και οριζόντιες λειτουργικές αλληλεξαρτήσεις.

Ο εξωαστικός χώρος συγκροτείται ως ενιαία αυτόνομη οντότητα και προστατεύεται ως ζωτικός χώρος για την ποιότητα ζωής των κατοίκων και τη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας, ως παραγωγικός χώρος για τη διατήρηση της πρωτογενούς παραγωγής, ως συστατικό στοιχείο της πολιτισμικής ταυτότητας και του τοπίου της Αττικής, αλλά και ως συγκριτικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα που βελτιώνει την ελκυστικότητά της.

Ο χώρος της Αττικής οργανώνεται βάσει Χωρικών Ενοτήτων, αξόνων και πόλων ανάπτυξης, οι οποίοι αποτελούν τις περιοχές κλειδιά που αναλαμβάνουν δομικό ρόλο στη διάρθρωση του χώρου, όπου εστιάζονται οι δράσεις και τα μέσα για την υλοποίηση των στόχων του νέου ΡΣΑ, στο πλαίσιο της σύνθεσης των τομεακών πολιτικών στο χώρο.

Καθορίζονται τέσσερις (4) Χωρικές Ενότητες, με διάκριση σε επιμέρους Χωρικές Υποενότητες, για τη βέλτιστη χωροταξική οργάνωση, με βάση τη γεωγραφική διάρθρωση και τα επιμέρους φυσιογνωμικά τους χαρακτηριστικά, λαμβάνοντας υπόψη τη νέα διοικητική διαίρεση του Ν. 3852/2010. Στη βάση αυτής της διαίρεσης του συγκροτήματος δίνονται συγκεκριμένες αναπτυξιακές κατευθύνσεις και προτεραιότητες για κάθε Χωρική Υποενότητα (Ν. 4277/2014 άρ. 8).

Όσον αφορά στην οργάνωση του Οικιστικού Δικτύου, στη βάση των αρχών της ισόρροπης ανάπτυξης και συμπληρωματικότητας, αυτό οργανώνεται σε τρία ιεραρχικά επίπεδα: Μητροπολιτικά Κέντρα, Διαδημοτικά Κέντρα Ευρείας Ακτινοβολίας και Δημοτικά Κέντρα.

1. Μητροπολιτικά Κέντρα Αθήνας – Πειραιά

²² Ν. 4277/2014, ΦΕΚ 156^Α/1-8-2014

Τα κέντρα αυτά αποτελούν διπολικό σύστημα και λειτουργούν ταυτόχρονα σε τρία ιεραρχικά επίπεδα: ως Μητροπολιτικό Κέντρο του εθνικού χώρου, της Περιφέρειας Αττικής και ως κέντρο της Χωρικής Ενότητας Αθήνας – Πειραιά.

Σε αυτά επιδιώκεται η συνολική αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και των λειτουργιών και η επιλεκτική ενίσχυση μητροπολιτικών δραστηριοτήτων, προκειμένου να ανταποκρίνονται στο μητροπολιτικό ρόλο τους.

2. Τα Διαδημοτικά Κέντρα Ευρείας Ακτινοβολίας αποτελούν τα δευτερεύοντα κέντρα ή συστήματα κέντρων της Χωρικής Ενότητας Λεκανοπεδίου που συγκεντρώνουν πολυδιάστατη ανάπτυξη και έχουν σημαντική εμβέλεια μέσα στη Χωρική Ενότητα στην οποία ανήκουν, αναδεικνύοντας τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της και μπορεί να περιλαμβάνουν και ορισμένες συμπληρωματικές δραστηριότητες μητροπολιτικής ακτινοβολίας. Συνιστούν δίκτυο συμπληρωματικών κέντρων πολλαπλών δραστηριοτήτων, τα οποία διατηρούν ταυτόχρονα τη λειτουργική τους αυτοτέλεια και ετερογένεια, προωθώντας την εσωτερική συνοχή και την ισόρροπη ανάπτυξη.

3. Δημοτικά Κέντρα, τα οποία συνιστούν έδρες Καλλικρατικών Δήμων κατεύθυνση είναι η ενίσχυση της επάρκειάς τους για την κάλυψη των τοπικών αναγκών σε υπηρεσίες και αγαθά, χωρίς την προσθήκη κυκλοφοριακών φόρτων, καθώς και για την πρόσβαση σε εξυπηρετήσεις των κατοίκων που δεν έχουν δυνατότητα χρήσης ιδιωτικού αυτοκινήτου. Η πολυλειτουργικότητά τους είναι στρατηγικής σημασίας για τη λειτουργία της πολυκεντρικής Περιφέρειας.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Ο ρόλος της Περιφέρειας στον χωροταξικό, πολεοδομικό και ρυθμιστικό σχεδιασμό καθώς και στις αποφάσεις χωροθέτησης περιορίζεται στην διατύπωση γνώμης

επί κανονιστικών πράξεων που πρόκειται να εκδοθούν από την Κεντρική Διοίκηση (Ν. 3852/2010 ΆΡ. 188)

Επιπλέον στα συλλογικά όργανα της Διοίκησης που καταρτίζουν τα προγράμματα για την περιφερειακή ανάπτυξη, τη χωροταξία και την αειφόρο ανάπτυξη μετέχουν υποχρεωτικά και εκπρόσωποι της Περιφέρειας.

Βάσει του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας, αρμοδιότητες του τομέα χωροταξίας ασκεί η Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού και αφορούν τη μέριμνα για τη μελέτη και ανάπτυξη της χωροταξικής κατανομής των δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της Περιφέρειας καθώς επίσης και πολεοδομικών θεμάτων αρμοδιότητας υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΖΟΕ κ.λ.π).

Επιπλέον, για την εξειδίκευση των στόχων και των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής στο επίπεδο της Περιφέρειας, τον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, την προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, τον επιχειρησιακό προγραμματισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων της Περιφέρειας αρμόδια είναι η Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού.

2.4.2. ΚΥΡΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Οι κατευθύνσεις της οικιστικής ανάπτυξης και πολεοδομικής οργάνωσης του αστικού και εξωαστικού χώρου της Περιφέρειας Αττικής δίνονται από το Νέο ΡΣΑ Αθήνας-Αττικής στη βάση των ακόλουθων αρχών :

1. προώθηση της βιώσιμης χωρικής ανάπτυξης με την υιοθέτηση ένα πρότυπου οικιστικής ανάπτυξης, σύμφωνα με την αρχή της συμπαγούς πόλης, στο πλαίσιο του οποίου η κάλυψη των οικιστικών αναγκών επιδιώκεται κυρίως μέσα στην ήδη θεσμοθετημένη αστική γη. Η οικιστική ανάπτυξη διοχετεύεται καταρχήν στις υφιστάμενες πόλεις και οικισμούς με αποφυγή κατάληψης περιαστικού και εξωαστικού χώρου, ενώ οι επεκτάσεις των σχεδίων πόλης ή οι νέες αναπτύξεις είναι περιορισμένες.
2. αποτελεσματικότητα και τόνωση της εσωτερικής συνοχής του συστήματος χωρικού σχεδιασμού στην Αττική, μέσω της σύνδεσης του στρατηγικού χωροταξικού σχεδιασμού με την πολεοδομική πολιτική μέσω των κατώτερων επιπέδων σχεδιασμού και θεσμικών εργαλείων, της ενίσχυσης των διαδικασιών συμμετοχής και διαβούλευσης με τους κοινωνικούς φορείς και τις παραγωγικές τάξεις. (προώθηση θεσμών κάθετης και οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ αυτοδιοικητικών και κρατικών φορέων), ενίσχυση της επιχειρησιακής διάστασης του σχεδιασμού και καθιέρωση ευελιξίας στη συνεργασία δημόσιου – ιδιωτικού τομέα.
3. προστασία και ολοκληρωμένη διαχείριση του εξωαστικού χώρου με περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης. Ο εξωαστικός χώρος αντιμετωπίζεται παράλληλα με τον αστικό, ως συμπληρωματική συνιστώσα ενός ενιαίου λειτουργικού συνόλου. Ο εξωαστικός χώρος προστατεύεται ως κρίσιμος παράγοντας για τη βιώσιμη ανάπτυξη, την οικολογική ισορροπία και την ποιότητα ζωής των κατοίκων της Αττικής.
εναρμόνιση της προστασίας ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, με την προστασία των φυσικών πόρων, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Αναγνωρίζεται η σημασία του πολιτισμού ως πόρου ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και της φυσιογνωμίας της πόλης αλλά και ως πόρου ανάπτυξης και προώθησης νέων μορφών επιχειρηματικής δραστηριότητας και απασχόλησης.
4. ολοκληρωμένος σχεδιασμός του παράκτιο χώρου της Αττικής που αποτελεί συγκριτικό της πλεονέκτημα και πρόκειται να μεγιστοποιήσει τα οφέλη, οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά, που προκύπτουν από την αξιοποίησή του.

Ο σχεδιασμός του Νέου ΡΣΑ Αθήνας –Αττικής, στο πλαίσιο του οποίου προβλέπεται σειρά παρεμβάσεων για την επίτευξη των στόχων του έως το 2021, υποστηρίζεται χρηματοδοτικά από το σχεδιασμό του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 και επιπλέον κατά προτεραιότητα προωθούνται στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας Αττικής έργα και δράσεις που προωθούν την εφαρμογή του²³.

2.4.3. ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ

Η Περιφέρεια Αττικής ως μητροπολιτική Περιφέρεια έχει αρμοδιότητες και μητροπολιτικού χαρακτήρα, στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος και του προϋπολογισμού. Οι λειτουργίες μητροπολιτικού χαρακτήρα αφορούν τους τομείς περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής, χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων, μεταφορών και συγκοινωνιών, πολιτικής προστασίας και ασφάλειας, που υπερβαίνουν τα διοικητικά όρια δήμου. Στον τομέα χωρικού σχεδιασμού και αστικών αναπλάσεων, περιλαμβάνονται, ιδίως:

²³ Ν. 4269/2014 ΦΕΚ 142^Α/28-6-2014, άρ. 6, παρ. 3 και 8α

1. Η εξειδίκευση των γενικών κατευθύνσεων και η έκδοση οδηγιών στα θέματα πολεοδομικού σχεδιασμού, οικιστικής πολιτικής και κατοικίας, καθώς και οικοδομικού και κτιριοδομικού κανονισμού.
2. Η εξειδίκευση των στρατηγικών κατευθύνσεων για τον χωροταξικό σχεδιασμό σε επίπεδο μητροπολιτικής περιφέρειας.
3. Η προώθηση προγραμμάτων, έργων και αναπλάσεων μητροπολιτικής και υπερτοπικής σημασίας.
4. Η εποπτεία και ο έλεγχος εφαρμογής της νομοθεσίας για τη διαφημιστική προβολή στο οδικό δίκτυο της μητροπολιτικής περιοχής²⁴.

Πλαίσιο πολιτικής – Πρόγραμμα Μητροπολιτικών Παρεμβάσεων

Το Νέο Ρυθμιστικό σχέδιο Αθήνας-Αττικής 2021²⁵, συνδέει τις μητροπολιτικές παρεμβάσεις στην Αττική με την υλοποίηση του στόχου της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και του διεθνούς ρόλου της Μητρόπολης, καθώς και του ειδικότερου στόχου της επίτευξης της κοινωνικής και χωρικής συνοχής της. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται πρόγραμμα ειδικών Παρεμβάσεων Μητροπολιτικού Χαρακτήρα.

Σημειώνεται ότι Μητροπολιτικές Παρεμβάσεις νοούνται τα προγράμματα αναπλάσεων ή χωρικής αναδιάρθρωσης πολυτομεακού χαρακτήρα σε ζωτικές εκτάσεις του αστικού ιστού που έχουν στρατηγική σημασία, πολυτομεακό χαρακτήρα με αυξημένες απαιτήσεις συντονισμού των τομεακών πολιτικών με τον χωρικό και περιβαλλοντικό σχεδιασμό, μητροπολιτική εμβέλεια, σημαντικές χωρικές επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο και πιλοτικό χαρακτήρα, ως προς την υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων με έμφαση στη συμμετοχή και τη διαφάνεια στη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Ειδικότερα, το πρόγραμμα ειδικών παρεμβάσεων Μητροπολιτικού Χαρακτήρα για την Αττική περιλαμβάνει τις παρεμβάσεις:

1. στα Μητροπολιτικά Πάρκα με σκοπό την ολοκλήρωση προγραμμάτων προστασίας
  - του Ορεινού όγκου Υμηττού
  - του ορεινού όγκου Πεντέλης
  - του ορεινού όγκου Αιγάλεω-Ποικίλο όρος –Λίμνη Ρειτών
  - των ορεινών όγκων Λαυρεωτικής
  - των ορεινών όγκων Δυτικής Αττικής
  - των ορεινών όγκων Βόρειας Αττικής και
  - του ορεινού όγκου Πάρνηθας
2. στα Αστικά Μητροπολιτικά Πάρκα, που αποτελούν υπερτοπικούς πόλους ήπιων χρήσεων πολιτισμού, αθλητισμού και αναψυχής, στα οποία περιλαμβάνονται:
  - Μητροπολιτικό Πάρκο Ελληνικού
  - Μητροπολιτικό Πάρκο Γουδή –Ιλισίων
  - Μητροπολιτικό Πάρκο Τουρκοβουνίων –Αττικό Άλσος
  - Μητροπολιτικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης Πύργου Βασιλίσσης

---

²⁴ Ν. 3258/2010, άρ. 210

²⁵ Ν.4277/2014 ΦΕΚ 156Α/1-8-2014

- Μητροπολιτικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Φαληρικού Όρμου
- Μητροπολιτικό Πάρκο Περιβαλλοντικής Σελεπίτσαρη στη Νίκαια

3. στα Περιαστικά Μητροπολιτικά Πάρκα Πρασίνου στα οποία περιλαμβάνονται οι περιαστικές εκτάσεις που μπορούν να αποτελέσουν σημεία αναφοράς ως χώροι πρασίνου, πολιτισμού, αναψυχής μητροπολιτικής εμβέλειας:

- Μητροπολιτικό Πάρκο Τατοΐου
- Μητροπολιτικό Πάρκο Αρχαίων Λατομείων Πεντέλης
- Μητροπολιτικό Πάρκο Αρχαίων Λατομείων Σουνίου
- Πάρκο Σχοινιά Μαραθώνα
- Οικολογικό – Πολιτιστικό Πάρκο Βραώνας Μεσογείων
- Μητροπολιτικό Πάρκο Κηφισού

4. στις περιοχές πρασίνου (δασικού ή μη χαρακτήρα) εντός του αστικού ιστού που διατηρούν χαρακτηριστικά φυσικότητας όπως: Δασόκτημα Συγγρού, οι Λόφοι Άρδηττου, Φιλοπάππου, Λυκαβηττού, Κορυδαλλού, Ιππείου Κολωνού, Στρέφη, Φινοπούλου και Σκούζε, οι αδόμητες περιοχές μεταξύ Καρέα-Βύρωνα-Υμηττού, ο Λόφος της Ηλιούπολης στο Χαλικάκι και ο Λόφος Πανί Αλίμου.

5. στους τύπους γεωμορφολογικού και τοπιακού ενδιαφέροντος: τα Σπήλαια Υμηττού, Σπήλαια Κερατέας, Χόνι-Λιάγκι Μερέντας, Κουτούκι Παιανίας, Σπήλαιο Πανός Πάρνηθας, Σπήλαιο Πανός Οινόης, Σπήλαιο Νταβέλη Πεντέλης, Σπήλαιο Κίτσου Λαυρεωτικής, λόφος Πάνειο στην Ανάβυσσο, Καταβύθιση Χάος στη Λαυρεωτική, Κακιά Σκάλα Μεγαρίδας, Φαράγγια Γκούρας Πάρνηθας, Χάραδρου Πεντέλης, Κουλουριώτικο ρέμα Μεγαρίδας, Καταρράκτες Διονύσου, Νταβέλη, Λίμνες Βουλιαγμένης, Μαραθώνα, Δολίνες Μικρό και Μεγάλο Βαθυχώρι Μεγαρίδας, Δολίνες Μικρός και Μεγάλος Κρύφτης Μεγαρίδας Σπήλαιο Ευριπίδη (Περιστέρια Σαλαμίνας), απολιθωματοφόρα στρώματα Πικερμίου και Ραφήνας.

6. στην περιοχή του Ελαιώνα με στόχο την αναβάθμισή του, προκειμένου να αναδειχθεί ως προνομιακή «ενδιάμεση ζώνη» με ισχυρές αναπτυξιακές προοπτικές. Η παρέμβαση αποσκοπεί ειδικότερα:

- στην ανάδειξή του, σε περιοχή στρατηγικής σημασίας για την ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής και ανταγωνιστικότητας της Αττικής, με αιχμή τη μετατροπή του σε υποδοχέα καινοτομικής επιχειρηματικής δραστηριότητας δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα και λειτουργιών υψηλής προστιθέμενης αξίας με αξιοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της περιοχής
- στη βελτίωση των όρων εγκατάστασης και λειτουργίας βασικών μητροπολιτικών λειτουργιών και υποδομών, για τις οποίες ο Ελαιώνας λειτουργεί ως κύριος υποδοχέας
- στον έλεγχο των διαδικασιών παραγωγικής αναδιάρθρωσης με διατήρηση και ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας και, ώστε να συνυπάρχει και να συνεργάζεται με τις εγκαταστάσεις τριτογενούς τομέα, της επιτελικής δημόσιας διοίκησης
- στην επανεξέταση του πλαισίου χρήσεων γης.
- στην ανάδειξη του υφιστάμενου ή μελλοντικού δυναμικού πολιτιστικών και φυσικών σημαντικών χώρων ως στοιχείων ιδιαίτερης ταυτότητας και σύνδεση με τους παρακείμενους πολιτιστικούς πόλους και άξονες.
- στην τόνωση του πολυλειτουργικού χαρακτήρα της περιοχής με αναβάθμιση και διεύρυνση της κατοικίας.

- στη συντονισμένη, κατά προτεραιότητα, υλοποίηση των βασικών έργων υποδομής, όπως οδικό δίκτυο, διευθέτηση ρέματος Προφήτη Δανιήλ.

7. σε περιοχές με ειδικά προβλήματα μέσω των Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων της Αττικής, (Σ.Ο.Α.Π. του Ν. 2742/1999), όπως στα Κέντρα της Αθήνας και του Πειραιά και άλλων ισοδύναμων κειμένων (ΟΧΕ) με στόχο την ενιαία και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των φαινομένων κρίσης στην οδό Πανεπιστημίου με στόχο τη σύνδεση των αρχαιολογικών χώρων με τα αρχαιολογικά μουσεία της πόλης και τα ισχυρά πεδία της σύγχρονης πολιτιστικής, εμπορικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας

9. στην προστασία των πράσινων πνευμόνων, μικρής, μεσαίας και μεγάλης κλίμακας μέσα στην πόλη αποτελεί προτεραιότητα της Περιφέρειας. Έτσι, προωθούνται έργα ενίσχυσης, αναβάθμισης και συντήρησης του αστικού πρασίνου των πάρκων και των αλσών (Πεδίον Άρεως, Πάρκο Αντώνης Τρίτσης, Αττικό Άλσος, Άλσος Συγγρού κ.α.) καθώς και η ενσωμάτωση του βιοκλιματικού σχεδιασμού στο δημόσιο χώρο, για την αναβάθμιση του φυσικού και αστικού περιβάλλοντος της Αττικής.

10. στην Ακαδημία Πλάτωνος, μέσω ολοκληρωμένης παρέμβασης πολεοδομικής αναβάθμισης με σκοπό την επέκταση δυτικά του προγράμματος της ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων, την πολεοδομική ανάπτυξη και αναμόρφωση της ευρύτερης περιοχής, την απομάκρυνση του Κεντρικού Σταθμού Υπεραστικών Λεωφορείων (ΚΤΕΛ) και την αξιοποίηση των χώρων του Λυσιατρείου

11. στα προσφυγικά της λεωφόρου Αλεξάνδρας με σκοπό την επανάχρηση και αξιοποίηση του συγκροτήματος, τη διάσωση και αποκατάστασή του ως μνημείου σύγχρονης αρχιτεκτονικής, την αναβάθμιση του ελεύθερου ακάλυπτου χώρου και σε συνδυασμό με τη «διπλή ανάπτυξη» δημιουργίας κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων στην περιοχή του γηπέδου της Λεωφόρου Αλεξάνδρας.

12. στην περιοχή της «Νότιας Πύλης» που περιλαμβάνει την περιοχή από το Γήπεδο Καραϊσκάκη μέχρι τον Άγιο Διονύσιο με σκοπό την ένταξη σε ενιαίο πρόγραμμα πολεοδομικών παρεμβάσεων με εφαρμογή εργαλείων πολιτικής γης για την αύξηση των χώρων κοινόχρηστου πρασίνου, την τόνωση της παραγωγικής και οικονομικής βάσης, την ανάπτυξη ζώνης καινοτομίας, επιχειρηματικότητας και ναυτιλιακού κέντρου, τη χωροθέτηση ξενοδοχειακών υποδομών σε συνδυασμό με ανάπτυξη πολιτιστικού και θεματικού αστικού τουρισμού στον Φαληρικό Όρμο, τον Αργοσαρωνικό και την πόλη του Πειραιά

13. στην περιοχή της «Λιμενοβιομηχανικής Ζώνης Δραπετσώνας-Κερατσινίου» με σκοπό τη δημιουργία ενός πόλου υπερτοπικής εμβέλειας για την αναβάθμιση του Δυτικού Πειραιά με χρήσεις συμπληρωματικές με τις λιμενικές δραστηριότητες, εξασφάλιση σημαντικών αδόμητων χώρων για τη διασφάλιση της συνέχειας μεταξύ της γειτονικής ενδοχώρας και του παραλιακού μετώπου, την προστασία των μνημείων βιομηχανικής αρχαιολογίας, την ενσωμάτωση εφαρμογών βιοκλιματικού σχεδιασμού στα κτίρια και στο χώρο και την διασφάλιση αποτελεσματικής προσπέλασης με Μέσα σταθερής Τροχιάς.

14. στην ανάπτυξη των «Λιπασμάτων Δραπετσώνας», η ανακατασκευή-αξιοποίηση του Πάρκου Σχιστού, οι αναπλάσεις πέριξ των γυναικείων φυλακών Κορυδαλλού και του παλιού νεκροταφείου στην περιοχή Νεαπόλης (Νίκαια)

14. στην περιοχή του ΘΡΙΑΣΙΟΥ – ΜΕΓΑΡΙΔΟΣ ολιστική παρέμβαση με στόχο την ενιαία και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των φαινομένων περιβαλλοντικής, κοινωνικής και οικονομικής κρίσης της Δυτικής Αττικής.

2.4.4. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
1. Δημοσιονομικό πλαίσιο 2. Νέες προκλήσεις του ευρύτερου κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου : π.χ. αύξηση του πληθυσμού των προσφύγων –μεταναστών	1. Επίκαιρο πλαίσιο κατευθύνσεων χωροταξικού επιπέδου: Νέο Ρυθμιστικό σχέδιο της Αθήνας -Αττικής 2015-2021 2. Επίκαιρο και ευέλικτο πλαίσιο χωρικού σχεδιασμού: Ν.4269/2014 «Χωροταξική και Πολεοδομική Μεταρρύθμιση – Βιώσιμη Ανάπτυξη»	1. Αποτελεσματική σύνδεση των προβλέψεων του Νέου ΡΣΑ με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας Αττικής 2. Χρηματοδοτική υποστήριξη των δράσεων /έργων που προωθούν την εφαρμογή του Νέου ΡΣΑ έως το 2021 (π.χ. Πρόγραμμα Μητροπολιτικών Παρεμβάσεων, οριοθέτηση ρεμάτων κ.λ.π.) 3. Βελτίωση της επιχειρησιακής ικανότητας της Περιφέρειας (εξειδικευμένο προσωπικό και κατάλληλες υποδομές) 4. Διαφύλαξη και προστασία των κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων της Περιφέρειας Αττικής. 5. Αποσυμφόρηση της ισχύουσας πολεοδομικής νομοθεσίας από μέτρα και κανόνες ξεπερασμένα και άμεση θέσπιση κώδικα ρυμοτομικών απαλλοτριώσεων.

2.5. ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

2.5.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η Ελλάδα βρίσκεται στο νότιο – ανατολικό άκρο της Ευρώπης. Η θέση αυτή καθορίζει σε σημαντικό βαθμό το ρόλο της εντός της ΕΕ ως ένα περιφερειακό άκρο των δικτύων μεταφορών, ενώ ταυτόχρονα της δίνει τη δυνατότητα να αποτελεί σημαντική πύλη εισόδου στον ευρωπαϊκό χώρο.

Σύμφωνα με την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Μεταφορών, που είχε και την ευθύνη κατάρτισης του Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων Μεταφορών, η υπάρχουσα κατάσταση στον τομέα των μεταφορών έχει ως εξής:

Σιδηροδρομικές Μεταφορές: Το συνολικό μήκος του σιδηροδρομικού δικτύου της χώρας ανέρχεται σε 2.554 χλμ. (έτος 2011) και κατατάσσει τη χώρα στην 19^η σχετική θέση εντός της ΕΕ27. Χαμηλοί είναι στη χώρα μας και οι δείκτες εμπορευματικού και επιβατικού μεταφορικού έργου, σε σχέση με ευρωπαϊκές χώρες συγκρίσιμων πληθυσμών.

Οδικές Μεταφορές: Οι κύριοι άξονες/ αυτοκινητόδρομοι της χώρας είναι:

- ο άξονας Πατρών – Αθηνών – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ) που ενώνει το νότιο μέρος της χώρας με το βόρειο και τα σύνορα με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
- η Εγνατία Οδός που ενώνει το δυτικό μέρος της χώρας, και κατ' επέκταση την Αδριατική Θάλασσα, μέσω της Ηγουμενίτσας, με το ανατολικό μέρος της χώρας και τα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα
- η Ιόνια Οδός που ενώνει το νοτιοδυτικό μέρος της χώρας με το βορειοδυτικό της, διασχίζοντας τη δυτική πλευρά της Ελλάδας
- οι αυτοκινητόδρομοι στην Πελοπόννησο (Ελευσίνα – Πάτρα- Πύργος- Καλό Νερό – Τσάκωνα και Κόρινθος – Τρίπολη – Καλαμάτα με κλάδο προς τη Σπάρτη) που καλύπτουν αυτή τη σημαντική γεωγραφική ενότητα της χώρας εξυπηρετώντας μεγάλους αριθμούς μετακινήσεων

Οι Αυτοκινητόδρομοι της χώρας έχουν συνολικό μήκος περίπου 1.200 χλμ(2010). Το συνολικό οδικό δίκτυο, συμπεριλαμβανομένων και των εθνικών και επαρχιακών οδών, βρίσκεται κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ15. Από την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης και των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους διαπιστώνεται ανάγκη για κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση επιλεγμένων τμημάτων του αναλυτικού Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) της χώρας, που εξυπηρετούν τη διασύνδεση των περιοχών της ηπειρωτικής χώρας με το βασικό οδικό δίκτυο και τους κύριους αναπτυξιακούς/συγκοινωνιακούς κόμβους του αναλυτικού δικτύου, καθώς και τη συμπλήρωση του ΔΟΔ μεγάλων νησιωτικών και ορεινών περιφερειών.

Θαλάσσιες μεταφορές – Λιμάνια: Η γεωγραφική θέση της χώρας και ο μεγάλος αριθμός των νησιών της καθιστούν τον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών ζωτικής σημασίας. Εκτός από τις εθνικές μετακινήσεις, σημαντικές είναι και οι διεθνείς ναυτιλιακές συνδέσεις προς τις αγορές της Ανατολής και προς την Ιταλία.

Η σημαντικότητα των θαλάσσιων μεταφορών προκύπτει και από το πυκνό λιμενικό δίκτυο της χώρας. Στο βασικό δίκτυο ανήκουν τα λιμάνια του Πειραιά, της Θεσσαλονίκης, της Ηγουμενίτσας,

της Πάτρας και του Ηρακλείου ως κύριες πύλες εισόδου και εξόδου της χώρας. Στο αναλυτικό δίκτυο ανήκουν είκοσι λιμάνια, τα οποία καλύπτουν βασικά νησιά και την ηπειρωτική χώρα.

Αερομεταφορές: Οι αερομεταφορές είναι εξίσου σημαντικές για την Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της μορφολογίας του εδάφους, της ύπαρξης αρκετών νησιών και της ανυπαρξίας αξιόπιστης και γρήγορης σιδηροδρομικής σύνδεσης με τις άλλες χώρες της ΕΕ. Οι παραπάνω παράγοντες έχουν συντελέσει στη δημιουργία ενός πυκνού δικτύου αεροδρομίων (41 αεροδρόμια). Τα βασικά αεροδρόμια είναι το «Ελευθέριος Βενιζέλος» (Αττική) και το «Μακεδονία» (Θεσσαλονίκη), τα οποία εξυπηρετούν το μεγαλύτερο όγκο επιβατών, αλλά και το αεροδρόμιο «Καζαντζάκης» (Ηράκλειο Κρήτης), το οποίο εξυπηρετεί πολύ μεγάλο όγκο μεταφορών, ειδικά την καλοκαιρινή περίοδο.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Βασική συνιστώσα αναπτυξιακής στρατηγικής της Αττικής αποτελεί η ενίσχυση του μεταφορικού και συγκοινωνιακού της δικτύου, η ενδυνάμωση του ρόλου της ως διεθνούς κόμβου μεταφορών, ο οποίος συναρτάται στρατηγικά με την αξιοποίηση της υπερτοπικής προσπελασιμότητας της Περιφέρειας και τη λειτουργική ένταξή της στα διευρωπαϊκά δίκτυα μεταφορών.

Σύμφωνα με το νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής – Αθήνας η πολιτική των μεταφορών της Αττικής σχεδιάζεται στη βάση τριών (3) συμπληρωματικών μεταξύ τους συστημάτων:

- Διευρωπαϊκά και Υπεραστικά δίκτυα μαζικών μεταφορών (αεροδρόμια, λιμάνια, τερματικοί σταθμοί επιβατικών και εμπορευματικών μεταφορών).
- Δημόσιες συγκοινωνίες μητροπολιτικής εξυπηρέτησης, με κορμό τα μέσα σταθερής τροχιάς, το βασικό δίκτυο λεωφορειακών γραμμών και τους σταθμούς μετεπιβίβασης.
- Κύριο οδικό δίκτυο Αττικής και δίκτυο υποδομής στάθμευσης.

Ειδικότερα, η οργάνωση του συστήματος μεταφορών της Αττικής έχει ως εξής:

➤ Διευρωπαϊκά και Υπεραστικά Δίκτυα Μεταφορών

Οι κύριοι σταθμοί και τερματικές εγκαταστάσεις υπεραστικών και διεθνών επιβατικών και εμπορευματικών μεταφορών συγκροτούν το σύστημα εισόδων/εξόδων – πυλών στην Αττική και διακρίνονται σε τέσσερα υποσυστήματα:

• Επιβατικοί – Εμπορευματικοί Αερολιμένες

Κύριος επιβατικός – εμπορευματικός Αερολιμένας είναι ο διεθνής αερολιμένας «Ελευθέριος Βενιζέλος», ως κόμβος εθνικής, ευρωπαϊκής και διηπειρωτικής σημασίας, ενώ συμπληρωματικές υπηρεσίες μπορούν να παρέχουν σε έκτακτες περιπτώσεις οι αερολιμένες Ελευσίνας, Δεκελείας και Πάχης Μεγάρων.

Η επιβατική κίνηση στο αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος την τελευταία δεκαετία παρουσιάζει μικρές μειωτικές τάσεις συνολικά και αυξητικές στους επιβάτες εξωτερικού, που μπορεί να οφείλεται στο συνδυασμό της μείωσης των μετακινήσεων εσωτερικού λόγω οικονομικής κρίσης με ταυτόχρονη αύξηση της τουριστικής κίνησης εξωτερικού. Οι παρεμβάσεις των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων αφορούν μεταξύ άλλων σε συνδέσεις του αερολιμένα Αθηνών με την ηπειρωτική χώρα καθώς και με νησιωτικές περιοχές²⁶.

²⁶ ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ

- Επιβατικοί – Εμπορευματικοί Λιμένες

Κύριοι επιβατικοί λιμένες είναι ο κεντρικός επιβατικός λιμένας Πειραιά και συμπληρωματικά οι επιβατικοί λιμένες Λαυρίου και Ραφήνας. Κύριος εμπορευματικός λιμένας είναι ο λιμένας Ικονίου – Κερατσινίου – Περάματος, ενώ συμπληρωματική λειτουργία παρέχουν οι λιμένες Ελευσίνας και Λαυρίου. Τοπικοί λιμένες λειτουργούν στα νησιά και στην Τροιζηνία. Μαρίνες και λοιποί τοπικοί λιμένες λειτουργούν σε Άλιμο, Ανάβυσσο, Βουλιαγμένη, Γλυφάδα, Ζέα, Πόρτο - Ράφτη, Φάληρο, Σκάλα Ωροπού και Αγία Μαρίνα.

Σημαντικά έργα υλοποιούνται στα λιμάνια του Λαυρίου, της Αγ. Μαρίνας καθώς και του Πόρου, με χρηματοδότηση του ΠΕΠ Αττικής και τομεακών ΕΠ. Σημαντική για το επόμενο διάστημα κρίνεται η προώθηση διαδικασιών για τη βελτίωση συνθηκών ασφαλείας στο λιμάνι της Αίγινας, καθώς και η ικανοποίηση αιτημάτων για την κατασκευή νέων Μαρίνων ή την επέκταση υφιστάμενων. Συνολικά, κρίσιμη καθίσταται η εκπόνηση ενός σχεδίου εκτίμησης αναγκών σε περιφερειακό επίπεδο στον τομέα αυτό, με συνεκτίμηση της φέρουσας ικανότητας του περιβάλλοντος.

Έργο προτεραιότητας για την Ε' Προγραμματική Περίοδο κρίθηκε και η κατασκευή στον Πειραιά σταθμού κρουαζιερόπλοιων.

- Επιβατικοί – Εμπορευματικοί Σιδηροδρομικοί Σταθμοί

Κύριοι επιβατικοί σιδηροδρομικοί σταθμοί είναι οι Αθηνών – Πειραιά, καθώς και το σιδηροδρομικό κέντρο Αχαρνών (ΣΚΑ).

Κύριοι εμπορευματικοί σιδηροδρομικοί σταθμοί είναι ο Σταθμός Διαλογής – Εμπορευματικός Σταθμός ΟΣΕ Θριασίου Πεδίου, ο επιλιμένος τερματικός σιδηροδρομικός σταθμός Ικονίου – Κερατσινίου και, συμπληρωματικά, ο σιδηροδρομικός σταθμός Ρουφ.

Κύριοι σιδηροδρομικοί άξονες είναι ο κλάδος σιδηροδρομικού σταθμού Πειραιά, σιδηροδρομικού σταθμού Αθηνών ΣΚΑ – Βόρεια Ελλάδα, ο κλάδος ΣΚΑ – Κόρινθος – Κιάτο – Πάτρα στη νέα χάραξη Σιδηροδρομικής Γραμμής Υψηλής Ταχύτητας (ΣΓΥΤ).

Με τις βελτιώσεις των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων έχει επιτευχθεί η ολοκλήρωση του μεγαλύτερου τμήματος του κύριου σιδηροδρομικού άξονα ΠΑΘΕ/Π (80%). Στα έργα υψηλής προτεραιότητας του Στρατηγικού Προγράμματος Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) 2025, προβλέπεται η κατασκευή της γραμμής στο τμήμα Ροδοδάφνη – Ρίο, η οποία θα ολοκληρωθεί στο πλαίσιο της νέας περιόδου. Σημαντική κρίνεται επίσης η αναβάθμιση του σιδ/κου άξονα ΠΑΘΕ/Π στο τμήμα ΣΚΑ – Οινόη, καθώς και η υπογειοποίηση του σιδηροδρομικού διαδρόμου στο τμήμα ΣΣ Αθηνών – Τρεις Γέφυρες.

Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη σιδηροδρομικών προσβάσεων του ΠΑΘΕ/Π σε σημαντικά κέντρα διακίνησης φορτίων, όπως σε σημαντικά λιμάνια της χώρας (π.χ. λιμένα Ν. Ικονίου, Λαύριο), οι σχετικές συνδέσεις θεωρούνται υψηλής προτεραιότητας και έχουν αξιολογηθεί αναλόγως από το ΣΠΕΜ 2025.

Τέλος, σύμφωνα με το ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, βασικές προτεραιότητες στον τομέα των σιδηροδρομικών μεταφορών αποτελούν η ολοκλήρωση του κύριου σιδηροδρομικού άξονα ΠΑΘΕ/Π στην κατεύθυνση Βορράς – Νότος (Πάτρα – Αθήνα – Θεσσαλονίκη – Ειδομένη / Προμαχώνας) σε συνέργεια με την CEF, και η εξασφάλιση της διαλειτουργικότητας του ΠΑΘΕ/Π και σταδιακή προσαρμογή του στο ERTMS (European Rail Traffic Management System) και στο ETCS (European Train Control System).

- Τερματικοί Σταθμοί Υπεραστικών Λεωφορείων Εξωτερικού και Εσωτερικού

Βασική επιδίωξη αποτελεί η λειτουργία του Νέου Κεντρικού Σταθμού Υπεραστικών Λεωφορείων στον Ελαιώνα, για τον οποίο προσδιορίζονται θέσεις τερματικών σταθμών σε περιφερειακούς σταθμούς του Μετρό και του Προαστιακού, επιμερισμένες γεωγραφικά.

Η Περιφέρεια Αττικής, βάσει αρμοδιοτήτων, δεν εμπλέκεται άμεσα στο σχεδιασμό και την εκτέλεση έργων που αφορούν σε όλες τις ανωτέρω υποδομές Διευρωπαϊκών και Υπεραστικών Δικτύων Μεταφορών. Εξαίρεση αποτελούν πλευρές που αφορούν στη λειτουργία των ΚΤΕΛ και τα λιμενικά έργα (σχεδιασμός, μελέτη, κατασκευή, συντήρηση).

Είναι ωστόσο γεγονός, ότι η άσκηση των μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας Αττικής καθιστά ιδιαίτερα κρίσιμο τόσο τον επιτελικό της ρόλο σε επίπεδο γενικότερου προγραμματισμού όσο και τη λειτουργία της ως επισπεύδοντα φορέα για την ιεραρχική υλοποίηση έργων και δράσεων που θα ανταποκρίνονται στην αναπτυξιακή προτεραιότητα ενίσχυσης της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας της Αττικής.

➤ **Δημόσιες συγκοινωνίες μητροπολιτικής εξυπηρέτησης**

α. Δίκτυα Δημόσιας Συγκοινωνίας, Μέσα Σταθερής Τροχιάς

Οι δημόσιες συγκοινωνίες μητροπολιτικής εξυπηρέτησης οργανώνονται σε δύο βασικά δίκτυα, το πρωτεύον και το δευτερεύον:

Το πρωτεύον δίκτυο δημόσιας συγκοινωνίας συνιστά τη σπονδυλική στήλη του ενιαίου συστήματος μεταφορών και έχει ως στόχο να διεκπεραιώνει το μεγαλύτερο όγκο συλλογικών μετακινήσεων στην Αττική. Αποτελείται από μέσα σταθερής τροχιάς, διαθέτει υψηλά λειτουργικά χαρακτηριστικά και έχει κυρίως ακτινικό ανάπτυγμα ως προς τα κέντρα Αθήνας και Πειραιά, υποστηρίζοντας παράλληλα τα διαδημοτικά κέντρα ευρείας ακτινοβολίας του Λεκανοπεδίου Αθήνας και της Αττικής.

Το πρωτεύον δίκτυο μητροπολιτικής εξυπηρέτησης διακρίνεται σε τρία επιμέρους δίκτυα:

- Δίκτυο προαστιακού σιδηροδρόμου
- Δίκτυο μετρό
- Δίκτυο τραμ και ελαφρού μετρό (LRT).

Για τις προαστιακές συνδέσεις της πρωτεύουσας και του λιμένα του Πειραιά με τα κυριότερα αστικά κέντρα εκτός Χωρικής Ενότητας Αθήνας – Πειραιά και το διεθνή αερολιμένα Αθηνών, βασικό μέσο είναι ο προαστιακός σιδηρόδρομος, που εκτείνεται μέχρι τα βασικά οικιστικά κέντρα των όμορων Περιφερειών εντός της εμβέλειας της Μητροπολιτικής Περιοχής Αθήνας (Θήβα – Λιβαδειά, Χαλκίδα, Κόρινθος – Λουτράκι).

Έργα προτεραιότητας της Ε' Προγραμματικής Περιόδου για την Αττική είναι το έργο του προαστιακού σιδηροδρόμου στο τμήμα Πειραιάς – Τρεις Γέφυρες, η επέκταση του προαστιακού από τον κόμβο Κορωπίου έως το λιμάνι του Λαυρίου καθώς και η ολοκλήρωση της επέκτασης του τραμ στον Πειραιά στο χώρο της κρουαζιέρας και της ακτοπλοΐας.

Αναφορικά με το δίκτυο του μετρό, ιδιαίτερη ελκυστικότητα στο σύστημα αστικών συγκοινωνιών θα προσδώσουν οι προγραμματιζόμενες για την Περίοδο 2014-2020: α) επέκταση της Γραμμής 3 του Μετρό (τμήμα Χαϊδάρη – Πειραιάς) και β) κατασκευή τμήματος της γραμμής 4 του Μετρό (Άλσος Βεΐκου – Γουδή), που διέρχονται από πυκνοκατοικημένες περιοχές των δυτικών προαστίων και των Δήμων Γαλασίου και Αθήνας.

Το δευτερεύον δίκτυο δημόσιας συγκοινωνίας αποτελείται από γραμμές τρόλεϊ και λεωφορείων. Το δίκτυο αυτό αναδιαρθρώνεται σταδιακά, ανάλογα με την εξέλιξη του πρωτεύοντος δικτύου, ώστε να λειτουργεί τροφοδοτικά και συμπληρωματικά ως προς αυτό. Το δευτερεύον δίκτυο επεκτείνεται, επίσης, με τοπικές ή διαδημοτικές γραμμές σύνδεσης γειτονικών πολεοδομικών ενοτήτων όπως συνοικίες και δήμοι.

Με χρηματοδότηση του ΠΕΠ Αττικής και διαχειριστική ευθύνη της ΕΔΑ Μεταφορών υλοποιούνται έργα διαμόρφωσης αποκλειστικών λωρίδων και στάσεων για λεωφορεία και βελτίωσης εναέριου δικτύου τρόλεϊ σε περιοχές Αθήνας και Πειραιά.

β. Συγκοινωνιακά κέντρα, σταθμοί μετεπιβίβασης και αμαξοστάσια

Για την ανταπόκριση των γραμμών του πρωτεύοντος δικτύου δημόσιας συγκοινωνίας μεταξύ τους, με το δευτερεύον δίκτυο, καθώς και με τα δίκτυα υπεραστικών μέσων μαζικής μεταφοράς, δημιουργούνται σε ορισμένα σημεία διεπαφής τους οργανωμένοι σταθμοί μετεπιβίβασης, που συμπεριλαμβάνουν απαραίτητα χώρους στάθμευσης μέσων ιδιωτικής χρήσης και δικύκλων. Οι σταθμοί αυτοί χωροθετούνται, κατά προτεραιότητα, σε κομβικές ή ακραίες και περιφερειακές θέσεις του συστήματος.

Στους σταθμούς του πρωτεύοντος δικτύου δίνεται έμφαση στην ασφαλή προσπέλασή τους από πεζούς, ΑΜΕΑ και ποδηλάτες, μέσω διαδρομών που θα διεισδύουν ακτινικά στις γειτονικές περιοχές και, κατά το δυνατόν, θα τους συνδέουν με το Μητροπολιτικό Δίκτυο Ποδηλατικών Διαδρομών. Για την απαιτούμενη λειτουργική υποστήριξη των μέσων μαζικής μεταφοράς, λειτουργούν ή χωροθετούνται αμαξοστάσια (Α/Σ) και υποστηρικτικές επισκευαστικές βάσεις (Ε/Β).

➤ Κύριο οδικό δίκτυο Αττικής

Ως κύριο οδικό δίκτυο Αττικής ορίζεται ένα πλέγμα οδικών αξόνων που εξυπηρετεί τις βασικές ροές μετακινήσεων διαπεριφερειακής και μητροπολιτικής κλίμακας. Η ιεράρχησή τους βασίζεται πρωτίστως στη θέση και λειτουργία των αξόνων στον πολεοδομικό ιστό της Αττικής και, δευτερευόντως, στα γεωμετρικά και λειτουργικά τους χαρακτηριστικά.

Οι άξονες που εντάσσονται στο κύριο οδικό δίκτυο Αττικής αποτελούν τμήμα του θεσμοθετημένου βασικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας Αττικής. Για την εξυπηρέτηση των αναγκαίων οδικών μετακινήσεων, βασική προτεραιότητα δίνεται στην ορθολογική διαχείριση της υφιστάμενης υποδομής.

Οι άξονες που συγκροτούν το κύριο οδικό δίκτυο Αττικής ιεραρχούνται σε:

- άξονες διαπεριφερειακής σημασίας, οι οποίοι έχουν χαρακτηριστικά ελεύθερων και ταχείων λεωφόρων, διαχειρίζονται τις μεγαλύτερες ροές μετακινήσεων αγαθών και προσώπων μεταξύ των κύριων πυλών – εισόδων στην Αττική.
- πρωτεύοντες άξονες μητροπολιτικής σημασίας λειτουργούν ως βασικοί διανεμητήριοι για τις κυριότερες ροές εισόδου στον πυρήνα του πολεοδομικού συγκροτήματος. Στο σύνολό τους οι πρωτεύοντες άξονες μητροπολιτικής σημασίας, σε συνεργασία με τους άξονες διαπεριφερειακής σημασίας και, ιδιαίτερα, με την Αττική Οδό, συγκροτούν περιμετρικούς δακτυλούς, σε τρεις διαβαθμίσεις εγγύτητας ως προς την κεντρική περιοχή.
- δευτερεύοντες άξονες μητροπολιτικής σημασίας συγκροτούν το βασικό δίκτυο περαιτέρω κατανομής των μετακινήσεων μεταξύ επιμέρους πολεοδομικών ενοτήτων και κέντρων της Χωρικής Ενότητας Αθήνας – Πειραιά.

Για την εξυπηρέτηση του στόχου ανάληψης μεγαλύτερου ποσοστού μετακινήσεων από τα μέσα μαζικής μεταφοράς, προωθούνται μέτρα εξορθολογισμού της διαχείρισης της οδικής κυκλοφορίας και απόδοσης προτεραιότητας στα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Το οδικό δίκτυο αρμοδιότητας Περιφέρειας Αττικής έχει καθοριστεί με τον Ν. 3481/2006 (άρ.7, 8). Η Περιφέρεια Αττικής έχει αρμοδιότητα για το οδικό δίκτυο που ανήκε στην αρμοδιότητα της Κρατικής Περιφέρειας και των αντίστοιχων πρώην Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων. Στο πλαίσιο άσκησης των μητροπολιτικών αρμοδιοτήτων της απαιτείται η ανάπτυξη επιτελικής λειτουργίας για το σύνολο του οδικού δικτύου της Αττικής.

Το οδικό δίκτυο Αρμοδιότητας Περιφέρειας Αττικής σήμερα, συνολικού μήκους 1569 χιλιομέτρων περίπου, αποτελείται από :

- Το οδικό δίκτυο αρμοδιότητας πρώην Υ.Πε.Χω.Δ.Ε., μήκους 514 χιλιομέτρων (αρμοδιότητας των Δ/νσεων Δ9-ΔΚΕΣΟ-Δ10-ΔΚΥΕ)
- Το οδικό δίκτυο των παράπλευρων οδών των αυτοκινητοδρόμων, μήκους 120 χιλιομέτρων (αρμοδιότητας των Δ/νσεων Δ9-ΔΚΕΣΟ-Δ10-ΔΚΥΕ).
- Το οδικό δίκτυο της πρώην Κρατικής Περιφέρειας Αττικής, μήκους 219 χιλιομέτρων (αρμοδιότητας ΔΕΣΕ)
- Το οδικό δίκτυο Πρώην Νομαρχίας Αθηνών, μήκους 100 χιλιομέτρων (αρμοδιότητας Δ.Τ.Ε)
- Το οδικό δίκτυο Πρώην Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής, μήκους 334 χιλιομέτρων (αρμοδιότητας Δ.Τ.Ε.Π.Ε.Α.Α.)
- Το οδικό δίκτυο Πρώην Νομαρχίας Δυτικής Αττικής, μήκους 174 χιλιομέτρων αρμοδιότητας Δ.Τ.Ε.Π.Ε.Δ.Α.).
- Το οδικό δίκτυο Πρώην Νομαρχίας Πειραιά, μήκους 108 χιλιομέτρων (αρμοδιότητας Δ.Τ.Ε.Π.Ε.Π&Δ.Τ.Ε.Π.Ε.Ν).

Σημειώνεται ότι η ασάφεια και τα κενά του νομοθετικού πλαισίου δημιουργούν συγχύσεις σχετικά με τον φορέα που κάθε φορά είναι αρμόδιος συντήρησης και εποπτείας (Περιφέρεια – Δήμοι), ενώ συχνά δημιουργούνται προβλήματα από αυθαίρετες παρεμβάσεις άλλων φορέων (Δήμοι – ΕΥΔΑΠ - ΔΕΗ) σε τμήματα οδικού δικτύου αρμοδιότητας Περιφέρειας Αττικής.

➤ **Παρεμβάσεις βιώσιμης κινητικότητας**

Η βιώσιμη κινητικότητα υπερτοπικού και τοπικού χαρακτήρα, η ασφάλεια οδικού δικτύου όλων των κατηγοριών, καθώς και η ασφαλής κυκλοφορία πεζών και οχημάτων αποτελούν ζητήματα μείζονος ενδιαφέροντος για το σύνολο των περιοχών της Περιφέρειας Αττικής.

Στο πλαίσιο του Προγράμματος Δημοσίων Έργων αλλά και του προϋπολογισμού της Περιφέρειας Αττικής υλοποιείται ένας σημαντικός αριθμός έργων οδικών υποδομών, τα οποία αφορούν κυρίως στη βελτίωση της βατότητας και ασφάλειας υφιστάμενου οδικού δικτύου (παρεμβάσεις που σχετίζονται με εργασίες άρσης επικινδυνότητας, οριζόντιας και κατακόρυφης σήμανσης, επισκευής – συντήρησης δικτύων ηλεκτροφωτισμού, κατασκευή πεζογεφυρών, κατασκευή δικτύου ποδηλατοδρόμων και έργα διαπλατύνσεων οδών).

Επιπλέον σημειώνεται ότι στην Περιφέρεια Αττικής λειτουργούν οι Διευθύνσεις ΚΤΕΟ με αρμοδιότητα τον περιοδικό τεχνικό έλεγχο των οχημάτων, για την ασφαλή κυκλοφορία τους, αλλά και για ειδικούς τεχνικούς ελέγχους οχημάτων για την προστασία του περιβάλλοντος.

Από τα πέντε Τμήματα ΚΤΕΟ (Χολαργού, Ελληνικού, Αναβύσσου, Μάνδρας και Μεγάρων), λειτουργεί μόνο το ΚΤΕΟ Χολαργού, ενώ στην Π.Ε. Νήσων (πέραν της Σαλαμίνας) δεν λειτουργεί Δημόσιο ή Ιδιωτικό ΚΤΕΟ για την κάλυψη των αναγκών των τοπικών κοινωνιών. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με τον έντονο ανταγωνισμό από τα ιδιωτικά ΚΤΕΟ, καθιστά επιτακτική την ανάγκη επαναλειτουργίας των τεσσάρων ΚΤΕΟ, άμεσης πιστοποίησής τους και διεύρυνσης της δραστηριότητάς τους σε νέους τομείς, ώστε να αναβαθμίσουν τα παραγόμενα αποτελέσματά τους και να συμβάλλουν στην ενίσχυση της οδικής ασφάλειας αλλά και στην προστασία του περιβάλλοντος.

Η επέκταση του Δικτύου των ΜΜΜ σταθερής τροχιάς αποτελεί κρίσιμη παράμετρο για την προστασία του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια. Έχουν ήδη ολοκληρωθεί έργα ανάπτυξης του προαστιακού σιδηροδρομικού δικτύου (ΣΚΑ-Τρεις Γέφυρες από το ΠΕΠ Αττικής 2007-2013), παρεμβάσεις εξυπηρέτησης πυκνοκατοικημένων περιοχών στην Αττική μέσω επεκτάσεων του δικτύου των μέσων σταθερής τροχιάς (Μετρό, Τραμ), καθώς και στοχευμένες αναβαθμίσεις περιφερειακών οδικών αξόνων που συμβάλλουν είτε στη διαλειτουργικότητα των συστημάτων μεταφορών, είτε στην αποσυμφόρηση και αναβάθμιση συγκεκριμένων περιοχών της Αττικής. Τέλος, στοχευμένες παρεμβάσεις περιορισμένης κλίμακας έχουν πραγματοποιηθεί στους επιβατικούς λιμένες της Περιφέρειας.

Οι παρεμβάσεις των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων στον τομέα αυτό αφορούσαν επενδύσεις στο δίκτυο αστικών συγκοινωνιών σε σύγχρονες υποδομές μέσων σταθερής τροχιάς. Μέσω του ΠΕΠ Αττικής 2007-13, υλοποιήθηκαν 16 έργα αναβάθμισης περιφερειακών οδικών αξόνων με συνολικό π/υ 100,4 εκ. € και το αντίστοιχο μήκος του κατασκευασμένου ή βελτιωμένου οδικού δικτύου ανέρχεται σε 116,68 χλμ. Επιπλέον, έργα πολύτροπων μεταφορών είναι η κατασκευή Β' λειτουργικής φάσης Θριασίου Πεδίου (67εκ €) και η αποπεράτωση του Προαστιακού Σιδηρόδρομου Αττικής Τμήμα: ΣΚΑ-Τρεις Γέφυρες (79,8 εκ €).

Το Τραμ, ωστόσο, δεν συνδέεται αποτελεσματικά με την υπόλοιπη κυκλοφορία αν και διαθέτει εκτεταμένο δίκτυο. Προκύπτουν, επίσης, ανάγκες βελτίωσης της οδικής ασφάλειας και μείωσης των θανατηφόρων ατυχημάτων που παρά την πρόοδο που έχει επιτευχθεί εξακολουθούν να είναι αυξημένα σε σχέση με τους στόχους που έχουν τεθεί. Ανάγκες αναβάθμισης του οδικού δικτύου εξακολουθούν να υφίστανται σε ορισμένες απομακρυσμένες γεωγραφικές ενότητες της Περιφέρειας εκτός λεκανοπεδίου.

Τέλος, είναι αναγκαία η συμπλήρωση των υποδομών εξυπηρέτησης κρουαζιερόπλοιων, αλλά και η αντιμετώπιση της διαχείρισης των αυξημένων ροών των επισκεπτών στον Πειραιά και στην Αθήνα.

Στο πλαίσιο αυτό το ΠΕΠ επικεντρώνεται στην επέκταση του δικτύου του Τραμ, ενώ μέσω τομεακών παρεμβάσεων είναι αναγκαία η ενίσχυση του δικτύου του Μετρό.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Οι αρμοδιότητες της Περιφέρειας στον τομέα των Μεταφορών ορίζονται στον Ν. 3852/2010 και στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας²⁷ και ασκούνται από α) τη Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών, η οποία συγκροτείται από τις Δ/νσεις Μεταφορών & Επικοινωνιών των

---

²⁷ ΥΑ 44403/2011, ΦΕΚ 2494, 4 /11/ 2011

Περιφερειακών Ενοτήτων και τη Διεύθυνση ΚΤΕΟ, καθώς και β) από τη Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών και συγκεκριμένα από τις Δ/νσεις Οδικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ9), Κατασκευής Έργων Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Ο.), Τεχνικών έργων Αττικής και Τεχνικών Έργων των Περιφερειακών Ενοτήτων.

Επιπλέον, επιτελικό ρόλο στον τομέα των μεταφορών και συγκοινωνιών, ως προς τη συνολική θεώρηση, την αναβάθμιση του συστήματος μεταφορών και μετακινήσεων και την πληρέστερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων των έργων υποδομών και υπηρεσιών που έχουν υλοποιηθεί ή υλοποιούνται στην Περιφέρεια, έχει η **Μητροπολιτική Επιτροπή Μεταφορών και Συγκοινωνιών**.

2.5.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Α. Εθνικό Επίπεδο

ΕΣΠΑ 2014-2020: Στον τομέα των μεταφορών στοχεύουν δύο (2) χρηματοδοτικές προτεραιότητες (ΧΠ) του ΕΣΠΑ 2014-2020. Η ΧΠ3: «Προστασία του Περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον», με στόχο την ολοκληρωμένη αστική ανάπτυξη, τη βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας, τη μείωση του θορύβου και την προώθηση της βιώσιμης κινητικότητας μέσω ανάπτυξης συστημάτων μεταφορών φιλικών προς το περιβάλλον (προαστιακός, μετρό, τραμ) και η ΧΠ 4 «Ανάπτυξη, εκσυγχρονισμός και συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη», με στόχο την ολοκλήρωση της ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Μεταφορών και η προώθηση των συνδυασμένων Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ).

Οι βασικές στρατηγικές επιλογές για την επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι:

1. Περαιτέρω ανάπτυξη και αναβάθμιση των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) με έμφαση στην άρση των εμποδίων σε βασικές υποδομές δικτύων,
2. Λειτουργική διασύνδεση των μεταφορικών μέσων του ΔΕΔ-Μ της χώρας, προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και εκσυγχρονισμός του συστήματος εμπορευματικών μεταφορών,
3. Λειτουργική διασύνδεση των μεταφορικών μέσων του ΔΕΔ-Μ της χώρας με τις υπόλοιπες μεταφορικές υποδομές της χώρας,
4. Βελτίωση της ασφάλειας μεταφορών,
5. Η ανάπτυξη κι επέκταση έργων καθαρών αστικών μεταφορών στα κύρια αστικά κέντρα της χώρας, με χρήση μέσων φιλικών προς το περιβάλλον και προσβάσιμων σε όλους τους πολίτες

Οι στρατηγικοί στόχοι του ΕΣΠΑ 2014-2020 για τις Μεταφορές επιτυγχάνονται μέσω: α) του Ε.Π. ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-2020, β) των 13 Περιφερειακών Ε.Π. (ΠΕΠ), γ) της Ειδικής Γραμμής Διευκόλυνσης «Συνδέοντας την Ευρώπη-Connecting Europe Facility» (CEF) της Ε.Ε.

Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ 2025): Στα πλαίσια διαμόρφωσης του ΕΣΠΑ 2014-2020, έχει τεθεί από την Ε.Ε. ως προϋπόθεση χρηματοδότησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων («εκ των προτέρων αιρεσιμότητα»/ ex-ante conditionality) στον τομέα των Μεταφορών, η ύπαρξη ενός σχεδίου/πλαισίου για τις επενδύσεις μεταφορών, που να ικανοποιεί τις νομικές απαιτήσεις για στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση. Για την εκπλήρωση της τεθείσας αιρεσιμότητας, η Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Μεταφορών της Γενικής Γραμματείας ΥΠΥΜΕΔΙ διαμόρφωσε το «Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών». Το ΣΠΕΜ καθορίζει τη στρατηγική ανάπτυξης των Μεταφορών της Χώρας για την Περίοδο 2014-2025 και καλύπτει όλα

τα μέσα μεταφοράς (οδικές, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες, εναέριες μεταφορές), όλους τους τύπους μεταφοράς (επιβάτες, εμπορεύματα) και γεωγραφικά όλες τις περιφέρειες τις χώρας.

Ε.Π. «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη»: Οι στόχοι του Ε.Π. ΥΜΕΠΕΡΑΑ για τις μεταφορές είναι:

- Προώθηση της ολοκλήρωσης μέρους των υποδομών του βασικού ΔΕΔ-Μ (οδικών και σιδηροδρομικών) και περαιτέρω ανάπτυξη/αναβάθμιση του αναλυτικού ΔΕΔ-Μ (με έμφαση στο οδικό και σιδηροδρομικό, αλλά και επιλεγμένες παρεμβάσεις λιμένων και αεροδρομίων),
- Προώθηση των συνδυασμένων μεταφορών και εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφορών,
- Βελτίωση της ασφάλειας μεταφορών,
- Ανάπτυξη και επέκταση βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (αστικών μέσων σταθερής τροχιάς και λοιπών καθαρών επιφανειακών μέσων).

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας 2021²⁸: Οι στρατηγικοί στόχοι του ΡΣΑ για τη χρονική περίοδο 2014-2021, όπως αυτοί εντάσσονται στο πλαίσιο της εθνικής και ευρωπαϊκής αναπτυξιακής και χωρικής πολιτικής μεταφορών, προσδιορίζονται ως ακολούθως:

- Η ενίσχυση της συνεκτικής πόλης και της πολυκεντρικότητας μέσω της εφαρμογής των αρχών του ενιαίου χωροταξικού, πολεοδομικού, κυκλοφοριακού και συγκοινωνιακού σχεδιασμού.
- Ο ανασχεδιασμός και η πύκνωση του δικτύου δημόσιας συγκοινωνίας, με στόχο την αυξανόμενη συμμετοχή του στην εξυπηρέτηση των καθημερινών μετακινήσεων. Προτεραιότητα δίδεται στην εξυπηρέτηση των βασικών ροών καθημερινών μετακινήσεων από τα δίκτυα των μέσων σταθερής τροχιάς και από το βασικό δίκτυο λεωφορειακών γραμμών.
- Η εναρμόνιση της πολιτικής μεταφορών με την πολιτική εξοικονόμησης φυσικών και οικονομικών πόρων, στο πλαίσιο της βιωσιμότητας των δημόσιων συγκοινωνιών, της αναβάθμισης του περιβάλλοντος, της μείωσης των αρνητικών επιπτώσεων σε επίπεδο εθνικής οικονομίας, της ενσωμάτωσης του εξωτερικού κόστους στη χρήση ανά μεταφορικό μέσο, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής στα αστικά κέντρα και της ανάσχεσης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτό το πλαίσιο εξετάζεται η περαιτέρω ανάπτυξη των μέσων σταθερής τροχιάς στην Αττική, σε συνδυασμό με ένα ιεραρχημένο και προσαρμοσμένο στους στόχους του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού σχέδιο συμπλήρωσης του δικτύου των αυτοκινητοδρόμων.
- Η οργάνωση της κυκλοφορίας σε επίπεδο δήμων και πολεοδομικών ενοτήτων, με βάση τις αρχές της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και έμφαση στις ήπιες μορφές μετακίνησης, όπως δημόσια συγκοινωνία, ποδήλατο, περπάτημα.
- Η χωροθέτηση θέσεων στάθμευσης ιδιωτικής χρήσης εκτός οδού σε περιοχές κατοικίας, σε συνδυασμό με προγράμματα αστικών αναπλάσεων.

---

²⁸ Ν. 4277/ 2014, ΦΕΚ 156 Α' 01.08.2014

- Η ελαχιστοποίηση των διαμπερών μετακινήσεων με μέσα ιδιωτικής χρήσης στην ευρύτερη κεντρική περιοχή του Λεκανοπεδίου και η ενθάρρυνση των ήπιων μορφών μετακίνησης.
- Η ανάδειξη του ρόλου της Αθήνας ως ευρωπαϊκής μητρόπολης διεθνούς εμβέλειας, μέσω της ανάδειξής της ως εθνικού και διεθνούς κόμβου μεταφορών και, ειδικότερα, κόμβου συνδυασμένων μεταφορών.
- Η αναβάθμιση των υπεραστικών μεταφορικών υποδομών και βασικών τερματικών σταθμών της Αττικής και η λειτουργική τους διασύνδεση και διεπαφή σε κομβικά σημεία με το αστικό σύστημα μεταφορών.
- Η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και ιδιαίτερα της τηλεματικής με σκοπό, μεταξύ άλλων, την αποτελεσματικότερη διαχείριση της ζήτησης και των μετακινήσεων, μέσω της ενοποιημένης πληροφόρησης των μετακινούμενων, της συλλογής και του ελέγχου κομίστρου, της διαχείρισης της κυκλοφορίας, του διατιθέμενου αποθέματος χώρων στάθμευσης και του στόλου των επιφανειακών μέσων μετακίνησης.
- Για το Μητροπολιτικό Κέντρο Πειραιά, η αναβάθμισή του ως κεντρικού Λιμένα και κόμβου συνδυασμένων μεταφορών, με αποτελεσματική διασύνδεση μεσογειακού, διευρωπαϊκού και διεθνούς επιπέδου.
- Η αναβάθμιση του Λιμένα του Λαυρίου σε δεύτερο λιμένα της Αττικής, με την ολοκλήρωση των μεταφορικών αξόνων, γεγονός που θα συντελέσει στην παραγωγική αναδιάρθρωση των αναπτυξιακών υποδοχών της Χωρικής Υποεπάρκειας Λαυρεωτικής με τη διεύρυνση του φάσματος παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- Η ενεργοποίηση ακτοπλοϊκής συγκοινωνίας τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος για την ανάδειξη των αρχαιολογικών χώρων και της μοναδικής ιστορικής σημασίας των ακτών του Αργοσαρωνικού, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η παράκτια ζώνη από Πειραιά προς Σαλαμίνα – Κυνοσούρα, Ελευσίνα, Κακιά Σκάλα, Αφαία.

ΠΕΠ Αττικής 2014- 2020: Στο ΠΕΠ Αττικής για τον τομέα των μεταφορών περιλαμβάνονται δύο Θεματικοί Στόχοι (ΘΑ):

Θ.Σ. 4: «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους Τομείς», στο πλαίσιο του οποίου, επιδιώκεται η εφαρμογή δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας και ενεργειακής αποδοτικότητας, μεταξύ άλλων και στον τομέα των μεταφορών.

Θ.Σ. 7: «Προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων», με επιλεγμένες επενδυτικές προτεραιότητες:

- 7α. Στήριξη ενός πολυτροπικού ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών μέσω επενδύσεων στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ
  - ο Αναβάθμιση του ρόλου του Πειραιά στο Ευρωπαϊκό λιμενικό σύστημα,
  - ο Βελτίωση υποδομών κρουαζιέρας για την ανάπτυξη του home-porting και της καλύτερης εξυπηρέτησης των κρουαζιερόπλοιων στην Αττική,
  - ο Ολοκλήρωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών με στόχο τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων μεταφορών στην Αττική.
- 7β. Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ, περιλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων και
  - ο Βελτίωση της Οδικής Ασφάλειας,

- Ανάγκη στοχευμένης αναβάθμισης επιλεγμένων περιφερειακών οδικών αξόνων, όπως είναι οι συνδεδεμένοι με τα ΔΕΔ-Μ,
- Παρεμβάσεις για την οδική ασφάλεια και την μείωση των τροχαίων ατυχημάτων με θύματα πεζούς σε λεωφόρους ταχείας κυκλοφορίας (πεζογέφυρες),
- Συμπλήρωση οδικών δακτυλίων και κόμβων
- 7γ. Ανάπτυξη και βελτίωση φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα συστημάτων μεταφορών (στα οποία περιλαμβάνονται και τα συστήματα χαμηλού θορύβου), συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών πλωτών οδών και των θαλάσσιων μεταφορών, των λιμένων, των πολυτροπικών συνδέσεων και των αερολιμενικών υποδομών, με σκοπό την προώθηση της βιώσιμης περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας
  - Ανάγκη αύξησης του μεριδίου των ΜΜΜ στις μετακινήσεις του πληθυσμού,
  - Επέκταση των βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (Τραμ) στην Αττική,
  - Βελτίωση - διεύρυνση της διαλειτουργικότητας των ΜΜΕ.

Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Αττικής (ΠΣΕΕ) : Η ΠΣΕΕ Αττικής αποτελεί την Περιφερειακή Στρατηγική για την Καινοτομία (Regional Innovation Strategy - RIS) και αναμένεται να αποτελέσει ένα μηχανισμό εστίασης και μόχλευσης των παραγωγικών, κοινωνικών και δημιουργικών δυνατοτήτων της Αττικής. Βασική προϋπόθεση επίτευξης του στόχου αυτού είναι να καταστεί η Αττική μία αξιοβίωτη περιφέρεια.

Προς την κατεύθυνση αυτή, η ΠΣΕΕ δίνει έμφαση, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία μιας “Βιώσιμης Οικονομίας των Αναγκών”, δηλ. στην οικοδόμηση της ποιότητας ζωής σε κάθε πτυχή τη καθημερινής λειτουργία της ατομικής και κοινωνικής ζωής. Οι προκλήσεις που αφορούν στην ποιότητα ζωής περιλαμβάνουν ένα εξαιρετικά ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων αναβάθμισης των βιώσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών στην Αττική, με στόχο την έλξη και αξιοποίηση της καινοτομικής προσπάθειας, μέρος του οποίου αποτελεί και η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και μεθόδων στον τομέα των μεταφορών (smart transport).

2.5.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ		
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Ανεπαρκής σχεδιασμός των μεταφορών – έλλειψη συστηματικής συλλογής στατιστικών στοιχείων • Ανεπαρκείς υποδομές και εξυπηρετήσεις για δίκτυα συνδυασμένων πολυτροπικών μεταφορών • Κατακερματισμός της διαδικασίας σχεδιασμού – έλλειψη συνεργειών μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων σχεδιασμού και υλοποίησης στρατηγικών στον τομέα των μεταφορών • Ζητήματα εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των εμπλεκόμενων διευθύνσεων, ασαφής καθορισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ των μονάδων σε συνδυασμό με ασάφειες και κενά του νομοθετικού πλαισίου • Υποστελέχωση και υπολειτουργία Δ/νσεων ΚΤΕΟ – έλλειψη πιστοποίησης αυτών • Καθυστερήσεις στους χρόνους υλοποίησης των επενδύσεων • Ανεπαρκής προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία • Οικονομική κρίση – όξυνση των προβλημάτων σε χρηματοδοτήσεις και υλοποίηση έργων <p>ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ημιτελές βασικό δίκτυο και ανεπαρκής αξιοποίησή του • Πεπαλαιωμένο δίκτυο και σταθμοί • Χαμηλή ζήτηση – συνεχώς μειούμενο μερίδιο σιδηροδρόμων • Ανεπάρκεια εμπορευματικών κέντρων και σιδ/κων 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση συνεργασίας με φορείς εντός και εκτός Περιφέρειας • Συμμετοχή της Περιφέρειας σε συγχρηματοδοτούμενες πράξεις με στόχο την ενίσχυση του τομέα μεταφορών (ΥΜΕΠΕΡΑΑ, ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΠΣΕΕ, κλπ) • Προνομιακή θέση σαν σημείο εισόδου – εξόδου από την ΕΕ και Βαλκανικής Χερσονήσου και εγγύτητα στην διώρυγα Σουέζ • Η κομβική γεωγραφική της θέση στο σύστημα των διεθνών μεταφορών καθώς και στα λοιπά δίκτυα ρών και ανταλλαγών, με ενίσχυση και εδραίωση του ρόλου της ως «Πόλης – Πύλης» στην ΕΕ και ως κέντρου διαμετακομιστικού εμπορίου • Μητροπολιτικός χαρακτήρα της Αττικής – ισχυρός κόμβος Διερωπαϊκών και Υπεραστικών Δικτύων μεταφορών της χώρας • Σύνδεση λιμανιού Πειραιά και αεροδρομίου Ελευθέριος Βενιζέλος • Ολοκλήρωση σε σημαντικό βαθμό αξόνων ΠΑΘΕ, λειτουργία στην Αττική της Αττικής Οδού • Μετρό Αθήνας και εκτεταμένο δίκτυο λοιπών μέσων (τραμ, λεωφορεία, τρόλεϊ) • Ισχυρή τουριστική βιομηχανία – αύξηση διεθνούς ενδιαφέροντος για το λιμάνι Πειραιά - αυξανόμενη ζήτηση κρουαζιέρας • Πολιτική της ΕΕ που προωθεί την ολοκλήρωση ΔΕΔ-Μ, την ανάπτυξη πολυτροπικών μεταφορών, τα περιβαλλοντικά φιλικά μέσα μεταφοράς και την ασφάλεια μεταφορών • Νέες τεχνολογικές εφαρμογές που επιτρέπουν βελτιωμένες υπηρεσίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Εναρμόνιση με την Ευρωπαϊκή Πολιτική Μεταφορών και των ενεργειών που αυτή προβλέπει • Εναρμόνιση με τους στρατηγικούς στόχους της Εθνικής Πολιτικής Μεταφορών με ορίζοντα το 2025 (ΣΠΕΜ – Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Μεταφορών) • Υιοθέτηση των στόχων και μέτρων της πολιτικής μεταφορών που θέτει για την Αττική το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας 2021 • Στήριξη πολυτροπικού Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου Μεταφορών, με έμφαση στα ΔΕΔ-Μ • Ανάπτυξη ασφαλούς και αποτελεσματικού σιδηροδρομικού δικτύου με στόχο την αύξηση του εμπορευματικού & επιβατικού του έργου • Ενίσχυση της περιφερειακής προσβασιμότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων με τις υποδομές ΔΕΔ-Μ (αναβάθμιση ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών συνδέσεων, βελτίωση ενδοχώρας της Περιφέρειας με τα εθνικά και διεθνή εμπορικά, παραγωγικά και αστικά κέντρα, σύνδεση οικιστικών κέντρων και τουριστικών, πολιτιστικών και παραγωγικών περιοχών με το κύριο οδικό δίκτυο και

<p>συνδέσεων με βιομηχανικές περιοχές</p> <ul style="list-style-type: none"> • Πληθώρα ισόπεδων διαβάσεων <p>ΟΔΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Υψηλοί δείκτες ατυχημάτων, προβληματική διαμόρφωση ισόπεδων κόμβων, έλλειψη σήμανσης, έλλειψη κυκλοφοριακής οργάνωσης • Ανεπαρκής συντήρηση, κυρίως οδοστρωμάτων, ελλείψεις οδικών παρακάμψεων αστικών συγκροτημάτων <p>ΑΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ελλιπής διαχείριση στάθμευσης • Υστέρηση χρήσης τεχνολογίας (ηλεκτρονικό εισιτήριο, σύστημα διαχείρισης στόλου και πληροφόρησης επιβατών) <p>ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ/ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανεπαρκείς λιμενικές υποδομές και έλλειψη ορθολογικού σχεδιασμού ακτοπλοϊκού συστήματος • Αυξημένο κόστος μεταφοράς προϊόντων στον νησιωτικό χώρο • Μη ορθολογική οργάνωση λιμενικών χώρων και υπηρεσιών / χαμηλή αποδοτικότητα λιμανιών • Ισχυρός ανταγωνισμός από λιμάνια στη Βόρεια Ευρώπη και τη Μεσόγειο • Εποχικότητα ζήτησης στο αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος και το λιμάνι Πειραιά – ανεπάρκειες κάλυψης σε περιόδους αιχμής • Ανεπαρκείς υποδομές κρουαζιέρας <p>ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΘΕΜΑΤΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αυξανόμενες εκπομπές ρύπων • Πολύ υψηλή εξάρτηση από οδικές μεταφορές (ΙΧ και λεωφορεία) 		<p>με διευρωπαϊκούς άξονες)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Απαλοιφή των σημείων συμφόρησης (μείωση καθυστερήσεων, αύξηση χωρητικότητας) • Κυκλοφοριακή αναδιοργάνωση σε επίπεδο Πολεοδομικής Ενότητας με βάση τις αρχές της βιώσιμης αστικής κινητικότητας • Ανάπτυξη συστημάτων μεταφοράς φιλικών προς το περιβάλλον με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και προαγωγή βιώσιμης κινητικότητας (μείωση συνολικά χρησιμοποιούμενης ενέργειας στις μεταφορές, περιβαλλοντική βελτίωση λιμενικών υποδομών, προώθηση αστικών μαζικών μεταφορών, δράσεις υποστήριξης πεζής μετακίνησης και χρήσης ποδηλάτου) • Εκμετάλλευση των τεχνολογικών εξελίξεων στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, ανάπτυξη ευφύων συστημάτων μεταφορών και προώθηση καινοτομίας σε όλα τα επίπεδα • Διασφάλιση χωρικής συνοχής μέσω ενίσχυσης ισότιμης δυνατότητας πρόσβασης και μετακίνησης του συνόλου του πληθυσμού • Βελτίωση των διοικητικών διαδικασιών – ενίσχυση συνεργειών με λοιπούς εμπλεκόμενους φορείς που σχεδιάζουν και υλοποιούν στρατηγικές στον τομέα των μεταφορών • Αναβάθμιση της λειτουργίας των Τμημάτων ΚΤΕΟ, μέσω
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • Ελλείψεις σε εγκαταστάσεις διατροφικότητας • Μη αποτελεσματική λειτουργία παρόχων υπηρεσιών μεταφορών • Ανεπαρκής παιδεία οδηγών και χρηστών δικτύου • Απουσία ολοκληρωμένου δικτύου μεταφορών και ελλιπής εξυπηρέτηση των νησιώντης Περιφέρειας από δίκτυα μεταφορών • Θεσμικό πλαίσιο δημοσίων έργων που δυσκολεύει την υλοποίηση επενδυτικών προγραμμάτων και την απορρόφηση πόρων 		<p>της επαναλειτουργίας των τεσσάρων ΚΤΕΟ που δεν λειτουργούν, άμεσης πιστοποίησής τους και διεύρυνσης της δραστηριότητάς τους σε νέους τομείς, με στόχο τη συμβολή τους στην ενίσχυση της οδικής ασφάλειας και στην προστασία του περιβάλλοντος.</p>
---	--	---

2.6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

Το φυσικό περιβάλλον της Αττικής συνιστά βασικό πυλώνα για την κοινωνική, παραγωγική και πολιτισμική ανασυγκρότηση του τόπου μας και η προστασία του ουσιαστική προϋπόθεση για βιώσιμη ανάπτυξη και βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Το αναπτυξιακό όραμά της Περιφέρειας διέπεται από τις αρχές της Περιβαλλοντικής Αναβάθμισης, της Προστασίας και Οικολογικής διαχείρισης του Περιβάλλοντος και της Βιώσιμης Διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Αττικής.

Κατευθυντήρια αρχή της Περιφέρειας Αττικής είναι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μίας δέσμης παρεμβάσεων με στόχο την προστασία και την οικολογική διαχείριση του περιβάλλοντος, εστιάζοντας:

- στη σταδιακή μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
- στην προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης κινδύνων
- στην προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων
- στην προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και άρση των προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων

Στο πλαίσιο αυτό για την επόμενη προγραμματική περίοδο τίθενται οι ακόλουθοι στρατηγικοί στόχοι (Σ.Σ.):

Σ.Σ.1. Μείωση των τιμών ρυπογόνων ουσιών και των επιδράσεών τους στο φυσικό περιβάλλον, βελτίωση της ποιότητας ζωής και βελτίωση των βιοκλιματικών συνθηκών στο πλαίσιο διασφάλιση οικολογικής ισορροπίας και βιοποικιλότητας.

- Ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας στον κτιριακό τομέα
- Αποθάρρυνση της χρήσης του ΙΧ επιβατηγού αυτοκινήτου, ιδίως στο κέντρο της πόλης. Θα επιδιωχθεί η ηλεκτροκίνηση αυτοκινήτων, δικύκλων και λεμβών στους νησιωτικούς παραδοσιακούς οικισμούς.
- Έλεγχος των κινητήρων / καταλυτών των οχημάτων και δικύκλων - Εφαρμογή της Κάρτας Ελέγχου Καυσαερίων (ΚΕΚ) σε όλα τα κυκλοφορούντα οχήματα - μέσα μετακίνησης (ταξί, φορτηγά, ΙΧ και δίκυκλα),
- Ενίσχυση της εναλλακτικής μετακίνησης - δημιουργία βιώσιμων συνθηκών για την ανάπτυξη ποδηλατοδρόμων,
- Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας Αττικής ως ελεγκτική αρχή προστασίας του περιβάλλοντος. Ενεργοποίηση του «Μητροπολιτικού Κέντρου Περιβαλλοντικών Μετρήσεων – Παρατηρητήριο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος»
- Παρεμβάσεις βελτίωσης του μικροκλίματος και αντιμετώπισης των «αστικών θερμικών νησίδων» με στόχο τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Σ.Σ.2. Μέτρα για τη μείωση του θορύβου με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον.

- Προετοιμασία και δημοσίευση χαρτών θορύβου και σχεδίων διαχείρισης και δράσεων για το θόρυβο
- Μείωση θορύβου μέσω απομάκρυνσης αξόνων από ευαίσθητους δέκτες, επιλογή κατάλληλων οδοστρωμάτων/ επιδομή/ τροχαίου υλικού.

- Σχέδια διαχείρισης του θορύβου σε μεγάλες εγκαταστάσεις και βιομηχανίες (αεροδρόμια κλπ.)
- Ενημέρωση των πολιτών για θέματα σχετικά με την ηχορύπανση
- Θέσπιση ορίων για τα επιτρεπτό επίπεδο θορύβου των οχημάτων με κινητήρα, μοτοποδηλάτων και μοτοσικλετών

Σ.Σ.3. Προστασία Ορεινών Όγκων Περιφέρειας Αττικής

- Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των ορεινών όγκων της Περιφέρειας
- Αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων
- Σχεδιασμός δράσεων ανάπτυξης ειδικών υποδομών και ανάπλασης εγκαταλειμμένων Λατομείων
- Ανάδειξη των ορεινών όγκων ως αδιάκοπη συνέχεια πρασίνου, υπό μορφή «**πράσινου τόξου**», από το Σαρωνικό και τον Κορινθιακό κόλπο μέχρι τον Ευβοϊκό
- Διαμόρφωση σχεδίων υπερτοπικών πόλων αναψυχής, θέας, πεζοπορίας και ανάδειξης των οικολογικών αξιών, για την προστασία και διαχείριση των ορεινών όγκων

Σ.Σ.4. Προστασία Περιοχών Natura Περιφέρειας Αττικής

- Σχέδια δράσης / διαχείρισης οικοτόπων/ ειδών και περιοχών Natura 2000 και εφαρμογή της διαχείρισης για την μετρήσιμη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης
- Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000
- Η εφαρμογή μέτρων προστασίας των οικοσυστημάτων σε περιοχές δικτύου Natura 2000

Σ.Σ.5. Άρση των αιτίων υποβάθμισης και βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας των υγροτόπων

- Οριοθέτηση σημαντικών ή απειλούμενων υγροτόπων
- Έλεγχος των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε είδη, οικοτόπους και οικοσυστημικές λειτουργίες
- Καθορισμός προτεραιοτήτων για τη διατήρηση και υποβοήθηση οικοτόπων και ειδών που κινδυνεύουν ή ενδέχεται να κινδυνεύσουν από την κλιματική αλλαγή
- Ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών σε δράσεις προστασίας της βιοποικιλότητας

Σ.Σ.6. Ολοκληρωμένη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων της Περιφέρειας με υλοποίηση στοχευμένων υποδομών ύδρευσης

- Εγκαταστάσεις- Υποδομές για την ύδρευση νησιών και μικρών οικισμών (π.χ. αφαλατώσεις)
- Εκσυγχρονισμός - αναβάθμιση υφιστάμενων συστημάτων ύδρευσης

Σ.Σ.7. Ολοκλήρωση δικτύου αποχέτευσης Αττικής - συντήρηση και βελτίωση υφιστάμενου

- Κατασκευή δικτύων αποχέτευσης
- Επέκταση δικτύων αποχέτευσης σε αστικές περιοχές και δράσεις επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων
- προγράμματα παρακολούθησης της λειτουργίας των υφιστάμενων ΕΕΛ και δράσεις επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων υφιστάμενες ή σε νέες ΕΕΛ

- Κατασκευή - ολοκλήρωση ΕΕΛ Περιφέρειας (Ανατολική Αττική)
- Παρακολούθηση και αξιολόγηση της λειτουργίας υφιστάμενων ΕΕΛ της Αττικής

Σ.Σ.8. Αντιπλημμυρική θωράκιση της Περιφέρειας Αττικής

- Αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις σε στοχευμένες ζώνες υψηλού κινδύνου και σε περιοχές υψηλών οικιστικών αναγκών και επενδυτικών απαιτήσεων
- Οριοθέτηση ρεμάτων σε περιοχές της Αττικής
- Μελέτες και έργα διευθέτησης χειμάρρων - έργα ορεινής υδρονομίας
- Καθαρισμοί ρεμάτων
- Επέκταση του δικτύου των όμβριων υδάτων

Σ.Σ.9. Διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου σχεδιασμού και υλοποίησης της διαχείρισης αποβλήτων, προσανατολισμένο στη μείωση της παραγωγής στερεών αστικών αποβλήτων, στον εκσυγχρονισμό του δικτύου συλλογής και μεταφοράς τους καθώς και σε δράσεις ανακύκλωσης – επαναχρησιμοποίησης. Ουσιαστική ενίσχυση των τοπικών σχεδίων διαχείρισης απορριμμάτων των Δήμων.

- Μείωση της ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων
- Ενίσχυση δράσεων ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων -τόνωση της καινοτομίας στον τομέα της ανακύκλωσης.
- Προτεραιότητα στη Διαλογή στην Πηγή των αποβλήτων και διαχείριση τους σε αποκεντρωμένες υποδομές
- Περιορισμός της αποτέφρωσης των ανακυκλώσιμων υλικών.
- Σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των ανακυκλώσιμων και αξιοποιήσιμων αποβλήτων.
- Ριζικός ανασχεδιασμός του υφιστάμενου σχεδιασμού υποδομών διαχείρισης και ολοκλήρωση του αναγκαίου δικτύου σε υποδομές διαχείρισης αποβλήτων (έμφασης σε περιφερειακές υποδομές διαχείρισης ΑΣΑ)
- Ολοκληρωμένη (αποκεντρωμένη) Διαχείριση Αστικών Στερεών Αποβλήτων σε νησιά και σε μικρούς / απομακρυσμένους οικισμούς της Περιφέρειας Αττικής (Ολοκλήρωση εγκαταστάσεων επεξεργασίας ΑΣΑ Κυθήρων, Εγκαταστάσεις διαχείρισης σε άλλα νησιά της Περιφέρειας)
- Ανάπτυξη δικτύου «Πράσινων Σημείων»
- Προώθηση μονάδων διαχείρισης βιοαποβλήτων
- Στοχευμένη διαχείριση βιομηχανικών, υγειονομικών, επικινδύνων και μη, αποβλήτων
- Αποκατάσταση – απόδοση ρυπασμένων χώρων σε νέες χρήσεις που συμβάλλουν στην αστική αναζωογόνηση
- Ενθάρρυνση της κοινωνικής συμμετοχής σε δράσεις ανακύκλωσης
- Εφαρμογή ΤΣΔ αποβλήτων των Δήμων

Σ.Σ.10. Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, κοινωνικο-οικονομική ανασυγκρότηση του χώρου, οργάνωση του βασικού δικτύου υποδομών και προστασία του φυσικού-αστικού περιβάλλοντος του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων.

- Προώθηση ενός πολυκεντρικού και ιεραρχημένου συστήματος χωρικής οργάνωσης και αντιμετώπιση του μη δομημένου περιβάλλοντος ως κρίσιμου παράγοντα για τη βιωσιμότητα
- Παρεμβάσεις υποστήριξης της λειτουργικής αυτοτέλειας, ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και συμπληρωματικότητας των Χωρικών Ενοτήτων
- Ενίσχυση της ταυτότητας της Αθήνας –Αττικής και της πολυλειτουργικής φυσιογνωμίας των κέντρων Αθήνας –Πειραιά
- Ανάπτυξη πολύπλευρου πλέγματος παρεμβάσεων μικρής, τοπικής κλίμακας, ένταξη των αστικών κενών στη λειτουργία της πόλης, επανάχρηση εγκαταλελειμμένων κτηρίων και δράσεις αστικής αναζωογόνησης
- Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και της καθημερινότητας στην πόλη, ως συστατικό στοιχείο της πολιτιστικής της ταυτότητας
- Αξιοποίηση κενού κτιριακού αποθέματος για την εγκατάσταση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, επιχειρήσεων πολιτιστικής οικονομίας κ.λ.π.
- Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας ιστορικών κέντρων συνόλων και μεμονωμένων εγκαταστάσεων μέσω των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού και συντονισμό με την πολιτική αναπλάσεων
- Ισόρροπη κατανομή των κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αναπτυξιακών έργων και επενδύσεων και αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος σε όλες τις περιοχές
- Διαφύλαξη και προστασία των κοινόχρηστων και κοινωνικών υποδομών από την υποβάθμιση

Σ.Σ.11. Προώθηση βιώσιμων μεταφορών, άρση προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων, μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον τομέα των μεταφορών.

- Άρση προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων αρμοδιότητας Περιφέρειας Αττικής και βελτίωση οδικής ασφάλειας.
- Έμφαση στις ήπιες μορφές μετακίνησης, όπως δημόσια συγκοινωνία, ποδήλατο, περπάτημα.
- Ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου του Σαρωνικού, μέσω της λειτουργικής ανάπτυξης της παραλιακής λεωφόρου Ποσειδώνος, σε συνδυασμό με τη λειτουργία τραμ, πεζόδρομου και ποδηλατοδρόμου.
- Ενίσχυση της εφαρμογής μέτρων που είναι απαραίτητα για την ασφάλεια των πεζών αλλά και τη διασφάλιση προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία και με μειωμένη κινητικότητα.
- Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών (τηλεματική, ΟΠΣ κλπ), εγκατάσταση συστημάτων παροχής πληροφόρησης προς τους χρήστες του οδικού δικτύου και αξιοποίηση «ευφυών συστημάτων» (ITS) για τη βελτίωση υπηρεσιών παρακολούθησης και διαχείρισης της αστικής κυκλοφορίας.
- Αναβάθμιση του ρόλου του Πειραιά στο Ευρωπαϊκό λιμενικό σύστημα.
- Βελτίωση υποδομών κρουαζιέρας για την ανάπτυξη του home-porting και της καλύτερης εξυπηρέτησης των κρουαζιερόπλοιων στην Αττική.
- Ολοκλήρωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών με στόχο τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων μεταφορών στην Αττική.
- Ανάπτυξη και βελτίωση φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα συστημάτων μεταφορών (στα οποία περιλαμβάνονται και τα συστήματα χαμηλού θορύβου)
- Επέκταση των βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (Τραμ) στην Αττική

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Β -ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΥΓΕΙΑ, ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

3.1. ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ –ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

Οι αρμοδιότητες για την παροχή υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής μέριμνας, ασκούνται στην Περιφέρεια Αττικής, από τις Δ/νσεις Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας, σύμφωνα με το Ν. 3852/2010 και τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας. Ο Οργανισμός προβλέπει Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, η οποία «είναι αρμόδια για το συντονισμό και την παρακολούθηση της λειτουργίας όλων των οργανικών μονάδων που υπάγονται σε αυτήν. Επίσης οφείλει να βρίσκεται σε συνεχή συνεργασία με τα καθ' ύλην αρμόδια Υπουργεία για την καλύτερη αντιμετώπιση των προβλημάτων και των υποθέσεων αρμοδιότητάς τους..».

3.1.α. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΓΕΙΑ

Η Δ/ση Υγείας της Περιφέρειας (με χωρική αρμοδιότητα στον κεντρικό τομέα Αθηνών) περιλαμβάνει τα Τμήματα: 1. Υπηρεσιών και Επαγγελματιών Υγείας, 2. Δημόσιας Υγιεινής και Προαγωγής Υγείας, 3. Φαρμάκων και Φαρμακείων και 4. το Τμήμα Ειδικοτήτων, (το οποίο καλύπτει χωρικά όλη την εδαφική επικράτεια της Περιφέρειας).

Οι Δ/νσεις Υγείας & Μέριμνας στις Περιφερειακές Ενότητες για τα θέματα υγείας απαρτίζονται από τα Τμήματα: 1. Υπηρεσιών και Επαγγελματιών Υγείας, 2. Δημόσιας Υγιεινής και Προαγωγής Υγείας, 3. Φαρμάκων και Φαρμακείων.

▪Αποδέκτες των Υπηρεσιών.

Οι κύριοι αποδέκτες των υπηρεσιών είναι οι επαγγελματίες υγείας και παραϊατρικών επαγγελματιών, φαρμακοποιοί και βοηθοί φαρμακείου, ιδιωτικές κλινικές, νοσηλευτικά ιδρύματα, Μονάδες Χρόνιας Αιμοκάθαρσης, Μονάδες Ημερήσιας Νοσηλείας, ιδιωτικά εργαστήρια, ιδιωτικές μονάδες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας (Διαιτολογικά, Φυσικοθεραπευτήρια, Κέντρα αισθητικής, καταστήματα οπτικών, κλπ), Δημόσιες Υπηρεσίες.

Οι κύριοι αποδέκτες των υπηρεσιών υγείας είναι οι ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (νεφροπαθείς, μεταμοσχευμένοι, καρκινοπαθείς κ.α.), εκδιδόμενα πρόσωπα, υπηρετικό προσωπικό οίκων ανοχής, μετακινούμενος πληθυσμός, ταξιδιώτες, άποροι, σχολικός πληθυσμός, φοιτητές σχολών Επισκεπτών-Επισκεπτριών Υγείας και Επαγγελματιών Υγείας. Γενικότερα στα πλαίσια διαφύλαξης της δημόσιας υγείας, οι αποδέκτες των υπηρεσιών της Περιφέρειας αφορούν στο σύνολο του πληθυσμού της.

▪Υφιστάμενη κατάσταση ανά Περιφερική Ενότητα.

Η γενική εικόνα ως προς τη Δημόσια Υγεία είναι οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες ιδιαίτερα των υπηρεσιών υγείας κυρίως λόγω της οικονομικής κρίσης αλλά και της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού των μεταναστών που μεταξύ άλλων έχουν ως συνέπεια:

- α) Την αύξηση του ποσοστού των απόρων και αστέγων που δεν διαθέτουν τα μέσα για την τήρηση ούτε των στοιχειωδών κανόνων υγιεινής
- β) Την αύξηση του ποσοστού των χρηστών και των φορέων AIDS που εγκυμονεί σοβαρό κίνδυνο εξάπλωσης λοιμωδών και αφροδισιακών νοσημάτων στον πληθυσμό (TRAFFICKING).
- γ) Την έλλειψη/ανεπάρκεια εμβολίων.
- δ) Την αύξηση του αριθμού εκδιδόμενων προσώπων (ιδίως μεταναστών) που αποτελούν ιδιαίτερα

σοβαρό κίνδυνο εξάπλωσης λοιμωδών και αφροδισιακών νοσημάτων στον πληθυσμό (TRAFFICKING).

ε) Την αυξανόμενη ζήτηση για προγράμματα προαγωγής υγείας (ενημερώσεις, εμβολιασμούς, κ.λ.π.)

Οι αρμόδιες Δ/νσεις ανταποκρίνονται με μεγάλες δυσκολίες και καθυστερήσεις στις αυξανόμενες ανάγκες, ιδιαίτερα των υπηρεσιών υγείας αλλά και των διοικητικών/επαναλαμβανόμενων αρμοδιοτήτων τους, εξαιτίας: των μειωμένων οικονομικών πόρων, της ελλιπούς στελέχωσης, της ανεπάρκειας της υλικοτεχνικής υποδομής και της πολυπλοκότητας και συνεχών αλλαγών του σχετικού νομικού πλαισίου.

Ειδικότερα ανά Περιφερειακή Ενότητα, η υπάρχουσα κατάσταση σε ό,τι αφορά στη Δημόσια Υγεία έχει ως εξής:

Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών

- Αυξανόμενη εισροή μεταναστών/προσφύγων και αυξημένη ανάγκη εμβολιασμών ή/και επαναληπτικών (στην περίπτωση που έχουν εξετασθεί και εμβολιασθεί στα κέντρα υποδοχής).
- Μεγάλη αύξηση (μεγαλύτερη από τις λοιπές Περιφερειακές Ενότητες) του ποσοστού των απόρων, ανασφάλιστων, αστέγων και λοιπών ευπαθών ομάδων.
- Σημαντική αύξηση των εκδιδόμενων προσώπων αναλογικά με την αύξηση του TRAFFICKING, των χρηστών και των φορέων του AIDS.
- Μεγάλος αριθμός, σε σχέση με τις λοιπές Περιφερειακές Ενότητες, χώρων εγκατάστασης μονάδων υγείας που ελέγχονται με οποιονδήποτε τρόπο από τις υπηρεσίες της Περιφέρειας.
- Μεγάλος αριθμός εγγεγραμμένων Νεφροπαθών και Μεταμοσχευμένων (περίπου 1600).

Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών

- Μεγάλος αριθμός εγγεγραμμένων Νεφροπαθών και Μεταμοσχευμένων (περίπου 840 δικαιούχοι διατροφικού επιδόματος)
- Σχετικά μεγάλος αριθμός ταξιδιωτών (για το 2014 επισκέφθηκαν το τμήμα περίπου 950 πολίτες, οι οποίοι έλαβαν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες και υπηρεσίες προκειμένου να έχουν ένα ασφαλές ταξίδι).
- Σημαντικός αριθμός βεβαιώσεων ιατρικών και παραϊατρικών επαγγελματιών (1.337 το 2014) με αυξημένη την υποβολή ερωτημάτων από το εξωτερικό που χρειάζονται μετάφραση.

Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών.

- Υψηλά ποσοστά ανεργίας, συγκέντρωση οικονομικών μεταναστών, εξάπλωση της χρήσης ουσιών που εντείνονται τα τελευταία χρόνια και μεγάλες ετήσιες ανάγκες εμβολιασμών αλλά και επιδημιολογικών διερευνήσεων (περίπου 200).
- Σημαντικός αριθμός ευπαθών ομάδων του πληθυσμού (ROMA στο Δήμο Αγίας Βαρβάρας),
- Μεγάλος αριθμός εγγεγραμμένων Νεφροπαθών και Μεταμοσχευμένων (περίπου 770 δικαιούχοι διατροφικού επιδόματος) με ιδιαίτερα αυξητικές τάσεις το τελευταίο έτος.

Π.Ε. Νότιου Τομέα Αθηνών

Τα βασικά χαρακτηριστικά της περιοχής του Νότιου Τομέα Αθηνών σε ό,τι αφορά στις αρμοδιότητες της Περιφέρειας στα θέματα υγείας είναι η ανάγκη αναβάθμισης των παρεχόμενων υπηρεσιών, η εξειδίκευση και η συνεχιζόμενη κατάρτιση των υπαλλήλων.

Π.Ε. Πειραιά

- Θύλακες φτώχειας και αυξανόμενη ανεργία και αυξημένες ανάγκες υπηρεσιών υγείας
- Αυξημένες ανάγκες σε υπηρεσίες ταξιδιωτικής ιατρικής
- Μεγάλος αριθμός εγγεγραμμένων Νεφροπαθών και Μεταμοσχευμένων (περίπου 750 δικαιούχοι διατροφικού επιδόματος)
- ανάγκη νομοθετικής ρύθμισης διαδικασιών ελέγχου και εποπτείας εκδιδόμενων προσώπων και οίκων ανοχής, που προκύπτει από τον μικρό αριθμό χορήγησης άδειας άσκησης επαγγέλματος και ανύπαρκτο αριθμό αδειοδότησης οίκων ανοχής.

Π.Ε. Νήσων

Το βασικό χαρακτηριστικό της Π.Ε. Νήσων αποτελεί η αδυναμία πρόσβασης των κατοίκων σε Υπηρεσίες Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας λόγω νησιωτικότητας και ελλειπών τοπικών δομών υγείας και συγχρόνως η δυσκολία μετάβασης των υπαλλήλων των υπηρεσιών (λόγω έλλειψης προσωπικού και πόρων).

Π.Ε. Ανατολικής Αττικής

- Εκτεταμένη χωρική αρμοδιότητα σε συνδυασμό με την ραγδαία αύξηση του πληθυσμού από 400.000 σε 502.000 κατοίκους (επίσημη απογραφή 2011) και επιπλέον σημαντική αύξηση του πληθυσμού κατά τους θερινούς μήνες (παρεπιδημούντες) που δημιουργούν προβλήματα στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της Δ/νσης λόγω έλλειψης προσωπικού και πόρων.
- Εκτεταμένες περιοχές εκτός σχεδίου καθώς και μεγάλος αριθμός αυθαιρέτων κτισμάτων που δυσχεραίνουν τις διαδικασίες αδειοδοτήσεων
- Περιοχές με συγκέντρωση ευπαθών ομάδων όπως Παλιννοστούντες, Ρομά, Σεισμοπαθείς. Περιοχές - θύλακες φτώχειας, ανεργίας και υποβάθμισης (υγειονομικών συνθηκών, περιβάλλοντος κλπ)

Π.Ε. Δυτικής Αττικής

Οι Δήμοι της Δυτικής Αττικής έχουν τους υψηλότερους δείκτες φτώχειας και υλικής στέρησης, ανεργίας/μακροχρόνιας ανεργίας, με αποτέλεσμα να αυξάνεται δραματικά ο πληθυσμός που αναζητεί παροχή υγειονομικής φροντίδας από τις Δημόσιες Υπηρεσίες (Δημοτικές Περιφερειακές κλπ). Η κατάσταση επιδεινώνεται εξαιτίας της συγκέντρωσης πολυπληθών περιθωριοποιημένων κοινοτήτων όπως Παλιννοστούντες Ομογενείς και Ρομά σημαντικό ποσοστό των οποίων διαβιώνει σε αμιγείς ή μικτούς καταυλισμούς με ανεπαρκή υγειονομική κάλυψη.

Η εκτεταμένη χωρική αρμοδιότητα της ΠΕ Δυτικής Αττικής προκαλεί επιπλέον δυσκολίες για την παροχή των υπηρεσιών υγείας.

3.1.β. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ

Η Δ/ση Κοινωνικής Μέριμνας περιλαμβάνει τα Τμήματα: Κοινωνικής Αρωγής, Κοινωνικών Υπηρεσιών-Κοινωνικής Εργασίας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης και γραμματειακής υποστήριξης.

Οι Δ/σεις Υγείας & Μέριμνας στις Περιφερειακές Ενότητες: Νότιου Τομέα Αθηνών, Βόρειου Τομέα Αθηνών, Δυτικού Τομέα Αθηνών, Πειραιώς, Δυτικής Αττικής, Ανατολικής Αττικής & Νήσων, περιλαμβάνουν και Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το οποίο παρέχει τις υπηρεσίες Μέριμνας.

Σύμφωνα με το ΠΕΠ Αττικής: «Η κοινωνική συνοχή της Αττικής διαταράσσεται από τη συνεχιζόμενη οικονομική κρίση, η οποία έχει σοβαρές επιπτώσεις σε κοινωνικό επίπεδο. Η

ταχύτητα αύξησης της μακροχρόνιας ανεργίας και της φτώχειας, αναδεικνύει την περιφέρεια, ως υποκείμενη σε υψηλό κίνδυνο φτώχειας και αύξησης των φαινομένων κοινωνικού διαχωρισμού. Επιπρόσθετα, ο μεγάλος αριθμός μεταναστών δημιουργεί προβλήματα αύξησης της αδήλωτης εργασίας, κινδύνους στη δημόσια υγεία και ευνοεί την εμφάνιση θυλάκων αστικής υποβάθμισης. Οι κοινωνικές ανισότητες με βάση την κατανομή των εισοδημάτων είναι σημαντικές: 540.841 νοικοκυριά το 2010 είχαν ετήσιο εισόδημα μέχρι 6.000€ (25,6% της Περιφέρειας). Το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 23,4% το 2011 και σε 25,1% το 2012, παραμένει δε σε επίπεδα άνω των 530.000 νοικοκυριών... Ο συνδυασμός της αύξησης του αριθμού των ανέργων και των αστέγων (συμπεριλαμβανομένων και των «νεοαστέγων») και η υποβάθμιση των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας και περίθαλψης δημιουργούν αυξανόμενες κοινωνικές εντάσεις και έντονα φαινόμενα ρήξης της κοινωνικής συνοχής...»²⁹.

Η Περιφέρεια προκειμένου να καταγράψει χαρακτηριστικά του πληθυσμού που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και αποκλεισμού, με σκοπό την τεκμηρίωση πολιτικών, συνέταξε την «Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη & την καταπολέμηση της Φτώχειας»³⁰. Η Στρατηγική περιλαμβάνει καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης και οριοθέτηση των στρατηγικών επιλογών της Περιφέρειας στα πεδία κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας. Συνεπώς, αποτελεί βασικό κείμενο-input για το σχεδιασμό συγκεκριμένων πολιτικών και δράσεων της Περιφέρειας και ιδιαίτερα των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αλληλεγγύης.

■ **Αποδέκτες των Υπηρεσιών**

Οι κύριοι αποδέκτες των υπηρεσιών είναι:

- Κάτοχοι προσφυγικών ακινήτων, δικαιούχοι στεγαστικής συνδρομής
- Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου, ενώσεις προσώπων ή ιδιώτες που παρέχουν οργανωμένες κοινωνικές υπηρεσίες όπως: Μονάδες φροντίδας παιδιών προσχολικής αγωγής, Μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων, Κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, ξενώνες, Στέγες υποστηριζόμενης διαβίωσης, Θεραπευτήρια χρόνιων παθήσεων, κ.α. κυρίως για άδεια ίδρυσης, λειτουργίας και εποπτεία
- Ιδρύματα – Σωματεία κοινωνικού σκοπού για πιστοποίηση και κατανομή επιχορήγησης
- Κοινωνικοί λειτουργοί για αγγελία άσκησης επαγγέλματος-απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος
- Υποψήφιοι και θετοί/ανάδοχοι γονείς, θετά παιδιά κυρίως για διεξαγωγή κοινωνικής έρευνας, παρακολούθηση προσαρμογής, αναζήτηση βιολογικών γονέων
- Ευπαθείς ομάδες πληθυσμού παιδιά, ηλικιωμένοι, άποροι, άτομα με αναπηρία κλπ κυρίως για συμβουλευτική, ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη.
- Ομάδες που χρήζουν επισιτιστικής και υλικής βοήθειας (συσσίτια, διανομή προϊόντων κλπ)

■ **Υφιστάμενη κατάσταση ανά Περιφερειακή Ενότητα**

Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών

Υπάρχει ανεπάρκεια δομών κοινωνικής πρόνοιας αν και η ενότητα είναι ιδιαιτέρως επιβαρυνόμενη από τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και την αυξημένη συγκέντρωση ατόμων που χρήζουν

²⁹ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2014-2020, σελ. 10-12.

³⁰ Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας. Ιούλιος 2015. Εγκρίθηκε με την με Αριθμ. 227/2015 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου Αττικής.

άμεσης βοήθειας (αστέγων, μεταναστών, προσφύγων) με ταυτόχρονη έλλειψη κοινόχρηστων χώρων, και συνεχή υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος.

Η Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας πέρα από τις χωρικές αρμοδιότητες, ασκεί ατύπως έναν ουσιαστικό επιτελικό και συντονιστικό ρόλο στα Τμήματα Κοινωνικής Αλληλεγγύης των άλλων Περιφερειακών Ενοτήτων.

Π.Ε. Ανατολικής Αττικής

Η ενότητα χαρακτηρίζεται από μεγάλη χωρική έκταση, με εκτεταμένες περιοχές εκτός σχεδίου. Στην ενότητα υπάρχουν υποβαθμισμένες περιοχές και θύλακες ανεργίας και κοινωνικού αποκλεισμού. Επίσης ραγδαία είναι και η αύξηση του πληθυσμού της (από 400.000 σε 502.000 κατοίκους το 2011) και επιπλέον κατά τους θερινούς μήνες. Στην ενότητα κατοικούν ευπαθείς ομάδες όπως Παλιννοστούντες, Ρομά κλπ.

Π.Ε. Δυτικής Αττικής

Στη Δ. Αττική παρατηρείται ανεπάρκεια κάλυψης υγειονομικών, προνοιακών και ευρύτερων κοινωνικών αναγκών. Ιδιαίτερα προβλήματα παρουσιάζει η κάλυψη των αναγκών των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων που διαμένουν στην περιοχή, όπως Ρομά, Παλιννοστούντες, μετανάστες/πρόσφυγες κλπ. Επίσης προβληματική είναι και η εξυπηρέτηση του πληθυσμού που κατοικεί στις απομακρυσμένες περιοχές των Ερυθρών και των Βιλίων. Σημαντικό ζήτημα, αποτελεί και η ανεπάρκεια προνοιακών υποδομών (π.χ. Κέντρα δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων).

Σημειώνεται ότι το Τμήμα κοινωνικής Αλληλεγγύης, λόγω σοβαρής έλλειψης προσωπικού, υποστηρίζεται στη διεκπεραίωση των καθηκόντων του, από υπαλλήλους άλλων Περιφερειακών Ενοτήτων (με παράλληλα καθήκοντα).

Π.Ε. Πειραιά

Εξαιρετικά μεγάλος αριθμός περιστατικών σε σχέση με το προσωπικό (Κοινωνικοί Λειτουργοί). Στην ενότητα λειτουργούν 88 ιδρύματα.

Π.Ε. Νήσων

Ιδιαιτερότητα και επιπλέον δυσκολία της Δ/νσης αποτελεί ο νησιωτικός χαρακτήρας της Ενότητας (Κύθηρα, Πόρος, Σπέτσες κλπ) Η έλλειψη βασικών δομών για την εξυπηρέτηση των πολιτών σε τοπικό επίπεδο, παράγοντας που δυσχεραίνει το έργο των υπηρεσιών της περιφέρειας. Η ύπαρξη θυλάκων φτώχειας σε όλες τις περιοχές με αιχμή τη Σαλαμίνα, η οποία εμφανίζει τους υψηλότερους δείκτες φτώχειας. Η Δ/νση επιπλέον έχει αναλάβει και αρμοδιότητες της Π.Ε. Δυτικής Αττικής λόγω της έλλειψης προσωπικού

Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών.

Ο πληθυσμός της Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθήνας, αριθμεί τις 487.730 κατοίκους με μεγάλη πυκνότητα ανά m².

Η περιοχή του φυτικού Τέλια αποτελούσε οικιστική ζώνη εργατών με φτηνές χρήσεις γης. Αν και τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για την αναβάθμιση της περιοχής, η Δυτική Αθήνα χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας, ιδίως των γυναικών και των νέων, από φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού, από συγκέντρωση οικονομικών μεταναστών, από έλλειψη σε υποδομές, από την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και την υποβάθμιση περιοχών όπου υπάρχει βιοτεχνική δραστηριότητα. Το βασικότερο όμως πρόβλημα της περιοχής

παραμένει αυτό της κοινωνικής συνοχής. Οι ανισότητες είναι έντονες, η εγκληματικότητα, η εξάπλωση της χρήσης ουσιών ιδίως μεταξύ των νέων, η προστασία των ανέργων και των ευπαθών ομάδων είναι κοινωνικά ζητήματα άμεσης προτεραιότητας για την περιοχή³¹.

Στην ενότητα ανήκουν Δήμοι με ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό κατοίκων (Περιστέρι) και με συγκέντρωση ευπαθών ομάδων όπως οι Ρομά (Αγία Βαρβάρα), ενώ σε γενικές γραμμές το βιοτικό επίπεδο στην περιοχή είναι πολύ χαμηλό.

Το Τμήμα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Δυτικού Τομέα και ειδικότερα οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έχουν αναλάβει τη διεκπεραίωση των αρμοδιοτήτων που σχετίζονται με τις υιοθεσίες, τον ρόλο του κοινωνικού συμβούλου καθώς και τις άλλες κοινωνικές έρευνες όπως οι εισαγγελικές εντολές της Π.Ε. Δυτικής Αττικής. Πιο συγκεκριμένα η Υπηρεσία Δυτικού Τομέα έχει αναλάβει τη χωρική αρμοδιότητα τριών Δήμων: Ελευσίνας, Ασπροπύργου και Φυλής. Στη γεωγραφική αυτή περιοχή κατανέμονται 9 Μονάδες προσχολικής Αγωγής & Διαπαιδαγώγησης, 4 Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης και 1 Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης.

Η Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών

Στην ενότητα υπάρχει ανάγκη ανάπτυξης Στεγών υποστηριζόμενης διαβίωσης για άτομα με νοητική υστέρηση καθώς και Κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών. Επίσης βρεφονηπιακών σταθμών ολοκληρωμένης φροντίδας και Κέντρων ημερήσιας φροντίδας ηλικιωμένων. Οι τρεις τελευταίοι φορείς θα πρέπει να αναπτυχθούν με πρωτοβουλία των Δήμων.

Η Π.Ε. Νότιου Τομέα Αθηνών

Απαιτείται αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Ενίσχυση του ρόλου των υπηρεσιών, εξειδίκευση, συνεχιζόμενη κατάρτιση.

---

³¹ Επιχειρησιακό Σχέδιο Περιφέρειας Αττικής 2012 – 2014

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.1.: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ / ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	Μονάδες Φρον/δας Ηλικ/νων	Στέγες Υποστ/νης Διαβίωσης	Μονάδες Προστασίας Παιδιού	ΚΗΦΗ	Κέντρα Αποθεραπείας Αποκατάστασης	ΚΔΑΠ	ΚΔΑΠ ΜΕΑ	Φορείς κοινων. Φροντίδας ΝΠΙΔ	ΟΙΚΟ ΤΡΟΦΕΙΑ ΞΕΝΩΝΕΣ	Μονάδες Φροντίδας Παιδιών Προσχολικής Αγωγής	ΜΦΗ ΚΗΦΗ ΜΦΠΑΔ, ΚΑΑ ΚΔΑΠ ΚΔΑΠ ΜΕΑ	Μονάδες Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες	Θερ/τήριο χρόνιων παθήσεων
Κ. Τ. Αθηνών	26	2	4	3	6	5	1		12	113			1
Ν. Τ. Αθηνών	23	3		1	6	6	1		2				
Β. Τ.Αθηνών	47	5				5							
Δ.Τ.Αθηνών	2	2		1	4	4		34	3	63			
Πειραιώς											88		
Νήσων	4					3				6		2	
Δυτ. Αττικής		4				1				9			
Ανατ. Αττικής	14			3	4	4			8	70			

Πηγή: Έρευνα ερωτηματολογίου-ίδια επεξεργασία

3.1.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΥΓΕΙΑΣ- ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

1) Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014³²

Στο πρόγραμμα περιλαμβάνεται ο στόχος για τη μείωση της φτώχειας, ο οποίος αναλύεται στους ακόλουθους τρεις:

- «Μείωση του αριθμού των ατόμων που απειλούνται από τη φτώχεια ή/και τον κοινωνικό αποκλεισμό κατά 450.000 έως το 2020.
- Η αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας, κυρίως με τη μείωση του αριθμού των παιδιών και νέων (0-17) που απειλούνται από τη φτώχεια κατά 100.000 έως το 2020.
- Η δημιουργία ενός «δικτύου κοινωνικής ασφάλειας» κατά του κοινωνικού αποκλεισμού, που περιλαμβάνει δυνατότητα πρόσβασης στους πολίτες σε βασικές υπηρεσίες, όπως η ιατρική περίθαλψη, η στέγαση και η εκπαίδευση, θα αποτελέσει προτεραιότητα κατά τη διάρκεια της κρίσης».

2) Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής (ΡΣΑ)

Το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας -Αττικής περιλαμβάνει στόχους που σχετίζονται με την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ισότητα πρόσβασης όλων των κατοίκων σε υπηρεσίες και υποδομές.

Ένας από τους στρατηγικούς του στόχους είναι: «Η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, η εξισορρόπηση στην κατανομή των πόρων και των ωφελειών από την ανάπτυξη»³³. Ο στόχος αυτός αναλύεται ως εξής³⁴:

1. Επιδιώκεται η άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων και η καταπολέμηση των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού που έχουν χωρική διάσταση.
2. Επιδιώκεται ισόρροπη χωρική κατανομή κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αναπτυξιακών έργων και επενδύσεων και αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος σε όλες τις περιοχές
3. Επιδιώκεται η βελτίωση της ποιότητας ζωής, της καθημερινής λειτουργίας και της εικόνας της πόλης, με έμφαση στην ποικιλότητα, στη δυνατότητα πολλαπλών επιλογών, όπως διεύρυνση των επιλογών κατοικίας, εργασίας και αναψυχής, και την ισότητα πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες και υποδομές για όλους τους κατοίκους»

Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην εξασφάλιση της προσβασιμότητας³⁵: «Όλες οι δράσεις του νέου ΡΣΑ λαμβάνουν υπόψη τους την αναπηρία και την πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία, σε ίση βάση, στο φυσικό περιβάλλον, στις κοινωνικές δομές υγείας και πρόνοιας, στις υπηρεσίες παροχών, στις τουριστικές εγκαταστάσεις, χώρους αναψυχής και εν γένει σε όλους τους χώρους και τις υπηρεσίες του αστικού περιβάλλοντος..».

Σε σχέση με τις κοινωνικές υποδομές, το Ρυθμιστικό προβλέπει³⁶:

1. Σε όλες τις χωρικές ενότητες, όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 8, επιδιώκεται η εξασφάλιση της αναγκαίας κοινωνικής υποδομής

³² «Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2011-2014. Ελλάδα», Υπουργείο Οικονομικών 2011.

³³ Ν. 4277/2014, άρθρο 3.

³⁴ Ν. 4277/2014, άρθρο 6.

³⁵ Ν. 4277/2014, άρθρο 6. Παρ. 4

³⁶ Ν. 4277/2014, άρθρο 32

2. Προτεραιότητα αποτελεί η ολοκλήρωση του δικτύου των υποδομών υγείας ανά χωρική ενότητα, της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας, της δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας, της ψυχικής υγείας και των μονάδων υποστήριξης...
3. Οργανώνεται, όπως περιγράφεται στο Παράρτημα XVI, το δίκτυο των προνοιακών δομών σε επίπεδο χωρικών ενοτήτων σε συσχετισμό και με το δίκτυο των υποδομών υγείας.
4. Προωθείται χωρική κατανομή των υποδομών υγείας του δημόσιου τομέα μείζονος σημασίας στο σύνολο της Αττικής, για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού όλων των χωρικών ενοτήτων. Η ανάπτυξή τους γίνεται σε περιοχές, οι οποίες διαθέτουν τις πολεοδομικές προϋποθέσεις για να αναπτυχθούν και να οργανωθούν...».

3) Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη³⁷

Όραμα της στρατηγικής αποτελεί:

1. Η άμβλυνση των ανισοτήτων, με έμφαση στην αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού
2. Ο εκσυγχρονισμός των δημόσιων πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών
3. Η αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς με έμφαση στην δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού

Οι Επιχειρησιακοί Άξονες της είναι οι εξής:

- Καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας.
- Πρόληψη και καταπολέμηση του αποκλεισμού των παιδιών.
- Προώθηση της ένταξης των ευπαθών ομάδων.
- Καλή διακυβέρνηση των πολιτικών ένταξης.

Στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο περιλαμβάνονται πολιτικές και δράσεις σε περιφερειακό επίπεδο. Προβλέπονται ενδεικτικά:

- «Οι Περιφέρειες, οι Δήμοι και άλλα ΝΠΔΔ εξασφαλίζουν την πρόσβαση ευπαθών ομάδων ...μέσω της λειτουργίας των Κοινωνικών Παντοπωλείων, ...Κοινωνικών Ιατρείων, Κοινωνικών Ξενώνων...»
- Η δημιουργία Περιφερειακών Κέντρων Κοινωνικής Στήριξης & Περιφερειακών Παρατηρητηρίων Ένταξης (ένα ανά Περιφέρεια) με στόχο την παρακολούθηση των παρεμβάσεων της Στρατηγικής σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο, την ανάδειξη τοπικών αναγκών και προκλήσεων, την αποτύπωση των χωρικών διαστάσεων της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και την τροφοδότηση του Εθνικού Συντονιστικού Μηχανισμού με δεδομένα των Περιφερειακών Στρατηγικών Κοινωνικής Ένταξης
- Η Δημιουργία Περιφερειακών Δικτύων Κοινωνικής Καινοτομίας μεταξύ δημόσιων και μη δημόσιων φορέων με στόχο την βελτίωση της προσβασιμότητας και της ποιότητας των διαθέσιμων υπηρεσιών ενεργοποίησης ευάλωτων ανέργων και κοινωνικής φροντίδας ευπαθών ομάδων του πληθυσμού

³⁷ Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη», Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. Δεκέμβριος 2014.

- Η ανάπτυξη Κοινωνικών Συμπράξεων για την υλοποίηση των Πράξεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής προς Απόρους» 2014 – 2020
- Η Δημιουργία Περιφερειακής Επιτροπής για την Ένταξη, η οποία λειτουργεί ως συλλογικό γνωμοδοτικό όργανο που συγκροτείται με απόφαση του Περιφερειάρχη και με βασικές αρμοδιότητες: Την εισήγηση μέτρων για την προώθηση των στόχων ανάπτυξης του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Ένταξης στην οικεία Περιφέρεια. Την δημιουργία δικτύων με τις αρμόδιες υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης, τις κοινωνικές υπηρεσίες των Δήμων και με τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης...».

4) Επιχειρησιακό Σχέδιο Αττικής (ΠΕΠ) 2014-2020

Η στρατηγική της Περιφέρειας Αττικής για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 περιλαμβάνει την παραγωγική ανασυγκρότηση και χωρική και κοινωνική συνοχή με ορόσημο το έτος 2020 και προέκταση ανάδειξης των αποτελεσμάτων της επιχειρούμενης αναπτυξιακής διαδικασίας ακόμα και μετά το 2020.

«Ο αναπτυξιακός σχεδιασμός της Αττικής για την περίοδο 2014-2020 δεν περιορίζεται μόνον στην ανάδειξη και ενίσχυση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας αλλά και στην αντιμετώπιση προβλημάτων όπως είναι η συρρίκνωση του παραγωγικού ιστού, η αποβιομηχάνιση, η αποχωροθέτηση δραστηριοτήτων, η ανεργία, ο κοινωνικός αποκλεισμός και η νέα φτώχεια...»

Το ΠΕΠ Διαρθρώνεται σε Άξονες Προτεραιότητας, οι οποίοι συσχετίζονται με τους Θεματικούς Στόχους. Οι Άξονες που κυρίως στοχεύουν σε ζητήματα ένταξης και κοινωνικής συνοχής είναι ο Άξονας 9: «Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης & Καταπολέμηση της Φτώχειας & Διακρίσεων – Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΚΤ)» και ο Άξονας 10: «Ανάπτυξη – Αναβάθμιση Στοχευμένων Κοινωνικών Υποδομών & Υποδομών Υγείας».

Στο πλαίσιο του ΘΣ 9, δίδεται έμφαση στη χρηματοδότηση εμπροσθοβαρών, καταρχήν, παρεμβάσεων αντιμετώπισης της φτώχειας και προώθησης της κοινωνικής ένταξης, μέσω ενδυνάμωσης του πληττόμενου πληθυσμού και υποστήριξης της επιστροφής τους σε θέσεις εργασίας, ή ακόμα και διευκόλυνσης της παραμονής στην αγορά εργασίας, σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις που προβλέπονται στο ΕΠΜ. Στο ΘΣ 9 κατανέμεται το 29,08% των πόρων του ΠΕΠ, όντας ο σημαντικότερος από πλευράς χρηματοδοτικής βαρύτητας Στόχος του ΠΕΠ.

Ο Άξονας 9 περιλαμβάνει τις εξής Επενδυτικές Προτεραιότητες:

- 9.1. Ενεργητική ένταξη μεταξύ άλλων και με σκοπό την προώθηση των ίσων ευκαιριών και της δραστηρίας συμμετοχής και τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης
- 9.2. Κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά
- 9.3. Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση των ίσων ευκαιριών
- 9.4. Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας
- 9.5. Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση.

Ο Άξονας 10 περιλαμβάνει την Επενδυτική Προτεραιότητα:

9.α. Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και τις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μειώνοντας τις ανισότητες όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, προωθώντας την κοινωνική ένταξη μέσω βελτίωσης της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού χαρακτήρα και υπηρεσίες αναψυχής και τη μετάβαση από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα της κοινότητας.

Η εξειδίκευση των συναφών Πράξεων που θα ενταχθούν στα ΠΕΠ πρέπει να εξασφαλίζει υψηλή συμβατότητα με τις αρχές και το περιεχόμενο:

α) της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης (πρωτογενής συμβατότητα)
β) άλλων Εθνικών Στρατηγικών ή Σχεδίων Δράσης της χώρας που εξυπηρετούν το Θ.Σ. 9 (δευτερογενής συμβατότητα), όπως: Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, Το Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, Το Εθνικό Πρόγραμμα για την Ουσιαστική Ισότητα των Φύλων, Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά των Ναρκωτικών, Το Πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τους Ρομά, Η Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη των πολιτών τρίτων χωρών.

5) Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Αττικής³⁸

Η έξυπνη εξειδίκευση δεν αποτελεί μια στενή προσέγγιση για τον προσδιορισμό της καινοτομίας, δεν περιλαμβάνει μόνο επενδύσεις στην έρευνα ή στην μεταποίηση αλλά και την οικοδόμηση της ανταγωνιστικότητας μέσω βιομηχανιών ικανών να σχεδιάσουν και να δημιουργήσουν κοινωνική καινοτομία και υπηρεσίες καινοτομίας νέων επιχειρηματικών μοντέλων και καινοτομία που βασίζεται σε συγκεκριμένες πρακτικές. Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα η Στρατηγική υπηρετεί:

- **Την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών** και της όξυνσης των προβλημάτων από την **ανθρωπιστική κρίση** (υγεία, κατοικία, διατροφή, παιδεία, ενέργεια, εργασία, περιβάλλον, πολιτισμός, μεταφορές κ.λπ.) με την ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων λύσεων και εφαρμογών, με στόχο την ενεργοποίηση δυναμικού νέων δράσεων.
- **Την ανάπτυξη των χωρικών επενδύσεων, του αστικού χώρου και αναβάθμιση των βιώσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών στην Αττική με έλξη και αξιοποίηση της καινοτομικής προσπάθειας** (έξυπνες πόλεις, αστικές μεταφορές, εξοικονόμηση ενέργειας, καταπολέμηση της αστικής ρύπανσης, αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στις αστικές λειτουργίες για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες, διαχείριση των απορριμμάτων και των αστικών αποβλήτων κλπ.).

---

³⁸ Στρατηγική Έξυπνης εξειδίκευσης Περιφέρειας Αττικής. Περιφέρεια Αττικής.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.2.: Συνοπτικός πίνακας δράσεων Άξονα Προτεραιότητας 9 και Πεδία Εξειδίκευσης³⁹

	Πεδία Εξειδίκευσης (ΠΕ)	I - Δημιουργική Οικονομία	II- Γαλάζια Οικονομία	III - Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών
ΑΠ 9 - Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης & Καταπολέμηση της Φτώχειας & Διακρίσεων – Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής (ΕΚΤ)				
9ν - Προώθηση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ενσωμάτωσης σε κοινωνικές επιχειρήσεις και την κοινωνική και αλληλέγγυο οικονομία ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση				
Προτεραιότητες & Στόχοι	Σκοπιμότητα δράσεων	Δράσεις		
Ανάγκη αύξησης της απασχόλησης στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας με την αξιοποίηση χρηματοδοτικών και άλλων εργαλείων και μηχανισμών στήριξης σε τοπικό επίπεδο, Δυνατότητες προώθησης απασχόλησης των ληπτών υπηρεσιών ψυχικής υγείας (επέκταση του θεσμού των Κοι.Σ.Π.Ε., μέσω της χρηματοδοτικής στήριξης νέων και επέκτασης των υπαρχόντων Κοι.Σ.Π.Ε., με νέες δραστηριότητες).	Ενίσχυση της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας (ΚΑΛΟ) και επιχειρηματικότητας (ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση»)	Δράση 9.v.1: Υποστήριξη της προετοιμασίας για την εκκόλαψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ΚΑΛΟ		
		Δράση 9.v.2.I: Ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο πεδίο της δημιουργικής οικονομίας	Δράση 9.v.2.II: Ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο πεδίο της γαλάζιας οικονομίας	Δράση 9.v.2.III: Ενίσχυση επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στο πεδίο της βιώσιμης οικονομίας των αναγκών
		Δράση 9.v.3: Προγράμματα υποστήριξης, εκπαίδευσης, κατάρτισης και δικτύωσης προσωπικού δομών κινητοποίησης και μελών των δικτύων τους (μεντόρων, επιχειρηματικών αγγέλων κλπ.) στον τομέα της		

³⁹ Πηγή: Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Αττικής

6) Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας Περιφέρειας Αττικής⁴⁰.

Ιδιαίτερα σημαντικό πλαίσιο για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό των υπηρεσιών υγείας-Μέριμνας, αποτελεί η «Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη της Περιφέρειας Αττικής», η οποία συνδέεται με τις γενικότερες ευρωπαϊκές-εθνικές-περιφερειακές πολιτικές και προτεραιότητες και περιέχει αναλυτικά στοιχεία για την υφιστάμενη κατάσταση στην Αττική και τις ευπαθείς ομάδες.

7) Εθνική Στρατηγική για τους Ρομά

Η στρατηγική προβλέπει τρία επίπεδα ανάπτυξής της :

1. Στο πρώτο επίπεδο περιλαμβάνεται ο εθνικός συντονισμός που υλοποιείται από τα συναρμόδια Υπουργεία, σε συνεργασία με το Εθνικό Σημείο Επαφής.

2. Το δεύτερο επίπεδο αφορά τις Περιφέρειες οι οποίες εξειδικεύουν τις κατευθύνσεις της εθνικής πολιτικής σε πολυτομεακά Σχέδια Δράσης ανά Περιφέρεια. Οι Περιφέρειες θα έχουν καθοριστικό και κύριο ρόλο στην εξειδίκευση και στην ανάπτυξη των πολιτικών για τους Ρομά, βάσει των χαρακτηριστικών και ιδιαιτεροτήτων τους, όσο και των χαρακτηριστικών των Ρομά που διαβιούν σε αυτές. Μέσω των Σχεδίων Δράσης σχεδιάζονται, παρακολουθούνται και υποστηρίζονται οι παρεμβάσεις σε τοπικό επίπεδο.

3. Στο τρίτο επίπεδο η ευθύνη βρίσκεται στους Δήμους

Τέλος, ορίζονται και στα τρία επίπεδα περιλαμβάνονται: Η διαβούλευση με κοινωνικούς εταίρους και τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και η συμμετοχή των Ρομά.

Η Εθνική στρατηγική για τους Ρομά περιλαμβάνει 4 Άξονες Προτεραιότητας:

Α.Π. 1: Στέγαση και Βασικές Υποδομές

Α.Π. 2: Προώθηση στην Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση

Α.Π. 3: Εκπαίδευση

Α.Π. 4: Υγεία – Κοινωνική Φροντίδα

Εκτός των παραπάνω, η Περιφέρεια μπορεί να αναζητήσει και να αξιοποιήσει και άλλες σημαντικές πολιτικές, στρατηγικές και χρηματοδοτικά μέσα που ισχύουν σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Ενδεικτικά αναφέρονται: τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα 2014-2020 όπως π.χ. α) το Ε.Π.: Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, Εκπαίδευση και δια-βίου μάθηση, β) το Ε.Π.: Ανταγωνιστικότητα, επιχειρηματικότητα και καινοτομία, γ) τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας δ) το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Άπορους (TEBA) ε) τα επιχορηγούμενα προγράμματα της Δ/νσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Απασχόληση Κοινωνικές υποθέσεις και Κοινωνική ένταξη, στ) το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, κλπ.

---

⁴⁰ «Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας», 7/2015 (η με αριθμ. 227/2015 Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου Αττικής).

3.1.3.α. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ : ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ Έλλειψη προσωπικού & ανάγκες επιμόρφωσης. Έλλειψη υλικοτεχνικών μέσων και μηχανογράφησης των αρχείων Δυσχέρειες μετακίνησης με εντονότερα φαινόμενα στις ΠΕ Νήσων, Ανατολικής και Δυτικής Αττικής	Αξιοποίηση νέων ατόμων που προσλαμβάνονται στα πλαίσια προγραμμάτων για την καταπολέμηση της ανεργίας των νέων.	Η επαρκής στελέχωση με κατάλληλες ειδικότητες, η επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού και τα υλικοτεχνικά μέσα.
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ-ΕΛΕΓΚΤΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ Απουσία κεντρικού σχεδιασμού-προγραμματισμού του έργου των Τμημάτων/ΠΕ Ανομοιογένεια διαδικασιών, δικαιολογητικών, προϋποθέσεων, κατακερματισμός αρμοδιοτήτων και έλλειψη τυποποιημένων/ κοινών διαδικασιών ανάμεσα στις ΠΕ Απουσία καταγεγραμμένων και επικαιροποιημένων στοιχείων των ελεγχόμενων φορέων Πολυνομία-ασάφεια νομικού πλαισίου & απουσία νομικής υποστήριξης των υπαλλήλων Διεκπεραίωση ελέγχων ιδιωτικών κλινικών, Μονάδων Χρόνιας Αιμοκάθαρσης & Μονάδων Ημερήσιας Νοσηλείας, από μια μόνο επιτροπή.	Αξιοποίηση του Ε.Π. «Μεταρρύθμιση του Δημόσιου Τομέα» και άλλων ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την ενίσχυση των ΤΠΕ.	Αποσαφήνιση, κωδικοποίηση, τροποποίηση νομικού πλαισίου για την άρση αλληλοεπικαλύψεων, ασαφειών, κενών ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τους ελέγχους και τις αδειοδοτήσεις Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων ΤΠΕ για τη διασύνδεση και με άλλους φορείς (ΑΡΙΑΔΝΗ, Εθνικό Μητρώο Δικαιούχων Κοινωνικών και Προνοιακών Επιδομάτων του Υπ. Υγείας, Σύστημα καταγραφής των καρκινοπαθών του ΚΕΛΠΝΟ κ.λ.π.) και τη συνολική αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας
ΕΠ΄ΑΜΟΙΒΗ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΟΙΚΟΙ ΑΝΟΧΗΣ Νομοθετικά κενά και ανεξέλεγκτη λειτουργία μεγάλου αριθμού οίκων ανοχής. Αυξανόμενος αριθμός εκδιδόμενων προσώπων (ιδίως μεταναστών), με επιπτώσεις στη δημόσια υγεία και φαινόμενα TRAFFICKING. Η λειτουργία αντιαφροδισιακού ιατρείου της Περιφέρειας	Δυνατότητα τροποποίησης νομοθετικού πλαισίου (υπάρχει σχετική εισήγηση Περιφέρειας) Δυνατότητες συνεργασίας με ΑΕΙ/ΤΕΙ, ΚΕΛΠΝΟ, Ελληνική αστυνομία (Anti-Trafficking) κλπ, για την εφαρμογή κοινών προγραμμάτων Λειτουργία δημόσιου αντιαφροδισιακού ιατρείου	

περιορίζεται στην καταγραφή αποτελεσμάτων εργαστηριακών εξετάσεων και δεν κάνει κλινικές εξετάσεις		
<u>ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟ ΕΠΙΔΟΜΑ</u> <u>ΝΕΦΡΟΠΑΘΩΝ ΚΑΙ</u> <u>ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΜΕΝΩΝ</u> Αδυναμία άμεσης ενημέρωσης μέσω πληροφοριακού συστήματος, στοιχείων νεφροπαθών και μεταμοσχευμένων (θάνατος, παύση μόνιμης διαμονής στην Ελλάδα, κ.λ.π.) και μη αποτελεσματική διαδικασία περιοδικού ελέγχου και ενημέρωσης των δικαιούχων Παρωχημένο νομοθετικό πλαίσιο που αφορά το διατροφικό επίδομα.	Αξιοποίηση πληροφοριακού συστήματος της Περιφέρειας: OPSNA Χρήση της ιστοσελίδας της Περιφέρειας για την άμεση ενημέρωση δικαιούχων Αξιοποίηση των παρακάτω πληροφοριακών συστημάτων: α) «ΑΡΙΑΔΝΗ» στο οποίο καταγράφονται άμεσα οι θάνατοι ανά την επικράτεια β) «Εθνικό Μητρώο Δικαιούχων Κοινωνικών και Προνοιακών Επιδομάτων» του Υπ. Υγείας στο οποίο καταγράφονται και οι νεφροπαθείς και οι μεταμοσχευμένοι που λαμβάνουν διατροφικό επίδομα και επικαιροποιείται συνεχώς. γ) Σύστημα καταγραφής των καρκινοπαθών, του ΚΕΛΠΝΟ	Δόμηση συνεργατικών δικτύων με εμπλεκόμενους φορείς/υπηρεσίες (εσωτερικά αλλά και εξωτερικούς), για την βελτίωση του συντονισμού και την αύξηση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας
<u>ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ</u> Έλλειψη ηλεκτρονικού μητρώου ειδικευόμενων γιατρών για όλη τη χώρα.	Χρήση του συστήματος μηχανογράφησης της Περιφέρειας Αττικής από τις υπόλοιπες Περιφέρειες Η συνεργασία με την αρμόδια υπηρεσία του Υπουργείου Υγείας	
<u>ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ</u> Αυξανόμενη ζήτηση των υπηρεσιών ταξιδιωτικής ιατρικής Μεγάλη έλλειψη εμβολίων Έλλειψη μηχανοργάνωσης των υπηρεσιών του ιατρείου. Έλλειψη προβολής των υπηρεσιών ταξιδιωτικής Ιατρικής της Περιφέρειας Αττικής	Δυνατότητα συνεργασίας της Περιφέρειας με τους εμπλεκόμενους φορείς για την έγκαιρη προμήθεια των αναγκών εμβολίων. Δημιουργία ηλεκτρονικού αρχείου και βάσης δεδομένων των ταξιδιωτών που απευθύνονται στα ιατρεία της ταξιδιωτικής ιατρικής	
<u>ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ</u> Η αύξηση του ποσοστού των απόρων, των αστέγων και των εισερχόμενων μεταναστών/προσφύγων δημιουργεί μεγάλες ανάγκες	Έμπειρο προσωπικό της Περιφέρειας για το σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων προαγωγής υγείας Εφαρμογή προγραμμάτων εμβολιασμών και οδοντιατρικών	Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων προαγωγής της υγείας Του γενικού πληθυσμού και στοχευμένα προγράμματα για τις ευπαθείς ομάδες.

<p>παροχής υπηρεσιών υγείας. Η αύξηση του ποσοστού των χρηστών και των φορέων aids ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και του trafficking. Η έλλειψη υλικών πόρων (π.χ. εμβόλια κλπ) προκειμένου να παρέχονται τα προγράμματα χωρίς δυσχέρειες Μεγάλος φόρτος εργασιών των εξειδικευμένων υπαλλήλων των τμημάτων Υγείας για τη διοικητική διεκπεραίωση θεμάτων εις βάρος της ενασχόλησης τους με το επιστημονικό τους έργο.</p>	<p>ελέγχων σε σχολεία της Αττικής. Λειτουργία Απολυμαντηρίου (Περιφέρειας) και Σχολή Απολυμαντών (Υπ. Υγείας), στην Αττική. Δυνατότητα συνεργασίας της Περιφέρειας με φορείς (Δήμοι, Ιατρικοί Σύλλογοι, ΜΚΟ, Αρχιεπισκοπή κλπ) που εκπονούν προγράμματα προαγωγής υγείας, στην Αττική Αξιοποίηση προγραμμάτων καταπολέμησης της ανεργίας, για την υλοποίηση δράσεων προαγωγής υγείας της Περιφέρειας. Συμμετοχή της Περιφέρειας στα προγράμματα της νέας προγραμματικής περιόδου (πχ Τομεακά, ΠΕΠ, κλπ) με στόχο την προαγωγή της υγείας του πληθυσμού και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων.</p>	
<p>Ανομοιογένεια στις υποδομές παροχής υπηρεσιών υγείας ανάμεσα στις Περιφερειακές Ενότητες της Αττικής</p>	<p>Δυνατότητα αξιοποίησης νέων τεχνολογιών για παροχή υπηρεσιών υγείας π.χ. ηλεκτρονικές υπηρεσίες υγείας)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ο τεκμηριωμένος προγραμματισμός κατασκευής υποδομών πρωτοβάθμιας υγείας/Περιφερειακή Ενότητα, με κριτήριο την διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των πολιτών της Αττικής. Σε συνεργασία με την Πολιτική του αρμόδιου Υπουργείου Υγείας. • Αξιοποίηση νέου θεσμικού πλαισίου για την κάλυψη αναγκών Νοσοκομείων σε εξοπλισμό και λειτουργία

Ανάλυση κρίσιμων ζητημάτων υγείας

1. Η στελέχωση, οι ειδικότητες/επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού και τα υλικοτεχνικά μέσα

Κρίσιμη σημασία για την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών έχει η σύζευξη του γνωστικού αντικειμένου των υπαλλήλων με την ανάθεση σε αυτούς υπηρεσιακών καθηκόντων

2. Αποσαφήνιση, κωδικοποίηση, τροποποίηση νομικού πλαισίου

Οι υπηρεσίες της υγείας αντιμετωπίζουν προβλήματα σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας τους εξαιτίας των αλληλοεπικαλύψεων, των ασαφειών, των κενών, των συχνών τροποποιήσεων κλπ, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους και να αυξάνεται ο χρόνος εξυπηρέτησης των πολιτών.

Αναγκαίο όρο (μεταξύ άλλων) για την επίτευξη των στόχων της νέας περιόδου αποτελεί η κωδικοποίηση της νομοθεσίας, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τους ελέγχους και τις αδειοδοτήσεις και η αποσαφήνιση αρμοδιοτήτων και προϋποθέσεων ορθής εκτέλεσής τους. Υπογραμμίζεται επίσης η ανάγκη τροποποίησης του θεσμικού πλαισίου ιδιαίτερα για τον «κανονισμό» θεμάτων και δομών που έχουν προκύψει τα τελευταία χρόνια λόγω των κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών στην Αττική.

3. Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων ΤΠΕ (βάσεις δεδομένων, ηλεκτρονική διασύνδεση κλπ) για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας

Οι Υπηρεσίες υγείας και ιδιαίτερα αυτές που έχουν κατεξοχήν ελεγκτικό ρόλο αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα εκτέλεσης των αρμοδιοτήτων τους λόγω είτε της παντελούς έλλειψης μηχανογράφησης (ελεγχόμενων φορέων υγείας, ωφελούμενων, κ.λ.π.), είτε της ανάγκης διασύνδεσης των ήδη υπαρχόντων πληροφοριακών εφαρμογών που χρησιμοποιούν (OPSNA, σύστημα μηχανογράφησης ειδικοτήτων γιατρών) με άλλες υφιστάμενες (ΑΡΙΑΔΝΗ, Εθνικό Μητρώο Δικαιούχων Κοινωνικών και Προνοιακών Επιδομάτων του Υπ. Υγείας, Σύστημα καταγραφής των καρκινοπαθών του ΚΕΛΠΝΟ κ.α.). Αποτέλεσμα αυτών των ελλείψεων είναι να καταναλώνονται ανθρώπινοι και οικονομικοί πόροι, χωρίς το κόστος αυτό να ανταποκρίνεται στις παρεχόμενες υπηρεσίες και να δημιουργούνται μεγάλες καθυστερήσεις εξυπηρέτησης των πολιτών και μη ολοκληρωμένη άσκηση των αρμοδιοτήτων.

4. Δόμηση συνεργατικών δικτύων με εμπλεκόμενους φορείς, για την αύξηση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών υγείας

Για την προαγωγή της υγείας στην Αττική, είναι κρίσιμο ζήτημα η δικτύωση των Υπηρεσιών Υγείας σε τρία επίπεδα:

- 1- Συνεργασία και συντονισμό των Τμημάτων-Δ/νσεων Υγείας σε επίπεδο Γενικής Δ/νσης
- 2- Συνεργασία των Δ/νσεων Υγείας με άλλες Δ/νσεις της Περιφέρειας
- 3- Συνεργασία με φορείς (του ιδιωτικού-δημόσιου κοινωνικού τομέα) που παρέχουν υπηρεσίες υγείας αλλά και με φορείς που εκπροσωπούν ευπαθείς ομάδες και δραστηριοποιούνται στην Αττική.

5. Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων προαγωγής της υγείας του πληθυσμού και ειδικότερα των ευπαθών ομάδων

Η κύρια αρμοδιότητα των Δ/νσεων αυτή της υγείας, ασκείται «σχετικά περιορισμένα» από τις Υπηρεσίες. Στις σημερινές συνθήκες (οικονομική κρίση, ένδεια, κοινωνικός αποκλεισμός, ανεργία,

μετανάστευση κλπ) έχει γίνει επιτακτική η ανάγκη για την εξασφάλιση δημόσιων υπηρεσιών υγείας. Ιδιαίτερη μέριμνα πρέπει να ληφθεί για την προάσπιση της υγείας των ατόμων/ομάδων που αντιμετωπίζουν εντονότερα προβλήματα όπως είναι οι μετανάστες/πρόσφυγες, οι Ρομά, τα παιδιά, τα άτομα με αναπηρία, οι ψυχικά ασθενείς κλπ.

Ειδικά σχέδια απαιτούνται για την καλύτερη λειτουργία των υπηρεσιών που εμπλέκονται σε θέματα ελέγχου και προαγωγής υγείας ειδικών τμημάτων του πληθυσμού όπως είναι οι εκδιδόμενες γυναίκες, οι ταξιδιώτες από και προς την Ελλάδα, ο σχολικός πληθυσμός.

6. Ο τεκμηριωμένος προγραμματισμός κατασκευής υποδομών υγείας/ Περιφερειακή Ενότητα

Με δεδομένα αφενός τις αυξημένες ανάγκες για την παροχή δημόσιων υπηρεσιών υγείας και την εκτίμηση ότι αυτές μεγεθύνονται συνεχώς και αφετέρου τη στενότητα των διαθέσιμων πόρων, καθίσταται αναγκαίος ο προγραμματισμός της κατασκευής υποδομών με βάση καταγεγραμμένες ανάγκες/υπάρχουσες υποδομές ανά Π.Ε. και γενικότερες πολιτικές κατευθύνσεις όπως το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας, η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ενσωμάτωση κλπ.

Μόνο με βάση συγκεκριμένα στοιχεία για την τρέχουσα κατάσταση των υποδομών υγείας και τη διάγνωση των αναγκών σε χωρικό επίπεδο μπορεί να επιτευχθεί η σταθμισμένη και κοινωνικά δίκαιη ανάπτυξη των υποδομών υγείας σε όλη την εδαφική επικράτεια της Αττικής. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να διερευνηθεί και η δυνατότητα αλλαγής χρήσης δημόσιων κτηρίων καθώς και η δυνατότητα αξιοποίησης κινητών μονάδων υγείας.

3.1.3.β. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ : ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<p>ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ Έλλειψη προσωπικού & Ανάγκες επιμόρφωσης. Διαβίβαση υπηρεσιακών εγγράφων σε διαφορετικές υπηρεσίες/κτίρια Περιφέρειας Έλλειψη υλικοτεχνικών μέσων & δυσχέρειες μετακίνησης.</p> <p>ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ-ΕΠΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ Απουσία κεντρικού σχεδιασμού-προγραμματισμού του έργου των Τμημάτων στις χωρικές ενότητες Ανομοιογένεια διαδικασιών, δικαιολογητικών κλπ ανάμεσα στις Υπηρεσίες των χωρικών ενότητων. Οι διοικητικές-ελεγκτικές αρμοδιότητες (συμπεριλαμβανομένων αυτών με οικονομικό περιεχόμενο) διεκπεραιώνονται από κοινωνικούς λειτουργούς παράλληλα με το κοινωνικό τους έργο και παρά το ότι δεν έχουν οικονομικές-λογιστικές γνώσεις. Απουσία ηλεκτρονικού αρχείου εποπτευόμενων φορέων Εμπλοκή πολλών φορέων στη διεκπεραίωση εργασιών (πχ επιχορηγήσεις-πιστοποιήσεις) Έλλειψη δομών σε τοπικό επίπεδο & έλλειμμα συντονισμού Περιφέρειας –υπαρχόντων δομών. Πολυνομία-ασάφεια νομικού πλαισίου & απουσία νομικής υποστήριξης των υπαλλήλων. Απουσία νομοθετικού πλαισίου για αδειοδότηση & εποπτεία νέων δομών που αναπτύχθηκαν τα τελευταία χρόνια π.χ. συσσίτια, ξενώνες Μεγάλος όγκος αρχείου για τα</p>	<p>Ανακατανομή υπαλλήλων-αξιοποίηση συγκεκριμένων ειδικοτήτων.</p> <p>Αξιοποίηση του ΙΝΕΠ για εξειδικευμένα σεμινάρια.</p> <p>Θέσπιση ψηφιακής υπογραφής και δημιουργία ηλεκτρονικού δικτύου ανάμεσα στις υπηρεσίες.</p> <p>Αναγνώριση από τις Υπηρεσίες της αναγκαιότητας για γενικό προγραμματισμό και μεγαλύτερο συντονισμό έργου ανάμεσα στις χωρικές ενότητες. Δυνατότητα απλοποίησης διαδικασιών. Δυνατότητα καθορισμού κοινών διαδικασιών-ενεργειών, παραγωγής κοινών εγγράφων κλπ, για τα τμήματα Κοινωνικής Αλληλεγγύης όλων των χωρικών ενότητων. Δυνατότητα αποσαφήνισης, κωδικοποίησης και απλούστευσης νομοθεσίας. Δυνατότητα Κωδικοποίησης-επικαιροποίησης νομοθετικού πλαισίου Συνεργασία με νομική υπηρεσία Περιφέρειας</p> <p>Αξιοποίηση τεχνολογιών - πληροφορικής Αξιοποίηση της διαδικασίας: «ψηφιοποίηση αρχείων» της Περιφέρειας Λειτουργία δομών σε τοπικό επίπεδο που παρέχουν υπηρεσίες μέριμνας (δημοτικές, ιδιωτικές, κλπ) Ευνοϊκές συνθήκες για διεύρυνση συνεργασιών και στο</p>	<p>Η στελέχωση, οι ειδικότητες/επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και τα υλικοτεχνικά μέσα.</p> <p>Ο εντοπισμός ασαφών-προβληματικών σημείων στο νομικό πλαίσιο & προτάσεις για τη βελτίωσή του.</p> <p>Η ενοποίηση, απλούστευση & βελτιστοποίηση διαδικασιών, δικαιολογητικών κ.ο.κ. που χρησιμοποιούνται από τις Π.Ε. για τη διεκπεραίωση των διοικητικών-ελεγκτικών αρμοδιοτήτων τους, ώστε να λειτουργήσουν ως ενιαίο πολιτικό-νομικό-ελεγκτικό «πρόσωπο» στο σύνολο της Περιφέρειας</p> <p>Ο κεντρικός σχεδιασμός του έργου των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αλληλεγγύης, με βάση συγκεκριμένους στόχους και προτεραιότητες συνολικά και ανά Περιφερειακή Ενότητα με παράλληλη ενίσχυση της υποδομής τους (ανθρώπινο δυναμικό –υποδομές) .</p> <p>Δομημένες συνεργασίες με</p>

<p>«προσφυγικά ακίνητα», δυσχερής πρόσβαση & έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού (πχ μηχανικοί-τοπογράφοι). Επίσης ασάφεια αρμοδιότητας εφαρμογής προγραμμάτων για ομάδες που χρήζουν ειδικής προστασίας. Δυσπροσβασιμότητα λόγω νησιωτικότητας για την Π.Ε. Νήσων.</p> <p>Συνθήκες οικονομικής στενότητας ίδρυσης και λειτουργίας εποπτευόμενων φορέων παροχής υπηρεσιών μέριμνας.</p> <p>Εκτιμώμενη αύξηση αναγκών της κοινωνίας για παροχή υπηρεσιών Μέριμνας.</p>	<p>εσωτερικό της Περιφέρειας (ανάμεσα σε Δ/νσεις-Τμήματα) αλλά και στο εξωτερικό περιβάλλον της Περιφέρειας (Δήμοι, μη κυβερνητικές, φορείς κ)</p> <p>Ευρεία παραδοχή πολιτείας & κοινωνίας για αύξηση κονδυλίων παροχής υπηρεσιών πρόνοιας.</p> <p>Πολιτικές και χρηματοδοτικά μέσα σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για την παροχή υπηρεσιών μέριμνας.</p>	<p>βάση τεκμηριωμένες ανάγκες και συγκεκριμένους στόχους, στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης λειτουργίας και βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών στους εξυπηρετούμενους.</p>
<p>ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΜΕΡΙΜΝΑΣ</p> <p><u>Υιοθεσία & Αναδοχή</u> Νομοθετικά κενά και ελλιπής νομική κάλυψη των υπαλλήλων. Περιορισμένος διαθέσιμος χρόνος των υπαλλήλων λόγω φόρτου εργασίας Απουσία ψυχομετρικών εργαλείων αξιολόγησης και έλλειψη συμβουλευτικής υποστήριξης των υπαλλήλων από εξειδικευμένους φορείς. Ανεπαρκής συνεργασία μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων</p> <p><u>Εφαρμογή προγραμμάτων στήριξης ευπαθών ομάδων</u> Θύλακες φτώχειας και υποβάθμισης σε όλες της Περιφερειακές Ενότητες (διαφορετικής έντασης και έκτασης/ΠΕ) Έλλειμμα κοινωνικής συνοχής στην εδαφική επικράτεια της Περιφέρειας Αττικής. Πληθυσμιακές Ομάδες που απειλούνται ή βιώνουν σε συνθήκες κοινωνικο-οικονομικού αποκλεισμού Εκτιμώμενη αύξηση φαινομένων αποκλεισμού λόγω ανθρωπιστικής</p>	<p>Λειτουργία φορέων με επάρκεια για παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης στους υπαλλήλους. Κατατεθειμένη ήδη πρόταση στη Δ/νση Οικονομικών/Π.Α. για την προμήθεια εργαλείων. Δυνατότητα προβολής και θέσπισης διευκολύνσεων που θα ενθάρρυναν το ενδιαφέρον των πολιτών για την αναδοχή. Δυνατότητα δημιουργίας τμήματος υιοθεσιών</p> <p>Η ισχύουσα αρμοδιότητα των Τμημάτων Μέριμνας για την εφαρμογή προγραμμάτων ένταξης.</p> <p>Εξειδικευμένο προσωπικό με ενδιαφέρον για μεγαλύτερη ενεργοποίηση των Δ/νσεων Μέριμνας, στην κατεύθυνση του σχεδιασμού και της υλοποίησης προγραμμάτων κοινωνικής στήριξης Συγκέντρωση στην Αττική φορέων (ιδιωτικών-δημόσιων, δημοτικών κλπ) που παρέχουν υπηρεσίες στήριξης σε χρήζοντες</p>	<p>Η αρτιότερη οργάνωση των υπηρεσιών για την υιοθεσία και την αναδοχή</p> <p>Ο καθορισμός του ρόλου της Περιφέρειας στην παροχή υπηρεσιών στήριξης ευπαθών ομάδων, το είδος και ο βαθμός συμμετοχής της, οι δράσεις, οι οικονομικοί πόροι που μπορεί να διαθέσει, οι διαδικασίες και οι υπηρεσίες που θα εμπλακούν</p>

<p>κρίσης. Απουσία τεκμηριωμένων στοιχείων για το προφίλ & τις ανάγκες στήριξης του πληθυσμού της Αττικής. Απουσία τεκμηριωμένων στοιχείων για υποβαθμισμένες περιοχές Έλλειμμα στρατηγικού στόχου & πολιτικών της Περιφέρειας για δράσεις υποστήριξης ευπαθών πληθυσμιακών ομάδων Αποσπασματικές δράσεις των Τμημάτων των Π.Ε. Αδρανής ο επιτελικός ρόλος της Περιφέρειας σε θέματα καταπολέμησης του αποκλεισμού και προώθησης της κοινωνικής συνοχής. Αδυναμία του εξειδικευμένου προσωπικού να ανταπεξέλθει στα επιστημονικά του καθήκοντα εξαιτίας του μεγέθους των διοικητικών/ελεγκτικών αρμοδιοτήτων των τμημάτων. Απουσία μηχανισμού διαρκούς επικαιροποίησης δικτύου ενημέρωσης του πολίτη για δομές κοινωνικής φροντίδας στην Αττική. Ανεπαρκείς συνεργασίες με Δ/νσεις της Περιφέρειας, για το σχεδιασμό ολοκληρωμένων παρεμβάσεων ένταξης Ελλιπής διασύνδεση των κοινωνικών υπηρεσιών και δομών σε επίπεδο Περιφέρειας για θέματα κοινωνικής πρόνοιας. Έλλειψη μηχανισμών παρακολούθησης/αξιολόγησης αποτελεσμάτων των κοινωνικών παρεμβάσεων σε επίπεδο Περιφέρειας. Ενδοπεριφερειακές ανισότητες στις υποδομές υγείας και μέριμνας.</p>	<p>βοήθειας Συγκέντρωση Εκπαιδευτικών-ερευνητικών ιδρυμάτων, στην Αττική, με γνώσεις και εμπειρία στις κοινωνικές έρευνες Ευνοϊκές συνθήκες για διεύρυνση συνεργασιών και στο εσωτερικό της Περιφέρειας (ανάμεσα σε Δ/νσεις-Τμήματα) αλλά και στο εξωτερικό περιβάλλον της Περιφέρειας (Δήμοι, μη κυβερνητικές, φορείς κα) Δράσεις Δ/σης Μέριμνας, για τη «Διαδικτυακή Πύλη Κοινωνικής προστασίας» Η «Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας». Περιφέρειας Αττικής. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Αττικής (ΠΕΠ) 2014-2020 Ε.Π. «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διαβίου Μάθηση» Ευρωπαϊκές πολιτικές και χρηματοδοτικά μέσα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και την υποστήριξη της ένταξης Αξιοποίηση Διεθνών-ευρωπαϊκών-εθνικών-περιφερειακών-ιδιωτικών χρηματοδοτήσεων με στόχο την κοινωνική ένταξη και την αντιμετώπιση της φτώχειας.</p>	<p>Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προώθηση της κοινωνικο-οικονομικής & χωρικής συνοχής της Περιφέρειας και η ανάληψη από την Περιφέρεια ρόλου συντονιστικού τόσο κατά το σχεδιασμό όσο και κατά την εφαρμογή των παρεμβάσεων Ο τεκμηριωμένος προγραμματισμός της κατασκευής υποδομών υγείας και μέριμνας ανά περιφερειακή ενότητα με κριτήριο την διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των πολιτών της Αττικής.</p>
--	---	--

Ανάλυση κρίσιμων ζητημάτων Υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας.

1. Η στελέχωση, οι ειδικότητες / επιμόρφωση ανθρώπινου δυναμικού, καθώς και τα υλικοτεχνικά μέσα

Κρίσιμης σημασίας για την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών είναι η επάρκεια του προσωπικού καθώς και η σύζευξη γνωστικού αντικειμένου και υπηρεσιακών καθηκόντων.

2. Ο εντοπισμός ασαφών-προβληματικών σημείων στο νομικό πλαίσιο & προτάσεις για τη βελτίωσή του

Η οργανωμένη και συνεχής παρακολούθηση, από τις ίδιες τις υπηρεσίες, των νόμων και της εφαρμογής τους, ο εντοπισμός των προβληματικών διατάξεων και οι συγκεκριμένες εισηγήσεις (στα εκάστοτε αρμόδια όργανα) για την επίλυση των προβλημάτων, θα μπορούσε να συμβάλει στη διαρκή βελτίωση του νομικού πλαισίου και στην μετατροπή του από προβληματικό, σε υποστηρικτικό παράγοντα για την εύρυθμη λειτουργία των Υπηρεσιών Μέριμνας.

3. Η ενοποίηση, απλούστευση & βελτιστοποίηση διαδικασιών, δικαιολογητικών κλπ. που χρησιμοποιούνται από τις Π.Ε. για τη διεκπεραίωση των διοικητικών-ελεγκτικών αρμοδιοτήτων τους

Ως προς τις αρκούμενες διοικητικές/ελεγκτικές αρμοδιότητες δεν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των Τμημάτων των Περιφερειακών Ενοτήτων (ανάπτυξη κοινών εργαλείων, μεθοδολογία, προτεραιότητες κλπ). Αυτό προκαλεί διαφοροποιήσεις στην εκτέλεση του ελεγκτικού έργου και δημιουργεί ανισότητες ανάμεσα στους εξυπηρετούμενους/ ανά χωρική ενότητα. Η αναζήτηση των βέλτιστων, από τις εφαρμοζόμενες διαδικασίες κατά θέμα και η καθολική εφαρμογή τους, θα επιτρέψει στην Περιφέρεια να ελαχιστοποιήσει τις διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις Υπηρεσίες της και να λειτουργήσει ως ενιαίο πολιτικό-νομικό- ελεγκτικό «πρόσωπο» στο σύνολο της εδαφικής της επικράτειας.

4. Ο κεντρικός σχεδιασμός του έργου των Υπηρεσιών Κοινωνικής Αλληλεγγύης/Π.Ε. με βάση τις πραγματικές δυνατότητές τους και με τη θέσπιση συγκεκριμένων στόχων και προτεραιοτήτων: συνολικά και ανά Περιφερειακή Ενότητα

Λαμβάνοντας υπόψη : α) τη διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση υπηρεσιών μέριμνας, β) τον περιορισμό των πόρων (προσωπικό, κονδύλια κλπ) γ) την απουσία γενικής διεύθυνσης και δ) την επαναλαμβανόμενη εκτίμηση των υπηρεσιών για την αναγκαιότητα επιτελικού σχεδιασμού του έργου τους, επανατίθεται ο κεντρικός σχεδιασμός, ως παράγοντας κρίσιμης σημασίας για την εύρυθμη λειτουργία των Τμημάτων.

5. Η αρτιότερη παροχή υπηρεσιών για την υιοθεσία και την αναδοχή

Η υιοθεσία και η αναδοχή είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος τομέας αρμοδιότητας της Περιφέρειας, αφού επηρεάζει τη ζωή των θετών/αναδόχων οικογενειών αλλά κυρίως και πρωτίστως των παιδιών. Η ενδελεχής διερεύνηση κρίσιμων ζητημάτων που έχουν εντοπιστεί από τις υπηρεσίες θα πρέπει να αποτελεί μια από τις προτεραιότητες του επιχειρησιακού, ώστε να εξασφαλισθούν στο μέγιστο δυνατό βαθμό ευνοϊκές προϋποθέσεις για παροχή ασφαλών υπηρεσιών στους γονείς και στα παιδιά.

6. Ο καθορισμός του ρόλου της Περιφέρειας στην παροχή υπηρεσιών στήριξης ευπαθών ομάδων, στην Αττική

Η εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων στήριξης ειδικών ομάδων πληθυσμών που πλήττονται ιδιαίτερα, είναι μια σχετικά ανενεργή αρμοδιότητα των Υπηρεσιών Μέριμνας, λόγω: α) του αυξημένου φόρτου εργασίας που προκαλούν οι διοικητικές-επαναλαμβανόμενες αρμοδιότητες (αδειοδοτήσεις, πιστοποιήσεις, επιχορηγήσεις, έλεγχοι κλπ) β) της απουσίας μηχανισμών εντοπισμού αναγκών ανά Περιφερειακή Ενότητα, γ) το έλλειμμα κεντρικού σχεδιασμού για τέτοιου είδους παρεμβάσεις δ) την περιστασιακή επικοινωνία με τα άτομα/συλλόγους που έχουν ιδιαίτερες ανάγκες στην περιοχή τους.

Το κρίσιμο ζήτημα για την ενεργοποίηση των υπηρεσιών, στην κατεύθυνση αυτή είναι ο καθορισμός του ρόλου της Περιφέρειας στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής και συνακόλουθα της εμπλοκής των υπηρεσιών της και σε δεύτερο βαθμό η κατάρτιση οργανωμένου και ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης κοινωνικών παρεμβάσεων.

7. Δομημένες συνεργασίες με βάση τεκμηριωμένες ανάγκες και συγκεκριμένους στόχους, στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότερης λειτουργίας και βελτίωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών στους εξυπηρετούμενους

Η έλλειψη συνεργασιών των Υπηρεσιών Μέριμνας αφορά όλα τα επίπεδα:

α) με τις υπηρεσίες άλλων χωρικών ενότητων, β) με άλλες Δ/νσεις της Περιφέρειας, γ) με φορείς «έξω» από την Περιφέρεια.

β) με άλλες Δ/νσεις της Περιφέρειας, που μπορούν να συμπληρώσουν και να διευκολύνουν το έργο τους, ιδιαίτερα για τις Δράσεις στήριξης ευπαθών ομάδων. Ενδεικτικά αναφέρονται: η Δ/νση Παιδείας για θέματα παροχής υπηρεσιών κατάρτισης των ευπαθών ομάδων, η Δ/νση Αν. Προγραμματισμού για τον κοινό σχεδιασμό και την υλοποίηση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής.

γ) με φορέων που υλοποιούν κοινωνικά προγράμματα και παροχές με αποτέλεσμα: την παροχή της ίδιας υπηρεσίας από πολλούς φορείς και αντίθετα ανυπαρξία φορέων για παροχή άλλων υπηρεσιών, την ανεπαρκή πληροφόρηση των υπηρεσιών της Περιφέρειας για όλες τις παρεχόμενες κοινωνικές υπηρεσίες στην Αττική, την δυσχέρεια των εν δυνάμει ωφελομένων να χρησιμοποιήσουν όλες τις παρεχόμενες υπηρεσίες, τη μη ορθολογική αξιοποίηση των περιορισμένων πόρων κλπ.

Η αναγκαιότητα συνεργασιών και δικτυώσεων υποστηρίζεται και από το ΠΕΠ Αττικής: «Οι παρεμβάσεις της περιφερειακής στρατηγικής συνδέονται με την ενδυνάμωση & αξιοποίηση των «εταίρικών σχέσεων» για την προώθηση παρεμβάσεων ενεργητικής ένταξης «συλλογικού χαρακτήρα» και εν γένει υποστήριξης των παραπάνω Ομάδων-στόχου»⁴¹.

Το θέμα της δικτύωσης των «πάροχων κοινωνικών υπηρεσιών», παρά το ότι είναι καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των υπηρεσιών τους, δεν έχει υποστηριχθεί αρκετά ούτε και από τους ίδιους τους φορείς. Η μητροπολιτική Περιφέρεια της Αττικής, με ευρεία πολυτομεακή και χωρική αρμοδιότητα θα μπορούσε να αναλάβει καταλυτικό ρόλο στην ενεργοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων για την αναζήτηση και θεσμοθέτηση δικτύων συνεργασίας και συντονισμού των δράσεων/υπηρεσιών ενάντια στη φτώχεια και τον αποκλεισμό.

⁴¹ ΠΕΠ Αττικής σελ. 23.

8. Η ολοκληρωμένη προσέγγιση για την προώθηση της κοινωνικο-οικονομικής και χωρικής συνοχής της Περιφέρειας

Οι αιτίες για την εμφάνιση προβλημάτων αποκλεισμού (ατόμων και περιοχών) είναι σύνθετες, συχνά αλληλοεπηρεαζόμενες και εξαρτώμενες από πλήθος παραγόντων. Συνεπώς για την αντιμετώπιση και των αιτιών αλλά και των αποτελεσμάτων απαιτούνται πολυτομεακές δράσεις, διεπιστημονική προσέγγιση, συνεργασία ιδιωτικού-δημόσιου-κοινωνικού τομέα, αξιοποίηση κονδυλίων εθνικών και ευρωπαϊκών. Σε αυτή τη βάση οι παρεμβάσεις πρέπει να καλύπτουν πολλούς τομείς π.χ. συμβουλευτική, ψυχολογική υποστήριξη, κατάρτιση, κίνητρα προσλήψεων, κατασκευή υποδομών, μεταφορά τεχνογνωσίας κλπ. Τα ανεπαρκή αποτελέσματα που προέκυψαν από την αξιολόγηση της εφαρμογής προηγούμενων προγραμμάτων βασισμένων στη λογική μεμονωμένων δράσεων, έχουν συμβάλει στην αλλαγή πλέον αυτής της αντιμετώπισης στην κατεύθυνση της προώθησης ολοκληρωμένων σχεδίων σε επίπεδο ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό. Στο πλαίσιο αυτό, η διάσταση της ολοκληρωμένης προσέγγισης αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για το υπό διαμόρφωση επιχειρησιακό σχέδιο της Περιφέρειας και ιδιαίτερα για τα σχέδια που θα στοχεύουν στην κοινωνική και χωρική συνοχή της Περιφέρειας Αττικής.

9. Ο τεκμηριωμένος προγραμματισμός της κατασκευής κοινωνικών υποδομών /Περιφερειακή Ενότητα

Η ανομοιογένεια στη διαθεσιμότητα κοινωνικών υποδομών ανάμεσα στις Περιφερειακές Ενότητες, οι συνεχώς αυξανόμενες κοινωνικές ανάγκες και η στενότητα των πόρων επιβάλλουν τον τεκμηριωμένο προγραμματισμό της κατασκευής νέων δομών ή/και της ανακατασκευής-συμπλήρωσης των υφιστάμενων. Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνονται:

- Καταγραφή των υφιστάμενων κοινωνικών υποδομών ανά Περιφερειακή Ενότητα
- Διερεύνηση των αναγκών των κοινωνικών ομάδων και ιδιαίτερα των ευπαθών
- Θέσπιση συγκεκριμένων κριτηρίων και προτεραιοτήτων, για την επιλογή των περιφερειακών παρεμβάσεων. Σε συνάφεια με γενικότερες πολιτικές κατευθύνσεις όπως το Ρυθμιστικό Σχέδιο της Αθήνας, η Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ενσωμάτωση κλπ
- Στοχοθετημένη επιλογή των «νέων υποδομών» ή/και των «υπαρχόντων» που θα χρηματοδοτηθούν ανά Περιφερειακή Ενότητα και ανά κοινωνική ομάδα

10. Πολιτική ισότητας των Φύλων

Οι σύγχρονες κοινωνικές πολιτικές για το φύλο αφορούν όχι μόνο τις γυναίκες όλων των ηλικιών, εθνοτήτων, και ταξικών θέσεων, αλλά και άλλες μειονοτικές ομάδες καθώς και φυσικά το σύνολο της κοινωνίας. Ωστόσο, οι κοινωνικές πολιτικές με έμφυλες διαστάσεις δεν μπορεί παρά να έχουν αφετηριακό σημείο τις γυναίκες. Για την ισότητα των φύλων και για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια χρειάζεται μια πολυσχιδής και δυναμική κοινωνική πολιτική του φύλου, ώστε να ισχυροποιηθούν τα θεσμικά δίκτυα κοινωνικής προστασίας, ασφάλειας, εργασίας και παραγωγικότητας, να κατοχυρωθούν νομικά τα ανθρώπινα δικαιώματα με βάση τις έμφυλες ταυτότητες και να διαπαιδαγωγηθεί η κοινωνία στις σύγχρονες μορφές συμβίωσης, συντροφικότητας και αλληλεγγύης. Η Περιφέρεια Αττικής αναπτύσσει προγράμματα κοινωνικής πολιτικής για την ισότητα των φύλων σε συνεργασία και με άλλους φορείς και στόχο την στήριξη και αναβάθμιση των ήδη υπάρχουσών δομών και την ανάπτυξη της έρευνας, της επιμόρφωσης, των πολιτικών για την εργασία των κακοποιημένων γυναικών καθώς και πολιτικών για την υγεία και ψυχική υγεία των γυναικών.

3.2. ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ

3.2.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ο τομέας των Υγειονομικών Ελέγχων – Περιβαλλοντικής Υγιεινής καλύπτει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπου οι Υγειονομικές Υπηρεσίες σε συνεργασία με άλλες εμπλεκόμενες Υπηρεσίες έχουν αρμοδιότητα για την εφαρμογή και παρακολούθηση της νομοθεσίας, την έκδοση τοπικών υγειονομικών διατάξεων, τη λήψη μέτρων σε θέματα δημόσιας υγιεινής και την επιβολή κυρώσεων, την εξασφάλιση της υγιεινής του περιβάλλοντος.

Οι αρμοδιότητες της Περιβαλλοντικής Υγιεινής και των Υγειονομικών Ελέγχων ασκούνται στην Περιφέρεια Αττικής από οκτώ (8) υπηρεσιακές μονάδες, οι οποίες εντάσσονται στη Γενική Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας.

Το έργο των αρμόδιων για τον τομέα Υπηρεσιών είναι κατεξοχήν ελεγκτικό, οι αρμοδιότητες τους επικεντρώνονται σε ελέγχους για την τήρηση των υγειονομικών κανονισμών, αυτεπάγγελτα ή κατόπιν αιτήσεων ή καταγγελιών. Η αποτελεσματικότητα τους εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εσωτερική οργάνωση των υπηρεσιών και την εξασφάλιση αποτελεσματικών μεθόδων εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό ιδιαίτερα κρίσιμη είναι η συνεχής επιμόρφωση προσωπικού, η μηχανογράφηση, η βελτίωση συνεργασιών με άλλες υπηρεσίες της Περιφέρειας: νομική, οικονομική, επίλυση πρακτικών θεμάτων, ανάλογα με την περιφερειακή ενότητα.

Οι επόπτες υγείας στο μεγαλύτερο μέρος του εργάσιμου χρόνου τους απασχολούνται με την εφαρμογή του υγειονομικού κανονισμού, με γνωματεύσεις για την αδειοδότηση ή την αφαίρεση άδειας καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος, τον έλεγχο ανθυγιεινών εγκαταστάσεων καθώς και με ενέργειες για την επανόρθωση ύστερα από καταγγελίες πολιτών. Η Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου Λιμένος Πειραιώς ασχολείται επιπλέον, με θέματα υγειονομικών ελέγχων πλοίων. Οι υπάλληλοι των Δ/νσεων επίσης συμμετέχουν σε διάφορες επιτροπές όπως: επιτροπές ελέγχου κτιριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού των κτιρίων που μετέχουν στην Πολιτική Προστασία, επιτροπές διαχείρισης στερεών αποβλήτων κλπ.

▪ Αποδέκτες των υπηρεσιών

Αποδέκτες των υπηρεσιών είναι:

- Δημόσιες υπηρεσίες εκτός της Περιφέρειας Αττικής (Ο.Τ.Α. α' βαθμού, αστυνομικά τμήματα, δικαστικές αρχές, πυροσβεστική υπηρεσία)
- Υπηρεσίες της Περιφέρειας (Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Δ/νση Περιβάλλοντος, Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας, Δ/νση Ανάπτυξης)
- Επιχειρηματίες καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος
- Πολίτες - ιδιώτες με αιτήματα σχετικά με καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος ή με ανθυγιεινές εστίες στην ευρύτερη περιοχή τους.

▪ Υφιστάμενη κατάσταση ανά Περιφερειακή Ενότητα

Τα σημαντικότερα προβλήματα με επιπτώσεις στη δημόσια υγεία στην Αττική, συνίστανται στα εξής:

Π.Ε. Κεντρικού Τομέα: Υγειονομικός έλεγχος σε καταστήματα και επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος, νοσοκομεία, γηροκομεία κλπ, ανθυγιεινές εστίες (εγκαταλειμμένα κτίρια,

ελεύθεροι χώροι), εστίες που σχετίζονται με διαμονή μεταναστών/προσφύγων, δειγματοληψίες νερού ανθρώπινης κατανάλωσης, απολύμανση οστών και μεταφορά σορών, καταπολέμηση κουνουπιών και εστιών.

Π.Ε. Βορείου Τομέα: Ανθυγιεινές εστίες (διαμονή οικογενειών σε επισφαλή – επικίνδυνα σπίτια με αδυναμία κάλυψης στοιχειωδών αναγκών και τήρηση ατομικών κανόνων υγιεινής, ελεύθεροι χώροι και πλατείες, χώροι διατήρησης οικόσιτων – κατοικίδιων ζώων, εγκατάσταση Ρομά), διαρροές ακαθάρτων, ηχορύπανση από κέντρα διασκέδασης καταστήματα και επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος, έλεγχοι για την απαγόρευση του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, καθαρισμός των ρεμάτων - καταπολέμηση κουνουπιών και εστιών.

Π.Ε. Νοτίου Τομέα: Υγειονομικός έλεγχος σε καταστήματα και επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος, έλεγχοι για την απαγόρευση του καπνίσματος σε δημόσιους χώρους, ανθυγιεινές εστίες σε χώρους συλλογής αποκομιδής και μεταφόρτωσης απορριμμάτων-εξυγίανση περιβάλλοντος, καταπολέμηση κουνουπιών, έλεγχος ηχορύπανσης.

Π.Ε. Δυτικού Τομέα: Υγειονομικός έλεγχος σε επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος, στα εκπαιδευτικά και νοσηλευτικά ιδρύματα, υγειονομικός έλεγχος στα δίκτυα και τα συστήματα αποχέτευσης, στα μέσα συλλογής και αποκομιδής απορριμμάτων, έλεγχος εστιών ανάπτυξης κουνουπιών, εφαρμογή του αντικαπνιστικού νόμου και εφαρμογή των σχετικών κυρώσεων.

Π.Ε. Ανατολικής Αττικής: Θέματα ύδρευσης, αποχέτευσης, εγκατάστασης Ρομά, καθαρισμού ρεμάτων και χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Προβλήματα με θαλάσσια ρύπανση διότι υπάρχουν λιμάνια με έντονη δραστηριότητα όπου αντιμετωπίζεται γενικότερο πρόβλημα με την ρύπανση του θαλάσσιου περιβάλλοντος καθώς και των ακτών. Επίσης υπάρχουν διάσπαρτοι χώροι ανεξέλεγκτης εναπόθεσης απορριμμάτων (οικιακά, βιομηχανικά, αδρανή υλικά). Ανεξέλεγκτες σταυλικές και πτηνοτροφικές εγκαταστάσεις χωρίς άδεια και χωρίς τις κατάλληλες υποδομές. Προβλήματα με την επιτήρηση επιφανειακών και υπόγειων υδάτων με έντονη ρύπανση (φυτοφάρμακα, απόβλητα). Εγκαταλειμμένες εγκαταστάσεις λατομείων και μεταλλείων.

Π.Ε. Δυτικής Αττικής: Ανεξέλεγκτη απόρριψη αστικών και βιομηχανικών αποβλήτων, με υπογράμμιση ότι το πρόβλημα είναι μεγαλύτερο στην Π.Ε. Δυτικής Αττικής και στα προβλήματα που προκύπτουν από την εγκατάσταση νομάδων ή αθιγγάνων και προβλήματα που προκύπτουν από τη λειτουργία του ΧΥΤΑ Δήμου Φυλής, ο οποίος έχει κορεσθεί και δημιουργεί ανθυγιεινές καταστάσεις, μόλυνση του υδροφόρου ορίζοντα κλπ.

Π.Ε. Πειραιά: έλεγχος νερού ύδρευσης και θαλάσσιου ύδατος, έλεγχος σε ανθυγιεινές εστίες (διαμονή οικογενειών σε επισφαλή – επικίνδυνα σπίτια με αδυναμία κάλυψης στοιχειωδών αναγκών και τήρηση ατομικών κανόνων υγιεινής, εστίες με οικόσιτα ζώα ή αδέσποτα κατοικίδια), ηχορύπανση από κέντρα διασκέδασης, έλεγχος στις επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος, στα εκπαιδευτικά και νοσηλευτικά ιδρύματα, στις μονάδες φροντίδας ηλικιωμένων, στα καταστήματα τροφίμων και ποτών θαλασσοπλούντων πλοίων, υγειονομικός έλεγχος εστιών που σχετίζονται με διαμονή μεταναστών,

Π.Ε. Νήσων: πέραν των υγειονομικών ελέγχων σε επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος διενεργούνται υγειονομικοί έλεγχοι σε πλοία και στις υδατοδεξαμενές υδροφόρων πλοίων. Παράλληλα επισημαίνονται τα επιμέρους προβλήματα που συνδέονται με τις νησιωτικές περιοχές, όπως δυσκολίες στη διενέργεια υγειονομικών ελέγχων και δειγματοληψιών θαλασσινού και πόσιμου νερού, έλλειψη έργων υποδομής για την εξασφάλιση ποιότητας πόσιμου ύδατος και μη λειτουργία βιολογικών καθαρισμών.

3.2.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ

Η αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος και η βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αποτελούν στρατηγικούς στόχους και του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας (Ν. 4277/2014 – ΦΕΚ 156/01-08-2014, Τεύχος Α'), για τη χρονική περίοδο 2014 – 2021.

Οι προτεραιότητες αυτές υποστηρίζουν, συμπληρώνουν και αυξάνουν την αποτελεσματικότητα του έργου των Δ/σεων Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής, όπως εκτενέστερα έχει αναλυθεί σε προηγούμενα κεφάλαια.

Κεντρικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, όπως αυτές αποτυπώνονται στο Π.Ε.Π. ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020 αποτελούν μεταξύ άλλων η προστασία και η αειφορική διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, καθώς επίσης και η αντιμετώπιση της περιθωριοποίησης των πληθυσμιακών ομάδων και η διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Στο πλαίσιο του θεματικού στόχου 6 (Θ.Σ 6.): «Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων» / Άξονα Προτεραιότητας 6 (Α.Π. 6): «Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής στο αστικό περιβάλλον» αναφέρεται μεταξύ άλλων ότι βασική αναπτυξιακή ανάγκη της Περιφέρειας αποτελεί η υιοθέτηση πολιτικών, μέτρων και έργων που στόχο έχουν την αποτελεσματική και ορθολογική διαχείριση των αποβλήτων και την πρόληψη της υποβάθμισης ή την αποκατάσταση του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο του θεματικού στόχου 9 (Θ.Σ. 9): «Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και οποιωνδήποτε διακρίσεων» / Άξονας Προτεραιότητας 9 (Α.Π. 9): «Προώθηση της Κοινωνικής Ένταξης & Καταπολέμηση της Φτώχειας & Διακρίσεων – Διασφάλιση της Κοινωνικής Συνοχής» επιδιώκεται επίσης η στήριξη των νοικοκυριών χωρίς κανέναν εργαζόμενο, η φύλαξη προστατευόμενων ατόμων (ανήλικα παιδιά, ηλικιωμένοι, ΑΜΕΑ) καθώς και η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης, προκειμένου να στηριχθεί η πρόσβαση στην απασχόληση. Στο πλαίσιο αυτό, θα εξειδικευθεί το «Περιφερειακό Στρατηγικό Σχέδιο Κοινωνικής Ένταξης» της Αττικής (ΠΕ.Σ.Σ.Κ.Ε.), στο οποίο θα ενσωματωθεί και η αντίστοιχη Στρατηγική Κοινωνικής Ενσωμάτωσης των Ρομά.

3.2.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ: ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΕΛΕΓΧΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<p>Ασάφεια νομοθετικού πλαισίου ως προς τις αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων</p> <p>Ασάφεια νομοθετικού πλαισίου σχετικά με την επιβολή κυρώσεων στις επιχειρήσεις υγειονομικού ενδιαφέροντος</p> <p>Έλλειψη νομικής προστασίας των υπαλλήλων κατά τη νυχτερινή – υπερωριακή απασχόληση αλλά και σε περιπτώσεις εμπλοκής τους σε ένδικες υπηρεσιακές υποθέσεις</p> <p>Έλλειψη διαπίστευσης – πιστοποίησης ελεγκτών και υπηρεσίας</p>	<p>Απλοποίηση του νομοθετικού πλαισίου - διερεύνηση αποστολής διευκρινιστικών οδηγιών από αρμόδιους κεντρικούς φορείς</p> <p>Παροχή νομικής προστασίας και κάλυψης των υπαλλήλων</p> <p>Δυνατότητα πιστοποίησης των παρεχόμενων υπηρεσιών από αρμόδιο φορέα πιστοποίησης</p>	<p>Κωδικοποίηση θεσμικού πλαισίου και προτάσεις για τη συμπλήρωση και την απλοποίηση του</p>
<p>Έλλειμμα συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων ελεγκτικών αρχών της Περιφέρειας με Κεντρικές Αρμόδιες Αρχές Ελέγχου</p> <p>Ανεπαρκής συνεργασία με το Κεντρικό Εργαστήριο Δημόσιας Υγείας (Κ.Ε.Δ.Υ.), (λόγω έλλειψης προσωπικού και υποδομών του).</p>	<p>Εγκατάσταση λειτουργικού ηλεκτρονικού προγράμματος καταχώρησης όλων των ελέγχων και αυτοψιών, εκθέσεων, αποτελεσμάτων εργαστηρίων, ηχομετρήσεων και λοιπών ελέγχων από τους εμπλεκόμενους φορείς διενέργειας ελέγχων</p> <p>Δυνατότητα σύνδεσης με τις οικονομικές εφορίες (Δ.Ο.Υ.) των πληροφορικών συστημάτων της Περιφέρειας, ώστε να ενημερώνονται οι ελεγκτικές υπηρεσίες για τους σχετικούς ελέγχους</p>	<p>Ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ Περιφέρειας και συναρμόδιων φορέων σε θέματα περιβαλλοντικής υγιεινής.</p>
<p>Ελλείψεις υπηρεσιών σε υλικοτεχνικό εξοπλισμό (Η/Υ, εφαρμογές λογισμικού)</p>	<p>Αναβάθμιση των εγκατεστημένων λειτουργικών συστημάτων και εφαρμογών λογισμικού</p>	<p>Βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών</p>

<p>Ελλείψεις σε εξοπλισμό για τη διενέργεια επιτόπιων μετρήσεων και δειγματοληψιών (θερμόμετρα, ηχόμετρα, αναλώσιμα)</p> <p>Αδυναμία χρήσης υπηρεσιακών οχημάτων</p> <p>Ανομοιογένεια εγγράφων – δικαιολογητικών διεκπεραίωσης εργασιών και ανεπαρκές σύστημα ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης, ανάκτησης, διαχείρισης εγγράφων</p> <p>Ελλειμματική επιμόρφωση προσωπικού σχετικά με τη νέα νομοθεσία και εγκυκλίου</p> <p>Μικρός αριθμός διενέργειας έκτακτων Υγειονομικών Ελέγχων στις νησιωτικές περιοχές λόγω έλλειψης ελεγκτών και λόγω δυσπροβασιμότητας</p> <p>Κίνδυνοι μετάδοσης μολύνσεων κατά την αυτοψία ανθυγιεινών εστιών</p>	<p>Ενοποίηση τμημάτων Υγειονομικού και Περιβαλλοντικού Ελέγχου ΠΕ Πειραιώς και Νήσων</p> <p>Διενέργεια ελέγχων από μικτά κλιμάκια συναρμόδιων υπηρεσιών σε περιόδους αιχμής, ώστε να διενεργείται ολοκληρωμένος έλεγχος περιορίζοντας σημαντικά το συνολικό χρόνο για τη διενέργεια αυτοψιών</p> <p>Λήψη μέτρων προστασίας των Εποπτών Υγείας κατά τη διενέργεια ελέγχων</p>	<p>Λειτουργίας και προμήθεια εξοπλισμού</p>
<p>Προβληματική διαχείριση εν γένει στερεών και υγρών αποβλήτων σε επίπεδο Περιφέρειας</p> <p>Περιβαλλοντικά υποβαθμισμένες περιφερειακές ενότητες</p> <p>Προβλήματα στην ποιότητα του πόσιμου νερού και στη διαχείριση των αστικών υγρών αποβλήτων στις νησιωτικές περιοχές</p>	<p>Ενημερωτικές εκστρατείες ευαισθητοποίησης του πληθυσμού σε θέματα περιβαλλοντικής υγιεινής</p>	<p>Δράσεις για τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων σε θέματα περιβαλλοντικής υγιεινής και κατασκευή των απαραίτητων υποδομών.</p>

Ανάλυση κρίσιμων ζητημάτων υγείας του τομέα υγειονομικών ελέγχων και περιβαλλοντικής υγιεινής

1. Κωδικοποίηση θεσμικού πλαισίου και προτάσεις για τη συμπλήρωση και την απλοποίηση του.

Η πολυπλοκότητα του υφιστάμενου νομικού πλαισίου δυσχεραίνει την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των Δ/νσεων δεδομένου ότι υπάρχουν νομοθετικά κενά, ασάφειες καθώς και αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων. Η αναζήτηση προβληματικών σημείων στη νομοθεσία και οι συγκεκριμένες προτάσεις για τη βελτίωση αυτής αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών.

2. Ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ Περιφέρειας και συναρμόδιων φορέων σε θέματα περιβαλλοντικής υγιεινής.

Σήμερα, είναι ιδιαίτερα εμφανής, η ελλιπής ανάπτυξη συνεργασιών μεταξύ της Περιφέρειας και λοιπών συναρμόδιων φορέων, η απουσία ενιαίας στρατηγικής και ενός συνεκτικού σχεδίου δράσης των εμπλεκόμενων υπηρεσιών. Ο μέσος κάτοικος της Αττικής είναι εκτεθειμένος σε έναν πολύ μεγάλο εύρος νοσολογικού φορτίου στο νερό, στον αέρα, στην τροφή και σε άλλα προϊόντα που καταναλώνει. Αυτή η πολλαπλή επιβάρυνση στη δημόσια υγεία, αναδεικνύει την ανάγκη αποφυγής των αποσπασματικών μέτρων και παρεμβάσεων, αλλά την ανάπτυξη επιστημονικά τεκμηριωμένων προσεγγίσεων και πολύπλευρες συνεργασίες κοινωνικής εταιρικότητας, για την προώθηση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για την περιβαλλοντική υγιεινή, σε συνεργασία με συναρμόδιους, δημόσιους και κοινωνικούς φορείς. Η οριστική λύση των προβλημάτων όπως λ.χ. κατασκευή δικτύων, ΧΥΤΑ, καθαρισμός ρεμάτων, χωροθέτηση και δημιουργία χώρων για την εγκατάσταση των Ρομά κλπ. μπορεί να επιτευχθεί μόνο με επιτελικό σχεδιασμό, δημοκρατικό προγραμματισμό και πολύπλευρη κοινωνική διαβούλευση και συνεργασία.

3. Βελτίωση των εσωτερικών διαδικασιών λειτουργίας και προμήθεια εξοπλισμού.

Όπως αναφέρθηκε το είδος των εργασιών των Υπηρεσιών Περιβαλλοντικής Υγιεινής της Περιφέρειας Αττικής, είναι κυρίως ελεγκτικό και συνεπώς η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από την εσωτερική οργάνωση, την στελέχωση, την εκπαίδευση και την εξασφάλιση αποτελεσματικών μέσων και μεθόδων εργασίας.

Σε σχέση με την επίλυση προβλημάτων της υφιστάμενης κατάστασης στον τομέα της περιβαλλοντικής υγιεινής προτείνονται: απλούστευση των διαδικασιών, διερεύνηση δυνατότητας πιστοποίησης των υπηρεσιών για την αποτελεσματικότερη οργάνωση της εργασίας, επιβολή προστίμων και κυρώσεων στους ελεγχόμενους, επισήμανση και καταγραφή προβλημάτων και συνεργασία με συναρμόδιους φορείς για την οριστική λύση ζητημάτων όπως κατασκευή δικτύων, επίλυση προβλημάτων ΧΥΤΑ, καθαρισμός ρεμάτων, αποχωροθέτηση και δημιουργία οργανωμένων χώρων για την εγκατάσταση των Ρομά κλπ.

4. Δράσεις για τη μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων σε θέματα περιβαλλοντικής υγιεινής και κατασκευή των απαραίτητων υποδομών.

Η διαφοροποίηση των περιβαλλοντικών κινδύνων στην υγεία, αντικατοπτρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στο σημαντικά διαφορετικό επίπεδο ρύπων και νοσογόνων αιτιών, των επιμέρους περιφερειακών ενοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό επιτακτική κρίνεται η επίλυση χρόνιων ζητημάτων υποδομών – όπως, η συνεχής και ασφαλής, ύδρευση στα νησιά, οι ανεξέλεγκτοι ΧΑΔΑ και

καταυλισμοί εντός και εκτός Λεκανοπεδίου, η διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων με σημαντικές επιπτώσεις στη δημόσια υγεία σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα.

3.3. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ- ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

3.3.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Οι αρμοδιότητες στον τομέα του Πολιτισμού – Αθλητισμού ασκούνται από την Διεύθυνση Αθλητισμού και Πολιτισμού της Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης, σύμφωνα με το Ν. 3852/2010 και τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας⁴².

Οι παραπάνω αρμοδιότητες δεν έχουν ενεργοποιηθεί για ζητήματα όπως: α) εμπλοκή στον έλεγχο και εποπτεία φορέων πρωτογενούς παραγωγής πολιτιστικών–αθλητικών υπηρεσιών και παράλληλα συνεργασία με τους ελεγχόμενους φορείς ή μη για τη διεξαγωγή πολιτιστικών–αθλητικών προγραμμάτων, β) δεν υπάρχει εκχώρηση αρμοδιοτήτων από το αρμόδιο Υπουργείο για θέματα Απόδημου Ελληνισμού γ) υποστελέχωση υπηρεσιών κλπ.

Με βάση την υπ. αριθμ. 428/2014 Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, έχει οριστεί Επιτροπή Πολιτισμού–Αθλητισμού, στην οποία μεταβιβάζονται αρμοδιότητες του Περιφερειακού Συμβουλίου στους τομείς Πολιτισμού και Αθλητισμού και αφορούν ένα μέρος των παραπάνω αρμοδιοτήτων και κυρίως τις αρμοδιότητες υλοποίησης προγραμμάτων..

▪Αποδέκτες των Υπηρεσιών

Αποδέκτες των Υπηρεσιών των τμημάτων της Δ/νσης για όλες τις Περιφερειακές Ενότητες είναι:

- Οι Ερασιτεχνικές Σχολές Χορού (το αρχείο περιλαμβάνει 366 φακέλους).
- Τα Πολιτιστικά Σωματεία (Το αρχείο περιλαμβάνει 22.116 φακέλους).
- Τα Αθλητικά Σωματεία (Το αρχείο περιλαμβάνει 3.340 φακέλους).
- Τα Ιδιωτικά Γυμναστήρια και οι Σχολές Εκμάθησης Αθλημάτων (το αρχείο περιλαμβάνει 500 φακέλους).

Επίσης: Δήμοι, Ανώτερες σχολές δραματικής τέχνης, Εθνικά αθλητικά κέντρα, Ενώσεις αποδήμων κλπ.

▪Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

1. Πολιτισμός

Η μεγάλη σε πλούτο και απaráμιλλη σε αξία πολιτιστική κληρονομιά της Αττικής θεωρείται ως ο βασικός πυλώνας προβολής και ανάδειξης της διεθνούς ακτινοβολίας της. Επομένως, ο τομέας του πολιτισμού, που αποτελεί στρατηγικό στόχο του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Αθήνας - Αττικής, μπορεί να ενισχύσει τον διεθνή ρόλο της Περιφέρειας, μέσα από την ανάδειξη της διαχρονικότητας των μνημείων και των τοπίων και την προστασία του ιστορικού και φυσικού περιβάλλοντος.

Η Αττική διαθέτει σημαντικούς πολιτιστικούς πόρους με μνημεία ιστορικού βάθους και παγκόσμιας πολιτιστικής ακτινοβολίας (Παρθενώνας, ναός του Ποσειδώνα, ναός της Αφαίας,

⁴² ΥΑ 44403/20-10-2011, ΦΕΚ 2494/τ.Β'/4-11-2011

Ωδείο Ηρώδου Αττικού, κ.α.). Παράλληλα, έχουν γίνει αξιολογικά πολιτιστικά έργα, όπως το Νέο Μουσείο Ακρόπολης και αναδείχθηκαν σημαντικοί τουριστικοί-πολιτιστικοί πόλοι (παρέμβαση Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας, ανάπτυξη περιοχής Πλάκας, Μέγαρο των φίλων της Μουσικής, δίκτυο αναβαθμισμένων Μουσείων, κ.α.).

Θετική εξέλιξη αποτελούν οι μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις που προγραμματίζονται για τον πολιτισμό, όπως η δημιουργία συγκροτήματος της Λυρικής Σκηνής και της Εθνικής Βιβλιοθήκης, Ακαδημία Πλάτωνος, συντήρηση και αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης, αναβάθμιση - επέκταση της Εθνικής Πινακοθήκης, Πολιτιστική Ακτή Πειραιά κ.α.

Οι επισκέπτες των μουσείων της Αττικής αντιπροσωπεύουν το 60% περίπου των επισκεπτών μουσείων του συνόλου της χώρας. Ωστόσο, παρατηρείται σοβαρό έλλειμμα επισκεψιμότητας των πολιτιστικών υποδομών της Περιφέρειας. Ειδικότερα, μόλις 4 μουσεία της Αθήνας συγκεντρώνουν κατά μ.ο. το 95% της συνολικής επισκεψιμότητας των μουσείων και αρχαιολογικών χώρων της πόλης. Ένα σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα της Αθήνας παραμένει αναξιοποίητο και «ανεξερεύνητο».

Κομβικό σημείο της επόμενης πενταετίας θα αποτελέσει και η διαδικασία ανάδειξης πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης 2021, μια διαδικασία που μπορεί εν δυνάμει να αποτελέσει οδικό χάρτη για εφαρμογή ολιστικών παρεμβάσεων στον τομέα του πολιτισμού σε τοπική και περιφερειακή κλίμακα.

2. Αθλητισμός

Η Αττική διαθέτει σημαντικές υποδομές αθλητισμού ολυμπιακών προδιαγραφών και τις απαραίτητες υποδομές φιλοξενίας (επισκεπτών, αθλητών κλπ), καθώς και εμπειρία στην διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων που προέκυψε -εκτός των άλλων- και από τη διεξαγωγή στην Αθήνα, των ολυμπιακών αγώνων το 2004.

Προβλήματα καταγράφονται ως προς την πλήρη αξιοποίηση των αθλητικών υποδομών και ως προς τη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων.

Βασικές προϋποθέσεις για την επίλυσή τους είναι: η συγκεντρωτική καταγραφή των διαθέσιμων υποδομών, η κατάρτιση σχεδίου δράσης για την αξιοποίησή τους και η συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Δήμοι, Περιφέρεια, Αποκεντρωμένη Διοίκηση, Γ.Γ. Αθλητισμού, Ομοσπονδίες, κλπ). Ο προγραμματισμός μεγάλων αθλητικών γεγονότων στην Αττική μπορεί να συμβάλει όχι μόνο στην προαγωγή του αθλητισμού, αλλά και στην καταπολέμηση της ανεργίας (για ένα ευρύ φάσμα του ανθρώπινου δυναμικού: ανειδίκευτοι, ειδικευμένοι σε τομείς του αθλητισμού, της διοίκησης, της οικονομίας, των μεταφορών κλπ). Επίσης, θα μπορούσε να συνεισφέρει στη μεγέθυνση των εργασιών και του εισοδήματος στην Περιφέρεια.

3.3.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

1. Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας - Αττικής⁴³

---

⁴³ α) Ν. 4277/2014. ΦΕΚ Α 156/01.08.14 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής & άλλες διατάξεις» β) Σχέδιο Προγράμματος Δράσης ΡΣΑ 2021 του Οργανισμού Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας (Επικαιροποίηση: Δεκέμβριος 2013)

Στον τομέα προτεραιότητας 1: «Οικιστική Ανάπτυξη, πολεοδομική οργάνωση και διαχείριση του αστικού και εξωαστικού χώρου» του νέου ΡΣΑ, προβλέπεται το Σχέδιο Δράσης 1.4 που αφορά την προστασία και ανάδειξη των ιστορικών/ πολιτιστικών πόρων και των πολιτιστικών υποδομών.

Προτεραιότητες του Σχεδίου Δράσης 1.4 είναι:

- Η προστασία και η ανάδειξη των ιστορικών κέντρων στην Αττική.
- Η προστασία και η ανάδειξη συνόλων και μεμονωμένων διατηρητέων κτιρίων και εγκαταστάσεων με αξιόλογα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά.
- Η ανάδειξη και η διασύνδεση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.
- Η χωροθέτηση πολιτιστικών χρήσεων και υποδομών.
- Η ανάδειξη και η δημιουργία «διαδρομών πολιτισμικής διαχρονικότητας».
- Η διατύπωση γενικών κατευθύνσεων για τη σύνταξη μελετών και την προώθηση μέτρων και προγραμμάτων σε περιοχές προτεραιότητας.

Στο Νέο ΡΣΑ εντάσσονται τα ακόλουθα έργα / παρεμβάσεις:

- Ακαδημία Πλάτωνος - Ολοκληρωμένη ανάδειξη του αρχαιολογικού χώρου αρχαίου Γυμνασίου με την ανέγερση νέου Αρχαιολογικού Μουσείου της πόλης των Αθηνών
- Αναβάθμιση - Επέκταση της Εθνικής Πινακοθήκης
- Δημιουργία του Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης στο κτίριο «ΦΙΞ»
- Πολιτιστική Ακτή Πειραιά, με την ανάδειξη χώρου Ηετιώνων Πυλών σε αρχαιολογικό πάρκο, τη μετατροπή παλιού SILO σε Μουσείο Ενάλιων Αρχαιοτήτων & Εθνικό Ναυτικό Μουσείο, τη μετατροπή της Πέτρινης Αποθήκης σε Μουσείο Μετανάστευσης και Προσφυγιάς κ.α.
- Νέες πολιτιστικές εγκαταστάσεις: α) Επέκταση της Εθνικής Γλυπτοθήκης, Εκθεσιακοί χώροι Λαογραφικών Συλλογών και Κέντρο για την Αρχιτεκτονική και την Πόλη στα υφιστάμενα κτίρια του Μητροπολιτικού Πάρκου Γουδή, β) Εθνικό Μουσείο Σιδηροδρόμων στο παλιό αμαξοστάσιο – εργοστάσιο της Λεύκας Πειραιά, γ) Μουσειακό Σύμπλεγμα Αεροπορίας στο Μητροπολιτικό Πάρκο Ελληνικού
- Συντήρηση και αναστήλωση των μνημείων της Ακρόπολης (Παρθενώνας, Προπύλαια, ναός Αθηνάς Νίκης, Ερέχθειο, περιμετρικά τείχη, αυλή της Κλεψύδρας στη βόρεια Κλιτύ, Ωδείο Ηρώδου του Αττικού κ.α)
- Μελέτες προστασίας και ανάδειξης ιστορικών κέντρων Λαυρίου, Ελευσίνας, Κηφισιάς, Αίγινας, Μεγάρων, οι οποίες περιλαμβάνουν το φυσικό χώρο, τον πολεοδομικό ιστό, τις παραδοσιακές και ιστορικές δραστηριότητες, τους ελεύθερους χώρους, τις πλατείες, τις υποδομές, τα αξιόλογα κτίρια κ.α.
- Προστασία και ανάδειξη συνόλων με αξιόλογα αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά, όπου περιλαμβάνονται μελέτες και προγράμματα προτεραιότητας παραδοσιακών οικισμών και αρχιτεκτονικών συνόλων
- Ένταξη πολιτισμού στις αναπλάσεις και την αξιοποίηση του κενού κτιριακού αποθέματος (καταγραφή και ανάδειξη σημαντικών κτιρίων, πρόγραμμα για την αποκατάσταση ιδιαίτερα αξιόλογων κτιρίων, πρόγραμμα ανάπλασης πλατειών)
- Ανάδειξη και διασύνδεση μνημείων και αρχαιολογικών χώρων (καταγραφή, μελέτη και κήρυξη όλων των μνημείων, καθορισμός ζωνών προστασίας μνημείων και αρχαιολογικών χώρων κ.α.)
- Πρόγραμμα ανάδειξης και δημιουργίας «διαδρομών πολιτισμικής διαχρονικότητας» μέσω της ολοκλήρωσης του προγράμματος σύνδεσης και ενοποίησης αρχαιολογικών χώρων, το οποίο περιλαμβάνει μελέτες και έργα ανάδειξης και επέκτασης ανασκαφών σε αρχαιολογικούς

χώρους, καθώς επίσης και τη διαμόρφωση και ανάδειξη των διαδρομών που συγκροτούν το σύνολο του δικτύου πολιτιστικών περιπάτων στην Αττική.

2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αττικής 2014-2020

Στην επενδυτική προτεραιότητα 6c: «Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς» του άξονα προτεραιότητας 6 «Βελτίωση της ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον» του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020, προβλέπονται παρεμβάσεις ανάδειξης και βελτίωσης επισκέψιμων υποδομών πολιτισμού – τουρισμού μητροπολιτικής εμβέλειας. Στόχος των παρεμβάσεων αυτών είναι η συμβολή τους στην αστική αναζωογόνηση και στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της Αττικής ως διεθνώς αναγνωρίσιμου τουριστικού προορισμού.

Ενδεικτικές δράσεις της επενδυτικής προτεραιότητας είναι:

- Η ανάδειξη-αξιοποίηση αστικών τοπόσημων που συμβάλλουν στην αστική αναζωογόνηση και στην ελκυστικότητα των αστικών κέντρων.
- Υποδομές μνημείων-μουσείων που έχουν ξεκινήσει την προηγούμενη προγραμματική περίοδο και οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης RIS3.
- Η ανάδειξη μεμονωμένων τοπόσημων της Περιφέρειας Αττικής, εκτός αστικού ιστού, που έχουν ιστορική σχέση με αντίστοιχα των υπό παρέμβαση περιοχών.
- Η προστασία, ανάδειξη, βελτίωση επισκεψιμότητας δασικών & φυσικών περιοχών της Περιφέρειας, που σχετίζονται πολιτισμικά ή ιστορικά με τις περιοχές παρέμβασης, προστατευόμενων ή όχι, στα πλαίσια κοινωνικών πρωτοβουλιών αειφόρου επιχειρηματικής δράσης.

Επίσης, ενδεικτικές δράσεις πολιτισμού περιλαμβάνονται και στον άξονα προτεραιότητας 1: «Ενίσχυση των Μηχανισμών και των Επενδύσεων των ΜΜΕ της Περιφέρειας Αττικής στην Έρευνα & την Καινοτομία». Οι ενδεικτικές δράσεις αφορούν την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών στον τομέα του πολιτισμού, την ανάπτυξη τεχνολογιών και μεθόδων συντήρησης έργων τέχνης της αρχαίας, της βυζαντινής και της νεότερης ιστορίας της Αττικής, καθώς και των εντύπων, των παλαιογράφων και των αρχείων ιδιωτικών και δημόσιων συλλογών.

3. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία 2014-2020

Στο θεματικό στόχο 6: «Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων» του ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020, περιλαμβάνεται η επενδυτική προτεραιότητα 6c «Διατήρηση, προστασία, προώθηση και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς». Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της συγκεκριμένης επενδυτικής προτεραιότητας υποστηρίζουν -μεταξύ άλλων- την προαγωγή και την προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς για την ανάδειξη του τουρισμού και την προαγωγή της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας.

Τα αποτελέσματα που επιδιώκεται να επιτευχθούν, μέσα από το εν λόγω Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα είναι τα εξής:

- Προστασία, ανάδειξη, προβολή και ενσωμάτωση στο κοινωνικό και οικονομικό γίγνεσθαι του φυσικού περιβάλλοντος ως αναπόσπαστο στοιχείο για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας.

- Προστασία και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων και μουσειακών υποδομών, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Ανάδειξη της φυσιογνωμίας, της εικόνας και της ιστορίας των πόλεων, στο πλαίσιο της ανάδειξης και προβολής της πολιτιστικής και άυλης κληρονομιάς τους.

3.3.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> - Κενά νομοθεσίας & πολυνομία. - Ανεπάρκεια εξοπλισμού και κτιριακών υποδομών. - Έλλειψη ψηφιοποίησης των αρχείων. - Η οργάνωση των Υπηρεσιών σε μία Δ/ση με Τμήματα στις Π.Ε. - Υποστελέχωση των υπηρεσιών. 	<ul style="list-style-type: none"> - Κωδικοποίηση της νομοθεσίας. - Αξιοποίηση των τεχνολογιών της Πληροφορικής (βάσεις δεδομένων, διασυνδέσεις, ψηφιοποιήσεις κλπ) για την εκτέλεση του έργου της Δ/σης. - Δυνατότητα Δημιουργίας Δ/σεων Αθλητισμού & Πολιτισμού σε κάθε Π.Ε. - Δυνατότητα στελέχωσης της Δ/σης με προσλήψεις /μετατάξεις κλπ εξειδικευμένων υπαλλήλων. 	Η οργάνωση και η εύρυθμη λειτουργία της Διεύθυνσης.
Ελλιπή στοιχεία για την αδειοδότηση των αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών των Δήμων.	<ul style="list-style-type: none"> -Δυνατότητα συνεργασίας με εμπλεκόμενους φορείς για την αναλυτική & ολοκληρωμένη καταγραφή όλων των αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών. -Δυνατότητα συνεργασίας με εποπτευόμενους φορείς για την καταγραφή και πλήρη συμπλήρωση των στοιχείων τους, 	Τεκμηριωμένη πιστοποίηση της καταλληλότητας των αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών των Δήμων.
Ανεπαρκής αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου της Αττικής.	<ul style="list-style-type: none"> - Σημαντικοί πολιτιστικοί πόροι στην Αττική με μνημεία ιστορικού βάθους και παγκόσμιας πολιτιστικής ακτινοβολίας. - Πληθώρα φορέων (μουσεία, σωματεία, σύλλογοι κλπ) που δραστηριοποιούνται στον τομέα - Σύγχρονοι δημιουργοί πολιτισμού και δραστηριοποίηση (ιδιωτικού-δημόσιου-κοινωνικού τομέα) στην ανάδειξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων στην Αττική. - Δυνατότητα προγραμματισμού παρεμβάσεων μεγάλης κλίμακας για τον πολιτισμό, με τη συνεργασία Δήμων κ.α. - Αξιοποίηση των προωθούμενων 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάδειξη και αξιοποίηση των μνημείων και του πολιτισμού της Αττικής, σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα. - Στήριξη και ανάδειξη σύγχρονων δημιουργών. - Σύνδεση δράσεων στον τομέα του πολιτισμού με πολιτικές/προγράμματα σε τομείς όπως τουρισμός, οικονομική ανάπτυξη, ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις.

	<p>πολιτικών και χρηματοδοτήσεων για τη στήριξη του πολιτισμού από ευρωπαϊκά -εθνικά- περιφερειακά προγράμματα και χρηματοδοτικά μέσα.</p> <p>- Πρόγραμμα Τουριστικής Προβολής της Περιφέρειας Αττικής.</p>	
<p>- Αναξιοποίητες αθλητικές υποδομές και ανθρώπινο δυναμικό.</p>	<p>- Σημαντικές ολυμπιακές αθλητικές υποδομές για τη διοργάνωση αθλητικών αγώνων-συναντήσεων.</p> <p>- Επιστημονικά εξειδικευμένο & έμπειρο ανθρώπινο δυναμικό στον δημόσιο/ ιδιωτικό τομέα.</p> <p>- Δραστηριοποίηση πολλών αθλητικών σωματείων στην Αττική.</p> <p>- Δυνατότητα διοργάνωσης μεγάλων αθλητικών γεγονότων.</p> <p>- Δυνατότητα μεγαλύτερης ενεργοποίησης της Περιφέρειας Αττικής για την προσέλκυση επισκεπτών και επενδύσεων στον αθλητισμό.</p>	<p>Επανεκκίνηση της προσπάθειας για διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων με προστιθέμενη αξία για την Περιφέρεια.</p>
<p>- Η Δ/ση δεν σχεδιάζει και δεν υλοποιεί αθλητικές και πολιτιστικές δράσεις, καθώς οι αρμοδιότητες παροχής αυτών των υπηρεσιών παραμένουν ανενεργές.</p> <p>- Ελλειπείς συνεργασίες της Περιφέρειας με κεντρικούς και άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στον τομέα του Πολιτισμού – Αθλητισμού.</p>	<p>Δυνατότητα ενεργοποίησης των σχετικών αρμοδιοτήτων του Οργανισμού της Περιφέρειας.</p>	<p>- Υλοποίηση αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, με έμφαση στην υποστήριξη της συμμετοχής των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.</p> <p>- Υλοποίηση αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε Περιφερειακής Ενότητας και τη συνεργασία τοπικών δρώντων</p> <p>- Ανάπτυξη συνεργασιών της Περιφέρειας με το Υπουργείο Πολιτισμού, τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού και άλλους φορείς.</p>
<p>- Υπάρχουσες υποδομές που χρειάζονται συντήρηση/αναβάθμιση.</p> <p>- Ανομοιογένεια στην χωρική κατανομή των υποδομών στις περιφερειακές ενότητες.</p>	<p>- Δυνατότητα διερεύνησης αναγκών.</p> <p>- Αξιοποίηση ευρωπαϊκών-εθνικών-περιφερειακών χρηματοδοτήσεων για την κατασκευή (& ανακατασκευή) υποδομών.</p>	<p>- Τεκμηριωμένος σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων συντήρησης, αναβάθμισης, κατασκευής υποδομών αθλητισμού και πολιτισμού/Π.Ε.</p>

Ανάλυση κρίσιμων ζητημάτων Αθλητισμού – Πολιτισμού

1. Η οργάνωση και η εύρυθμη λειτουργία της Διεύθυνσης

Η Δ/ση αντιμετωπίζει λειτουργικά προβλήματα: υποστελέχωση, ανεπάρκεια εξοπλισμού και κτιριακών υποδομών, ανεπαρκή χρήση τεχνολογιών πληροφορικής, ασάφειες και πολυπλοκότητα του θεσμικού πλαισίου το οποίο καλείται να εφαρμόσει κλπ.

Υπογραμμίζεται η σημασία που δίνει η Δ/ση ως προς τη δυνατότητα δημιουργίας Δ/σεων ανά Περιφερειακή Ενότητα. Επιπλέον, διερευνάται η δυνατότητα δημιουργίας νομικού προσώπου για την υλοποίηση έργων -προγραμμάτων στον τομέα του πολιτισμού και αθλητισμού (π.χ. Πολιτιστικός – Αθλητικός Οργανισμός).

2. Τεκμηριωμένη πιστοποίηση της καταλληλότητας των αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών των Δήμων

Η καταγραφή στοιχείων των αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών των Δήμων είναι ελλιπής. Παράλληλα, οι Δήμοι στη μεγάλη τους πλειοψηφία αποφεύγουν να μπουν στη διαδικασία αδειοδότησης των Γυμναστηρίων τους, καθώς επίσης και των Σχολών Χορού, που λειτουργούν για τους δημότες τους. Αυτό εγκυμονεί κινδύνους για τους χρήστες (κυρίως νέους) όπως: έλλειψη νόμιμου έλεγχου για κτιριολογικές προϋποθέσεις, πυρασφάλεια, κλπ. Η καταγραφή από τους Δήμους όλων των αθλητικών και πολιτιστικών υποδομών τους και η ενημέρωση της Περιφέρειας και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης κρίνεται αναγκαία. Σκοπός της καταγραφής είναι να ολοκληρωθεί η πιστοποίηση της καταλληλότητας τους από την Αποκεντρωμένη Διοίκηση, ώστε η Δ/ση Αθλητισμού και Πολιτισμού να αδειοδοτεί σύννομα όλες τις αθλητικές συναντήσεις όλων των κατηγοριών των αθλημάτων, όπως προβλέπει ο νόμος.

3. Ανάδειξη και αξιοποίηση των μνημείων και του πολιτισμού της Αττικής, σε κάθε Περιφερειακή Ενότητα.

Στην Αττική υπάρχει πλήθος αξιόλογων μνημείων και χώρων πολιτισμού, τα οποία μέχρι σήμερα δεν έχουν πλήρως αξιοποιηθεί. (Ακαδημία Πλάτωνος, Βραυρώνα, Ελευσίνα, Ραμνούντα, Πύργος του Μαρκέλλου, το Λαύριο, Μουσεία: Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, Μουσείο Γουλανδρή, Βυζαντινό Μουσείο, Μουσείο Αφής, φυσικά μνημεία και πάρκα: περιβαλλοντικό πάρκο Τρίτση, σπήλαιο Αγ. Σοφίας Μυλοπόταμου στα Κύθηρα κλπ.

Είναι κρίσιμης σημασίας για την Περιφέρεια η ενίσχυση και η ανάδειξη των πολιτιστικών θησαυρών που υπάρχουν σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες με στόχο την προβολή των τοπικών πολιτιστικών πόρων αλλά και στην τοπική ανάπτυξη περιοχών που σήμερα παραμένουν αναξιοποίητες.

4. Στήριξη και ανάδειξη των σύγχρονων δημιουργών.

Η πολιτιστική δημιουργία στην Αττική δεν έχει σταματήσει ποτέ, αντιμετωπίζει όμως προβλήματα και ιδιαίτερα την τρέχουσα περίοδο. Η στήριξη των σύγχρονων δημιουργών μπορεί να διευρύνει το παραγόμενο πολιτιστικό προϊόν αλλά και να αναδείξει την Αττική, ως τόπο δημιουργίας και σύγχρονου πολιτισμού.

5. Σύνδεση δράσεων στον τομέα του πολιτισμού με πολιτικές/προγράμματα σε τομείς όπως τουρισμός, οικονομική ανάπτυξη, ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις.

Η διατομεακή και διεπιστημονική προσέγγιση των δράσεων στον Πολιτισμό αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχή και βιώσιμη υποστήριξή του. Επιπλέον ο πολιτισμός για την Περιφέρεια Αττικής αποτελούσε και αποτελεί σημαντικό πόλο τουριστικής ανάπτυξης και οικονομικής μεγέθυνσης. Οι παρεμβάσεις της Περιφέρειας θα έχουν πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα εάν και εφόσον σχεδιασθούν συνδυάζοντας τους έτσι ή αλλιώς αλληλοεπηρεαζόμενους τομείς.

Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί το Πρόγραμμα Τουριστικής Προβολής της Περιφέρειας Αττικής, το οποίο έχοντας ως βασικό στόχο την ανάδειξη του τουριστικού προϊόντος συμβάλλει παράλληλα στην προβολή του πολιτισμού, στην τοπική ανάπτυξη, στην ανάδειξη της Αττικής, ως παγκόσμια μητρόπολη.

6. Επανεκκίνηση της προσπάθειας για διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων, με προστιθέμενη αξία για την Περιφέρεια

Η διεξαγωγή των ολυμπιακών αγώνων του 2004 ωφέλησε την Αττική στον τομέα του αθλητισμού, αφού δημιουργήθηκαν σημαντικές ολυμπιακές υποδομές και υποδομές φιλοξενίας και επίσης αποκτήθηκε εμπειρία σε μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις.

Η επανεκκίνηση της προσπάθειας για διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων προσαρμοσμένων στις σημερινές οικονομικές, εφόσον συνδεθεί και με άλλες προτεραιότητες της Περιφέρειας (καταπολέμηση της ανεργίας ειδικευμένου και ανειδίκευτου ανθρώπινου δυναμικού, ώθηση της επιχειρηματικότητας, αύξηση της τουριστικής κίνησης, η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου) μπορεί να επηρεάσουν σημαντικά το περιφερειακό εισόδημα.

7. Υλοποίηση αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, με έμφαση στην υποστήριξη της συμμετοχής των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού

Προτείνεται ο σχεδιασμός προγραμμάτων που απευθύνονται α) στο γενικό πληθυσμό, β) σε ειδικότερες ομάδες, όπως είναι: οι δημιουργοί πολιτισμού, οι αθλητές, ο σχολικός πληθυσμός, τα άτομα με αναπηρία, οι Ρομά, κλπ.

Η ενεργοποίηση της Περιφέρειας στην υλοποίηση αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων μπορεί να λειτουργήσει και ως παράγοντας ενεργοποίησης και αύξησης της συμμετοχής ατόμων και ομάδων στη διαμόρφωση της καθημερινότητάς τους και της βελτίωσης της ποιότητας της ζωής τους. Υπογραμμίζεται επίσης η ανάγκη της εξασφάλισης των αναγκών προϋποθέσεων της συμμετοχής (ως δρώντες αλλά και ως θεατές) των οικονομικά ασθενέστερων τάξεων και των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

8. Υλοποίηση αθλητικών και πολιτιστικών προγραμμάτων, με έμφαση στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε Περιφερειακής Ενότητας και τη συνεργασία τοπικών δρώντων.

Η χωρική διάσταση στο σχεδιασμό και την εφαρμογή προγραμμάτων πολιτισμού και αθλητισμού είναι αναγκαία, σε μια περιφέρεια όπως η Αττική με ιδιαίτερα μεγάλη εδαφική επικράτεια, κατακερματισμένη και με ανισομερή ανάπτυξη. Η εφαρμογή προγραμμάτων, προκειμένου να εξασφαλίσει αποτελεσματικότητα και προστιθέμενη αξία, προτείνεται να στηριχθεί σε διευρυμένες συνεργασίες με το πλήθος φορέων, που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια, στον αθλητισμό και στον πολιτισμό. Παράλληλα, σημαντική θεωρείται η δόμηση δικτύων συνεργασίας με άλλες Ευρωπαϊκές Περιφέρειες και συμμετοχή σε διευρυμένα δίκτυα και πρωτοβουλίες στήριξης και προβολής του αθλητισμού και του πολιτισμού σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

9. Ανάπτυξη συνεργασιών της Περιφέρειας με το Υπουργείο Πολιτισμού, τη Γενική Γραμματεία Αθλητισμού και άλλους φορείς.

Οι συνεργασίες με κεντρικούς- επιτελικούς φορείς θα έδινε τη δυνατότητα για στρατηγικές παρεμβάσεις στον πολιτισμό και αθλητισμό στην μητροπολιτική περιοχή της Αττικής. Οι παρεμβάσεις αυτές αναμένεται να δημιουργήσουν ευνοϊκότερες συνθήκες για την μεγέθυνση της απασχόλησης, τη βελτίωση των οικονομικών δεικτών και γενικότερα τη συνολική ανάπτυξη της Περιφέρειας Αττικής.

10. Τεκμηριωμένος σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων συντήρησης, αναβάθμισης, κατασκευής υποδομών αθλητισμού και πολιτισμού/Περιφερειακή Ενότητα.

3.4. ΠΑΙΔΕΙΑ

3.4.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η Δ/ση Παιδείας ανήκει στη Γενική Δ/ση Εσωτερικής λειτουργίας περιλαμβάνει τα Τμήματα:

- Εκπαιδευτικών Θεμάτων
- Δια Βίου Μάθησης στο οποίο συμπεριλαμβάνεται το Περιφερειακό ΚΕΚ το οποίο, ανήκει στην παρούσα φάση, στη δικαιοδοσία του Αντιπεριφερειάρχη Πειραιά

Οι αρμοδιότητες της Δ/σης περιγράφονται στο άρθρο 186 Η. του Ν. 3852/2010 και άρθρο 19 του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΥΑ 44403/2011, ΦΕΚ Β 2494/4-11-2011).

Σχετικά με τις αρμοδιότητες της Δ/σης σημειώνονται τα ακόλουθα:

1. Από τις παραπάνω αρμοδιότητες του οργανισμού η Δ/ση ασκεί μόνο την αρμοδιότητα της διακοπής των μαθημάτων λόγω εκτάκτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου.
2. Η Δ/ση ασχολείται με τη μεταφορά των μαθητών, αρμοδιότητα που δε συμπεριλαμβάνεται στον Οργανισμό της Περιφέρειας.
3. Η εκτέλεση της αρμοδιότητας της έγκρισης σχολικών εκδρομών, παρά το ότι είναι αρμοδιότητα της Δ/σης Παιδείας, ασκείται από άλλη Διεύθυνση.
4. Η μεταφορά μαθητών διενεργείται από το Τμήμα Εκπαιδευτικών Θεμάτων παρά του ότι η παραπάνω αρμοδιότητα μεταφέρθηκε στους Δήμους, λόγω της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν.

Στο πλαίσιο της αρμοδιότητας της μεταφοράς των μαθητών, μετά από επικοινωνία με όλα τα σχολεία που χρήζουν μεταφοράς, κατά το σχολικό έτος 2014-2015 πραγματοποιήθηκαν συνολικά **893** δρομολόγια και μετακινήθηκαν **16.489** μαθητές.

Το έργο της μεταφοράς μαθητών αποτελεί την κυριότερη αρμοδιότητα της Δ/σης Παιδείας και περιλαμβάνει:

- Το σχεδιασμό των δρομολογίων μεταφοράς μαθητών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τους Διαγωνισμούς, τις διαπραγματεύσεις κλπ.
- Τον έλεγχο των στοιχείων που καταχωρούν τα σχολεία στις ηλεκτρονικές εφαρμογές και τον υπολογισμό του κόστους του κάθε δρομολογίου
- Τις εισηγήσεις για τη λήψη αποφάσεων για τροποποιήσεις δρομολογίων .
- Την παροχή στοιχείων κόστους για τη μεταφορά μαθητών, το προϋπολογισμό, την έκδοση διαπιστωτικών πράξεων.

- Την επίλυση διαφόρων θεμάτων που προκύπτουν σχετικά με τη μεταφορά μαθητών, τη διερεύνηση των καταγγελιών διευθυντών σχολείων, γονέων και μεταφορέων και τις συστάσεις στους μεταφορείς για την καλή εκτέλεση των δρομολογίων.
- Την ενημέρωση και διασύνδεση των διαφόρων υπηρεσιών που εμπλέκονται στο έργο της μεταφοράς μαθητών, το Υπουργείο Εσωτερικών, τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας, τις Διευθύνσεις Οικονομικών και τα Τμήματα Παιδείας όλων των Π.Ε. της Περιφέρειας Αττικής, τα σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Αττικής.
- Τις απαντήσεις σε αιτήματα σχολείων και ερωτήματα φορέων και πολιτών, χορήγηση βεβαιώσεων εκτέλεσης δρομολογίων σε μεταφορείς.

5. Το Τμήμα της Δια Βίου Μάθησης ενώ σύμφωνα με τον Οργανισμό έχει αρμοδιότητα σε θέματα των ΙΕΚ και των ΚΕΚ, ουσιαστικά δεν έχει αρμοδιότητες. Η διοικητική υποστήριξη της λειτουργίας και διαχείρισης των δημοσίων ΙΕΚ που πραγματοποιείται από της Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης καθώς και η λειτουργία και η διαχείριση των ΚΕΚ της Περιφέρειας ασκείται από τη Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Παιδείας.

Το Περιφερειακό ΚΕΚ εδρεύει στην παλιά Κοκκινιά (Δήμος Πειραιά), υπάγεται στη δικαιοδοσία του Αντιπεριφερειάρχη Πειραιά και έχει αρμοδιότητα για όλη την εδαφική Επικράτεια της Περιφέρειας.

Το ΚΕΚ της Περιφέρειας είναι πιστοποιημένο στα παρακάτω **Θεματικά Πεδία** και στην παροχή Συνοδευτικών-Υποστηρικτικών υπηρεσιών:

- Επαγγέλματα Οικονομίας – Διοίκησης & Επιχειρηματικότητας,
- Πληροφορικής, Παιδαγωγικά, Τουριστικά & Παροχής Υπηρεσιών, Πολιτισμού– Παραδοσιακών Τεχνών,
- Περιβάλλοντος,
- Αγροτικά, Υγείας & Πρόνοιας,
- Τεχνικά & Μεταφορών.

Επιπλέον δραστηριοποιείται στα εξής:

- Υλοποίηση προγραμμάτων άτυπης συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης για την κατάρτιση και εκπαίδευση νέων και ενηλίκων με προγράμματα σε όλα τα Θεματικά Πεδία με δυνατότητα άσκησης και συναφών προς το αντικείμενο αυτό δραστηριοτήτων (έρευνες, μελέτες, ημερίδες, συνέδρια, εκπαιδευτικά βοηθήματα για τους καταρτιζόμενους κ.α.)
- Σχεδιασμός και υλοποίηση ευρωπαϊκών προγραμμάτων για ανέργους και εργαζόμενους καθώς και επιμέρους προγραμμάτων, όπως π.χ. Leonardo, Erasmus.

Το Περιφερειακό ΚΕΚ Δια Βίου Μάθησης Περιφερειακής Ενότητας Πειραιά έχει υλοποιήσει από το 2013 δράσεις στο πλαίσιο των εξής προγραμμάτων:

- ΤΟΠΕΚΟ (Τοπικές δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες)
- Κατάρτιση ανέργων σε βασικές δεξιότητες χρήσης ΤΠΕ
- Κατάρτιση ανέργων σε πιστοποιημένα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ)

■ Αποδέκτες των υπηρεσιών

Αποδέκτες των υπηρεσιών του Τμήματος Εκπαιδευτικών Θεμάτων είναι:

- Όλοι οι μαθητές στη χωρική αρμοδιότητα της Περιφέρειας για την αρμοδιότητα της διακοπής μαθημάτων λόγω εκτάκτων συνθηκών ή επιδημικής νόσου.
- Όλα τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Περιφέρειας Αττικής στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Αττικής ανάλογα με τη χιλιομετρική απόσταση του σχολείου από την κατοικία του μαθητή και όλα τα ειδικά σχολεία (ατόμων με αναπηρία) της Περιφέρειας Αττικής, για την αρμοδιότητα της μεταφοράς των μαθητών.

Το ΚΕΚ της Περιφέρειας απευθύνεται:

- στο γενικό πληθυσμό αλλά και σε ειδικές πληθυσμιακές ομάδες (εργαζόμενοι, άνεργοι, απειλούμενοι από ανεργία, γυναίκες, Ρομά, πρόσφυγες, μετανάστες, επιχειρηματίες, υπάλληλοι Περιφέρειας, εκπαιδευτικοί κλπ.)

3.4.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

1. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση»

«Το Πρόγραμμα αποτελεί ένα από τα επτά Τομεακά/Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, με τη συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ και της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων. Στόχος του Ε.Π. είναι η αντιμετώπιση της ανεργίας, με εστίαση στη δημιουργία ποιοτικών δυνατοτήτων εκπαίδευσης, αναβάθμισης δεξιοτήτων και βιώσιμης απασχόλησης για όλους και γνώμονα την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Η στρατηγική αυτή θα υλοποιηθεί μέσα από εννέα (9) Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ), πλέον των Αξόνων της Τεχνικής Βοήθειας του Προγράμματος, οι οποίοι περιλαμβάνουν δράσεις απόλυτα εναρμονισμένες με τους Θεματικούς Στόχους (ΘΣ) 8, 9 και 10 του Κανονισμού ΕΚΤ για τη Προγραμματική Περίοδο 2014-2020»

Ο Άξονας που σχετίζεται άμεσα με την επαγγελματική κατάρτιση είναι:

«ΑΠ 7 Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και Βελτίωση της Συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας»

«Ο ΑΠ 7 εστιάζεται στην ανάπτυξη του συστήματος της δια βίου μάθησης με στόχο τόσο την ενδυνάμωση των γνώσεων, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του ενήλικου πληθυσμού και την παροχή δεύτερης ευκαιρίας εκπαίδευσης, όσο και τη διευκόλυνση της κινητικότητας του ανθρώπινου δυναμικού μέσα από την εφαρμογή πλαισίων και συστημάτων αναγνώρισης προσόντων και διά βίου συμβουλευτικής. Επιπλέον, σημαντική προτεραιότητα αποτελεί η σύνδεση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας, μέσω της ενίσχυσης της αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης, της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και της μαθητείας καθώς και της πρακτικής άσκησης των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Αττικής 2014-2020

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 προβλέπονται δράσεις και χρηματοδοτήσεις για την ενίσχυση της εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας κυρίως μέσω των παρεμβάσεων του Θεματικού Στόχου 10: *Επένδυση στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Επαγγελματική Κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη Διά Βίου Μάθηση.*

«Οι παρεμβάσεις του ΘΣ στην Περιφέρεια αφορούν κυρίως δράσεις στοχευμένης ανάπτυξης και συμπλήρωσης εκπαιδευτικών υποδομών με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ, ενώ όπου οι δράσεις του

ΘΣ 10 (ανεξαρτήτως πηγής χρηματοδότησης) συνδέονται με παρεμβάσεις αστικής αναζωογόνησης, δύναται να εντάσσονται σε κάποιο από τα εργαλεία εφαρμογής της ΒΑΑ (Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης.)»

3.4.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<p><u>Τμήμα Εκπαιδευτικών Θεμάτων</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού και ανεπαρκής εξοπλισμός • Μη εκτέλεση αρμοδιοτήτων που αναφέρονται στον οργανισμό. • Υλοποίηση αρμοδιοτήτων που δεν περιλαμβάνονται στον οργανισμό. <p><u>Μεταφορά μαθητών</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ανεπαρκείς συνεργασίες με εμπλεκόμενους φορείς, στην οργάνωση της μεταφοράς των μαθητών. • Καθυστέρηση έναρξης δρομολογίων • Δυσχέρεια σχεδιασμού δρομολογίων στις Π.Ε. Ανατολικής και Δυτικής Αττικής και Νήσων. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα ενεργοποίησης αρμοδιοτήτων του σύμφωνα με τον οργανισμό • Δυνατότητα αλλαγής του Οργανισμού της Περιφέρειας Αττικής, ώστε να συμπεριληφθούν οι ασκούμενες αρμοδιότητες. • Δυνατότητα αλλαγής της νομοθεσίας για τη μεταφορά μαθητών. 	<p>Τροποποίηση του Οργανισμού της Περιφέρειας</p> <p>Βέλτιστος σχεδιασμός για τη μεταφορά των μαθητών.</p>
<p><u>Τμήμα Δια Βίου Μάθησης</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Μη άσκηση των αρμοδιοτήτων του. 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα εφαρμογής του Οργανισμού της Περιφέρειας. 	<p>Ενεργοποίηση του Τμήματος για την παροχή των προβλεπομένων Υπηρεσιών</p>
<p><u>ΚΕΚ Περιφέρειας</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού • Απομονωμένη κοινωνικά έδρα • Ανεπαρκής χρηματοδότηση 	<ul style="list-style-type: none"> • Δυνατότητα επίλυσης των λειτουργικών προβλημάτων του ΚΕΚ. • Δυνατότητα αξιοποίησης ευρωπαϊκών, εθνικών και άλλων προγραμμάτων για την κατάρτιση του πληθυσμού. 	<p>Εξασφάλιση αναγκαίων όρων για τη βελτιστοποίηση της λειτουργίας του ΚΕΚ</p> <p>Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης στο πλαίσιο εθνικών/περιφερειακών πολιτικών & διαθεσίμων χρηματοδοτήσεων</p>

Ανάλυση κρίσιμων ζητημάτων Παιδείας

1. Τροποποίηση του Οργανισμού της Περιφέρειας

Κρίνεται αναγκαία η αποτύπωση όλων των αρμοδιοτήτων του ασκεί η Δ/ση Παιδείας μέσω τροποποίησης του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας.

2. Βέλτιστος σχεδιασμός για τη μεταφορά των μαθητών

Η επίλυση των λειτουργικών προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά το σχεδιασμό για τη μεταφορά των μαθητών, θα διευκολύνει αποτελεσματικά το έργο του Τμήματος Εκπαιδευτικών Θεμάτων, ώστε να εξυπηρετηθεί με συνέπεια η πρόσβαση των μαθητών και κυρίως αυτών που ανήκουν σε ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες, στις αντίστοιχες σχολικές μονάδες.

3. Ενεργοποίηση του Τμήματος Διά Βίου Μάθησης, για την παροχή των προβλεπόμενων υπηρεσιών

Όσον αφορά στο Τμήμα Διά Βίου Μάθησης, είναι αναγκαίο να περιέλθουν σε αυτό οι από τον Οργανισμό προβλεπόμενες παρεχόμενες υπηρεσίες.

4. Η εξασφάλιση αναγκαίων όρων για τη βελτιστοποίηση της λειτουργίας του ΚΕΚ

Είναι αναγκαία η εξασφάλιση επαρκούς και εξειδικευμένου προσωπικού, απαραίτητου για την υλοποίηση των προγραμμάτων (τη διοικητική και οικονομική παρακολούθησή τους), για τη βελτίωση της ποιότητας της κατάρτισης, την αναγνώριση των μαθησιακών αποτελεσμάτων και την αποτελεσματικότερη σύνδεση με την αγορά εργασίας.

5. Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων κατάρτισης στο πλαίσιο των διαθέσιμων χρηματοδοτήσεων

Η κατάρτιση έχει βαρύνουσα σημασία τα τελευταία χρόνια, λόγω των συνεχών αλλαγών της αγοράς εργασίας και της συνεχούς αναγκαιότητας αναπροσαρμογής των προσόντων του εργατικού δυναμικού. Ομάδα στόχος για τις καταρτίσεις αποτελούν οι ευπαθείς ομάδες, ώστε η Περιφέρεια να δημιουργήσει ευνοϊκότερες προϋποθέσεις για την επαγγελματική τους επανένταξη.

3.5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ Β

Βασικές κατευθυντήριες αρχές του σχεδιασμού για την Δημόσια Υγεία και Κοινωνική Μέριμνα αποτελούν:

1. Η ανάγκη ανάληψης επιτελικού ρόλου από την Περιφέρεια, στο ευρύ φάσμα φορέων που παρέχουν υπηρεσίες υγείας & κοινωνικής μέριμνας στην Αττική, με έμφαση σε ζητήματα που «λύνονται» αποτελεσματικότερα σε επίπεδο Περιφέρειας:
  - Συντονισμός φορέων και δράσεων για την προαγωγή της υγείας & της κοινωνικής στήριξης
  - Συνεργασία, Δικτυώσεις (θεματικές/χωρικές κλπ)
  - Εντοπισμός αναγκών & αναζήτηση καταλληλότερου φορέα υλοποίησης
  - Παρακολούθηση & αξιολόγηση αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων
  - Ενεργοποίηση κοινωνίας των πολιτών, ενίσχυση συμμετοχικότητας
2. Η επιδίωξη κεντρικού σχεδιασμού και συντονισμού των υπηρεσιών υγείας-μέριμνας των Περιφερειακών Ενοτήτων & τυποποίηση διαδικασιών.
3. Η διεύρυνση της χρήσης των τεχνολογιών πληροφορικής-επικοινωνιών, για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη οργάνωση και διασύνδεση των υπηρεσιών υγείας και μέριμνας. Η δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας κοινωνικών δομών και υπηρεσιών. Η αξιοποίηση Νέων Τεχνολογιών για την παροχή υπηρεσιών στο γενικό πληθυσμό αλλά και σε ειδικές ομάδες. Ενδεικτικά: Παροχή «ηλεκτρονικών υπηρεσιών υγείας» σε κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών της Περιφέρειας.
4. Η βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και διευκόλυνση της πρόσβασης όλων και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων. Ο σχεδιασμός παρεχόμενων υπηρεσιών στη βάση της εξατομικευμένης προσέγγισης και της ενεργούς ένταξης των ευπαθών-ευάλωτων ομάδων. Ενδεικτικά: Εξειδικευμένες παρεμβάσεις για ΑμΕΑ
5. Ο σχεδιασμός & η υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για πληθυσμιακές ομάδες που βιώνουν ή/και απειλούνται από κοινωνικο-οικονομικό αποκλεισμό και περιοχές-θύλακες φτώχειας και υποβάθμισης. Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί σε ομάδες, σύμφωνα με την «Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας» της Περιφέρειας. Ενδεικτικά: ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για τους Ρομά.
6. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής της υγείας του γενικού πληθυσμού και κυρίως των ειδικών ομάδων που χρήζουν ιδιαίτερης υποστήριξης για την προάσπιση της υγείας τους. Η υλοποίηση προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής υγείας στο μαθητικό πληθυσμό.
7. Η αξιοποίηση διεθνών, ευρωπαϊκών, εθνικών, περιφερειακών πολιτικών και χρηματοδοτικών μέσων για την προάσπιση της υγείας, την καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων, ο συνδυασμός κοινωνικών πολιτικών/προγραμμάτων με πολιτικές/προγράμματα στον πολιτισμό, αθλητισμό, τουρισμό κλπ.
8. Η κατασκευή κοινωνικών υποδομών, βάσει κριτηρίων-προτεραιοτήτων ανά περιφερειακή ενότητα και κοινωνική ομάδα και σε συνάρτηση με την «Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας» της Περιφέρειας. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην εφαρμογή κανόνων προσβασιμότητας των ΑμΕΑ, στην αξιοποίηση ευέλικτων «τρόπων» παροχής υπηρεσιών. Ενδεικτικά: παροχή υπηρεσιών σε άστεγους μέσα από κινητές μονάδες.
9. Η κωδικοποίηση του νομοθετικού πλαισίου των υγειονομικών ελέγχων και της

περιβαλλοντικής υγιεινής.

10. Η ανάπτυξη ολοκληρωμένων και βιώσιμων πολιτικών από την Περιφέρεια, για την προστασία της Δημόσιας Υγείας από τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και εξειδίκευσή τους ανά Περιφερειακή Ενότητα.

11. Η ανάπτυξη συνεργασιών και συνεργειών όλων των εμπλεκόμενων φορέων σε θέματα περιβαλλοντικών ελέγχων και υγιεινής.

Στο πλαίσιο των παραπάνω κατευθυντήριων γραμμών τίθενται οι ακόλουθοι Στρατηγικοί Στόχοι για την Δημόσια Υγεία και Κοινωνική Μέρμνα:

Σ.Σ.1 Προαγωγή της υγείας του πληθυσμού, με προτεραιότητα την προάσπιση της υγείας των ευπαθών ομάδων και τη διευκόλυνση της «προσβασιμότητας» των υπηρεσιών

Σ.Σ.2. Σχεδιασμός και υλοποίηση βιώσιμου σχεδίου της Περιφέρειας για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που προκαλούνται στη δημόσια υγεία από εξωγενείς παράγοντες, μέσα από αναβαθμισμένες συνεργασίες με συναρμόδιους φορείς

Σ.Σ.3. Καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού, με ολοκληρωμένες δράσεις ενεργούς ένταξης

Σ.Σ.4. Προώθηση της κοινωνικής & χωρικής συνοχής στην Αττική, μέσα από διατομεακές και διεπιστημονικές παρεμβάσεις

Βασικές κατευθυντήριες αρχές του σχεδιασμού για τον Αθλητισμό και τον Πολιτισμό αποτελούν:

1. Η αναβάθμιση της οργανωτικής δομής και βελτιστοποίηση της λειτουργίας των υπηρεσιών αθλητισμού-πολιτισμού.
2. Η ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου της Αττικής, μέσα από : α) την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς β) την ενίσχυση των σύγχρονων δημιουργών & την προβολή του έργου τους και γ) την ενθάρρυνση των πολιτών για την ευρεία συμμετοχή τους σε δράσεις δημιουργίας και «απόλαυσης» πολιτισμού.
3. Ο σχεδιασμός και υλοποίηση παρεμβάσεων στον Πολιτισμό, σε συνδυασμό με πολιτικές /προγράμματα τομέων περιφερειακής πολιτικής όπως τουρισμός, απασχόληση, τοπική ανάπτυξη με στόχο πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.
4. Η διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων σε επίπεδο Περιφέρειας, με προτεραιότητα χρήσης των ολυμπιακών αθλητικών υποδομών, με τη συμμετοχή Ελλήνων και ξένων αθλητών και τη συνεργασία επιτελικών φορέων, αθλητικών σωματείων-ομάδων, Δήμων, κλπ.
5. Ο σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων αθλητισμού σε δυο κατευθύνσεις:
  - Προγράμματα μαζικής άθλησης για το γενικό πληθυσμό
  - Προγράμματα στοχοθετημένα για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού, όπως Παιδιά, Γυναίκες, Άτομα τρίτης ηλικίας, Άτομα με αναπηρία, κλπ.
6. Η δημιουργική αξιοποίηση και μετατροπή κτιρίων, σχολείων, δημόσιων χώρων κλπ σε «ανοικτά κέντρα πολιτισμού» και χώρους άθλησης, για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών σε τοπικό επίπεδο.

7. Ο τεκμηριωμένος σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων συντήρησης, αναβάθμισης, κατασκευής υποδομών αθλητισμού και πολιτισμού/Περιφερειακή Ενότητα.

Στο πλαίσιο των παραπάνω κατευθυντήριων γραμμών τίθενται οι ακόλουθοι Στρατηγικοί Στόχοι για τον Αθλητισμό και τον Πολιτισμό:

Σ.Σ.5. Πολιτιστική αναγέννηση της Αττικής

Σ.Σ.6. Αθλητισμός για όλους

Σ.Σ.7. Αξιοποίηση του Πολιτισμού και του Αθλητισμού για τη διεθνή προβολή και την οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας Αττικής

Βασικές κατευθυντήριες αρχές του σχεδιασμού για την Εκπαίδευση αποτελούν:

- 1.** Η εύρυθμη λειτουργία της Δ/νσης Παιδείας.
- 2.** Η βελτιστοποίηση της οργάνωσης της μεταφοράς των μαθητών.
- 3.** Ο τεκμηριωμένος σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης & κατάρτισης, με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας.
- 4.** Οι δράσεις υποστήριξης συλλογικών οργάνων της Περιφέρειας για θέματα «δια βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης».

Στο πλαίσιο των παραπάνω κατευθυντήριων γραμμών τίθενται για την Εκπαίδευση ο Στρατηγικός Στόχος:

Σ.Σ.8. Οργανωτική αναβάθμιση των υπηρεσιών και σχεδιασμός για την παροχή εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με έμφαση σε ειδικές ομάδες-στόχου και σύμφωνα με τον σχεδιασμό της Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Γ- ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

4.1. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

4.1.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η ελληνική οικονομία, βιώνει τα τελευταία χρόνια μια παρατεταμένη και βαθιά οικονομική ύφεση, με αποτέλεσμα το χαμηλό επίπεδο παραγωγής, επενδύσεων, μισθών, κοινωνικών δαπανών, εγχώριας ζήτησης, αγοραστικής δύναμης και υψηλό επίπεδο ανεργίας.

Το 2013 το ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας υποχώρησε κατά 3,9%. Η μείωση αυτή προστέθηκε στις απώλειες της προηγούμενης πενταετίας 2008-2012 που ανέρχονταν ήδη σε 1/5 του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Έτσι, η σωρευτική μείωση του ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, κατά την εξαετία 2008-2013 ανήλθε σε 23,5%. Η μείωση αυτή οφείλεται τόσο στην μείωση της κατανάλωσης όσο και των επενδύσεων⁴⁴.

Η απασχόληση και η ανεργίας επηρεάστηκαν σημαντικά από τις δυσμενείς οικονομικές εξελίξεις και η χώρα εμφανίζει πλέον πολύ υψηλό ποσοστό ανεργίας. Το Δ' Τρίμηνο του 2013, ο αριθμός των εργαζόμενων ανήλθε σε 3.590 χιλ. άτομα και των ανέργων σε 1.363 χιλ., σε συνολικό πληθυσμό της χώρας των 10.815 χιλ. κατοίκων και το ποσοστό ανεργίας ήταν 27,5%, έναντι 27,0% του προηγούμενου τριμήνου και 26,0% του αντίστοιχου τριμήνου 2012.

Επίσης, το ποσοστό απασχόλησης του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών μειώθηκε σε 53,2% το 2013 από 66,5% το 2008 και 64% το 2010, διευρύνοντας το χάσμα με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο σε περίπου 15 ποσοστιαίες μονάδες (ποσοστό απασχόλησης ΕΕ28: 68,3% για το 2013). Η μείωση του ποσοστού απασχόλησης επηρέασε περισσότερο τους άνδρες (μείωση 17,5%) από τις γυναίκες (μείωση 9,2%), για τις οποίες όμως τα ποσοστά απασχόλησης ήταν χαμηλά και πριν την κρίση.

Η μείωση του αριθμού των εργαζομένων προέκυψε τόσο από την οριστική παύση της λειτουργίας μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων όσο και από τη μείωση του προσωπικού των επιχειρήσεων που συνέχισαν να λειτουργούν. Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη μείωση του αριθμού εργαζομένων είναι το εμπόριο, η μεταποίηση και οι κατασκευές. Ταυτόχρονα, η χρήση του θεσμού της μερικής απασχόλησης επεκτάθηκε σημαντικά, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα⁴⁵.

Επιπρόσθετα, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού υπερτετραπλασιάστηκε. Το 2007 οι μακροχρόνια άνεργοι αποτελούσαν το 4,1% του ενεργού πληθυσμού, ποσοστό που το 2013 ανήλθε σε 18,4%. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το δ' τρίμηνο 2013, επτά στους δέκα άνεργους είναι μακροχρόνια άνεργοι (ποσοστό 72%), ενώ το 26% των ανέργων έχει διάρκεια ανεργίας από 1 μέχρι 11 μήνες. Επιπλέον, υπολογίζεται ότι 400.000 νοικοκυριά δεν έχουν κανένα εργαζόμενο. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat ο πληθυσμός που ανήκει σε νοικοκυριά ανέργων αυξήθηκε από 3,9% το 2007 σε 12,9% το 2012.

Σημαντικές διαφορές στη μεταβολή του ποσοστού ανεργίας παρατηρούνται και ανάλογα με το εκπαιδευτικό επίπεδο. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται σε όσους δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο και όσους έχουν τελειώσει μερικές τάξεις δημοτικού (38,3% και 39,6% αντίστοιχα), ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά παρατηρούνται σε όσους έχουν διδακτορικό ή μεταπτυχιακό (15,7%).

⁴⁴ Μηνιαία Έκθεση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ για την ελληνική οικονομία και την απασχόληση του 2014, τ. 219, Σεπτέμβριος 2014.

⁴⁵ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού, εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, 2014 – 2020.

Οι νέοι εμφανίζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας, 59% για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών και 44,4% για την ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών. Η ανεργία των νέων στην Ελλάδα ήταν υψηλή και πριν την έναρξη της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια, η ανεργία των νέων εκτινάχθηκε σε πρωτοφανή επίπεδα. Ιδίως για τις νέες γυναίκες τα ποσοστά ανέρχονται σε 65,1% για την ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών, έναντι 59% των ανδρών και 47,6% για την ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών, έναντι 44,4% των ανδρών. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα έχει τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας νέων μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών.

Ιδιαίτερα έχουν πληγεί ευπαθείς ομάδες πληθυσμού με αύξηση του ποσοστού ανεργίας αυτών των ομάδων.

Οι επιπτώσεις της ύφεσης με τη συνεχή συρρίκνωση της απασχόλησης και στην εκρηκτική άνοδο της ανεργίας, ιδίως των νέων και των μακροχρόνια άνεργων, καθιστούν δύσκολη την επίτευξη του εθνικού στόχου για ποσοστό απασχόλησης 70% για τις ηλικίες 20-64 ετών μέχρι το 2020⁴⁶.

B. Περιφερειακό Επίπεδο

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζεται η απασχόληση ανά κλάδο στην Περιφέρεια Αττικής το 2013:

---

⁴⁶ Εθνική Στρατηγική για την Ευρώπη 2020.

Πινάκας 4.1.: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας (σε χιλ. άτομα) το 2013

2013											
Κλάδοι	Γεωργία, δασοκομία και αλιεία	Ορυχεία, λατομεία, βιομηχανία, παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού, κλιματισμού και νερού, επεξεργασία λυμάτων, διαχείριση αποβλήτων και δραστηριότητες εξυγίανσης	Κατασκευές	Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσικλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	Ενημέρωση και επικοινωνία	Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών	Σύνολο Απασχόλησης
ΕΛΛΑΔΑ	489,471	392,260	172,613	1.267,014	81,468	93,785	6,823	306,414	871,157	276,220	3.957,225
ΑΤΤΙΚΗ	13,909	149,785	57,109	500,822	57,334	56,834	3,934	161,831	360,294	139,964	1.501,815

Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Περιφέρειας Αττικής αντιστοιχεί περίπου στο 38% του συνόλου της χώρας. Η Αττική πλήττεται ιδιαίτερα από την τρέχουσα οικονομική ύφεση με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας και συνακόλουθα την απειλή για την κοινωνική συνοχή.

Καθ' όλη την περίοδο 2000-2008 το ποσοστό της ανεργίας ήταν σημαντικά μικρότερο από το μέσο όρο της χώρας, κυρίως λόγω της δυναμικής ανάπτυξης του κλάδου των κατασκευών, του εμπορίου και των άλλων υπηρεσιών. Η απότομη μείωση των κατασκευών και η γενικότερη κρίση οδήγησε σε απότομη αύξηση την ανεργία από 8,3% το 2008 σε άνω του 25% σήμερα.

Ειδικότερα στα τέλη του 2013 καταγράφονται 535,5 χιλ. άνεργοι, εκ των οποίων τα 2/3 αντιστοιχούν σε μακροχρόνια ανέργους. Σημαντικό μερίδιο στην ανεργία καταγράφεται στους νέους ηλικίας 15-29 ετών, οι οποίοι αγγίζουν τα 155,0 χιλ άτομα και αποτελούν το 37,3% της ανεργίας των νέων του συνόλου της Χώρας (66.484 νέοι ηλικίας 15-19 ετών και 173.207 νέοι ηλικίας 20-24 ετών εκτός εργασίας, εκπαίδευσης ή κατάρτισης κατά το 2013 στο σύνολο της Χώρας-NEET).

Οι αναζητούντες εργασία (μέσω του ΟΑΕΔ, Απρίλιος 2014) στην Αττική ανέρχονται σε 299.929 άτομα (36,2% του συνόλου της Χώρας), εμφανίζοντας κάμψη (σε 12μηνη βάση) κατά 21.048 άτομα ή κατά 7%. Από αυτούς, το 54% αφορά μακροχρόνια ανέργους. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η διαστρωμάτωση της μακροχρόνιας ανεργίας εμφανίζει υψηλό ποσοστό μακροχρόνια ανέργων άνω των 54 ετών χωρίς κάρτα ανεργίας (30%), ενώ ένα ποσοστό αυτών, της τάξης του 14,7%, έχει χαμηλά τυπικά προσόντα⁴⁷.

Την 4ετία 2009-2012 η συνολική απασχόληση υποχώρησε κατά 17,5% περίπου ενώ η μισθωτή απασχόληση πάνω από 19%. Η μείωση των θέσεων απασχόλησης ήταν κατά 4 φορές μεγαλύτερη στο Β' -γενή από ότι στον Γ' -γενή τομέα της Περιφέρειας.

Το Β' τρίμηνο του 2014, η Περιφέρεια Αττικής σύμφωνα με τα στοιχεία του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών καταλαμβάνει την 9η θέση μεταξύ των περιφερειών αναφορικά με το ποσοστό ανεργίας, το οποίο ανέρχεται στο 27,4% και είναι ελάχιστα υψηλότερο από αυτό του συνόλου της χώρας(26,6%).

---

⁴⁷ ΠΕΠ Αττικής, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα βάσει του στόχου «Επενδύσεις για την ανάπτυξη και την απασχόληση», 2014 –2020.

Πίνακας 4.2.: Ποσοστό ανεργίας ανά περιφέρεια 2013-2014 (β τρίμηνο)

Περιφέρειες	Β' Τρίμηνο	
	2013	2014
Σύνολο Χώρας	27,3	26,6
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	27,3	23,8
Κεντρική Μακεδονία	30,3	29,4
Δυτική Μακεδονία	32,6	27,3
Ήπειρος	27,2	28,3
Θεσσαλία	25,6	25,1
Ιόνιοι Νήσοι	16,4	21,1
Δυτική Ελλάδα	28,6	29,9
Στερεά Ελλάδα	27,0	26,8
Αττική	28,5	27,4
Πελοπόννησος	21,7	23,6
Βόρειο Αιγαίο	22,3	22,7
Νότιο Αιγαίο	19,8	17,9
Κρήτη	24,1	22,8

Πηγή: www.eea.gr, «Ποσοστό ανεργίας ανά Περιφέρεια», Οκτώβριος 2014

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο και σε σχέση με την επίτευξη των στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η Αττική υπολείπεται σημαντικά ως προς τον στόχο: «Ποσοστό απασχόλησης 70% για ηλικίες 20-64».

Δεδομένου ότι η απασχόληση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εκπαίδευση και τη δια βίου μάθηση σημειώνεται ότι η Αττική, συγκριτικά με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Χώρας, καταγράφει σημαντική συμμετοχή σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης, καθώς το 4,4% των ενηλίκων (25-64 ετών) της Περιφέρειας συμμετέχουν στη δια βίου μάθηση, όταν το αντίστοιχο ποσοστό σε επίπεδο χώρας ανέρχεται σε 2,9%, ωστόσο υστερεί σημαντικά από το μ.ο. της ΕΕ27 (9%). Επιπλέον το ποσοστό των νέων ατόμων που δεν εργάζονται, ούτε συμμετέχουν σε κάποιο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης ανέρχεται σε 24,7%, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με τη Χώρα (28,4%) αλλά σημαντικά υψηλότερο σε σχέση με την ΕΕ27 (17%).

Συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι η Περιφέρεια Αττικής «ξεκινά» τη νέα αναπτυξιακή προσπάθεια σε περιβάλλον ύφεσης, έντονα προβλήματα ανεργίας, χαμηλά ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής των ανέργων σε προγράμματα δια βίου μάθησης.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Ο ρόλος της Περιφέρειας Αττικής σε ζητήματα απασχόλησης κινείται στο τρίπτυχο εκπαίδευση – απασχόληση–διαβίου μάθηση όπως καθορίζεται στο Ν.3852/2010 (ΦΕΚ 87/Α'/07.06.2010) και στον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας⁴⁸.

Η Περιφέρεια Αττικής στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της συμμετείχε στα κάτωθι προγράμματα:

1. Τοπικά Ολοκληρωμένα Προγράμματα για τις Ευάλωτες Κοινωνικές Ομάδες (Τοπ.Ε.Κ.Ο)

⁴⁸ Υ.Α. 44403/ ΦΕΚ/2494/Β'/04.11.2011

Ως εταίρος στην πράξη 'Τοπικές Δράσεις κοινωνικής ένταξης για ευάλωτες ομάδες στον Δήμο Αθηναίων' με συντονιστή εταίρο τον Εμπορικό Σύλλογο Αθηνών. Το προτεινόμενο έργο στόχευε στην ανάπτυξη μια ενεργητικής πολιτικής υποστήριξης και κοινωνικής ένταξης 80 ανέργων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες του Δήμου Αθηναίων ενώ τον Δεκέμβριο του 2014 ολοκληρώθηκε το φυσικό αντικείμενο της πράξης. Η Περιφέρεια Αττικής συμμετείχε κυρίως σε ενέργειες ευαισθητοποίησης και δικτύωσης.

2. Προγράμματα Κοινωνικού Εργασίας

Η συμμετοχή της Περιφέρειας αποσκοπούσε στην προώθηση της απασχόλησης ειδικών ομάδων πληθυσμού και τη μείωση των ποσοστών ανεργίας στην Αττική, υλοποιώντας παράλληλα και κοινωνικές δράσεις τοπικού ενδιαφέροντος.

Το Πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε δύο φάσεις. Στην πρώτη φάση (2012-2013) δημιουργήθηκαν 2.871 θέσεις πεντάμηνης εργασίας διαφόρων ειδικοτήτων και εκπαιδευτικών επιπέδων. Οι ωφελοούμενοι του Προγράμματος πραγματοποίησαν δράσεις σε συνεργασία με Δήμους και άλλους φορείς μέσω μνημονίων συνεργασίας που υπέγραψε η Περιφέρεια Αττικής με 18 δικαιούχους φορείς (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις).

Στη δεύτερη φάση του Προγράμματος προσλήφθηκαν για 5 μήνες 1.177 ωφελοούμενοι οι οποίοι εργάστηκαν σε υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής και ενδεικτικά απασχολήθηκαν σε δράσεις κοινωνικού χαρακτήρα, εξυπηρέτησης του πολίτη, διευκόλυνσης των διοικητικών διαδικασιών, ενημερωτικά προγράμματα για μαθητές και παιδιά, δράσεις διατήρησης της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

4.1.2. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

A. Εθνικό Επίπεδο

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση» αποτελεί ένα από επτά Τομεακά/Εθνικά Επιχειρησιακά Προγράμματα της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, με τη συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ και της Πρωτοβουλίας για την Απασχόληση των Νέων.

Το Ε.Π. στοχεύει στη μείωση της ανεργίας, στη δημιουργία βιώσιμης απασχόλησης, στη διαμόρφωση ποιοτικών δυνατοτήτων εκπαίδευσης, στη σύνδεση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας, στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και στην υποστήριξη της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας.

Η στρατηγική αυτή θα υλοποιηθεί μέσα από τους παρακάτω Άξονες Προτεραιότητας:

A.Π.1 Βελτίωση Προοπτικών Απασχόλησης και Ανάπτυξης Δεξιοτήτων Ανθρώπινου Δυναμικού.

A.Π.2 Διευκόλυνση της Πρόσβασης στην Απασχόληση των Νέων έως 29 ετών.

A.Π.3 Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και ενίσχυση της έρευνας και καινοτομίας.

A.Π.4 Ανάπτυξη της Διά Βίου Μάθησης και Βελτίωση της Συνάφειας μεταξύ εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας και

A.Π.5 Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής ΕΠ.

Το Ε.Π. παρουσιάζει συνέργειες με άλλα επιχειρησιακά προγράμματα εθνικά ή και Περιφερειακά. Συγκεκριμένα με το Ε.Π «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» (2ος Άξονας Προτεραιότητας), θα πραγματοποιηθούν δράσεις για την προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις νέες αναπτυξιακές κατευθύνσεις, καθώς και

παρεμβάσεις στη Δημόσια Διοίκηση για τη διευκόλυνση της καινοτομικής και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Από το σχεδιασμό των παρεμβάσεων αξιοποιούνται συνέργειες με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, τα οποία θα υλοποιήσουν τον κύριο όγκο των δράσεων για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης της φτώχειας και των διακρίσεων. Στο πλαίσιο των ΠΕΠ τέλος, θα χρηματοδοτηθεί από πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης η δημιουργία υποδομών σχετικών με την εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια και κοινωνική ένταξη.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Το ΠΕΠ Αττικής για την περίοδο 2014 – 2020 έχει θέσει Θεματικούς Στόχους (Θ.Σ.) στον τομέα της απασχόλησης και ειδικότερα, τους Θ.Σ. 8 και 10 όπως αναλύονται παρακάτω:

Θ.Σ. 8: Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων. Οι ανάγκες δημιουργίας νέων και βιώσιμων θέσεων απασχόλησης στην Περιφέρεια είναι μεγάλες, επιτακτικές και πρόδηλες. Αντιμετωπίζονται κυρίως μέσω τομεακών παρεμβάσεων του ΕΚΤ και συνδέονται με την προσέλκυση επενδύσεων, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος (ΘΣ 2 & 3) αλλά και με δράσεις που εντάσσονται στην ΠΣΕΕ (ΘΣ 1). Η προσαρμογή των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού ιδιαίτερα σε νέους τομείς και οικονομικούς κλάδους, όπως η Πράσινη Οικονομία αλλά και τα επαγγέλματα που σχετίζονται με τον μετριασμό και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, αλλά και οι αναδυόμενοι κλάδοι των ΤΠΕ αλλά και των τομέων και κλάδων που θα αναδειχθούν από την ΠΣΕΕ αποτελούν προτεραιότητα για το ΠΕΠ.

Θ.Σ. 10: Επένδυση στην Εκπαίδευση, Κατάρτιση και Επαγγελματική Κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη Διά Βίου Μάθηση. Η ανάγκη δημιουργίας νέων και βιώσιμων θέσεων απασχόλησης που αντανάκλα οριζόντια το σύνολο σχεδόν των ΘΑ, συνδυάζεται με τη διευκόλυνση της μετάβασης από την εκπαίδευση στην απασχόληση, την αύξηση της συμμετοχής του ενήλικου πληθυσμού σε προγράμματα ΔΒΜ και την παροχή «δεύτερης ευκαιρίας» εκπαίδευσης, κυρίως σε άτομα με χαμηλά προσόντα, μέσω αντίστοιχων δράσεων που θα συγχρηματοδοτηθούν από το ΕΚΤ στο σύνολο της χώρας. Οι παρεμβάσεις του ΘΣ στην Περιφέρεια αφορούν κυρίως δράσεις στοχευμένης ανάπτυξης και συμπλήρωσης εκπαιδευτικών υποδομών με χρηματοδότηση του ΕΤΠΑ, ενώ όπου οι δράσεις του ΘΣ 10 (ανεξαρτήτως πηγής χρηματοδότησης) συνδέονται με παρεμβάσεις αστικής αναζωογόνησης, δύναται να εντάσσονται σε κάποιο από τα εργαλεία εφαρμογής της ΒΑΑ.

4.1.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<ul style="list-style-type: none"> • Ζητήματα εσωτερικής οργάνωσης και λειτουργίας των εμπλεκομένων διευθύνσεων, ασαφής καθορισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ των μονάδων και έλλειψη ουσιαστικών αρμοδιοτήτων. • Υποστελέχωση και έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. • Δυσμενές οικονομικό περιβάλλον λόγω της κρίσης με αποτέλεσμα την περιορισμένη δυνατότητα χρηματοδότησης-εφαρμογής ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης • Υψηλό ποσοστό ανέργων και μακροχρόνια ανέργων • Ανεπαρκής συμμετοχή των ενηλίκων σε προγράμματα Δια βίου μάθησης σε σχέση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο • Αδυναμία σύνδεσης εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με αγορά εργασίας • Γεωγραφικές και κλαδικές μειώσεις της απασχόλησης και υψηλό επίπεδο αδήλωτης εργασίας • Δυσκολία προσαρμογής ανθρώπινου δυναμικού στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας • Αδυναμία αποτελεσματικής υλοποίησης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων σε περιφερειακό επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> • Τροποποίηση Οργανισμού Περιφέρειας • Ενίσχυση συνεργασίας με φορείς εντός και εκτός Περιφέρειας • Υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων και ύπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών • Δυνατότητα ανάληψης εξωστρεφών πρωτοβουλιών και εφαρμογής ενεργών πολιτικών απασχόλησης με ιδιαίτερη μέριμνα για τις ευπαθείς ομάδες • Αξιόλογο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό • Σημαντικό μερίδιο εργαζομένων με σχετικά υψηλή εκπαίδευση και υψηλό ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης • Προώθηση νέου τύπου επιχειρηματικότητας (πχ Πράσινη Οικονομία) και αξιοποίηση της Κοινωνικής Οικονομίας ως εναλλακτική προοπτική απασχόλησης • Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ενδυνάμωση του συστήματος παρακολούθησης και προσαρμογή της αγοράς εργασίας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες • Συμμετοχή της Περιφέρειας σε συγχρηματοδοτούμενες πράξεις με στόχο την αύξηση της απασχόλησης (ΕΠΑΝΑΔ, ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ, ΠΣΕΕ, κλπ) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ενίσχυση της δια βίου μάθησης, μέριμνα για την αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης • Ουσιαστική και αποτελεσματική σύνδεση με την περιφερειακή αγορά εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης και του επιπέδου των βασικών δεξιοτήτων των πολιτών της Αττικής χωρίς εξαιρέσεις και διακρίσεις • Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων

4.2. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

4.2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Ο αγροτικός τομέας αποτελεί έναν βασικό κλάδο της ελληνικής οικονομίας. Με βάση την «Τυπολογία αγροτικών – αστικών περιοχών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2010», οι αγροτικές περιοχές καλύπτουν το 93,2% της Ελληνικής επικράτειας (82,3% κυρίως αγροτικές και 12,1% ενδιάμεσες) και σε αυτές περιλαμβάνονται οι 52 από τους 54 Νομούς (εξαιρουμένων των Νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης). Στις αγροτικές περιοχές κατοικεί το 54,5% του πληθυσμού της χώρας⁴⁹.

Από το 2000 η πορεία της γεωργικής οικονομίας, όπως αυτή αποτυπώνεται από την Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στον πρωτογενή τομέα, είναι διαφορετική από την πορεία του συνόλου της οικονομίας. Συγκεκριμένα ενώ σε εθνικό επίπεδο υπήρξε αύξηση του ΑΕΠ και καλή εικόνα σε όλα σχεδόν τα βασικά μακροοικονομικά μεγέθη έως το 2008, στον πρωτογενή τομέα αντίθετα έως το 2007 η Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία είναι πτωτική και αποτυπώνει την προσαρμογή της ελληνικής γεωργίας στην αναθεώρηση της ΚΑΠ του 2002-2003 και κυρίως της αποδέσμευσης (decoupling). Αντίστροφα, ενώ από το 2009 η συνολική οικονομία μπαίνει σε ύφεση, η ελληνική γεωργία την τριετία 2008 – 2010 βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης. Στη συνέχεια ωστόσο το 2011-2012, η διάχυση των επιπτώσεων της ύφεσης σε όλους τους τομείς της οικονομίας, συμπαρασύρει και τη γεωργία. Η αγροτική παραγωγή στην Ελλάδα σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, έχει σχεδόν διπλάσιο ποσοστό συμβολής στην εθνική ΑΠΑ από τον μέσο όρο της ΕΕ-27 και μεγαλύτερο όλων των μεσογειακών οικονομιών συμπεριλαμβανομένης της Γαλλίας⁵⁰.

Η ελληνική γεωργία, παρά τη σχετική συρρίκνωσή της, παραμένει ένας σημαντικός κλάδος της οικονομίας όσο αφορά τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη (ακαθάριστη αξία, απασχόληση, εισόδημα, ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών), την εθνική ασφάλεια (αυτάρκεια τροφίμων), την διασύνδεσή της με άλλους κλάδους της οικονομίας και κυρίως την μεταποίηση τροφίμων και το εμπόριο, και τον αναπτυξιακό της ρόλο στις λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές της χώρας.

Τα χαρακτηριστικότερα γνωρίσματα της διάρθρωσης της αγροτικής οικονομίας στην Ελλάδα είναι η άνιση σχέση μεταξύ ζωικής και φυτικής παραγωγής, καθώς και η διαφορετική αναλογία τους σε σχέση με αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αξία της ζωικής παραγωγής ως ποσοστό του συνόλου της αξίας της αγροτικής παραγωγής αυξήθηκε από το 26% που ήταν το 2000 στο 30% το 2007. Αντίθετα, η σχέση μεταξύ ζωικής και φυτικής παραγωγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) είναι γύρω στο 45%. Συνεπώς η ανάπτυξη της ζωικής παραγωγής παρουσιάζει μια στρέβλωση. Η φυτική παραγωγή βασίζεται κυρίως στα φρούτα, τα λαχανικά, τα σιτηρά και την ελαιοκαλλιέργεια. Επίσης η Ελλάδα παράγει προϊόντα στα οποία κατέχει σχεδόν μονοπωλιακή θέση όπως η μαστίχα και ο κρόκος καθώς και άλλα είδη μαζικής παραγωγής όπως το βαμβάκι και ο καπνός στα οποία η χώρα έχει ικανοποιητικό μερίδιο στην Ε.Ε. Αναφορικά με την βιολογική παραγωγή υπάρχει αύξουσα τάση του αριθμού των καλλιεργητών αν και η οικονομική κρίση έχει προκαλέσει μείωση της δαπάνης των καταναλωτών για βιολογικά προϊόντα. Για τα φρούτα, των οποίων η αξία παραγωγής ξεπερνά τα 2 δις ευρώ το 2012, ιδιαίτερη σημασία έχει η παραγωγή φρέσκων

⁴⁹ Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, σελ. 13

⁵⁰ Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, σελ. 63-64

φρούτων (ροδάκινα, βερίκοκα, κεράσια) και σταφυλιών. Επίσης θα πρέπει να σημειώσουμε την σημαντική υστέρηση των ζωοτροφών στην συμβολή τους στη φυτική παραγωγή και την επιβίωση των βιομηχανικών φυτών παρά την πλήρη αποδέσμευση του καπνού (αξία παραγωγής σχεδόν 80 εκ. ευρώ) και του βαμβακιού (αξία παραγωγής περισσότερο από μισό δις ευρώ). Όσον αφορά τους βασικότερους τομείς της ζωικής παραγωγής, θα πρέπει να πούμε ότι η παραγωγή γάλακτος αποτελεί σχεδόν το 41% του συνόλου της αξίας της, ενώ η παραγωγή αιγοπρόβιου κρέατος αποτελεί το 25% περίπου του συνόλου. Αντίθετα η παραγωγή κρέατος βοοειδών και χοιρινών είναι σχετικά μικρή, γεγονός που σημαίνει ότι οι τομείς αυτοί έχουν δυνατότητες για περαιτέρω ανάπτυξη. Οι σημαντικότεροι τομείς μεταποίησης περιλαμβάνουν τα γαλακτοκομικά (με προεξάρχουσα την παραγωγή φέτας), την μεταποίηση των φρούτων (παραγωγή χυμών και κομπόστας, κ.λπ.) το κρασί και το ελαιόλαδο⁵¹.

Ο τομέας της αλιείας είναι σημαντικός για την εθνική οικονομία κυρίως γιατί συμβάλλει στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής μεγάλων παράκτιων και νησιωτικών περιοχών. Επίσης συμβάλλει στην εξασφάλιση ζωικών πρωτεϊνών υψηλής βιολογικής αξίας, αξιοποιεί τους τοπικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους και εξασφαλίζει θέσεις εργασίας στις παράκτιες περιοχές.

Ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας αποτελεί έναν από τους πλέον αναπτυσσόμενους τομείς στην Ελληνική Οικονομία με ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια 3% και με 80% εξαγωγές. Ο κλάδος της υδατοκαλλιέργειας παρουσιάζει περαιτέρω δυνατότητες ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς του, τόσο με την διαφοροποίηση προς νέα είδη παραγωγής καθώς και με βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Όσον αφορά την Περιφέρεια Αττικής, τα βασικά χαρακτηριστικά του αγροτικού τομέα είναι τα εξής: Σε αντίθεση με το σύνολο της χώρας, ο πρωτογενής τομέας στην Περιφέρεια παρουσιάζει σημαντικό δυναμισμό ο οποίος οφείλεται μεταξύ άλλων στην αυξημένη παραγωγικότητα της εργασίας (διπλάσια από ότι στις άλλες περιφέρειες), στην εγγύτητα με το ισχυρό καταναλωτικό κέντρο του πολεοδομικού συγκροτήματος, στο είδος των παραγόμενων προϊόντων, στο σχετικά μεγάλο γεωργικό κλήρο και στη χρήση σύγχρονων μεθόδων εκμηχάνισης της παραγωγής⁵². Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής (ΑΠΑ) του πρωτογενή τομέα κινείται στα χαμηλά εθνικά όρια του 4,5% περίπου, αλλά με υψηλή μεταβολή. Η Αττική κατατάσσεται στην κορυφή της ταξινόμησης, μαζί με την Κεφαλληνία, στις περιοχές με υψηλή μεταβολή της ΑΠΑ στο πρωτογενή τομέα και υψηλή μέση παραγωγικότητα εργασίας αλλά χαμηλό ανθρώπινο κεφάλαιο (ηλικιωμένη ηλικιακή σύνθεση και χαμηλή κατάρτιση). Οι περιοχές αυτές έχουν ανάγκη «Ενίσχυσης του Ανθρώπινου Κεφαλαίου»⁵³.

Ειδικότερα, η θέση του αγροτικού τομέα στην οικονομία της Αττικής είναι σημαντική, τόσο από άποψη συμμετοχής του κλάδου στο περιφερειακό ΑΕΠ, αλλά και από πλευράς ποσοστού απασχόλησης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιοχής. Παρά την οικονομική κρίση που

⁵¹ Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014-2020, σελ. 63

⁵² Στρατηγικές Θέσεις και Προτεραιότητες της Περιφέρειας Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014-2020, σελ.3.

⁵³ SWOT Ανάλυση για την Προετοιμασία της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2015

οδήγησε σε μείωση της απασχόλησης στους περισσότερους παραγωγικούς κλάδους, στον αγροτικό τομέα καταγράφεται σχετική αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων από το τέλος του 2008, λόγω του σημαντικού αριθμού νεοεισερχομένων στον κλάδο, αλλά και λόγω μετακινήσεων εργαζομένων από άλλους τομείς της περιφερειακής οικονομίας. Η αύξηση στην Αττική εντοπίζεται σε ποσοστό 14,2%, υπερδιπλάσιο του αντίστοιχου εθνικού μέσου όρου, με σημαντική συμμετοχή των νέων και των παραγωγικών ηλικιών μέχρι 40 ετών. Σημαντική απασχόληση στον αγροτικό τομέα παρουσιάζεται στις Π.Ε. Δυτικής και Ανατολικής Αττικής, καθώς και στα νησιά της Περιφέρειας και στην Τροιζήνα.

Οι γεωργικές δραστηριότητες εντοπίζονται κυρίως στην περιοχή του Μαραθώνα, στον Αυλώνα, στα Μέγαρα, στα νησιά και στην Επαρχία Τροιζηνίας και σε ζώνες όπου δεν αναπτύσσονται ασύμβατες με την εν λόγω δραστηριότητα χρήσεις γης, ενώ ως δυναμικοί κλάδοι καταγράφονται η ανθοκομία, τα κηπευτικά, οι αμπελοκαλλιέργειες και τα αλιευτικά προϊόντα και οι υδατοκαλλιέργειες.

Στη Δυτική Αττική συγκεντρώνονται μονάδες θερμοκηπίων έντασης κεφαλαίου και σημαντικό κομμάτι της πρωτογενούς παραγωγής αποτελεί η αμπελουργία, η ελαιοκομία και η λαχανοκομία. Στην Ανατολική Αττική επίσης σημαντικό κομμάτι του πρωτογενούς τομέα αποτελούν η αμπελουργία, η ελαιοκομία, οι θερμοκηπιακές, οι κηπευτικές και οι δενδρώδεις καλλιέργειες και τα φυτά μεγάλης καλλιέργειας.

Στην Νησιωτική περιοχή τέλος, παράγονται ελαιόλαδο, σταφύλι/κρασί, φιστίκια κελυφωτά (ΠΟΠ φιστίκι Αιγίνης), παξιμάδια Κυθήρων, κηπευτικά, ανθοκομικά, αρωματικά.

Το «Καλάθι της Περιφέρειας Αττικής»⁵⁴ από πλευράς γεωργικών προϊόντων, με δυνατότητα δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, περιλαμβάνει τα κηπευτικά υπαίθρου και θερμοκηπίου, το κρασί, τα ανθοκομικά, το φιστίκι, τα σύκα Βραυρώνας και το ελαιόλαδο. Αντίθετα οι παραδοσιακοί κλάδοι του τομέα (π.χ. σιτηρά, ελιά), με εξαίρεση την παραγωγή του κρασιού, περιορίζονται. Επιπλέον σημειώνεται ότι ο αγροτικός τομέας στην Περιφέρεια συνδέεται και με ιδιαίτερες δραστηριότητες όπως η ναυπηγική ξυλεία και η ανθοκομία.

Από το εξωτερικό περιβάλλον φαίνεται να υπάρχει μια τάση ενίσχυσης του πρωτογενούς τομέα, κυρίως μέσω της υψηλής ζήτησης των τοπικών παραδοσιακών προϊόντων των νησιών και της συνεχούς τυποποίησής τους. Επιπρόσθετα, η εφαρμοζόμενη αγροτική πολιτική αποτελεί ένα ισχυρό μέσο στήριξης της γεωργίας με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος. Το βασικότερο μέτρο στην κατεύθυνση αυτή είναι οι επιδόσεις των βιολογικών καλλιεργειών που είναι φιλικές προς το περιβάλλον.

Η διάρθρωση της γεωργικής παραγωγής στην Περιφέρεια Αττικής έχει ως ακολούθως:

---

⁵⁴ Επιλεγμένα προϊόντα που παράγονται στην Περιφέρεια Αττικής και χαρακτηρίζουν το περιβάλλον και την οικονομία της περιοχής

Πίνακας 4.3.: Καλλιεργήσιμη έκταση (σε στρέμματα) και είδος καλλιέργειας ανά Π.Ε. 2015

	ΑΘΗΝΑ	% συν. της Περιφέρειας	ΝΗΣΟΙ	% συν. της Περιφέρειας	ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	% συν. της Περιφέρειας	ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ	% συν. της Περιφέρειας	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ
ΦΥΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	0,00	0,00	1.150,00	1,42	1.168,00	1,44	78.630,00	97,14	80.948,00
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΥΠΑΙΘΡΟΥ	34,50	0,05	2.065,00	3,02	21.542,00	31,52	44.705,00	65,41	68.346,50
ΚΗΠΕΥΤΙΚΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	0,00	0,00	250,00	3,21	1.830,00	23,52	5.700,00	73,26	7.780,00
ΕΛΙΕΣ	0,00	0,00	163.000,00	52,86	83.135,00	26,96	62.200,00	20,17	308.335,00
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	0,00	0,00	6.620,00	92,85	20,00	0,28	490,00	6,87	7.130,00
ΦΥΛΛΟΒΟΛΑ	0,00	0,00	7.540,00	31,05	5.581,00	22,99	11.160,00	45,96	24.281,00
ΑΜΠΕΛΙΑ	0,00	0,00	1.415,00	2,56	42.386,00	76,57	11.552,00	20,87	55.353,00
ΜΑΝΙΤΑΡΙΑ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,24	100,00	3,24
ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ – ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	40,00	100,00	40,00
ΞΗΡΑ ΟΣΠΡΙΑ	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1.722,00	100,00	1.722,00
ΑΝΘΟΚΟΜΙΚΑ	0,38	0,05	690,00	85,72	0,00	0,00	114,60	14,24	804,98
ΣΥΝΟΛΟ	34,88		182.730,00		155.662,00		216.316,84		554.743,72

Πηγή: Δ/νσης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής, 2015

Τα βασικά χαρακτηριστικά της κτηνοτροφίας στην Περιφέρεια Αττικής είναι τα εξής: Υπάρχει σημαντικός αριθμός μονάδων πτηνοτροφίας και σταβλισμένης κτηνοτροφίας. Η Αττική ανήκει στην υψηλότερη κλάση πυκνότητας ζωικού κεφαλαίου βοσκής (>2,0), με την πυκνότητα να είναι στις 4,3 ΜΖΚ/ha βοσκήσιμης έκτασης. Στην Αττική δεν ασκείται εκτατική κτηνοτροφία⁵⁵. Σημαντική συγκέντρωση κτηνοτροφικών μονάδων παρατηρείται στη Δυτική Αττική.

Στο «Καλάθι της Περιφέρειας Αττικής» από πλευράς κτηνοτροφικών προϊόντων περιλαμβάνονται: το αιγοπρόβειο γάλα και κρέας, τα παραδοσιακά προϊόντα Φέτα ΠΟΠ, το μέλι (Τροιζηνίας και Κυθήρων). Όσο αφορά στην επεξεργασία κτηνοτροφικών προϊόντων, στην Αττική δραστηριοποιούνται 7 σφαγεία, 10 τυποποιητήρια μελιού (και με εξαγωγική δραστηριότητα), μεγάλος αριθμός κέντρων συσκευασίας αυγών (κυρίως στη Δυτική Αττική) και ακόμα μεγαλύτερος αριθμός μονάδων επεξεργασίας κρέατος (με εξαγωγική δραστηριότητα). Σύμφωνα με τα στοιχεία της Δ/νσης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής η κατάσταση της Αττικής στην ζωική παραγωγή και στην επεξεργασία προϊόντων ζωικής προέλευσης είναι η εξής:

⁵⁵ EUROSTAT 2007.

Πίνακας 4.4.: Ζωική Παραγωγή (μονάδες παραγωγής) ανά Π.Ε. 2015

	ΑΘΗΝΑ		ΝΗΣΟΙ		ΠΕΙΡΑΙΑΣ		ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗ		ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΟΝΑΔΩΝ	(%)	
ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ	7	0,39%	387	21,58%	0	0,00%	868	48,41%	531	29,62%	1.793
ΒΟΟΕΙΔΗ	0	0,00%	93	58,49%	0	0,00%	25	15,72%	41	25,79%	159
ΧΟΙΡΟΙ	0	0,00%	1	1,56%	0	0,00%	51	79,69%	12	18,75%	64
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΩΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0	0,00%	2	1,00%	0	0,00%	5	2,49%	194	96,52%	201
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΡΕΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	34	87,18%	5	12,82%	39
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	7	77,78%	2	22,22%	9
ΚΟΥΝΕΛΙΑ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	4	40,00%	6	60,00%	10
ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓ	0	0,00%	18	78,26%	0	0,00%			5	21,74%	23
ΣΑΛΙΓΚΑΡΙΑ ΕΚΤΡΟΦΗΣ	0	0,00%	0		0	0,00%	6	54,55%	5	45,45%	11
ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ (ΑΡΙΘ.ΜΕΛΙΣΣΟΚΟΜΩΝ)	1.083	45,24%	241	10,07%	102	4,26%	673	28,11%	295	12,32%	2.394

Πηγή: Δ/σης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής, 2015

Πίνακας 4.5.: Ζωική Παραγωγή (ζωικός πληθυσμός) ανά Π.Ε. 2015

	ΑΘΗΝΑ		ΝΗΣΟΙ		ΠΕΙΡΑΙΑΣ		ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗ		ΔΥΤΙΚΗ ΑΤΤΙΚΗ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΡΙΘΜΟΣ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ	(%)	ΑΡΙΘΜΟΣ	(%)	
ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ	897	0,49%	39.760	21,91%	0	0,00%	47708	26,29%	93098	51,30%	181.463
ΒΟΟΕΙΔΗ	0	0,00%	1.697	32,13%	0	0,00%	849	16,07%	2736	51,80%	5.282
ΧΟΙΡΟΙ	0	0,00%	60	0,81%	0	0,00%	3578	48,30%	3770	50,89%	7.408
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΩΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0	0,00%	8.000	0,71%	0	0,00%	86633	7,72%	1028000	91,57%	1.122.633
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΚΡΕΟΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	1036200	87,18%	152400	12,82%	1.188.600
ΠΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	115000	96,64%	4000	3,36%	119.000
ΚΟΥΝΕΛΙΑ	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%					
	ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΕΛΙΣΣΟΣΜΗΝΩΝ										
ΜΕΛΙΣΣΟΚ/ΚΕΣ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ	27.500	33,33%	12.000	14,54%	4.016	4,87%	27.000	32,72%	12.000	14,54%	82.516

Πηγή: Δ/σης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής, 2015

Πίνακας 4.6.: Αριθμ. Επιχειρήσεων χειρισμού προϊόντων ζωικής προέλευσης ανά Π.Ε. 2015

	ΚΕΝΤΡ.ΤΟΜΕΑΣ		ΝΟΤ. ΤΟΜΕΑΣ		ΔΥΤ.ΤΟΜΕΑΣ		ΒΟΡ.ΤΟΜΕΑΣ		ΠΕΙΡΑΙΑΣ		ΝΗΣΟΙ		ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗ		ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	ΑΡ.	(%)	
ΣΦΑΓΕΙΑ	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2	50,00	2	50,00	4
ΜΟΝ.ΤΕΜΑΧΙΣΜΟΥ & ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΡΕΑΤΟΣ – ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΡΕΑΤΟΣ ΘΗΛΑΣΤΙΚΩΝ	3	3,13	10	10,42	9	9,38	6	6,25	27	28,13	2	2,08	26	27,08	13	13,54	96
ΜΟΝΑΔΕΣ ΤΕΜΑΧΙΣΜΟΥ & ΤΥΠΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΡΕΑΤΟΣ – ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΚΡΕΑΤΟΣ ΠΟΥΛΕΡΙΚΩΝ	2	5,13	0	0,00	5	12,8	2	5,13	14	35,90	0	0,00	11	28,21	5	12,8	39
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΑΛΑΚΤ/ΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	3	4,69	3	4,69	7	10,9	9	14,06	0	0,00	1	1,56	30	46,88	11	17,19	64
ΚΕΝΤΡΑ ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑΣ ΑΥΓΩΝ	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	1,15	0	0,00	0	0,00	5	5,75	81	93,10	87
ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΥΓΩΝ	0	0,00	0	0,00	1	25,0	0	0,00	0	0,00	2	50,00	0	0,00	1	25,00	4
ΤΥΠΟΠΟΙΗΤΗΡΙΑ ΜΕΛΙΟΥ	0	0,00	0	0,00	2	20,0	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4	40,00	4	40,00	10
ΜΟΝΑΔΕΣ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ	4	12,12	2	6,06	2	6,06	3	9,09	9	27,27	1	3,03	2	6,06	10	30,30	33
ΚΕΝΤΡΑ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑΣ ΖΩΝΤΩΝ ΔΙΘΥΡΩΝ ΜΑΛΑΚΙΩΝ	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	12,50	0	0,00	0	0,00	7	87,50	8
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΧ/ΣΕΩΝ	12	3,45	15	4,31	26	7,47	21	6,03	51	14,66	6	1,72	80	22,99	137	39,37	348

Πηγή: Δ/σης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής, 2015

Ο επαγγελματικός αλιευτικός στόλος στην Περιφέρεια Αττικής, αποτελεί περίπου το 10% του αντίστοιχου στόλου σε πανελλαδικό επίπεδο, περιλαμβάνει κυρίως μικρά σκάφη, παράκτιας αλιείας, ενώ υπάρχουν και κάποια σκάφη μέσης και υπερπόντιας αλιείας.

Πίνακας 4.7.: Αριθμ. Σκαφών και απασχόληση ανά Π.Ε. 2015 – Συλλεκτική Αλιεία

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΚΑΦΩΝ	% συν. της Περιφέρειας	ΣΥΝΟΛΑ. ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑΣ			% συν. της Περιφέρειας	ΑΠΑΣΧ/ΝΑ ΑΤΟΜΑ	% συν. της Περιφέρειας
			GT	% συν. της Περιφέρειας	KW			
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ & ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	142	8,95	802	5,35	4.828	7,35	200	6,39
ΠΕΙΡΑΙΑ	262	16,51	11.998	79,99	42.879	65,29	750	23,96
ΝΗΣΩΝ	641	40,39					750	23,96
ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ & ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	360	22,68	1.970	13,13	13.105	19,96	1.000	32
ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	182	11,47	230	1,53	4.858	7,4	430	14
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1.587		15.000		65.670		3.130	

Πηγή: Δ/νσης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής, 2015

Πίνακας 4.8: Αριθμ. Μονάδων υδατοκαλλιεργειών ανά Π.Ε. 2015

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ:		ΜΟΝΑΔΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΙΧΘΥΟ-ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	% συν. της Περιφέρειας	ΤΟΝΟΙ/ΕΤΟΣ	% συν. της Περιφέρειας	ΟΣΤΡΑΚΟ-ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ	% συν. της Περιφέρειας	ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ (ΤΟΝΟΙ/ΕΤΟΣ)
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ & ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ							
ΠΕΙΡΑΙΑ							
ΝΗΣΩΝ	22	81,48	3.600	78,77	1	20	75
ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ & ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	4	14,81	740	16,19			
ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ & ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ	1	3,7	230	5,03	4	80	344
ΣΥΝΟΛΟ	27		4.570	100	5		419

Πηγή: Δ/νσης Αγροτικής & Κτηνιατρικής Πολιτικής, 2015

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Οι αρμοδιότητες της Γενικής Διεύθυνσης Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής προβλέπονται από το αρ. 186 του Ν. 3852/2010 και τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας⁵⁶.

⁵⁶ Υ.Α. 44403/ ΦΕΚ/2494/Β'/04.11.2011, άρθρο 43

Ειδικότερα, η Διεύθυνση Αγροτικής και Κτηνιατρικής Πολιτικής έχει αρμοδιότητα την εφαρμογή προγραμμάτων και τη λήψη μέτρων για την φυτική και ζωική παραγωγή σε όλη την Περιφέρεια, οι Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής (ΔΑΟΚ) στις επιμέρους Περιφερειακές Ενότητες έχουν αρμοδιότητες: τη μέριμνα για την ανάπτυξη και την ποιοτική βελτίωση των τομέων της φυτικής και της ζωικής παραγωγής, τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, τη διενέργεια ελέγχων σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία για την προστασία του ζωικού κεφαλαίου, την εξασφάλιση της υγείας των ζώων και τη λήψη μέτρων για την προστασία της δημόσιας υγείας. Τέλος, τα ζητήματα του τομέα της αλιείας είναι αρμοδιότητα της Διεύθυνσης Αλιείας η οποία συγκεντρώνει, καταγράφει και επεξεργάζεται στοιχεία για το αλιευτικό δυναμικό της Περιφέρειας και την κατάρτιση μελετών εφαρμογής προγραμμάτων ανάπτυξης του ιχθυοπονικού πλούτου.

4.2.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Οι πολιτικές για την ανάπτυξη και ενίσχυση της πρωτογενούς παραγωγής (γεωργία – κτηνοτροφία και αλιεία) εντάσσονται κυρίως στο Σ.Ε.Σ. 2014 – 2020, το οποίο αποτελεί το βασικό αναπτυξιακό εργαλείο της χώρας για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Ανάμεσα στους θεματικούς στόχους του περιλαμβάνεται η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του γεωργικού τομέα, του τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας. Σύμφωνα με το Σ.Ε.Σ. 2014 – 2020, ειδικά ο αγροτικός τομέας δύναται να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας και στις εξαγωγές, ενώ παράλληλα είναι ο κύριος τροφοδότης της μεταποίησης τροφίμων. Ο τομέας της αλιείας θεωρείται σημαντικός για την ευρωπαϊκή και εθνική οικονομία κυρίως επειδή συμβάλλει στη διατήρηση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής μεγάλων παράκτιων & νησιωτικών περιοχών, αλλά επιπλέον επειδή συμβάλλει ουσιαστικά στην εξασφάλιση ζωικών πρωτεϊνών υψηλής βιολογικής αξίας, αξιοποιεί τοπικούς πλουτοπαραγωγικούς πόρους, εξασφαλίζει θέσεις εργασίας και απασχολεί σημαντικό αριθμό ατόμων παράκτιων περιοχών. Τέλος ο κλάδος της υδατοκαλλιέργειας αποτελεί έναν από τους πλέον αναπτυσσόμενους τομείς της ελληνικής οικονομίας (ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης τα τελευταία χρόνια 3% και με 80% εξαγωγές), για τον οποίο υπάρχουν περαιτέρω δυνατότητες ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς του, αφ' ενός με διαφοροποίηση προς νέα είδη και παραγωγή ειδών με καλές προοπτικές εμπορίας, αφετέρου με βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων, πιστοποίησης και σήμανσής τους⁵⁷.

Μια από τις βασικές στρατηγικές χρηματοδοτικές προτεραιότητες του Σ.Ε.Σ. 2014 – 2020 αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ) και η μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και την αύξηση της προστιθέμενης αξίας. Ο αγροδιατροφικός τομέας (γεωργία – αλιεία- τρόφιμα) συμβάλλει στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων μέσω της αύξησης της εγχώριας παραγωγής σε ποιοτικά και ανταγωνιστικά αγροδιατροφικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, της δημιουργίας θετικού εμπορικού ισοζυγίου κυρίως μέσω αύξησης των εξαγωγών, καθώς και στην κατεύθυνση επίτευξης διατροφικής επάρκειας και

⁵⁷ Σ.Ε.Σ. 2014 – 2020, σελ.: 13-14.

ασφάλειας. Με τον τρόπο αυτό προάγει παράλληλα την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις αγροτικές και παράκτιες αλιευτικές περιοχές. Η υποστήριξη της εξωστρέφειας των ελληνικών προϊόντων προάγει τη βιωσιμότητα ή/και η ανάπτυξη των ΜΜΕ του αγροδιατροφικού τομέα.

Η στήριξη του αγροδιατροφικού συστήματος θα ενισχυθεί περαιτέρω με τη διευκόλυνση των επιχειρήσεων στην πρόσβασή τους σε κεφάλαια, συμβουλές και στην στοχευμένη κατάρτιση των απασχολούμενων σε αυτόν και στην προσαρμογή στα νέα δεδομένα που διαμορφώνει η Κοινή Αγροτική Πολιτική και η Κοινή Αλιευτική πολιτική. Στην προτεραιότητα αυτή συμβάλλει η υιοθέτηση της Στρατηγικής της «Γαλάζιας Ανάπτυξης», με σημείο τομής την αλιεία-υδατοκαλλιέργεια και τον τουρισμό. Οι παρεμβάσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας στον αγροτικό χώρο θα έχουν ιδιαίτερη στόχευση στα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε Περιφέρειας σύμφωνα με τα αποτελέσματα των μελετών RIS3⁵⁸.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Στις προβλέψεις του Νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας – Αττικής (ΡΣΑ) περιλαμβάνεται η διατήρηση και ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα για λόγους συμβολής στην κάλυψη των αναγκών των κατοίκων της Αττικής και για περιβαλλοντικούς λόγους που αναφέρονται στη διαφύλαξη του τοπίου, της βιοποικιλότητας και των αγροτοοικοσυστημάτων.

Ειδικοί στόχοι για την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα στη μητροπολιτική περιφέρεια Αττικής, είναι:

- α) η υποστήριξη, η ενίσχυση και ο εκσυγχρονισμός των δραστηριοτήτων που αφορούν στη γεωργία, στην κτηνοτροφία και στην αλιεία,
- β) η αναβάθμιση των δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα και η στήριξη μεθόδων παραγωγής που συμβάλλουν στην προώθηση και ενίσχυση πιστοποιήσιμων μορφών διαχείρισης, κυρίως βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, και ολοκληρωμένης διαχείρισης και
- γ) η ενίσχυση συμπληρωματικών προς των πρωτογενή τομέα δραστηριοτήτων, όπως η χωροθέτηση συμπληρωματικών χρήσεων δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα.

Η γεωργική γη αντιμετωπίζεται ως σημαντικός περιβαλλοντικός και παραγωγικός πόρος και για την αποτελεσματικότερη προστασία της καθορίζονται περιοχές Γεωργικής Γης Υψηλής Παραγωγικότητας (ΓΓΥΠ) στην Περιφέρεια Αττικής.

Η χωροθέτηση μονάδων και ζωνών Υδατοκαλλιέργειών στην Αττική γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες. Συντάσσονται ειδικές μελέτες, με τις οποίες αξιολογούνται οι συνθήκες λειτουργίας τους και οι δραστηριότητες των μονάδων στο θαλάσσιο και στο χερσαίο χώρο, όσον αφορά στις ίδιες και στην ανάπτυξη και στον ανταγωνισμό άλλων χρήσεων ή δραστηριοτήτων, με στόχο τον ακριβή προσδιορισμό και την οριοθέτηση των ζωνών καταλληλότητας υδατοκαλλιέργειών εντός των Περιοχών Ανάπτυξης Υδατοκαλλιέργειών ή τον καθορισμό νέων, εφόσον αποδειχθούν αναγκαίες.

Η Περιφερειακή Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) της Περιφέρειας Αττικής στοχεύει στην ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας σε τρία πεδία εξειδίκευσης, με σημαντικά

⁵⁸ Σ.Ε.Σ. 2014 – 2020, σελ.: 55-58

παράθυρα ευκαιρίας για την Αττική: α) Τη Δημιουργική οικονομία, β) Τη Γαλάζια οικονομία και γ) Τη Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών.

Στα πλαίσια της Γαλάζιας Οικονομίας προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη του θαλάσσιου και του ναυτιλιακού τομέα στην Περιφέρεια Αττικής. Αντίστοιχα στα πλαίσια της Βιώσιμης Οικονομίας των Αναγκών η οποία αφορά τη βελτίωση της ποιότητας ζωής σε κάθε πτυχή της οικονομικής και κοινωνικής ζωής, δίνεται έμφαση, μεταξύ άλλων, και στην αξιοποίηση του αγροτοβιομηχανικού τομέα καθώς στην Περιφέρεια Αττικής υπάρχει ισχυρή εξειδίκευση στους τομείς της αμπελοοινοποιίας, των οπωροκηπευτικών, της πτηνοτροφίας και της μελισσοκομίας με σημαντικές δραστηριότητες αύξησης της προστιθέμενης αξίας στον τομέα των τροφίμων, ενώ είναι ουσιαστικά ανεκμετάλλετες οι δυνατότητες αξιοποίησης των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών και συνολικά του ενδημικού βιολογικού κεφαλαίου⁵⁹.

Τα χρηματοδοτικά μέσα δράσεων που αφορούν στον πρωτογενή τομέα είναι τα ακόλουθα:

1. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020, όσον αφορά τον πρωτογενή τομέα στοχεύει στην ανάπτυξη και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του αγροτικού χώρου, στη μετάβαση σε ένα ισχυρό αειφόρο αγροδιατροφικό σύστημα και στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των αγροτικών περιοχών. Οι προτεραιότητες του επιχειρησιακού προγράμματος είναι: α) η προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και της καινοτομίας στη γεωργία, τη δασοκομία και τις αγροτικές περιοχές, β) η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας όλων των τύπων γεωργίας και ενίσχυση της βιωσιμότητας των εκμεταλλεύσεων, γ) η προώθηση της οργάνωσης της αλυσίδας τροφίμων και της διαχείρισης κινδύνων στη γεωργία, δ) η αποκατάσταση, διατήρηση και ενίσχυση των οικοσυστημάτων που εξαρτώνται από τη γεωργία και τη δασοκομία, ε) η προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων και η στήριξη της μεταστροφής προς μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα με ανθεκτικότητα στην αλλαγή του κλίματος στους τομείς της γεωργίας και των τροφίμων και στ) η προώθηση της κοινωνικής ένταξης, η μείωση της φτώχειας και η οικονομική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές.

2. Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας 2014 – 2020 (ΕΠΑΛΘ), όσον αφορά τον τομέα της αλιείας στοχεύει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης των προϊόντων τους, καθώς και στην προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και στην προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων. Η δομή του επιχειρησιακού προγράμματος προσαρμόζεται γύρω από τις έξι βασικές προτεραιότητες της Ε.Ε. για την ανάπτυξη της αλιείας: α) προώθηση περιβαλλοντικά βιώσιμης, αποδοτικής ως προς τους πόρους, καινοτόμου, ανταγωνιστικής και βασιζόμενης στη γνώση αλιείας, β) προώθηση περιβαλλοντικά βιώσιμης, αποδοτικής ως προς τους πόρους, καινοτόμου, ανταγωνιστικής και βασιζόμενης στη γνώση υδατοκαλλιέργειας, γ) ενίσχυση της εφαρμογής της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, δ) αύξηση της απασχόλησης και της εδαφικής συνοχής, ε) ενίσχυση της εμπορίας και μεταποίησης και στ) ενίσχυση της εφαρμογής της Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Πολιτικής.

3. Το ΠΕΠ Αττικής 2014 – 2020 αποτελεί βασικό αναπτυξιακό εργαλείο που μπορεί να αξιοποιηθεί για την ενίσχυση του πρωτογενούς τομέα μέσω της χρηματοδότησης δράσεων, όπως ενδεικτικά είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της καινοτομίας των

---

⁵⁹ Απόφαση Έγκρισης ΠΣΕΕ, σελ.: 97-102

αγροτοκτηνοτροφικών και αλιευτικών προϊόντων, η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και η προώθηση της γνώσης και της δια βίου μάθησης των εργαζόμενων στον τομέα αυτό.

4.2.3 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<p>Προβληματική ηλικιακή σύνθεση με γήρανση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα</p> <p>Το μεγαλύτερο ποσοστό των αγροτών-παραγωγών κτηνοτροφικών προϊόντων είναι χωρίς τυπική κατάρτιση</p> <p>Έλλειψη πρότυπων εγκαταστάσεων με στόχο την επίτευξη σωστής πρακτικής και ελλυπείς δράσεις δια βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης στην γεωργία</p> <p>Προβληματικό μέγεθος εκμεταλλεύσεων χαμηλό επίπεδο τεχνικής υποστήριξης εφαρμογών</p> <p>Υπαρξη χωροταξικών και πολεοδομικών περιορισμών για την αδειοδότηση των εγκαταστάσεων (μείωση ζωνών κτηνοτροφικής χρήσης, απαγορευτικός συντελεστής κάλυψης για τα κτηνοτροφικά κτίσματα)</p> <p>Πληθώρα καταγγελιών από πολίτες λόγω συνύπαρξης αστικών και αγροτικών δραστηριοτήτων</p> <p>Αδυναμία ανάπτυξης εκτατικής μορφής κτηνοτροφίας λόγω έλλειψης χαρακτηρισμένων βοσκοτόπων</p> <p>Υψηλό κόστος των γεωργικών προϊόντων που προκαλεί αποδυνάμωση της ανταγωνιστικής θέσης της</p>	<p>Υπαρξη ευνοϊκών κλιματολογικών και εδαφολογικών συνθηκών που ευνοούν την παραγωγή υψηλής ποιότητας πρώτων υλών και πιστοποιημένων ελληνικών προϊόντων υψηλής διαθρεπτικής αξίας</p> <p>Πρόσφατη ανάπτυξη υποδομών για την ορθολογική διαχείριση της ελληνικού αγροτικού τομέα</p> <p>Δυνατότητα αξιοποίησης πόρων και Προγραμμάτων Επιδοτήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 30% από το νέο πρόγραμμα ΠΑΑ 2014-2020 για την Αγροτική Ανάπτυξη θα διατεθεί στην Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση</p> <p>Σημαντική εμπειρία και πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο για την υιοθέτηση συστημάτων ποιότητας στην γεωργική εκμετάλλευση και δημιουργία μητρώου πιστοποιημένων εκμεταλλεύσεων και επιχειρήσεων</p> <p>Πίστη των καταναλωτών στα Ελληνικά προϊόντα καθώς και εκτίμησή τους σε τοπικά προϊόντα και βραχείες αλυσίδες εφοδιασμού στην Ελλάδα</p> <p>Το πάρκο Α Τρίτης που αποτελεί χώρο μοναδικής οικολογικής αξίας και ομορφιάς και με το ισχύον ΠΔ χρήσεων έχει αξιόλογες</p>	<p>Σύνδεση έρευνας - παραγωγής και μεταφορά τεχνογνωσίας μέσα από σύγχρονες μεθόδους και συνεργασία φορέων</p> <p>Επιμόρφωση απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, μελισσοκομία) και προσέλκυση νέων αγροτών</p> <p>Η αναδιάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, κυρίως αυτών με χαμηλό βαθμό συμμετοχής στην αγορά, με προσανατολισμό στην αγορά σε συγκεκριμένους τομείς και αυτών που χρειάζεται να διαφοροποιηθούν</p> <p>Η προστασία παραδοσιακού γενετικού υλικού</p> <p>Στήριξη της βιολογικής καλλιέργειας και προώθηση των προϊόντων βιολογικής γεωργικής παραγωγής, καθώς και προώθηση όλων των προϊόντων που προέρχονται από βιολογικές εκτροφές ζώων</p> <p>Επαρκής στελέχωση των υπηρεσιών με στόχο την αύξηση και την εντατικοποίηση των ελέγχων στην κτηνοτροφία και τη βελτιστοποίηση των</p>

Ελληνικής γεωργικής παραγωγής σε σχέση με τα άλλα κράτη μέλη της ΕΕ και κυρίως με αυτά που έχουν παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων Υψηλό κόστος στην κτηνοτροφία (μικρός κλήρος για την ιδιοπαραγωγή ζωοτροφών, αυξημένη αξία γης για αγορά ή ενοικίαση, έλλειψη σφαγείων, ιδιώτες σύμβουλοι)	χρήσεις μεταξύ των οποίων είναι και η αξιοποίησή του για βιολογική γεωργία Διαφαινόμενη επιστροφή νέων στον αγροτικό τομέα Δυνατότητα αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών και των καινοτομιών προς όφελος της παραγωγικότητας και της εξυπηρέτησης των αναγκών της αγοράς	παρεχόμενων υπηρεσιών γενικότερα Διασύνδεση τουρισμού – γεωργίας και προώθηση της εναλλακτικής κτηνοτροφικής επιχειρηματικότητας, που αφορά τη δημιουργία μικρών μικτών επισκέψιμων πολυλειτουργικών και οικοτεχνικών μονάδων
Ύπαρξη πεπαλαιωμένων και κατασκευασμένων με παλαιού τύπου πρότυπα εκτροφών, με αποτέλεσμα τη μη συμμόρφωση των εγκαταστάσεων σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα και τις απαιτήσεις της Κοινοτικής και Εθνικής Νομοθεσίας	Διασύνδεση του τουρισμού με τη πολιτιστική παράδοση, τη γαστρονομία και τα τοπικά αγροτικά προϊόντα	Προβολή ελληνικών γεωργικών προϊόντων και προτύπων, μεσογειακής διατροφής - αύξηση των εξαγωγών και κατάκτηση νέων αγορών
Ύπαρξη ισχυρού ανταγωνισμού λόγω του έντονα εισαγωγικού κλάδου του χοιρινού και βόειου/μοσχαρίσιου κρέατος	Ύπαρξη νέων εργαλείων διαχείρισης κινδύνου και κυρίως διαχείρισης τιμών αγροτικών προϊόντων και χρηματοοικονομικών κινδύνων. Ύπαρξη νέων εργαλείων υποστήριξης των παραγωγών, πληροφόρησης και διασύνδεσης	Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στον αγροτικό τομέα και ενίσχυση της καινοτομίας με στόχο την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και την προσαρμογή των επιχειρήσεων στις νέες ανάγκες των καταναλωτών
Ανεπαρκής εφαρμογή εθνικών προγραμμάτων εκρίζωσης νοσημάτων αιγοπροβάτων και χοίρων (π.χ κλασική πανώλη χοίρων) λόγω έλλειψης επιστημονικού προσωπικού	Η πρόσφατη προαιρετική ένδειξη «Ελληνική Εκτροφή» από το ΥΠΑΑΤ	Χωροταξικός σχεδιασμός χρήσεων γης ώστε να ιδρυθούν νόμιμα κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (στάβλοι, πτηνοτροφεία, κονικλοτροφεία κ.λ.π)
Έλλειψη εγκαταστάσεων διαχείρισης ζωικών υποπροϊόντων με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους μεταφοράς και διαχείρισής τους και την συνεπακόλουθη επιβάρυνση της τιμής των τελικών προϊόντων	Αυξανόμενες απαιτήσεις των πολιτών για την ανάδειξη πιστοποιημένων, ποιοτικών και καινοτόμων προϊόντων, που θα διευρύνουν τις τοπικές αγορές επώνυμων παραγωγών	Απλούστευση διαδικασιών - νομοθεσίας για την έκδοση των αδειών λειτουργίας και εγκατάστασης των κτηνοτροφικών μονάδων
Ελλιπής σήμανση ζώων στον πληθυσμό των αιγοπροβάτων με αποτέλεσμα τη δυσχέρεια στις διακινήσεις των	Ανάπτυξη νέας εναλλακτικής κτηνοτροφικής επιχειρηματικότητας (επισκέψιμοι χώροι, πολυλειτουργικά αγροκτήματα, οικοτεχνικές επιχειρήσεις)	Δημιουργία εγκαταστάσεων με υψηλές
	Ύπαρξη ενδιαφέροντος για	

<p>αιγοπροβάτων, ελληνοποιήσεις, παράνομες σφαγές και της διακίνηση μη ασφαλών σφαγίων</p> <p>Ανεπάρκεια ελεγκτικών μηχανισμών με αποτέλεσμα τη μειωμένη διενέργεια των προβλεπόμενων από την ισχύουσα νομοθεσία ελέγχων λόγω υποστελέχωσης των Υπηρεσιών</p> <p>Ύπαρξη γραφειοκρατίας (πολυνομία, νομοθετικές ασάφειες, αλληλοεπικάλυψη αρμοδιοτήτων, συντονιστική αδυναμία μεταξύ των Υπηρεσιών, πολυδιάσπαση των υπηρεσιών που ασχολούνται με την υγιεινή και την ασφάλεια τροφίμων) η οποία δυσχεραίνει τη δυναμική ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα</p> <p>Ασαφές και μη ολοκληρωμένο νομοθετικό πλαίσιο για την ανάπτυξη οικογενειακών – οικοτεχνικών μονάδων στον τόπο παραγωγής των προϊόντων (συσκευαστήρια προϊόντων φυτικής προέλευσης και εργαστηρίων παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων ζωικής προέλευσης)</p> <p>Ανεπάρκεια ενημέρωσης από τα αρμόδια υπουργεία προς τις αντίστοιχες Περιφερειακές υπηρεσίες, σχετικά με τις αλλαγές στην ισχύουσα νομοθεσία</p> <p>Διακίνηση φθηνών αμφιβόλου ποιότητας εισαγόμενων προϊόντων στην μελισσοκομία</p> <p>Έλλειψη μηχανισμών και θεσμών υποστήριξης,</p>	<p>νέες αδειοδοτήσεις κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων</p> <p>Δυνατότητες ανάπτυξης σαλιγκαροτροφίας (μεγάλο ενδιαφέρον επιχειρηματιών)</p> <p>Σημαντικό πρόσφατο θεσμικό πλαίσιο για τις ομάδες παραγωγών, τις συνεταιριστικές και τις δι-επαγγελματικές οργανώσεις</p> <p>Ύπαρξη μεγάλου αριθμού ζωικού κεφαλαίου</p> <p>Σημαντικός αριθμός πτηνο-κτηνοτροφικών επιχειρήσεων</p> <p>Ύπαρξη σημαντικών επιχειρήσεων στη παραγωγή και μεταποίηση κρέατος με εξοπλισμένες μονάδες</p> <p>Άμεση πρόσβαση σε μεγάλο καταναλωτικό κοινό</p> <p>Υψηλή ποιότητα προϊόντων μελιού (μέλι Υμηττού-Αττικής) - Παγκόσμια αναγνωρισιμότητα</p> <p>Επιστημονική και τεχνική στήριξη υψηλού επιπέδου-μελισσοκομικά κέντρα και ύπαρξη ικανού επιπέδου τεχνογνωσίας των μελισσοκόμων</p> <p>Μελισσοκομική χλωρίδα – Πολυανθοφορικό μέλι Αυξανόμενη τάση των καταναλωτών για υγιεινή διατροφή - μεγάλες προοπτικές στην αγορά μελιού</p> <p>Αυξανόμενη δημιουργία συλλογικών οργάνων</p>	<p>προδιαγραφές υγιεινής και ανώδυνης θανάτωσης των ζώων και βελτίωση της διαχείρισης των νεκρών παραγωγικών ζώων των κτην/κων εκμεταλλεύσεων, στα πλαίσια της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος (βιώσιμης διαχείρισης) και της δημόσιας υγείας</p> <p>Ενίσχυση των προσπάθειών για εκσυγχρονισμό, πιστοποίηση και παραγωγή καινοτόμων προϊόντων με έμφαση τις εξαγωγές στον τομέα της μελισσοκομίας</p> <p>Εκσυγχρονισμός των μονάδων παραγωγής / μεταποίησης, πιστοποίησης και σήμανσης αλιευτικών προϊόντων, καθώς και ενεργειών-εκστρατειών προώθησης.</p> <p>Παρεμβάσεις δημιουργίας νέου χωροταξικού σχεδίου για την ιχθυοκαλλιέργεια σε συνδυασμό με Ε&Κ καθώς και επιτάχυνση των διαδικασιών αδειοδοτήσεων</p> <p>Συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων στον τομέα της αλιείας</p>
--	--	--

<p>καθοδήγησης, πληροφόρησης και διάχυσης της υπάρχουσας νομοθεσίας, επενδυτικών προγραμμάτων και της καινοτομίας στην μελισσοτροφία</p> <p>Ελλείψεις, υποδομών και Marketing στην μελισσοκομία - Ανεπαρκής πολιτική προώθησης του μελιού στη διεθνή αγορά</p> <p>Υψηλό κόστος παραγωγής μελιού λόγω απαιτήτων μετακινήσεων</p> <p>Η συρρίκνωση των ιχθυαποθεμάτων δημιουργεί σημαντικό ζήτημα βιοπορισμού των απασχολούμενων επαγγελματικά στον κλάδο, αποθαρρύνοντας τους νέους να ασχοληθούν με το επάγγελμα</p> <p>Ηλικιακή γήρανση των απασχολούμενων στον τομέα της αλιείας</p> <p>Παλαιότητα του αλιευτικού στόλου (πολλά και μικρά σκάφη, με χαμηλή υποδύναμη, μεγάλης ηλικίας, κλπ),</p> <p>Ασαφής νομοθεσία και ασαφές φορολογικό και ασφαλιστικό καθεστώς των εργαζομένων στον τομέα της αλιείας</p>	<p>(Μελισσοκομικοί Σύλλογοι)</p> <p>Συστηματική παραγωγή και άλλων προϊόντων κυψέλης</p> <p>Βελτίωση της τυποποίησης, συσκευασίας - Επενδύσεις εκσυγχρονισμού των μελισσοκομικών εκμεταλλεύσεων</p> <p>Προώθηση της πιστοποίησης στην μελισσοκομία</p> <p>Ύπαρξη επιστημονικά καταρτισμένου προσωπικού στη Διεύθυνση Αλιείας Περιφέρειας Αττικής</p> <p>Αξιοποίηση Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας και Θάλασσας 2014-2020 (ΕΠΑΛΘ)</p>	
---	---	--

4.3. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ –ΕΝΕΡΓΕΙΑ

4.3.1.α. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ

A. Εθνικό Επίπεδο

Η μεταποιητική δραστηριότητα είναι ίσως η πιο σημαντική παραγωγική δραστηριότητα καθώς έχει πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις στο σύνολο της οικονομίας της χώρας. Έχει κομβικό ρόλο στην παραγωγική συγκρότηση κάθε χώρας διότι αξιοποιεί αποτελεσματικά εγχώριους φυσικούς πόρους, αναπτύσσει συστηματικά Έρευνα και Τεχνολογία, εφαρμόζει καινοτομίες με αποτέλεσμα αύξηση της παραγωγικότητας, συμβάλλει στην αύξηση των εξαγωγών κ.α.

Η βιομηχανία τροφίμων ποτών και καπνού αποτελεί ήδη το σημαντικότερο κλάδο του δευτερογενούς τομέα στη χώρα (20,4% της συνολικής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας) και παρουσιάζει σημαντικότερα περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης εάν στραφεί σε νέες αγορές και αξιοποιήσει περαιτέρω τα ελληνικά πιστοποιημένα προϊόντα.

Σήμερα η μεταποίηση στη χώρα κυριαρχείται από μικρομεσαίες επιχειρήσεις που προσπαθούν να σταθούν ανταγωνιστικά στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία. Έχουμε μείωση της παραγωγής, διακοπή λειτουργίας πολλών μικρών κυρίως επιχειρήσεων αλλά και μείωση του ενδιαφέροντος για επενδύσεις. Επιπλέον ο μεταποιητικός τομέας αντιμετωπίζει και διαχρονικά προβλήματα που μειώνουν σημαντικά την ανταγωνιστικότητά του και συνδέονται με το καθεστώς εγκατάστασης και την ανυπαρξία για πολλά χρόνια πολιτικών χρήσεων γης και αποκέντρωσης.

Σημαντική αδυναμία της βιομηχανίας είναι η χαμηλή απορροφητική ικανότητα τεχνολογικών εξελίξεων και η μικρή συνεργασία με ελληνικούς ερευνητικούς φορείς, η απουσία μακροπρόθεσμων επενδύσεων σε τεχνολογία και καινοτομία. Επιπλέον ο προσανατολισμός της στην εσωτερική αγορά με στόχο την υποκατάσταση εισαγωγών δεν βοήθησε στην ανάπτυξη της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων. Αρνητικό αντίκτυπο έχουν και οι συνεχείς αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας των επιχειρήσεων (αδειοδοτικό, φορολογικό, ασφαλιστικό, δανειοδοτικό, χρηματοδοτικό κλπ).

B. Περιφερειακό Επίπεδο

Το μέγεθος της βιομηχανίας στην περιφέρεια Αττικής είναι υψηλό (το μεγαλύτερο μέρος της ελληνικής βιομηχανίας είναι εγκατεστημένο στην περιφέρεια Αττικής), με ισχυρά διακλαδικά συμπλέγματα και οικονομίες συγκέντρωσης, εμφανίζει τις γενικότερες αδυναμίες της ελληνικής βιομηχανίας (π.χ. υστέρηση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, έλλειψη οργανωμένων υποδοχέων, μειωμένη προσέλκυση επενδύσεων κ.λ.π.), και επιπλέον μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων μικρού και μέσου μεγέθους σε φθίνοντες βιομηχανικούς κλάδους.

Ο μεταποιητικός τομέας στην Αττική κυριαρχείται από τομείς “χαμηλής-μεσαίας τεχνολογίας”, όπως η βιομηχανία τροφίμων-ποτών, τα μεταλλικά προϊόντα, τα χημικά-φαρμακευτικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και τα ναυπηγεία, όπου η αύξηση της παραγωγικότητας βασίζεται κυρίως στην απόκτηση νέας τεχνολογίας και την υποκατάσταση της εργασίας με αυτήν,

αλλά η ανταγωνιστικότητα αφορά σε μεγάλο βαθμό την καινοτομία προϊόντος. Την ίδια στιγμή αναπτυσσόμενες βιομηχανίες είναι οι ΤΠΕ, η μικροηλεκτρονική και οι σχετικές τους εφαρμογές⁶⁰.

Στην Αττική έχουν θεσμοθετηθεί περίπου 113 παραγωγικές ζώνες οι οποίες περιλαμβάνουν τα ΒΙΠΑ- ΒΙΟΠΑ, τα Επιχειρηματικά Πάρκα, και τις ΒΙΠΕ. Η συνολική έκταση που καταλαμβάνουν οι υφιστάμενες θεσμοθετημένες ζώνες οι οποίες αποτελούν τους κύριους υποδοχείς παραγωγικών δραστηριοτήτων ανέρχεται στα περίπου 60 χιλιάδες στρέμματα. Το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών των εκτάσεων συγκεντρώνεται στο Θριάσιο Πεδίο και στο Λεκανοπέδιο Αττικής, με τη μισή του Λεκανοπεδίου να καταλαμβάνει ο Ελαιώνας⁶¹.

Πίνακας 4.9.: Μεταβολή περιφερειακού ΑΕΠ στον κλάδο της μεταποίησης ανά Περιφερειακή Ενότητα 2000-2013 (Σε εκατομμύρια ευρώ. Σε τρέχουσες τιμές)

	Μεταποίηση													
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
ΕΛΛΑΔΑ	13.408	15.127	16.078	16.378	16.943	17.108	18.427	19.695	20.578	18.146	16.356	16.175	15.377	15.381
ΑΤΤΙΚΗ	5.031	5.708	6.198	6.318	6.820	6.960	7.410	7.678	8.152	7.153	6.261	6.372	6.122	6.131
Αττική	5.031	5.708	6.198	6.318	6.820	6.960	7.410	7.678	8.152	7.153	6.261	6.372	6.122	6.131
Βόρειος Τομέας Αθηνών	652	739	808	830	902	927	993	1.036	1.108	978	862	883	849	850
Δυτικός Τομέας Αθηνών	648	736	782	779	823	821	853	863	894	765	652	647	621	622
Κεντρικός Τομέας Αθηνών	1.401	1.590	1.691	1.687	1.781	1.777	1.849	1.871	1.940	1.660	1.417	1.405	1.350	1.352
Νότιος Τομέας Αθηνών	589	668	717	723	772	778	819	839	880	763	660	663	637	638
Ανατολική Αττική	650	737	839	895	1.009	1.074	1.190	1.281	1.411	1.283	1.163	1.223	1.175	1.177
Δυτική Αττική	429	487	558	599	678	725	807	872	964	880	800	844	811	812
Πειραιάς, Νήσοι	662	751	803	805	855	858	898	915	955	823	708	707	679	680
* Προσωρινά στοιχεία.														

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

4.3.1.β. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑ –ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΑΠΕ)

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η τελική κατανάλωση ενέργειας στη χώρα από το 2000 έως και το 2007 παρουσίασε μια συνεχή ανοδική τάση, ακολουθώντας την αντίστοιχη οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Στη συνέχεια, η συνολική τελική κατανάλωση ενέργειας έχει επιδείξει σημαντική και συνεχή πτώση, η οποία οφείλεται, πέρα από τις επιπτώσεις της ύφεσης και στις δράσεις εξοικονόμησης ενέργειας. Την περίοδο 2007-2011 η τελική κατανάλωση ενέργειας μειώθηκε κατά 14%. Ωστόσο, παρατηρούνται περαιτέρω δυνατότητες για σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας και αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας⁶².

Επιπλέον, σύμφωνα με την ευρωπαϊκή πολιτική για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μέχρι το 2020, η Ελλάδα έχει στόχο η συμμετοχή της ενέργειας που παράγεται από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας να ανέλθει σε 20%⁶³.

Το ζήτημα της χωροθέτησης των έργων Α.Π.Ε. ρυθμίζεται από το Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αυτού⁶⁴.

⁶⁰ ΠΣΕΕ Περιφέρειας Αττικής 2015

⁶¹ http://www.organismosathinas.gr/Θεσμοθετημένες_ζώνες_παραγωγικών_δραστηριοτήτων_στην_Αττική:_κατηγοριοποίηση,_προβλήματα,_πολιτικές Μ. Ευαγγελίδου & Μ. Ζήφου

⁶² ΕΣΠΑ 2014-2020

⁶³ Ν. 3851/2010

⁶⁴ ΦΕΚ 2464/Β/2008

Στην τελευταία έκθεση διαπιστώσεων για την κατάσταση των ΑΠΕ στην Ελλάδα που κατατέθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Μάιο του 2015, αναφέρεται ότι η διείσδυση των ΑΠΕ στην τελική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στην χώρα μας έχει αυξηθεί. Η μεγάλη αύξηση του ποσοστού συμμετοχής του 2012 επαναλήφθηκε το 2013, επιτυγχάνοντας σχετική ετήσια αύξηση που πλησίασε το 30%, υπερκαλύπτοντας το 50% του στόχου για το 2020. Αυτή η αύξηση μπορεί να αποδοθεί στην υψηλή χωρητικότητα των νέων φωτοβολταϊκών συστημάτων που στο τέλος του 2013 έφτασε τα 2,58GW, κατατάσσοντάς τα πρώτα στην συνολική απόδοση σε σχέση με τις υπόλοιπες ΑΠΕ στην Ελλάδα.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Η ενεργειακή κατανάλωση στην Αττική εμφανίζει έντονη εποχικότητα με αιχμή τους καλοκαιρινούς μήνες, λόγω προσέλευσης επισκεπτών αλλά και υψηλών συνήθως θερμοκρασιών. Δεδομένου ότι κύριο χαρακτηριστικό του Ελληνικού Συστήματος Ηλεκτρικής Ενέργειας είναι η μεγάλη συγκέντρωση σταθμών παραγωγής στο βόρειο τμήμα της χώρας (Δυτική Μακεδονία), ενώ το κύριο κέντρο κατανάλωσης βρίσκεται στο Νότο (Περιοχή Αττικής και Πελοποννήσου), υπάρχει μεγάλη γεωγραφική ανισορροπία μεταξύ παραγωγής και κατανάλωσης, που έχει ως συνέπεια την εμφάνιση προβλημάτων ασφάλειας και κυρίως αστάθειας, και συνακόλουθων δυσχερειών στη διατήρηση ικανοποιητικών επιπέδων τάσεων στο Νότιο Σύστημα κατά τις ώρες υψηλού φορτίου⁶⁵. Για το σκοπό αυτό κρίνεται αναγκαία η ενίσχυση των υποδομών του τομέα, για την ασφαλή τροφοδότηση του νότιου Συστήματος και την αύξηση του περιθωρίου ευστάθειας της τάσης.

Στην Περιφέρεια Αττικής υπάρχουν 69 έργα ΑΠΕ διαφόρων τεχνολογιών (αιολικά, φωτοβολταϊκά κ.α.) συνολικής ισχύος 427,3 MW⁶⁶. Με βάση τη ΡΑΕ το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για μελλοντικά έργα στην Αττική εστιάζεται στην αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας. Πρέπει να αναφερθεί ότι ειδικά για τη χωροθέτηση αιολικών πάρκων στην Αττική τίθενται ειδικά κριτήρια στο Ειδικό πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αιεφόρου ανάπτυξης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και της στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων⁶⁷.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-13 σημαντικό έργο του ΠΕΠ για τη μείωση των εκπομπών CO₂ αποτέλεσε το Πρόγραμμα «Εξοικονόμηση κατ' οίκον» με συνολικό π/υ 100 εκ. € (Δημόσια Δαπάνη). Στην Αττική, εκδόθηκαν 6.472 Αποφάσεις Υπαγωγής, συνολικού επιλέξιμου π/υ 57,4 εκ. €, έχουν υπογραφεί 4.596 συμβάσεις και έχουν ολοκληρωθεί 2.691 έργα, π/υ περίπου 21,9 εκ. €. Επιπλέον, σημαντική ήταν και η συμβολή του έργου «Α' Αναβάθμιση Τερματικού Σταθμού Υγροποιημένου Φυσικού Αερίου στη Ρεβυθούσα & Σταθμός Συμπαγωγής θερμικής και ηλεκτρικής ενέργειας 13 MW στη Ρεβυθούσα» (ΔΕΣΦΑ) με π/υ 7,77 εκ. €, με τη δημόσια δαπάνη να ανέρχεται στα 3,55 εκ. €, εκ των οποίων το 1,62 εκ. € για την Περιφέρεια Αττικής, το φυσικό αντικείμενο του οποίου έχει ολοκληρωθεί.

⁶⁵ ΠΕΠ Αττικής 2007-2013

⁶⁶ Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας, 10/2012

⁶⁷ ΦΕΚ 2464/Β/2008, άρθρο 9

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Η Περιφέρεια Αττικής όσον αφορά το δευτερογενή τομέα, ασκεί αρμοδιότητες κυρίως αδειοδοτικού και ελεγκτικού χαρακτήρα μέσω κυρίως των Διευθύνσεων Ανάπτυξης και της Διεύθυνσης Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων όπως αναλυτικά καθορίζονται από το Ν.3852/2010 και τον Οργανισμό Εσωτερική Υπηρεσίας⁶⁸.

Η Διεύθυνση μέσω του Τμήματος Ενέργειας και Ορυκτών Πόρων, ασκεί αρμοδιότητες που αφορούν στη χορήγηση αδειών λειτουργίας αποθηκών και μεταποιητικών μονάδων υψηλή όχλησης και στον έλεγχο τήρησης των όρων των αδειών αυτών από τις μεταποιητικές μονάδες, παρακολουθεί τις εγκαταστάσεις SEVEZO, δηλαδή εγκαταστάσεις ή μονάδες που λόγω της ύπαρξης επικίνδυνων ουσιών, δύναται να προκαλέσουν ατυχήματα μεγάλης έκτασης. Συνεργάζεται με τα αρμόδια Υπουργεία και τις Διευθύνσεις Ανάπτυξης των Περιφερειακών Τομέων σε θέματα βιομηχανικής νομοθεσίας. Πραγματοποιεί επιτόπιους ελέγχους είτε αυτεπάγγελα είτε κατόπιν καταγγελίας.

Επιπλέον προβλέπεται η δυνατότητα συνεργασίας της Δ/σης με αρμόδιους συλλογικούς φορείς και Επιμελητήρια για την εξέταση θεμάτων, τα οποία αφορούν στην αδειοδότηση και στη λειτουργία των μεταποιητικών επιχειρήσεων και των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών, για την υπαγωγή των ανωτέρω επιχειρηματικών μονάδων σε αναπτυξιακά προγράμματα και σχέδια και γενικά στη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, καθώς και υποβολής προτάσεων στο αρμόδιο Υπουργείο, σχετικά με τα παραπάνω. Οι αρμοδιότητες αυτές συμβάλλουν στην ενίσχυση του «επιχειρείν» στην περιοχή της Αττικής, στη δημιουργία ισχυρών προϋποθέσεων για την πραγματοποίηση έργων υποδομής και κατ' επέκταση στην ανάπτυξη της χώρας.

Οι παραπάνω διευθύνσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα υποστελέχωσης αλλά και έλλειψης ενημέρωσης σε θέματα νομοτεχνικής ύλης που περιέχεται στις αρμοδιότητές τους. Σημαντικό πρόβλημα αποτελεί η μη ολοκληρωμένη καταγραφή όλων των μεταποιητικών μονάδων και των ανωνύμων εταιρειών ανά Περιφερειακή ενότητα καθώς και η πολύ-νομοθεσία σχετικά με την αδειοδότηση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων γεγονός που δυσκολεύει την ολοκληρωμένη ενημέρωση των επιχειρηματιών για τις διαδικασίες αδειοδότησης.

Ειδικότερα ως προς τη λειτουργία της Δ/σης Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων επισημαίνονται: α) η αναγκαιότητα νομικής υποστήριξής της, λόγω διαχείρισης των καταγγελιών τόσο στην Βιομηχανία όσο και στους υδατικούς πόρους και β) η καθυστέρηση στις διεκπεραιώσεις αιτημάτων πολιτών λόγω συναρμοδιότητας με την Αποκεντρωμένη Διοίκηση σε θέματα έκδοσης αδειών χρήσης ύδατος, εκτέλεσης νέων έργων και εξέταση καταγγελιών.

Η Δ/ση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων Περιφέρειας Αττικής θα μπορούσε σε συνεργασία με τη Δ/ση Υδάτων της Αποκεντρωμένης Διοίκησης, την Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υπουργείου και άλλες συναρμόδιες υπηρεσίες, να συμβάλει στη σύνταξη κανονιστικών διατάξεων για την ορθή εφαρμογή του Σχεδίου Διαχείρισης Υδάτων ΥΔ Αττικής.

---

⁶⁸ Υ.Α. 44403/ ΦΕΚ/2494/Β'/4.11.2011

4.3.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ- ΕΝΕΡΓΕΙΑ –ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΕΣ ΠΗΓΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΑΠΕ)

➤ Μεταποίηση

Για την οργάνωση των δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα στην Αττική ισχύουν τα προβλεπόμενα στο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία⁶⁹.

Ειδικότερα βασικοί στόχοι για την ανάπτυξη του δευτερογενούς τομέα είναι:

1. Η στήριξη της βιομηχανίας και η ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος. Η ενθάρρυνση της παραμονής με βελτίωση των όρων λειτουργίας. Η στήριξη της ίδρυσης νέων μεταποιητικών δραστηριοτήτων χαμηλής και μέσης όχλησης στις περιοχές μικτών χρήσεων και ιδιαίτερα όπου υπάρχει κατάλληλο κενό κτηριακό απόθεμα και ειδικότερα βιομηχανικό.
2. Η χωροθέτηση μεταποιητικών δραστηριοτήτων σε οργανωμένους υποδοχείς με:
  - Διαμόρφωση εξειδικευμένων ζωνών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων για έναν ή περισσότερους κλάδους που ενισχύονται από τη χωρική εγγύτητα και τη συνεργασία και συγκρότησή τους σε δίκτυα αναπτυξιακών ζωνών με διακριτούς ρόλους και συμπληρωματικές λειτουργίες.
  - Σύζευξη βιομηχανίας και υπηρεσιών και δημιουργία υβριδικών επιχειρήσεων ή δικτυώσεων.
3. Η δημιουργία κατάλληλων χωρικών συνθηκών για τη σύνδεση έρευνας και παραγωγής, την αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και της καινοτομίας και την παραγωγή νέας γνώσης μέσω χωρικών οργανώσεων, όπως επιστημονικών – τεχνολογικών πάρκων, θερμοκοιτίδων νέων επιχειρήσεων, συνεργατικών σχηματισμών ομοειδών ή και συμπληρωματικών επιχειρήσεων με κοινές υψηλού επιπέδου υποδομές και προβολή.
4. Η μετεγκατάσταση των ασύμβατων ή και οχλουσών και ρυπαινουσών χρήσεων, ιδιαίτερα από περιοχές που υπόκεινται σε καθεστώς προστασίας ή που διαθέτουν ιδιαίτερη ή πολιτιστική σημασία.
5. Η βελτίωση των τεχνικών και περιβαλλοντικών υποδομών, προς εξυπηρέτηση του δευτερογενούς τομέα, ιδιαίτερα σε περιοχές που παρουσιάζουν προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης και περιβαλλοντικής υποβάθμισης.
6. Η σύνδεση του δικτύου των «οργανωμένων υποδοχέων μεταποιητικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων» της παρ. 4 του άρθρου 41 του ν. 3982/2011 με τη χωρική οργάνωση του χονδρεμπορίου, των αποθηκών και των συστημάτων εφοδιαστικής διαχείρισης (logistics), καθώς και με την πρόσβαση στις πύλες της Περιφέρειας. Η συσχέτισή τους με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΜ) και ιδιαίτερα με τα Μέσα Σταθερής Τροχιάς (ΜΣΤ), ιδίως δε με το εθνικό σιδηροδρομικό δίκτυο.

Το **Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας –Αττικής**, σε ό,τι αφορά στην οργάνωση των μεταποιητικών δραστηριοτήτων και υποδοχέων, δίνει τις ακόλουθες κατευθύνσεις :

1. Προωθείται η πολεοδόμηση, κατά προτεραιότητα, σύμφωνα με το ν. 3982/2011 των ήδη θεσμοθετημένων υποδοχέων μεταποιητικών δραστηριοτήτων, οι οποίοι περιλαμβάνουν Βιομηχανικά Πάρκα (ΒΙΠΑ), Βιοτεχνικά Πάρκα (ΒΙΟΠΑ) και περιοχές εντός Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), για όσους υποδοχείς βρίσκονται εκτός σχεδίου, και η εξασφάλιση των

⁶⁹ (ΑΠ 11508/2009, ΑΑΠ' 151).

αναγκαίων υποδομών. Για το σκοπό αυτό, καταρτίζεται σχετικό πρόγραμμα από το Τμήμα Μητροπολιτικού Σχεδιασμού Αθήνας – Αττικής (πρώην ΟΡΣΑ) σε συνεργασία με την Περιφέρεια Αττικής και τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Οικονομίας.

2. Επιδιώκεται η οργανωμένη ανάπτυξη των επιχειρηματικών και μεταποιητικών υποδοχέων και συγκεντρώσεων, με εφαρμογή των σχετικών θεσμικών εργαλείων, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3982/2011.
3. Επιδιώκεται η στήριξη και ο εκσυγχρονισμός των μεταποιητικών μονάδων χαμηλής όχλησης εντός αστικού ιστού με την πρόβλεψη των απαραίτητων χώρων για τη φορτοεκφόρτωση εμπορευμάτων και κοινών δικτύων και υποδομών που είναι απαραίτητα για την λειτουργία τους, με κατεύθυνση τη δημιουργία συνεργατικών σχηματισμών.
4. Υποστηρίζεται η επανάχρηση και αναβάθμιση κτηριακών κελυφών που προκύπτουν από ανακατατάξεις στον αστικό ιστό και στους υποδοχείς για την ανάπτυξη μεταποιητικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, με βελτίωση της οργάνωσης και της πολεοδομικής ένταξής τους.
5. Στον αναπτυξιακό πόλο Αθήνας – Πειραιά είναι δυνατή η κατάργηση των ΒΙΠΑ, στα οποία έχει εγκαταλειφθεί η βιομηχανική χρήση και ο καθορισμός νέων χρήσεων δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα, κυρίως για την προσέλκυση δραστηριοτήτων που θα συμβάλλουν στην αναζωογόνηση και την τόνωση της κεντρικότητας των περιοχών αυτών.
6. Προωθείται η περιβαλλοντική αναβάθμιση των υφιστάμενων Άτυπων Βιομηχανικών Συγκεντρώσεων της Αττικής (αρ. 41 παρ. 1 του ν. 3982/2011), με τη θεσμοθέτηση Επιχειρηματικών Πάρκων Εξυγίανσης (ΕΠΕ) του ν. 3982/2011.

Επιδιώκεται η δημιουργία υποδοχέων σε συνάρτηση με τους αναπτυξιακούς πόλους, με στόχο να λειτουργήσουν ως πρότυπα για την ανάπτυξη ανάλογων πρωτοβουλιών, με συνεργασία δημόσιου τομέα, εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων, ιδιωτικού τομέα και με την ενεργό συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης. Οι υποδοχείς αυτοί υλοποιούνται στο πλαίσιο των Επιχειρηματικών Πάρκων Ειδικού Τύπου που προβλέπουν οι διατάξεις του ν. 3982/2011 και εντοπίζονται κατά προτεραιότητα στις περιοχές:

- του διεθνούς αερολιμένα, για τη δημιουργία συστάδων επιχειρήσεων (clusters) καινοτομίας, με τη συμμετοχή επιχειρήσεων κλάδων προηγμένης τεχνολογία και εκπαιδευτικών και ερευνητικών φορέων,
- στον αναπτυξιακό πόλο Θριασίου και της παράκτιας ζώνης Πειραιά (ευρύτερη ζώνη λιμένος), με προσανατολισμό σε τομείς της πράσινης επιχειρηματικότητας, με βάση την από κοινού ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών παραμέτρων, τόσο ως προς τη διαχείριση των πόρων, όσο και ως προς τη μείωση των ρύπων και των αποβλήτων,
- του Ελαιώνα, με προσανατολισμό σε τομείς της καινοτομικής επιχειρηματικής δραστηριότητας με συνδυασμό μεταποίησης, ανεπτυγμένου τριτογενούς τομέα, μεταφορών, εκπαίδευσης, έρευνας, τεχνολογίας, πολιτισμού, αθλητισμού και υγείας.

Σε όλους τους υποδοχείς και τις μονάδες του δευτερογενούς τομέα επιδιώκεται, με πολιτικές κινήτρων και αντικινήτρων που προωθούνται στο πλαίσιο ειδικών προγραμμάτων, η εισαγωγή περιβαλλοντικά φιλικών τεχνολογιών στις διαδικασίες παραγωγής, η εξοικονόμηση ενέργειας, η μείωση των αερίων εκπομπών, εκπομπών του θερμοκηπίου και η συνολική μείωση του οικολογικού αποτυπώματος του τομέα.

Επιπλέον ο σχεδιασμός του ΕΣΠΑ 2014-2020 δίνει απόλυτη προτεραιότητα στην προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Έρευνα και Καινοτομία και στην ενίσχυση και μεταφορά γνώσης από τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα και δημόσιους ερευνητικούς οργανισμούς σε ιδιωτικές επιχειρήσεις με βάση τις ανάγκες της βιομηχανίας, προσελκύοντας κεφάλαια και στήριξη από ιδιώτες επενδυτές επωφελούμενη και από τις διασυνοριακές και διεθνείς συνεργασίες.

Η ανάσχεση της αποδιάρθρωσης του παραγωγικού ιστού και η αντιστροφή της αποβιομηχάνισης προϋποθέτει τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της μεταποίησης μέσα από συνολική αναβάθμισή της προς κλάδους υψηλότερης προστιθέμενης αξίας και τη δημιουργία προϋποθέσεων για το σχηματισμό μιας κατά το δυνατόν ολοκληρωμένης κλαδικής διάρθρωσης. Κομβικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων θα διαδραματίσει η περαιτέρω αξιοποίηση σύγχρονων εργαλείων και επιχειρηματικών μοντέλων που βασίζονται σε τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο επιχειρηματικό περιβάλλον. Επιπλέον, ενθαρρυντικές είναι οι προοπτικές για επιχειρηματική ανάπτυξη στους τομείς σχεδιασμού και ανάπτυξης λογισμικού και υπηρεσιών ΤΠΕ.

Ο πολιτισμός μέσω της ανάδειξης και αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς, η δημιουργική βιομηχανία και ο κλάδος των ΤΠΕ που διαθέτει όλα τα ώριμα χαρακτηριστικά (τεχνογνωσία, ανθρώπινο δυναμικό, γεωστρατηγική θέση) συγκεντρώνουν τα συγκριτικά «άύλα» πλεονεκτήματα της Ελλάδας, και πρόκειται να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (ΠΣΕΕ) για την Αττική, στοχεύει στην ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας σε τρία πεδία εξειδίκευσης: 1. Δημιουργική οικονομία 2. Γαλάζια οικονομία και 3. Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών. Βασικό κριτήριο της επιτυχίας της ΠΣΕΕ, είναι η επίτευξη του στόχου της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού ιστού της Αττικής, μέρος του οποίου είναι η βιομηχανική ανασυγκρότηση με την τεχνολογική ενίσχυση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομίας (ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, νέων προϊόντων, τεχνολογική εξέλιξη υφισταμένων επιχειρήσεων και προϊόντων, ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών, ενίσχυση ερευνητικού δυναμικού κ.λπ.), η οποία θα επιτευχθεί σχεδιάζοντας με βάση τα υφιστάμενα και νέα παραγωγικά συμπλέγματα και με κριτήριο τη δυνατότητα ανάπτυξης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων και διασύνδεσής τους και ενισχύοντας την καινοτομική δραστηριότητα, σε υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις, με κυρίαρχη έμφαση στην καινοτομία προϊόντος, την ανάπτυξη νέων προϊόντων (και υπηρεσιών) και τη σύνθεση πολύπλοκων τεχνολογικών προϊόντων-συστημάτων (complex product-systems – CoPS).

➤ **Ενέργεια – Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας**

Στο ΠΕΠ Αττικής 2014-2020 περιλαμβάνεται ο Άξονας Προτεραιότητας: «Πρωώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης ΑΠΕ και της Συμπααραγωγής & Πρωώθηση Χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις Αστικές Περιοχές (ΕΤΠΑ)». Σύμφωνα με το 2ο Σχέδιο Δράσης για την Ενεργειακή Απόδοση (ΣΔΕΑ), η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, αναμένεται να έχει τη μεγαλύτερη συνεισφορά για την επίτευξη των στόχων περιορισμού των εκπομπών αέριων ρύπων και αναφέρεται σε μέτρα και επενδύσεις ενεργειακής αποδοτικότητας και εξοικονόμησης ενέργειας στον κτιριακό τομέα (στον οποίο οφείλεται το 39% της συνολικής τελικής κατανάλωσης ενέργειας), τη βιομηχανία και τις μεταφορές.

Η Αττική, λόγω της υψηλής συγκέντρωσης πληθυσμού & οικονομικών δραστηριοτήτων διαδραματίζει κομβικό ρόλο στην επίτευξη των εθνικών στόχων της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» όσον αφορά την εξοικονόμηση ενέργειας και τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Στο πλαίσιο αυτό, διαπιστώνεται η ανάγκη εφαρμογής δράσεων εξοικονόμησης ενέργειας & ενεργειακής αποδοτικότητας κυρίως στον κτιριακό τομέα, καθώς και στις πράσινες μεταφορές. Οι σχετικές παρεμβάσεις θα συνδυασθούν με δράσεις βιώσιμης αστικής ανάπτυξης (με παράλληλο στόχο τη μείωση του φαινομένου της «αστικής θερμικής νησίδας»).

Περαιτέρω, προκύπτουν δυνατότητες εξοικονόμησης σε κτιριακά συγκροτήματα (Νοσοκομεία κτλ). Αναδεικνύονται επίσης ευκαιρίες διαχείρισης αστικών στερεών/υγρών αποβλήτων για την παραγωγή ενέργειας σε όλο των φάσμα των τομέων παραγωγής στην Αττική.

Σύμφωνα με την ΠΣΕΕ, τα κύρια πεδία για επιχειρηματική ανακάλυψη για την Αττική είναι:

- Εξοικονόμηση ενέργειας στα κτίρια (συστήματα και υλικά ,μονώσεις)
- Εξοικονόμηση ενέργειας στο βιομηχανικό και αγροτικό τομέα
- Συστήματα ηλιακής ενέργειας
- Μικρές ανεμογεννήτριες και υποσυστήματα
- Υβριδικά καύσιμα και βιοκαύσιμα συμπεριλαμβανομένης και της εκμετάλλευσης της βιομάζας
- Έξυπνα Δίκτυα – Smart Grids (με εφαρμογή στην παραγωγή, μεταφορά, διανομή)

4.3.3 ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ -ΕΝΕΡΓΕΙΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ	ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ & ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΚΡΙΣΙΜΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ
<p>Υποστελέχωση υπηρεσιών Δ/σεων Ανάπτυξης και Βιομηχανίας-Ενέργειας και Φυσικών πόρων.</p> <p>Ελλιπής πρόσβαση των εργαζομένων των Δ/σεων Ανάπτυξης και Βιομηχανίας-Ενέργειας και Φυσικών πόρων σε θέματα νομοτεχνικής ύλης.</p> <p>Συρρίκνωση του κλάδου της μεταποίησης</p> <p>Ελλιπής καταγραφή των μεταποιητικών μονάδων ανά Περιφερειακή ενότητα</p> <p>Υστέρηση του μεταποιητικού κλάδου στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, έλλειψη συνεργασίας με ερευνητικούς φορείς και απουσία μακροπρόθεσμων επενδύσεων σε τεχνολογία, καινοτομία και καινοτομικά προϊόντα</p> <p>Χαμηλή ανταγωνιστικότητα του μεταποιητικού κλάδου</p> <p>Μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων μικρού και μεσαίου μεγέθους σε φθίνοντες βιομηχανικούς κλάδους</p> <p>Διάσπαρτη χωροθέτηση των μεταποιητικών μονάδων – αδυναμία προσέλκυσης μεταποιητικών δραστηριοτήτων στις υφιστάμενες θεσμοθετημένες ζώνες υποδοχής</p>	<p>Τροποποίηση Οργανισμού Περιφέρειας.</p> <p>Συνεργασία της Περιφέρειας Αττικής με φορείς εντός και εκτός Περιφέρειας στην κατεύθυνση συντονισμού της δράσης τους και απλοποίησης των διαδικασιών (Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, επαγγελματικές οργανώσεις, κ.α.)</p> <p>Ύπαρξη της λογισμικής εφαρμογής ΟΠΣΠΑ</p> <p>Υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων στην Περιφέρεια Αττικής</p> <p>Εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό</p> <p>Ισχυρή ύπαρξη βιομηχανίας τροφίμων-ποτών και χημικών/φαρμακευτικών προϊόντων</p> <p>Ύπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών/εκπαιδευτικών υποδομών και ισχυρή ερευνητική δραστηριότητα στην Αττική</p> <p>Οι στόχοι της ΠΣΕΕ για βιομηχανική ανασυγκρότηση με την τεχνολογική ενίσχυση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομίας</p> <p>Η προτεραιότητα του ΕΣΠΑ 2014-2020 για προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Έρευνα και Καινοτομία</p>	<p>Υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων από/προς τις Δ/σεις Ανάπτυξης και Βιομηχανίας-Ενέργειας και Φυσικών πόρων</p> <p>Ενίσχυση της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των εργαζομένων σε θέματα νομοτεχνικής ύλης στις Δ/σεις Ανάπτυξης.</p> <p>Ενίσχυση και επέκταση συνεργασίας με φορείς εντός και εκτός Περιφέρειας στην κατεύθυνση συντονισμού της δράσης τους και απλοποίησης των διαδικασιών.</p> <p>Βελτίωση-εκσυγχρονισμός (προσαρμογή στο νομοθετικό πλαίσιο) του ΟΠΣΠΑ και ολοκλήρωση καταγραφής των μεταποιητικών επιχειρήσεων.</p> <p>Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας με έμφαση του μεταποιητικού κλάδου στην καινοτομία προϊόντος, στην ανάπτυξη νέων ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών και στην αξιοποίηση ελληνικών πιστοποιημένων προϊόντων και ελληνικών πρώτων υλών</p> <p>Σύνδεση έρευνας και παραγωγής και αξιοποίηση της τεχνογνωσίας και της καινοτομίας</p> <p>Αξιοποίηση της ΠΣΕΕ και του ΕΣΠΑ για τη διασύνδεση</p>

Μικρή πρόοδος στην αξιοποίηση των ΑΠΕ στην Αττική	και στην ενίσχυση και μεταφορά γνώσης προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις	δημοσίου τομέα, ερευνητικών κέντρων και μεταποιητικού κλάδου – επιχειρήσεων
Μη ύπαρξη σαφών κανόνων χωροθέτησης των έργων ΑΠΕ (προβλήματα σύγκρουσης χρήσεων γης και αειφόρου ανάπτυξης των περιοχών υποδοχής τους)	Υπαρξη κινήτρων για τη μεταφορά και την πολεοδόμηση μεταποιητικών δραστηριοτήτων σε οργανωμένους υποδοχείς	Συνεργασία της Περιφέρειας Αττικής, του ΥΠΑΠΕ (Τμήμα Μητροπολιτικού Σχεδιασμού Αθήνας – Αττικής) και της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας του Υπ. Οικονομίας για την πολεοδόμηση και την εξασφάλιση των αναγκαίων υποδομών
	Υπαρξη ειδικού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης για τις ΑΠΕ.	Περεταίρω εξοικονόμηση και παραγωγή ενέργειας με αξιοποίηση των ΑΠΕ
	Πεδία εξειδίκευσης της ΠΣΕΕ (Γαλάζια Οικονομία και Βιώσιμη Οικονομία των αναγκών)	Αναβάθμιση ενεργειακής απόδοσης δημοσίων κτηρίων και κτηρίων της Περιφέρειας Αττικής
	Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης της χρήσης ΑΠΕ και της Συμπαραγωγής και προώθηση χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στις αστικές περιοχές .	

4.4. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

4.4.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ –ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο Τριτογενής τομέας είναι ο σημαντικότερος τομέας παραγωγής τόσο στο σύνολο της χώρας όσο και στην Περιφέρεια Αττικής. Συμβάλει σε πολύ μεγάλο ποσοστό στο ΑΕΠ και στην απασχόληση. Ο τριτογενής τομέας συμμετέχει σε ποσοστό 87,7% στο περιφερειακό ΑΕΠ⁷⁰. Σύμφωνα με την τελευταία έκθεση (Α΄ Τρίμηνο 2015) της ΕΛΣΤΑΤ για την απασχόληση, ο τριτογενής τομέας στην Ελλάδα απασχολεί το 71,3% των εργαζομένων ενώ στην Περιφέρεια Αττικής ξεπερνάει το 80%.

4.4.1.α. Επιχειρηματικότητα – Κοινωνική Οικονομία

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η οικονομική κρίση και η πολυετής ύφεση επιτάχυναν την υπερ-δεκαετή πορεία αποβιομηχάνισης της ελληνικής οικονομίας, με δραματικά αρνητικές συνέπειες στην ανταγωνιστικότητα. Συνέπεια αυτού η χώρα να μειονεκτεί σημαντικά σε όρους

⁷⁰ ΕΛΣΤΑΤ 2011

ανταγωνιστικότητας, εξωστρέφειας, καινοτομικής και ποιοτικής επιχειρηματικότητας καθώς και σε επίπεδο άμεσων ξένων και εγχώριων επενδύσεων.

Ιστορικά οι επενδύσεις στην Ελλάδα κυμάνθηκαν στον ευρωπαϊκό μέσο όρο ωστόσο, από το 2008 και μετά, εμφανίζεται μία αυξανόμενη απόκλιση, ακολουθώντας την πτωτική πορεία του ΑΕΠ. Οι συνολικές επενδύσεις στην οικονομία το 2012 μειώθηκαν στο 13,6% του ΑΕΠ, ενώ ο μέσος όρος της περιόδου 2000-2008, όταν η οικονομία επετύγχανε αύξηση του ΑΕΠ κατά 3,1% ήταν 24%.

Όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα, η Ελλάδα για το 2014 κατέγραψε πτωτική πορεία στη διεθνή κατάταξη ανταγωνιστικότητας και πλέον βρίσκεται στην 57η θέση μεταξύ 60 χωρών, από την 54η την οποία κατείχε το 2013⁷¹.

Τα ειδικότερα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας καθώς και τα αίτια της χαμηλής ανταγωνιστικότητας της χώρας έχουν καταγραφεί, μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται το ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό πολύ μικρών (έως 10 εργαζόμενοι) και μικρο-μεσαίων επιχειρήσεων που είναι κυρίως οικογενειακού χαρακτήρα και λειτουργούν με χαμηλή παραγωγικότητα, η εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας και την περιορισμένη χαμηλή εισαγωγή καινοτομιών, στα θεσμικά εμπόδια/αντικίνητρα για την ανάπτυξη των επιχειρήσεων, κ.λ.π.⁷².

Αξίζει να σημειωθεί ότι ένας σημαντικός αριθμός επιχειρήσεων που δραστηριοποιείται στη χώρα παράγουν χαμηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντα και παρέχουν κοινές υπηρεσίες (commodity services). Σύμφωνα με την έκθεση για την ανταγωνιστικότητα και την εφαρμογή της βιομηχανικής πολιτικής της ΕΕ, οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε υψηλής τεχνολογίας βιομηχανικά προϊόντα καθώς και σε εξειδικευμένες υπηρεσίες έντασης γνώσης (knowledge-intensive services) αποτελούν στην Ελλάδα μόλις 18% της συνολικής επιχειρησιακής δραστηριότητας σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ, ο οποίος ξεπερνά το 30%.

Επιπλέον, στους πυλώνες της καινοτομίας και της επιχειρηματικής ωριμότητας, που αποτελούν τους σημαντικότερους παράγοντες για κάθε οικονομία που οδηγείται από την καινοτομία («innovation-driven economy»), η Ελλάδα κατέχει από τις χαμηλότερες θέσεις, κατατάσσεται στην 91η θέση για το έτος 2013 (Global Competitiveness Index) ανάμεσα στις 148 οικονομίες.

Σε μια απόπειρα σκιαγράφησης του προφίλ της επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα προκύπτει ότι η ελληνική οικονομία διαφέρει σημαντικά από τις οικονομίες που βασίζονται στην προώθηση της καινοτομίας («innovation-driven economies»)⁷³. Ειδικότερα, λόγω της κρίσης, οι αντιλήψεις στην Ελλάδα σχετικά με την ύπαρξη επιχειρηματικών ευκαιριών καταγράφουν με ποσοστό 13,5% μια από τις χαμηλότερες επιδόσεις παγκοσμίως για το 2013, σε αντίθεση με την αντίληψη ικανοτήτων για την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας που παρουσιάζει υψηλή επίδοση με ποσοστό 46%. Επίσης, τα ευρήματα αναφορικά με τα κίνητρα επιχειρηματικής δραστηριοποίησης αναδεικνύουν πως μετά την έναρξη της κρίσης στην Ελλάδα η επιχειρηματικότητα ανάγκης σημείωσε αύξηση καθώς το 35,8% των επιχειρηματιών δηλώνουν πως στράφηκαν στον επιχειρηματικό στίβο από ανάγκη (το 2012 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 30%), παρά για λόγους εκμετάλλευσης πραγματικών επιχειρηματικών ευκαιριών με ποσοστό 23,5% (το 2012 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 32%).

⁷¹ «Παγκόσμια Επετηρίδα Ανταγωνιστικότητας» (World Competitiveness Yearbook, ετήσια έκδοση IMD), 2014

⁷² Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και καινοτομία», 2014 – 2020

⁷³ Παγκόσμιο Παρατηρητήριο Επιχειρηματικότητας (Global Entrepreneurship Monitor, GEN), 2013

Από τα ανωτέρω καταδεικνύεται η ανάγκη υιοθέτησης μιας αναπτυξιακής στρατηγικής με έμφαση στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, καθώς και στη μετάβαση σε μια υγιή, ποιοτική και καινοτομική επιχειρηματικότητα.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί τον ισχυρότερο εκφραστή της διαμόρφωσης του ανταγωνιστικού περιβάλλοντος της Χώρας, από πλευράς επιχειρηματικότητας, υποδομών, μεταφορών, χρηματοοικονομικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, παραγωγικής διάρθρωσης, επενδύσεων καινοτομίας και τεχνολογίας, καταλαμβάνοντας από το 2000 σταθερά τη 2η θέση στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Χώρας, με πτωτική τάση από το 2008 δεδομένης της οικονομικής κρίσης⁷⁴.

Ωστόσο, ως ευρωπαϊκή Μητρόπολη δεν αξιοποιεί το δυναμισμό της για την προσέλκυση επενδύσεων και εγκατάσταση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Χαρακτηριστικά, κατατάσσεται στην τελευταία θέση των Ευρωπαϊκών Πόλεων ως επιχειρηματικό κέντρο, από την 32η θέση το 2006 στην 34η θέση το 2009 και στην 36η (τελευταία) το 2010 και το 2011.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι στην Αττική:

- συγκεντρώνεται το 35% των ΜΜΕ της χώρας, οι οποίες επιτυγχάνουν αντίστοιχα το 67% του κύκλου εργασιών σε εθνικό επίπεδο,
- το 94% περίπου των ΜΜΕ απασχολεί έως 9 εργαζόμενους και πραγματοποιεί τζίρους έως 500 χιλ. Ευρώ,
- ο βαθμός ενσωμάτωσης της καινοτομίας στις ΜΜΕ αγγίζει μόλις το 12,8% της νέας επιχειρηματικότητας,
- σύμφωνα με διάφορες έρευνες διαπιστώνεται ότι περίπου το 80% των επιχειρήσεων έχουν την μορφή οικογενειακής επιχείρησης,
- δραστηριοποιούνται επίσης πάνω από 280.000 φυσικά πρόσωπα που λειτουργούν ως τεχνίτες κάθε μορφής, χειριστές μηχανημάτων κ.λπ. και η αδειοδότηση και παρακολούθηση των επαγγελματιών αυτών θεωρείται απηρχαιωμένη,
- χαμηλός τέλος, είναι ο βαθμός συνεργασίας των επιχειρήσεων, αφού μόνο 180 επιχειρήσεις συμμετέχουν σε clusters.⁷⁵

Ως προς την κλαδική διάρθρωση της οικονομίας, τόσο σε επίπεδο χώρας όσο και στην Περιφέρεια Αττικής, καταγράφεται σημαντική συνεισφορά του εμπορίου/τουρισμού στη συνολική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ). Εκτός από το εμπόριο, άλλοι σημαντικοί κλάδοι του τομέα των υπηρεσιών, είναι αυτός των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, των μεταφορών και των ΤΠΕ, της υγείας και των κοινωνικών υπηρεσιών. Αυτή η υψηλή συγκέντρωση των υπηρεσιών οδηγείται περαιτέρω από το γεγονός ότι τα κεντρικά γραφεία των περισσότερων επιχειρήσεων στην Ελλάδα βρίσκονται στην Αττική, για λόγους εγγύτητας προς την δημόσια διοίκηση και τα κέντρα λήψης αποφάσεων αλλά και λόγω της υψηλής συγκέντρωσης της έρευνας και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων⁷⁶.

⁷⁴ Στρατηγικές θέσεις και προτεραιότητες της Περιφέρειας Αττικής για την Προγραμματική Περίοδο 2014 -2020: «ΑΤΤΙΚΗ 2020+», Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή Περιφέρειας Αττικής, Αθήνα, 10/2012

⁷⁵ European Cities Monitor, 2010

⁷⁶ Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Περιφέρεια Αττικής, Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή, 28.03.2014

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στον τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τόσο στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου (2007-2013), όσο και κατά τη νέα προγραμματική περίοδο (2014-2020), με μια σειρά μέτρων που προβλέπει η Κοινωνική Επιχειρηματική Πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Social Business Initiative).

Προσφάτως έχει αρχίσει να αναπτύσσεται ο ρόλος της Κοινωνικής Οικονομίας τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο, ειδικότερα μέσω του Ν.4019 «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις» ο οποίος εισάγει μια καινοτόμο παράμετρο στις σχέσεις Κράτους-κοινωνίας-ιδιωτικού τομέα, την Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα.

Η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας αναφέρεται στο σύνολο των οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα ή ενώσεις προσώπων με στόχο το συλλογικό όφελος και η εξυπηρέτηση γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων. Η εφαρμογή της Κοινωνικής Οικονομίας βασίζεται:

- Στην απασχόληση ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικά ομάδων.
- Στην επανεπένδυση των κερδών σε σκοπούς της επιχείρησης με έμφαση στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.
- Στον κοινωνικού χαρακτήρα καταστατικό σκοπό.
- Στην περιορισμένη διανομή κερδών βάσει της συμβολής των εργαζομένων στο έργο και τις υπηρεσίες της κοινωνικής επιχείρησης και όχι βάσει της συμβολής τους στο μετοχικό κεφάλαια.

Την πιο συνηθισμένη έκφανση της κοινωνικής οικονομίας αποτελεί η κοινωνική επιχειρηματικότητα. Στην ουσία πρόκειται για επιχειρήσεις ή οργανισμούς με κοινωνικό προσανατολισμό, οι οποίες δημιουργούνται με ιδιωτική πρωτοβουλία μιας ομάδας πολιτών, οι οποίοι ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, και αναπτύσσουν δραστηριότητες όπως μια συμβατική επιχείρηση. Πρωταρχικός τους σκοπός είναι η παροχή υπηρεσιών και αγαθών προς τα μέλη τους ή την κοινωνία, παρά η επιδίωξη κέρδους.

Στην παρούσα χρονική περίοδο που η οικονομική κρίση έχει πλήξει σημαντικά την ελληνική κοινωνία με πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας, ειδικά για τις ευάλωτες και ειδικές ομάδες πληθυσμού, η συστηματική ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Οικονομίας και της Κοινωνικής επιχειρηματικότητας σχεδιάζεται να δώσει σημαντικές λύσεις τόσο στη δημιουργία θέσεων εργασίας, όσο και στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής.

Βάσει της ευρωπαϊκής εμπειρίας η Κοινωνική Οικονομία αποτελεί ένα σημαντικό μέσο προώθησης της απασχόλησης, της ενσωμάτωσης και της επιχειρηματικότητας και μπορεί να παράξει ανθεκτικά οικονομικά συστήματα σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

4.4.1.β. Τουρισμός

Α. Εθνικό Επίπεδο

Η Τουριστική βιομηχανία είναι ζωτικής σημασίας για την οικονομία της χώρας μας καθώς συμμετέχει –άμεσα ή έμμεσα περίπου στο 17% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος και περίπου στο 18% της απασχόλησης. Μετά από μια απότομη πτώση στις αφίξεις το 2009 (-6,4%) και την σταθεροποίηση τους το 2010 (+0,6%), το 2011 εμφάνισε μια ισχυρή ανάκαμψη με 16,5 εκ. τουρίστες να έρχονται στην Ελλάδα αντιπροσωπεύοντας μια αύξηση 9,5% σε σχέση με το 2010.

Το 2012 οι διεθνείς αφίξεις τουριστών έπεσαν λόγω της πολιτικής αστάθειας κατά 5,5% σε σχέση με το 2011. Η πτώση ήταν κυρίως λόγω της πτώσης του τουρισμού στην Αθήνα ενώ οι άλλοι προορισμοί αναψυχής σταθεροποιήθηκαν το 2012 παρά την αρνητική δημοσιότητα της χώρας στη διάρκεια του 2012.

Το 2013 ήταν μια χρονιά ανάκαμψης για το σύνολο του Ελληνικού τουρισμού με 17,9 εκ. διεθνείς αφίξεις τουριστών στη χώρα φέρνοντας μαζί τους περίπου 11,5 δις ευρώ σε έσοδα.

Για το 2014 οι διεθνείς αφίξεις τουριστών ξεπέρασαν τα 24,2εκ. και τα 13 δις ευρώ σε έσοδα. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας για το 2014, ο εισερχόμενος τουρισμός παρουσίασε αύξηση αφίξεων κατά 20% και αύξηση εσόδων κατά 10,2% σε σχέση με το 2013. Για το 2015 οι διεθνείς αφίξεις σύμφωνα με τα μέχρι σήμερα στατιστικά στοιχεία φτάνουν τα 26 εκατομμύρια και τα έσοδα περίπου 14,5 δις. ευρώ.

Η συγκριτικά χαμηλότερη αύξηση των εσόδων σε μεγάλο βαθμό αντικατοπτρίζει την άνιση αύξηση των μεγεθών των αφίξεων σε σχέση με τους ρυθμούς μεταβολής των εσόδων, ενώ αυτή η ψαλίδα τείνει συνεχώς να μεγαλώνει. Η μείωση των εσόδων αντικατοπτρίζεται στην κατά κεφαλή μείωση της τουριστικής δαπάνης η οποία –πέρα από μια μικρή αύξηση στους Ολυμπιακούς Αγώνες το 2004– μειώθηκε σημαντικά (813 ευρώ το 2000 σε 604,2 το 2013). Επιπλέον παράμετροι που επηρέασαν την συγκριτική μείωση των εσόδων είναι η προσέλκυση επισκεπτών χαμηλών εισοδημάτων, η διεύρυνση της οικονομικής κρίσης σε χώρες προέλευσης τουριστών και η υποβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της χώρας μας λόγω της οικονομικής κρίσης⁷⁷.

Σύμφωνα με το Σύνδεσμο Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων⁷⁸ ως σημαντική αιτία αναφέρεται η διαφοροποίηση του μίγματος εισερχόμενου τουρισμού το 2014, με την ιδιαίτερα μεγάλη αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Αθήνα: οι διακοπές city break είναι μικρότερης διάρκειας από τις διακοπές «Ήλιος & Θάλασσα» και, συνεπώς, είναι αναμενόμενο η μέση δαπάνη ανά τουρίστα (όχι όμως απαραίτητα και ανά διανυκτέρευση) να είναι μικρότερη⁷⁹.

Οι πρόσφατες επίσης οικονομικές εξελίξεις με την επιβολή των κεφαλαιακών ελέγχων (capital controls) επέφεραν αναστάτωση στην τουριστική αγορά το καλοκαίρι του 2015, όπου παρατηρήθηκε κύμα ακυρώσεων μέσα στο μήνα αιχμής (τον Ιούλιο) του ελληνικού τουρισμού. Η κατάσταση αντιστράφηκε, όταν τελικά λύθηκε το θέμα και οι ξένοι τουρίστες με πιστωτικές/χρεωστικές κάρτες της αλλοδαπής δεν θα υπόκειντο στους κεφαλαιακούς περιορισμούς. Στην συνέχεια οι αφίξεις από το εξωτερικό ανέκαμψαν τον Αύγουστο, αλλά και το Σεπτέμβριο, οπότε και εξελίχθηκαν σε πολύ καλούς τουριστικά μήνες.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Όσον αφορά την Περιφέρεια Αττικής, στον τομέα του τουρισμού δραστηριοποιούνται 20.529 επιχειρήσεις και παράγουν το 2,07% του συνολικού κύκλου εργασιών της Περιφέρειας. Συνολικά, στον τομέα του Τουρισμού δραστηριοποιούνται 37.363 επιχειρήσεις παράγοντας το 6,6% του

⁷⁷ http://sete.gr/_fileuploads/entries/Statistics/Greece/International%20Tourism%20Receipts/catID67/GR/140724MKD%202000-13_new%20layout.pdf

⁷⁸ «Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2014 - συνοπτική απεικόνιση βασικών μεγεθών», Ά. Ίκκος, Ινστιτούτο ΣΕΤΕ, Φεβρουάριος 2015

⁷⁹ http://money-tourism.blogspot.gr/2014/09/blog-post_34.html

κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων της Περιφέρειας και απασχολώντας το 10,3% του εργατικού δυναμικού, με υψηλή εξειδίκευση στην τεχνογνωσία και στην παροχή υπηρεσιών⁸⁰.

Παρά τη σημασία του Τουρισμού ως κλάδου στο σύνολο της Ελληνικής οικονομίας, η σημασία του στο ΑΕΠ της Περιφέρειας Αττικής φαίνεται να είναι ιδιαίτερα χαμηλή. Σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ υπολογίζεται στο 1% του συνολικού ΑΕΠ της Περιφέρειας⁸¹.

Είναι αναγκαία επομένως η αύξηση της συμμετοχής του κλάδου του τουρισμού στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας, κι αυτό είναι εφικτό, μέσω της δημιουργίας μίας νέας στρατηγικής Τουριστικής Προβολής της Περιφέρειας Αττικής για το επόμενο χρονικό διάστημα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι υπάρχει αύξηση στην πληρότητα των ξενοδοχείων της Αττικής τα τελευταία δύο χρόνια, μια τάση που ανέστρεψε την πτώση που παρουσιάστηκε μέχρι και το 2012. Ειδικότερα παρατηρήθηκε αύξηση της πληρότητας (από 55,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2013 σε 68,3% το 2014) και αύξηση στην μέση τιμή δωματίου (ARR) κατά 4,9% έναντι της αντίστοιχης προηγούμενης περιόδου (2013)⁸².

Ο Τουρισμός αποτελεί δραστηριότητα που επηρεάζεται από διάφορες παραμέτρους, οι οποίες για την Περιφέρεια Αττικής παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω:

1. Φυσικό και αστικό περιβάλλον

Κλίμα: χαρακτηρίζει και συμβάλλει στην μείωση της εποχικότητας στην Περιφέρεια Αττικής (εύκρατο, μεσογειακό και γενικά ήπιο κατά το μεγαλύτερο μέρος του έτους), αποτελεί μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις. Αντίθετα σημαντικό πρόβλημα για την ανάπτυξη του Τουρισμού στην Περιφέρεια αποτελεί το ιδιαίτερα επιβαρυνόμενο αστικό περιβάλλον, με την αυξημένη ρύπανση, ιδιαίτερα στο κέντρο της Αθήνας όπου κινείται ο μεγαλύτερος όγκος των τουριστών – διεθνών επισκεπτών της πρωτεύουσας⁸³.

Σχετική έρευνα της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών Αττικής και Αργοσαρωνικού, για την ικανοποίηση των επισκεπτών της Αθήνας δύο ήταν τα σημαντικότερα ευρήματα: καθαριότητα, (στην οποία συμπεριλαμβάνονται τα γκράφιτι στους τοίχους των κτιρίων), και προσβασιμότητα, ειδικότερα η προσβασιμότητα από ΑΜΕΑ.

Αυτά τα δύο ζητήματα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν άμεσα για τη βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών των επισκεπτών της Αττικής γενικότερα.

Μοναδικό και ισχυρό χαρακτηριστικό συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας σε σχέση με αντίστοιχους αστικούς προορισμούς παγκοσμίως είναι η εγγύτητα με το αστικό περιβάλλον διαθέσιμων και καθαρών (βλ. μπλε σημαίες) ακτών, αλλά και του συμπλέγματος των νησιών του Σαρωνικού και άλλων νησιωτικών προορισμών που προσδίδει πολλαπλές δυνατότητες ανάπτυξης θαλάσσιων τουριστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων. Σημαντική είναι επίσης η πρόκληση του καταδυτικού τουρισμού που μπορεί να κερδηθεί μέσα από τη δρομολόγηση σε συνεργασία με το υπουργείο Πολιτισμού και τους δήμους Λαυρεωτικής και Μαραθώνα, του καταδυτικού πάρκου με αρχαία ναυάγια στον ευρύτερο χώρο του Ευβοϊκού κόλπου.

⁸⁰ Στατιστικά στοιχεία 2015, Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος, <http://www.grhotels.gr>

⁸¹ Φεβρουάριος 2015, Η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία το 2014 – συνοπτική απεικόνιση βασικών μεγεθών, Ά. Ίκκος, Ινστιτούτο ΣΕΤΕ

⁸² Ανακοίνωση της Ένωσης Ξενοδόχων Αθηνών, Αττικής και Αργοσαρωνικού για την κίνηση του Α' εξαμήνου του 2014

⁸³ Έρευνα Ικανοποίησης Τουριστών & Απόδοση Ξενοδοχείων στην Αττική, GBRC Consulting για την Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών, Αττικής & Αργοσαρωνικού, 2014

Τέλος δεν πρέπει να παραλειφθούν οι σημαντικές τουριστικές, συνεδριακές, αθλητικές και πολιτιστικές υποδομές που διαθέτει αλλά και οι ορεινοί όγκοι (Πάρνηθα, Υμηττός, Πεντέλη, Ελικώνας, Κύθηρα) που προσφέρονται για εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως η ορειβασία, η πεζοπορία και γενικότερα οι δραστηριότητες υπαίθρου.

Τα εξαιρετικά τοπικά γεωργικά προϊόντα και τα επισκέψιμα οινοποιία της Αττικής με έμφαση στις εξαιρετικές ποικιλίες κρασιών της (π.χ σαββατιανό) δίνουν επίσης δυναμική ανάπτυξης στην γαστρονομία (δεύτερο βασικό λόγο επιλογής επίσκεψης) και την διασύνδεση του τουρισμού με τη γεωργική παραγωγή της.

Η Αττική δηλαδή έχει όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά που μπορούν να την καταστήσουν ως προορισμό ολιγοήμερων διακοπών (short break 3-5 ημέρες), εμπλουτίζοντας το υπάρχον μοντέλο στο οποίο έχει στηριχτεί μέχρι σήμερα, δηλαδή του Σαββατοκύριακου αστικού προορισμού (city break). Αυτή η μετακίνηση του μοντέλου θα γίνει με τον εμπλουτισμό νέων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών και την κατάλληλη προβολή τους ανά ομάδα ενδιαφερόντων, κοινωνικών χαρακτηριστικών και εθνοτήτων και θα επιφέρει σαφή επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με αποτέλεσμα την αύξηση των τουριστικών εσόδων και την διασπορά των ωφελειών σε περισσότερες περιοχές της Αττικής. Ήδη υπάρχει το Αναλυτικό Σχέδιο Τουριστικής προβολής της Περιφέρειας Αττικής που προτείνεται προς υλοποίηση για τα επόμενα 5 έτη (2016-2020).

2. Πολιτιστικοί πόροι και πολιτιστικές υποδομές

Η μοναδική πολιτιστική κληρονομιά της Αττικής αποτελεί εδώ και χρόνια έναν από τους βασικούς άξονες ανάπτυξης και προβολής της Περιφέρειας. Η πολιτιστική ταυτότητα της Αθήνας εμπλουτίζεται με την ανάδειξη του πολιτισμού ως βασικού άξονα ενίσχυσης της διεθνούς ακτινοβολίας της. Στον Αττικό χώρο υπάρχουν και προσφέρονται στους επισκέπτες Ιστορικά Μνημεία διεθνούς ακτινοβολίας, Πολιτιστικά δρώμενα (φεστιβάλ, γιορτές, έθιμα), Τέχνη, συλλογές, γκαλερί έως και εφαρμοσμένες τέχνες (κοσμήματα, μόδα και σύγχρονα έργα τέχνης). Στους πολιτιστικούς πόρους περιλαμβάνονται ακόμη όλα τα μνημεία της κλασικής, της βυζαντινής και της νεώτερης περιόδου, οι αστικοί (Αναφιώτικα-Πλάκα) και παραδοσιακοί οικισμοί (στα νησιά του Σαρωνικού) και οι εγκαταστάσεις με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον, τα Μουσεία, οι βιβλιοθήκες καθώς και οι πολιτιστικές εκδηλώσεις που οργανώνονται σε όλη την Περιφέρεια (θεατρικές και μουσικές σκηνές).

Στην Αττική βρίσκονται μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας (π.χ. Παρθενώνας, ναός του Ποσειδώνα, ναός της Αφαίας, Αρχαιολογικός χώρος Ελευσίνας), το αρχαίο θέατρο του Ηρώδου Αττικού των οποίων η αξία έχει συμπληρωθεί με σύγχρονα πολιτιστικά έργα όπως το Νέο Μουσείο της Ακρόπολης, καθώς και έργα ανάπτυξης όπως η ενοποίηση των αρχαιολογικών χώρων της Αθήνας.

Μεγάλης κλίμακας παρεμβάσεις που προγραμματίζονται είναι η δημιουργία συγκροτήματος της Λυρικής Σκηνής και της Εθνικής Βιβλιοθήκης, ενώ οι υφιστάμενοι πολιτιστικοί πόροι και υποδομές συνιστούν ήδη πόλους έλξης τουριστών (Ελλήνων και αλλοδαπών) κατά τη θερινή και χειμερινή περίοδο. Ιδιαίτερο τουριστικό πόρο αποτελούν οι πολιτιστικές και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις σε σύγχρονους πολιτιστικούς χώρους (Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού / Ελληνικός Κόσμος, Ίδρυμα Ευγενίδου / Πλανητάριο, Ίδρυμα Ωνάση / Στέγη Γραμμάτων & Τεχνών, Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών & Μουσικής Β&Μ Θεοχαράκη, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Εθνική Λυρική Σκηνή, ΤΕΧΝΟΠΟΛΙΣ Δ. Αθηναίων, Ίδρυμα Μιχάλης Κακογιάννης).

Όμως, συγκρίνοντας τα στοιχεία επισκεψιμότητας με αυτά αντίστοιχων ευρωπαϊκών προορισμών τα στοιχεία δεν είναι ενθαρρυντικά. Για παράδειγμα, η επισκεψιμότητα της Ακρόπολης κυμαίνεται κατά μέσο όρο στους 1,15 εκ. επισκέπτες ετησίως (όταν για παράδειγμα το Μουσείο του Λούβρου δέχεται 8,5 εκ. επισκέπτες ετησίως), με το 76%-79% αυτών να κατανέμεται διαχρονικά στο 6-μηνο της «τουριστικής περιόδου». Άρα η επισκεψιμότητα των μουσείων της Αττικής θεωρείται χαμηλή.

3. Υποδομές Μεταφορών και Υπεραστικά δίκτυα

Αεροδρόμια: Το θέμα της πρόσβασης, των μεταφορών και κυρίως των διεθνών αεροπορικών συνδέσεων αποτελεί τον πλέον σημαντικό παράγοντα τουριστικής ανάπτυξης, ο οποίος βελτιώθηκε σημαντικά με την ευκαιρία διεξαγωγής των Ολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα. Η πρόσβαση στην Περιφέρεια Αττικής, διασφαλίζεται με όλους τους τρόπους μεταφοράς : οδικό δίκτυο, μέσα σταθερής τροχιάς, αεροπορικό και θαλάσσιο δίκτυο.

Το διεθνές αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος αποτελεί τη μοναδική αεροπορική διασύνδεση της Περιφέρειας και θεωρείται από τα ακριβότερα παγκοσμίως, γεγονός που δυσκολεύει άμεσα και έμμεσα την τουριστική κίνηση στην Αττική, στα νησιά της αλλά και την ευρύτερη ενδοχώρα της ενώ παράλληλα δυσχεραίνει την ανάπτυξη και τον ρόλο του Πειραιά ως λιμάνι για την εισροή τουριστών κρουαζιέρας (homeport).

Σημειώνεται ότι στις περισσότερες ευρωπαϊκές πρωτεύουσες υπάρχουν παράλληλα δύο ή τρία αεροδρόμια που αφενός εξασφαλίζουν τα μειωμένα κόστη των παρεχομένων υπηρεσιών και αφ' εταίρου ευνοούν την ανάπτυξη πολλαπλών τουριστικών πακέτων (low cost- χαμηλού κόστους). Παρόλα αυτά, στο Αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος το πρώτο τετράμηνο του 2015, πέρασαν 4,4 εκ. επιβάτες, 21% αύξηση από τα περσινά μεγέθη⁸⁴ αντικατοπτρίζοντας την ιδιαίτερη αύξηση του city break στην πόλη της Αθήνας, αλλά και την προσπάθεια που γίνεται για την μετατροπή του λιμανιού του Πειραιά σε home port.

Λιμάνια: Η λιμενική υποδομή της Αττικής περιλαμβάνει τέσσερα λιμάνια εθνικής σημασίας εκ των οποίων τρία: Πειραιάς (κεντρικό επιβατικό λιμάνι), Ραφήνας και Λαυρίου, συγκαταλέγονται στα διεθνούς σημασίας, κατηγορίας Α. Τοπικοί λιμένες λειτουργούν στα νησιά και στην Τροιζηνία. Εννέα (9) Μαρίνες και αρκετοί λοιποί τοπικοί λιμένες λειτουργούν σε Άλιμο, Ανάβυσσο, Βουλιαγμένη, Γλυφάδα, Ζέα, Πόρτο – Ράφτη, Φάληρο, Σκάλα Ωρωπού και Αγία Μαρίνα.

Μέσα σταθερής τροχιάς: Τα μέσα σταθερής τροχιάς είναι ανεπτυγμένα αρκετά στον αστικό ιστό, υπάρχει μετρό, επίγειος ηλεκτρικός σιδηρόδρομος, Προαστιακός σιδηρόδρομος, τραμ και τρένο το οποίο εκτείνεται στις περιοχές της βόρειας πλευράς της Περιφέρειας και διαπεριφερειακά. Παρόλα αυτά παρουσιάζεται πρόβλημα στις συνδέσεις – επαφές των διαφόρων δικτύων στην Περιφέρεια Αττικής καθώς δεν είναι συντονισμένα για να λειτουργούν συμπληρωματικά παρά μόνο σε πολύ ιδιαίτερες περιπτώσεις (πχ γραμμή μετρό για το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος»), καθώς επίσης και δεν καλύπτουν το σύνολο του χώρου και του πληθυσμού της.

Στην Αττική, υπάρχει πληθώρα τουριστικών αξιοθέατων εντός του αστικού ιστού που είναι εύκολα προσβάσιμα στους επισκέπτες με τα υφιστάμενα δίκτυα μεταφορών.

Υπάρχουν όμως και πολλοί τουριστικοί πόλοι έλξης, διάσπαρτοι σε όλη την Αττική, που δεν βρίσκονται στο επίκεντρο των τουριστικών προορισμών, όπως για παράδειγμα αρχαιολογικοί χώροι στην Δυτική Αττική, στην Ανατολική Αττική και στα νησιά. Αυτό οφείλεται τόσο στην

⁸⁴ 2015, ΕΛΣΤΑΤ, Στατιστικά θέματα Τουρισμού.

απομακρυσμένη θέση τους όσο και στη ελλιπή σύνδεσή τους με τα δίκτυα μεταφορών και τις υφιστάμενες υποδομές.

4. Υποδομές Θαλάσσιου τουρισμού – Κρουαζιέρες

Η αγορά του θαλάσσιου τουρισμού διακρίνεται σε δύο κύριες υπο-αγορές: Στο θαλάσσιο τουρισμό ναυσιπλοΐας αναψυχής (ιστιοπλοΐα, γιώτινγκ) και στις κρουαζιέρες.

Οι εννέα (9) Μαρίνες της Αττικής προσφέρουν 4.459 θέσεις ελλιμενισμού που καλύπτουν τη μακρά και περιστασιακή διαμονή, ιδιοκτητών / επαγγελματιών όχι όμως και τη ζήτηση για τις απαραίτητες θέσεις διαχείμασης και επισκευής – συντήρησης των σκαφών.

Η θαλάσσια αναψυχή λόγω γεωγραφικής θέσης της Π. Αττικής στη λεκάνη της Μεσογείου θα έπρεπε να ήταν ιδιαίτερα αναπτυγμένη αλλά οι σχετικές βασικές υποδομές υπολείπονται κατά πολύ του ανταγωνισμού των γειτονικών χωρών (Τουρκία, Ιταλία, Γαλλία). Υπολείπονται υποδομές για τον ελλιμενισμό μεγάλων (350μ) κρουαζιερόπλοιων, υποδομές οι οποίες όμως βρίσκονται σε εξέλιξη από τον ΟΛΠ.

Όσον αφορά την κρουαζιέρα, το λιμάνι του Πειραιά αρχίζει να συμμετέχει ολοένα και πιο ενεργά στον ανταγωνισμό. Το 2014, οι επισκέπτες εξωτερικού μέσω κρουαζιέρας στο λιμάνι του Πειραιά ανήλθαν στους 1,8 εκατ. Τουρίστες, ελαφρώς μειωμένοι σε αριθμό από την προηγούμενη χρονιά. Παρατηρήθηκε επίσης μικρή μείωση αφίξο-αναχωρήσεων κρουαζιέρας, παρότι η κίνηση τα τελευταία χρόνια έχει σταθεροποιηθεί, αναλόγως των διεθνών γεγονότων της περιοχής (Μέση Ανατολή και Β. Αφρική) με μεγέθη γύρω στα 2.000.000 επιβάτες, από 600.000 το 2004 (έτος αναφοράς λόγω Ολυμπιακών Αγώνων).

Παρόλα αυτά το Λιμάνι του Πειραιά βελτιώνει σταθερά τη θέση του ως λιμάνι πολλαπλών δραστηριοτήτων, τόσο στη Μεσόγειο, όσο και στην Ευρώπη, παραμένοντας κερδοφόρο για πέμπτη συνεχή χρονιά το 2014⁸⁵. Σημειώνεται η ανάγκη δικτύωσης των εμπλεκόμενων φορέων προκειμένου να δημιουργηθούν δράσεις προβολής και ανάδειξης του προορισμού του Πειραιά και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για τις εταιρείες κρουαζιέρας αύξησης της μέσης παραμονής των τουριστών κρουαζιέρας καθώς και της μέσης δαπάνης.

Ωστόσο, τόσο το επιβαρυμένο φυσικό περιβάλλον (καθαριότητα και προσβασιμότητα, ειδικότερα προσβασιμότητα από ΑΜΕΑ) του λιμανιού του Πειραιά, όσο και το περιορισμένο τουριστικό προϊόν της πόλης του Πειραιά, δεν του επιτρέπει να εκμεταλλευτεί την μαζικότητα των τουριστών κρουαζιέρας και ιδιαίτερα εκείνους που δεν θα ήθελαν να μετακινηθούν μακριά από το πλοίο και οι οποίοι εκτιμώνται στο 30% των επιβατών.

5. Ξενοδοχειακές υποδομές- Τουριστικά καταλύματα

Η Ξενοδοχειακή υποδομή της Περιφέρειας Αττικής την τελευταία δεκαετία δεν έχει σημαντικά μεταβληθεί. Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2013 από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, η Περιφέρεια Αττικής διαθέτει 649 ξενοδοχεία (εκ των οποίων 29 ξενοδοχεία 5 αστέρων, 98 ξενοδοχεία 4 αστέρων και 139 ξενοδοχεία 3 αστέρων, 269 2 αστέρων, 114 του ενός). Τα ξενοδοχεία 4 και 5 αστέρων χωροθετούνται κυρίως στην Αθήνα και το υπόλοιπο Αττικής, ενώ ξενοδοχεία έως 3 αστέρων βρίσκονται κυρίως στα Νησιά του Αργοσαρωνικού. Η διαθεσιμότητα κατανέμεται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους με έμφαση τους καλοκαιρινούς μήνες και την περίοδο των εορτών⁸⁶.

Σημειώνεται η περιορισμένη υποδομή σε πολύ υψηλού επιπέδου παρεχόμενες ξενοδοχειακές υπηρεσίες (5 αστέρων) και μάλιστα στα νησιά του Σαρωνικού όπου θα πρέπει να ανασχεδιαστεί

⁸⁵ <http://www.driveandtravel.gr>.

⁸⁶ ΕΛΣΤΑΤ, Στατιστικά θέματα Τουρισμού, 2015

και να ανανεωθεί το ξενοδοχειακό τους δυναμικό. Ακόμη, μεγάλη έλλειψη εντοπίζεται σε νεανικές υποδομές φιλοξενίας (hostels).

Όσον αφορά τα ενοικιαζόμενα δωμάτια και διαμερίσματα δεν υπάρχει επίσημη καταγραφή από την ΕΛΣΤΑΤ, αλλά οι ιστοσελίδες καταγραφής αναφέρονται σε 398 καταλύματα⁸⁷. Ως τάξη μεγέθους είναι ενδεικτική για ένα κομμάτι καταλυμάτων συμπληρωματικό των ξενοδοχείων και το οποίο απευθύνεται τόσο στην εξωτερική όσο και στην εγχώρια τουριστική αγορά.

Πινάκας 4.10.: Αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων στον τομέα των υπηρεσιών στην Περιφέρεια το 2013

Δραστηριότητες* Τουρισμού/Υπηρεσίες	Ξενοδοχεία/Καταλύματα 5***** (κλίνες)
	29
	Ξενοδοχεία/Καταλύματα 4**** (κλίνες)
	97
	Ξενοδοχεία/Καταλύματα 3*** (κλίνες)
	138
	Ξενοδοχεία/Καταλύματα 2** (κλίνες)
	271
	Ξενοδοχεία/Καταλύματα 1* (κλίνες)
	114
	Τουριστικά κάμπινγκ
	11
	Μαρίνες
	9

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2013(Δεν υπάρχουν δεδομένα ανά Περιφερειακή Ενότητα)

6. Αθλητικές υποδομές και εγκαταστάσεις

Η Περιφέρεια Αττικής είναι διάσπαρτη από αθλητικές εγκαταστάσεις τόσο τοπικού όσο και εθνικού ενδιαφέροντος. Ενδεικτικά και μόνο αναφέρεται το Ολυμπιακό Στάδιο (ΟΑΚΑ) και το Στάδιο Ειρήνης και Φιλίας (ΣΕΦ), καθώς υπάρχει και μια σειρά από σχολάζουσες υποδομές Ολυμπιακών Εγκαταστάσεων με προφανή δυνατότητα αξιοποίησής τους προς διάφορες κατευθύνσεις σχετιζόμενες με την προώθηση της Τουριστικής δραστηριότητας.

7. Υποδομές Συνεδρίων

Οι συνεδριακές υποδομές στην Περιφέρεια Αττικής καλύπτουν πάνω από 90.000 τ.μ. χώρων φιλοξενίας συνεδρίων κάθε κατηγορίας και κατανέμονται σε όλη την περιφέρεια. Η Αθήνα εμφανίζει σήμερα ικανοποιητική επάρκεια σε υποδομές για τη φιλοξενία διεθνών συνεδρίων μεγάλου μεγέθους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Οδηγού Συνεδρίων 2011, του Athens Convention & Congress, στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας υπάρχουν 40 εκθεσιακά κέντρα και περίπου 44 ξενοδοχειακές

⁸⁷ www.vrisko.gr

μονάδες που μπορούν να φιλοξενήσουν συνέδρια. Αντίστοιχες ξενοδοχειακές μονάδες με δυνατότητα φιλοξενίας συνεδρίων υπάρχουν και στην ευρύτερη περιφέρεια της Αττικής, περίπου 38 στον αριθμό, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται και ξενοδοχειακές μονάδες των νησιών Πόρου, Σπετσών και Ύδρας. Ο συνολικός αριθμός των διαθέσιμων συνεδριακών αιθουσών στο σύνολο της περιφέρειας φτάνει τις 783, ενώ το μέγιστο ύψος της δυνατότητας φιλοξενίας συνέδρων αγγίζει τους 72.000. Η Αθήνα κατείχε πολύ μικρό ποσοστό (<1%) της συνολικής παγκόσμιας αγοράς, και <2% της ευρωπαϊκής αγοράς) αλλά έχει υπερτριπλασιαστεί ο αριθμός συνεδρίων συγκριτικά με το 2000, παρουσιάζοντας τη μεγαλύτερη ανάπτυξη συγκριτικά με τις άλλες πόλεις, ενώ η αύξηση του αριθμού των συνεδρίων που σημειώθηκε κατά την προ-ολυμπιακή περίοδο οδήγησε σε μια σταθεροποίηση σε αυτά τα υψηλά επίπεδα μετά τους Αγώνες και σε μια περαιτέρω ενίσχυση της θέσης της τα τελευταία έτη⁸⁸.

Σημαντικό ρόλο στην ανάδειξη της Αθήνας σε συνεδριακό τουριστικό προορισμό έχει το Athens Convention Bureau του Δήμου Αθηναίων.

8. Γενική τουριστική κίνηση

Τα πρόσφατα στοιχεία ως προς την τάση αύξησης στις διανυκτερεύσεις τουριστών στην περιοχή της Αττικής είναι ενθαρρυντικά⁸⁹. Έπειτα από τη μεγάλη μείωση⁹⁰ στον τουρισμό της χώρας που παρουσιάστηκε το 2009, φαίνεται ότι ακολούθησε σημαντική ανάκαμψη.

Όσον αφορά το σύνολο των επισκεπτών της Ελλάδας, κατά τη διάρκεια 2012-2013 αυτό αυξήθηκε κατά 11,2% με την αύξηση των αλλοδαπών επισκεπτών να είναι υπερ-διπλάσια από αυτήν των ημεδαπών. Στην Περιφέρεια Αττικής αντίστοιχα, η αύξηση των διανυκτερεύσεων των επισκεπτών είναι ελαφρώς μεγαλύτερη (11,9%) ενώ η συμμετοχή των ημεδαπών τουριστών στο σύνολο της αύξησης είναι επίσης αρκετά σημαντικότερη από αυτήν για το σύνολο της χώρας. Η πληρότητα δε των καταλυμάτων εμφανίζεται μέτρια κατά τη διάρκεια του έτους τόσο για το σύνολο της χώρας όσο και για την Περιφέρεια Αττικής ενώ η πληρότητα στην Αττική είναι αρκετά χαμηλότερη παρά το γεγονός ότι παρουσίασε σημαντικότερη αύξηση στη διάρκεια των δύο υπό εξέταση ετών (2012-2013).

Από τον πίνακα που ακολουθεί, αξιοσημείωτη είναι η σχετική ισορροπία των μεταβολών ανάμεσα στις 4 πρώην Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, με εξαίρεση αυτήν της Δυτικής Αττικής η οποία χρήζει περαιτέρω έρευνας για την τοπική διερεύνηση των αιτιών των μεταβολών των δεδομένων (Αύξηση της πληρότητας περισσότερο από τις υπόλοιπες, τεράστια μείωση (35,19%) των διανυκτερεύσεων των ημεδαπών τουριστών με ταυτόχρονη τεράστια αύξηση (114,88%) των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών με ταυτόχρονη όμως μείωση των κλινών σε λειτουργία).

---

⁸⁸ Μελέτη για την Πορεία και τις Προοπτικές του Τουρισμού, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Αιγαίου 2010

⁸⁹ ΕΛΣΤΑΤ 2012 & 2013

⁹⁰ 2011, Ανάλυση της πορείας της Τουριστικής Κίνησης 2001-2010, ΕΟΤ, Κείμενο-Επιμέλεια: Αλέξης Χατζηδάκης

Πινάκας 4.11...: Διανυκτερεύσεις στα καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου (πλην camping), 2012-2013 και % Ετήσιες Μεταβολές (2012 – 2013)

	ΗΜΕΔΑΠΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ			ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ			ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ			ΚΛΙΝΕΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ			ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %		
	2012	2013	Δ%	2012	2013	Δ%	2012	2013	Δ%	2012	2013	Δ%	2012	2013	Δ%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	12.515	13.027	4,09	50.540	57.062	12,91	63.055	70.089	11,16	707	798	12,88	43,20	45,20	2,0
ΑΤΤΙΚΗ	2.034	2.217	9,04	3.729	4.233	13,53	5.762	6.451	11,95	54	54	0,58	33,60	37,40	3,8
ΠΡΩΗΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.453	1.599	10,06	3.032	3.359	10,79	4.485	4.959	10,55	34	34	0,11	38,10	42,00	3,9
ΠΡΩΗΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	228	250	9,62	453	552	21,79	681	802	17,71	9	9	2,00	24,80	28,90	4,1
ΠΡΩΗΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ	34	22	-35,19	49	106	114,88	83	128	53,45	1	1	-6,06	23,10	35,80	12,7
ΠΡΩΗΝ ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	318	346	8,72	194	217	11,40	513	563	9,74	9	10	1,79	22,70	24,50	1,8

*Οι αριθμοί είναι σε χιλιάδες., Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σημειώνεται ότι παρά το γεγονός ότι η εποχικότητα του τουρισμού στην Αττική είναι η δεύτερη χαμηλότερη στην Ελλάδα, (32,5%) ωστόσο υπάρχουν περαιτέρω δυνατότητες για την ανάπτυξη του τουρισμού σε όλες τις εποχές του χρόνου με την αξιοποίηση συμπληρωματικών εναλλακτικών τουριστικών υπηρεσιών και προϊόντων, υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η τουριστική κίνηση⁹¹ στο πρώτο τρίμηνο του έτους είναι σχεδόν ανύπαρκτη.

Πίνακας 4.12.: Εποχικότητα Αφίξεων Εισερχόμενου Τουρισμού ανά Περιφέρεια το 2013 (Δείκτης GINI %)

Περιφέρεια	Δείκτης Εποχικότητας
Ανατ. Μακεδονία & Θράκη	38,80%
Κεντρ. Μακεδονία	43,10%
Δυτ. Μακεδονία	45,90%
Ήπειρος	23,50%
Θεσσαλία	47,80%
Ιόνια Νησιά	60,50%
Δυτική Ελλάδα	42,30%
Στερεά Ελλάδα	42,30%
Πελοπόννησος	43,00%
Αττική	32,50%
Βόρειο Αιγαίο	43,80%
Νότιο Αιγαίο	55,80%
Κρήτη	54,90%
Σύνολο Επικράτειας	45,52%

Πηγή: Ινστιτούτο Τουριστικών Μελετών και Προβλέψεων, 2013 (10)

9. Εθνικότητα τουριστών

Η διαχρονική εξέλιξη των διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία της Περιφέρειας Αττικής (πλην νησιών) την τελευταία δεκαετία (2000-2010) δείχνει ότι την Περιφέρεια Αττικής προτιμούν οι Αμερικανοί (με σταθερά υψηλά ποσοστά την τελευταία δεκαετία), οι Ιταλοί, οι Βρετανοί, οι Ισπανοί, οι Γάλλοι, οι Κύπριοι και οι Γερμανοί. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι τη δεκαετία 1999-2008 το μερίδιο εθνικοτήτων που διανυκτέρευαν⁹² στην Περ. Αττικής (πλην των νησιών) έχει ως εξής: ΗΠΑ 10,9%, Γαλλία 6,8%, Ιταλία 5,5%, Βρετανία 5,7%, Γερμανία 5%, Κύπρος 3,3%, και Ισπανία 3,4%

Παρόλο που, τα νησιά του Αργοσαρωνικού δεν φαίνεται να αποτελούν προνομιακό προορισμό αλλοδαπών τουριστών, το συνολικό τουριστικό ενδιαφέρον των ξένων διατηρείται σταθερό τα τελευταία χρόνια. Το γεγονός αυτό ευνοεί την προσπάθεια προσέλκυσης τουριστών και από το εξωτερικό, με στόχευση σε επιλεγμένες αγορές και ομάδες-στόχους. Οι κύριες χώρες προέλευσης των αλλοδαπών τουριστών που επισκέπτονται τα νησιά του Αργοσαρωνικού είναι η Γαλλία, το Ην. Βασίλειο, η Γερμανία, η Ιταλία και η Ολλανδία.

Στα ξενοδοχεία του Δ. Αθηναίων καταγράφονται διαχρονικά πάνω από τα 2/3 των διανυκτερεύσεων που πραγματοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή της Πρωτεύουσας, ενώ οι

⁹¹ Έρευνα Ικανοποίησης Τουριστών & Απόδοση Ξενοδοχείων στην Αττική, GBRCConsulting για την Ένωση Ξενοδόχων Αθηνών, Αττικής & Αργοσαρωνικού, 2014

⁹² ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟ ΣΧΕΔΙΟ - ΟΠΕΕΣ 2011, Περιφ.Αττικής, 7/2012

ημεδαποί πελάτες έρχονται κυρίως για επαγγελματικούς λόγους και οι αλλοδαποί κυρίως για αναψυχή.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

➤ Επιχειρηματικότητα – Κοινωνική Οικονομία

Η Περιφέρεια Αττικής στην τομέα της επιχειρηματικότητας έχει αφενός αρμοδιότητες αδειοδοτικού και ελεγκτικού χαρακτήρα κυρίως μέσω των Διευθύνσεων Ανάπτυξης, και αφετέρου αποσκοπεί στην προώθηση των επενδύσεων και στην ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ειδικότερα οι Διευθύνσεις Ανάπτυξης Περιφερειακών Ενοτήτων Κεντρικού, Νοτίου, Βορείου, Δυτικού Τομέα Αθηνών, Πειραιώς, Νήσων, Δυτικής Αττικής και Ανατολικής Αττικής έχουν αρμοδιότητες του τομέα εμπορίου, ανωνύμων εταιρειών και επαγγέλματος⁹³.

Επίσης πρόσφατα συστάθηκε Διεύθυνση Λαϊκών Αγορών στην Περιφέρεια Αττικής⁹⁴, με έδρα την Αθήνα και αρμοδιότητα που εκτείνεται σε όλη την Περιφέρεια Αττικής, υπαγόμενη στη Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης. Η ανωτέρω Διεύθυνση έχει κατά κύριο λόγο αρμοδιότητες αδειοδοτικού και εποπτικού χαρακτήρα.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι κατά το έτος 2015 το Περιφερειακό Συμβούλιο Αττικής εξέδωσε 37 Αποφάσεις χωροθέτησης λαϊκών αγορών. Η επιτροπή λαϊκών αγορών πραγματοποίησε 13 συνεδριάσεις, εξέδωσε 9.266 αποφάσεις και χορήγησε 154 νέες άδειες δραστηριοποίησης σε παραγωγούς. Ολοκληρώνεται η διαδικασία ανανέωσης 3.370 αδειών επαγγελματιών πωλητών.

Παράλληλα ολοκληρώθηκε η έγκριση του κανονισμού λειτουργίας Λαϊκών Αγορών, θεσμοθετήθηκε η ενίσχυση των ευπαθών κοινωνικών ομάδων με είδη λαϊκών αγορών, και καθιερώθηκε 2-μηνιαία κάρτα προσέλευσης παραγωγών. Τέλος πραγματοποιήθηκαν 12.856 έλεγχοι σε λαϊκές αγορές δικαιοδοσίας της Διεύθυνσης.

Οι παραπάνω διευθύνσεις εντοπίζουν σημαντικά προβλήματα (θέματα ασφάλειας, μη κάλυψης κόστους μετακίνησης κ.α.) στην άσκηση των καθηκόντων τους όσον αφορά στη δίωξη του παραεμπορίου/υπαίθριου εμπορίου (ΚΕΛΑΥΕ), τον μεγάλο χρόνο ολοκλήρωσης διαδικασιών λόγω του νομοθετικού πλαισίου και της μειωμένης χρήσης νέων τεχνολογιών για διασύνδεση υπηρεσιών (π.χ. με επιμελητήρια, με Γενικό Εμπορικό Μητρώο κ.α.).

Για την προώθηση των επενδύσεων και την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας αρμόδια είναι η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού με αρμοδιότητα σε όλη την Περιφέρεια Αττικής. Ειδικότερα, στον τομέα των επενδύσεων αρμόδια είναι το Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Γραφείο Εξυπηρέτησης Επενδυτών της ανωτέρω διεύθυνσης⁹⁵.

Την περίοδο 07/2011-2014 στο πλαίσιο του Αναπτυξιακού-Επενδυτικού Νόμου (Ν. 3908/2011), η Περιφέρεια Αττικής εντασσόταν στην Α΄ Ζώνη Κινήτρων, τα Οικονομικά Κίνητρα που παρέχονταν τόσο σε υφιστάμενες όσο και νέες επιχειρήσεις, αφορούσαν τη Φορολογική Απαλλαγή, την Ενίσχυση με το Κίνητρο της Επιχορήγησης και την Ενίσχυση με το Κίνητρο της Επιδότησης Χρηματοδοτικής Μίσθωσης, μεμονωμένα ή συνδυαστικά μεταξύ τους, με το ύψος αυτών να ανέρχεται σύμφωνα και με τα όρια που έθετε ο Χάρτης Περιφερειακών Ενισχύσεων (Χ.Π.Ε.) της

⁹³ Υ.Α. 44403/ ΦΕΚ/2494/Β΄/04.11.2011, άρ. 52

⁹⁴ Ν.4264/2014 (ΦΕΚ 118Α /15-05-2014), άρ. 21, παράγρ. 1β & 1γ και Ν. 4314/2014 (ΦΕΚ 265/23-12-2014/Τ΄Α), άρ. 83,84

⁹⁵ Υ.Α. 44403/ ΦΕΚ/2494/Β΄/04.11.2011, άρ. 30

Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013, στο 15% για τις Μεγάλες Επιχειρήσεις, στο 20% για τις Μεσαίες Επιχειρήσεις και στο 25% για τις Μικρές και Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις, ενώ σε ό,τι αφορούσε επενδυτικά σχέδια που υλοποιούνταν σε Βιομηχανικές Επιχειρηματικές Περιοχές (Β.Ε.Π.Ε.), Επιχειρηματικά Πάρκα (Ε.Π.) κ.λπ. και στα Νησιά της Περιφέρειας Αττικής τα αντίστοιχα ποσοστά ενίσχυσης ανέρχονταν στο 20% για τις Μεγάλες Επιχειρήσεις, στο 30% για τις Μεσαίες Επιχειρήσεις και στο 40% για τις Μικρές και Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις⁹⁶.

Την ίδια περίοδο τα αιτήματα για επενδυτικά σχέδια που υποβλήθηκαν, εγκρίθηκαν και ολοκληρώθηκαν μέσω της αρμόδιας υπηρεσίας, ανά Κλάδο Παραγωγής αποτυπώνονται ως εξής:

Πίνακας 4.12.: Αριθμός επενδυτικών σχεδίων ανά τομέα οικονομική δραστηριότητας 2011-2014

Τομείς Παραγωγής / Φάση αιτήματος	Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων και Προϋπολογισμός ανά Κλάδο Παραγωγής			Σύνολο
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	
Υποβληθέντα	2 (Ζωική Παραγωγή) 687.753,35 €	16 (Μεταποίηση) 14.421.327,95 €	8 Υπηρεσίες / 2 Τουρισμός 9.228.506,15 € / 1.833.715,28 €	28 26.171.302,73 €
Εγκριθέντα	-	7 (Μεταποίηση) 7.987.547,15 €	1 (Υπηρεσίες) 2.571.800 €	8 10.559.347,15 €
Τομείς Παραγωγής /	Αριθμός Επενδυτικών Σχεδίων και Ποσά Ολοκλήρωσης ανά Κλάδο Παραγωγής			Σύνολο
	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής	
Ολοκληρωθέντα (Ν. 3299/2004)	-	4 Μεταποίηση 4.645.114,85 €	2 Τουρισμός 1.529.481,04€	6 6.174.595,89 €
Ολοκληρωθέντα (Ν. 3908/2011)	-	1 1.030.000 €	-	1 1.030.000 €
Σύνολο	-	5 Μεταποίηση 5.675.114,85 €	2 Τουρισμός 1.529.481,04€	7 7.204.595,89 €

Πηγή: Αρχείο Τμήματος Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης

Από την ανάλυση των παραπάνω στοιχείων προκύπτει ότι την περίοδο 07/2011-2014 υποβλήθηκαν στην αρμόδια υπηρεσία προς έγκριση 28 επενδυτικά σχέδια συνολικού προϋπολογισμού 26.171.302,73€, εκ των οποίων εγκρίθηκε η υπαγωγή 8 επενδυτικών σχεδίων (28,6%), συνολικού προϋπολογισμού 10.559.347,15€, δηλαδή το 40,35 % του συνολικού αιτούμενου προϋπολογισμού.

Επίσης την ίδια περίοδο ολοκληρώθηκαν 7 επενδυτικά σχέδια συνολικού ποσού 7.204.595,89 € και δημιουργήθηκαν 29,6 μετρούμενες σε Ετήσιες Μονάδες Εργασίας (Ε.Μ.Ε.) νέες θέσεις εργασίας.

⁹⁶ Αρχείο Τμήματος Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης

Αναφορικά με τον τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας η Περιφέρεια Αττικής, μέσω της διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού:

➤ συμμετέχει μαζί με την ΕΕΔΕ, το ΤΕΙ Αθηνών, το ΒΙC Αττικής και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών στη συγχρηματοδοτούμενη πράξη 'Δημιουργία ενός Κεντρικού Μηχανισμού για την στήριξη της ανάπτυξης και την προώθηση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και ευρύτερα των πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας', στο πλαίσιο του Ε.Π. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, με τη συγχρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ). Αντικείμενο της πράξης είναι η δημιουργία ενός Κεντρικού Μηχανισμού για την στήριξη της ανάπτυξης και την προώθηση των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων και ευρύτερα των πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας, ο οποίος θα εποπτεύεται από την Ενδιάμεση Διαχειριστική Αρχή ΕΥΚΕΚΟ (αρμόδια υπηρεσία του Υπ. Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας στα θέματα Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και Κοινωνικής Οικονομίας) και έχει ρόλο επιστημονικό, συμβουλευτικό και εκπαιδευτικό.

Στόχος της υλοποίησης της πράξης αποτελεί :

1. Η υποστήριξη της λειτουργίας των Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης των Κοιν. Σ. Επ., σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
2. Η εκπαίδευση των στελεχών της Δημόσιας Διοίκησης που εμπλέκονται στα θέματα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και της Κοινωνικής Οικονομίας σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.
3. Η επιστημονική και συμβουλευτική υποστήριξη της ΕΥΚΕΚΟ (αρμόδιας υπηρεσίας του Υπ. Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας στα θέματα Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και Κοινωνικής Οικονομίας) και των συναρμόδιων υπηρεσιών του εν λόγω Υπουργείου, και η διατύπωση και πρόταση θεσμικών παρεμβάσεων.

Η πράξη αποτελείται από πέντε (5) δράσεις (οι οποίες περιλαμβάνουν ενέργειες και υποενέργειες – παραδοτέα) και αναλύονται ως εξής :

- A. Επιστημονική και Συμβουλευτική Υποστήριξη των Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ, και των άλλων φορέων παροχής υπηρεσιών συμβουλευτικής και θερμοκοιτίδας.
- B. Εκπαίδευση Ανθρώπινου Δυναμικού
- Γ. Επιστημονική και συμβουλευτική υποστήριξη της ΕΥΚΕΚΟ και άλλων συναρμόδιων με την Κοινωνική Οικονομία υπηρεσιών του Υπ. Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, για την ανάπτυξη και προώθηση των Κοιν. Σ. Επ. και της Κοινωνικής Οικονομίας
- Δ. Διακρατική συνεργασία
- Ε. Δημοσιότητα-Διαβούλευση

➤ συμμετέχει στην Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ», με συντονιστή εταίρο την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.) Α.Ε., έχοντας υποβάλει αίτηση χρηματοδότησης Πράξης για τη "Λειτουργία Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης της ανάπτυξης και προώθησης των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (Κοιν.Σ.Επ.) και ευρύτερα των Πρωτοβουλιών της Κοινωνικής Οικονομίας", από το στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα "Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού 2007-2014". Αναμένεται η αξιολόγηση των φακέλων.

➤ συμμετείχε ως εταίρος στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα με τίτλο “MECHANISMFOR ENHANCEMENT OF SYNERGY AND SUSTAINABILITY AMONG ENTERPRISES –MESSE” (INTERREG IVC) διάρκειας από 01.01.2012 έως 31.12.2014. Σκοπός του MESSE Project ήταν η ενίσχυση και η βελτίωση της αποτελεσματικότητας των περιφερειακών πολιτικών για την υποστήριξη και την προώθηση της κοινωνικά υπεύθυνης οικονομικής ανάπτυξης μέσω της ταυτοποίησης και της ανάλυσης βέλτιστων πρακτικών (best practices) και υιοθέτησης εργαλείων δημόσιας πολιτικής για την ενδυνάμωση της Κοινωνικής Οικονομίας (φορολογικών, νομικών, λειτουργικών κ.α.). Αυτές οι πρακτικές ομαδοποιήθηκαν και μετασχηματίστηκαν σε πρότυπα σχέδια ανάπτυξης και εφαρμογής πολιτικών ενδυνάμωσης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας, προσαρμοσμένα στις ανάγκες κάθε εταίρου.

➤ Τέλος, η Περιφέρεια Αττικής έχει παραχωρήσει χώρο για τη στέγαση του Κέντρου Επιχειρηματικής Υποστήριξης (KEY) το οποίο λειτουργεί ως σημείο επαφής με υποψήφιους νέους επιχειρηματίες. Μέσω του Κέντρου παρέχονται πληροφορίες και εξειδικευμένες συμβουλευτικές υπηρεσίες στους νέους δυνητικούς επιχειρηματίες ενώ παρέχεται πληθώρα δράσεων υποστήριξης όπως προ-αξιολόγηση επιχειρηματικών ιδεών και προοπτικών καθοδήγηση κατά την έναρξη και τα πρώτα στάδια δραστηριοποίησης, υποστήριξη στην έρευνα αγοράς και την στρατηγική προώθησης (πλάνο marketing) κ.α.

Στο πλαίσιο αυτού εργάζονται στις εγκαταστάσεις της Περιφέρειας Αττικής 6 (έξι) άτομα εκ των οποίων οι 5 (πέντε) είναι επαγγελματικοί σύμβουλοι και 1 (ένα) απασχολείται με την διοικητική υποστήριξη του κέντρου.

➤ Τουρισμός

Η Περιφέρεια Αττικής ασκεί αρμοδιότητες τουρισμού μέσω της Διεύθυνσης Τουρισμού που υπάγεται στη Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης. Η Διεύθυνση Τουρισμού έχει ως αποστολή την υποστήριξη δραστηριοτήτων για την τουριστική ανάπτυξη και προβολή όλων των περιοχών ευθύνης της Περιφέρειας Αττικής σύμφωνα με τον Ν.3852/2010 και τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας⁹⁷.

Στο πλαίσιο της δημιουργίας μιας νέας στρατηγικής τουριστικής προβολής έχει ήδη ανατεθεί από την Περιφέρεια Αττικής/Διεύθυνση Τουρισμού, στο Πανεπιστήμιο Πατρών, η σχετική Μελέτη που βρίσκεται σε εξέλιξη ώστε να έχουμε παραδοτέα στοιχεία στο προσεχές διάστημα που θα χρησιμοποιηθούν στην σχεδιαζόμενη διαφημιστική προβολή της Αττικής.

Η στρατηγική θα αναδείξει ενδεικτικά τα εξής: ποιοι είναι οι επισκέπτες μας, σε ποιους άλλους ακόμα θα πρέπει να απευθυνθούμε, με ποιο μέσο επικοινωνίας ανά εθνικότητα και ηλικία (segmentation) αλλά και σε ποιους θεματικούς τουριστικούς άξονες πρέπει να επενδύσει επικοινωνιακά η Περιφέρεια Αττικής. Στόχος της Περιφέρειας είναι η μείωση της ανεργίας μέσω της αύξησης της ζήτησης των τουριστικών υπηρεσιών και της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

---

⁹⁷ Υ.Α. 44403/ ΦΕΚ/2494/Β'/04.11.2011

4.4.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

4.4.2.α. Επιχειρηματικότητα – Κοινωνική Οικονομία

Α. Εθνικό Επίπεδο

Βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο της επιχειρηματικότητας για την προσεχή περίοδο είναι το Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ). Ειδικότερα, το ΕΠΑνΕΚ, σηματοδοτεί την στροφή στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα, που αναδεικνύει σε κεντρικό ρόλο παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας. Η στρατηγική για τη μετάβαση στο νέο μοντέλο ανάπτυξης στηρίζεται σε τέσσερις (4) πυλώνες μεταξύ των οποίων οι πυλώνες 1: «Ενίσχυση της προσαρμογής των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες αναπτυξιακές απαιτήσεις» και 2: «Επικέντρωση σε τομείς παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και δυνάμει εξωστρεφείς και καινοτόμους».

Μέσω του πυλώνα 1 επιδιώκεται η ανάδειξη και υιοθέτηση ενός νέου παραγωγικού μοντέλου που θα στηρίζεται στην εξωστρέφεια και την καινοτομία με ταυτόχρονη προσαρμογή των γνώσεων, δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού.

Αντίστοιχα στον πυλώνα 2 το μεγάλο ζητούμενο είναι η ενίσχυση των δυναμικών εστιών επιχειρηματικότητας που διαθέτει η χώρα. Εστίες επιχειρηματικότητας που συγκεντρώνουν σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε όρους τεχνολογίας, καινοτομίας, ποιότητας, δυνατότητας συνεργειών και εξωστρέφειας και όχι στην αναβίωση παραδοσιακών δραστηριοτήτων που έχουν απολέσει τα βασικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματά τους.

Ειδικότερα, θα δοθεί προτεραιότητα σε τομείς δυνάμει εξωστρεφείς όπου υπάρχει ικανή και εμβληματική παραγωγή για τη χώρα, η οποία μπορεί περαιτέρω να αυξηθεί σε κλίμακα/ μέγεθος μέσω της συνεργασίας των εμπλεκόμενων μερών κατά μήκος της αλυσίδας αξίας. Επιπλέον, οι τομείς αυτοί θα πρέπει να συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά εκείνα που θα αξιοποιήσουν την έξυπνη εξειδίκευση (π.χ. Αγροδιατροφή/Βιομηχανία τροφίμων, Ενέργεια, Εφοδιαστική Αλυσίδα, Πολιτιστικές & Δημιουργικές Βιομηχανίες, Περιβάλλον, Τουρισμός, ΤΠΕ, Υγεία, Υλικά – Κατασκευές).

Μέσω του ΕΠΑνΕΚ θα υλοποιηθούν δράσεις εθνικής εμβέλειας αλλά και δράσεις με στόχευση εντοπισμένη στο παραγωγικό δυναμικό των περιφερειών σε σχέση και με την ανάδειξη ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων τους που θα υποστηριχθούν επιπλέον και από τα αντίστοιχα ΠΕΠ (π.χ. κίνητρα για παραγωγικές επενδύσεις τοπικού χαρακτήρα σε συνέργεια με τους ειδικούς τομείς της περιφερειακής έξυπνης εξειδίκευσης, ειδικές υποδομές τοπικού χαρακτήρα για την διευκόλυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας κλπ).

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Η στρατηγική ανάπτυξης της Περιφέρειας, όπως αποτυπώνεται στο ΠΕΠ Αττικής 2014 – 2020, βασίζεται μεταξύ άλλων και στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, τμήμα της οποίας αποτελεί και η κοινωνική και συνεταιριστική οικονομία.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο του **ΘΣ 3: «Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)»**, επιδιώκεται η προώθηση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ μέσω δράσεων και εργαλείων ενίσχυσης της εξωστρέφειας και της συνεργασίας των επιχειρήσεων, καθώς και της διευκόλυνσης της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, ιδίως στους τομείς εστίασης που αναδεικνύονται από την ΠΣΕΕ.

Οι άμεσες ενισχύσεις των ΜΜΕ της Αττικής μέσω του ΠΕΠ Αττικής θα είναι στοχευμένες, συγκεκριμένες και θα ακολουθούν τον νέο χάρτη Περιφερειακών Ενισχύσεων. Στο πλαίσιο αυτό θα χρηματοδοτηθούν συλλογικές προσπάθειες (clusters) δημιουργίας και βελτίωσης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, εξωστρέφειας, γνώσης (Know-Why) και τεχνογνωσίας (Know-How), στο πλαίσιο της περιφερειακής αναπτυξιακής στρατηγικής «έξυπνης εξειδίκευσης».

Επίσης, μέσω του ΕΠΑΝΑΔ-ΔΒΜ θα αξιοποιηθούν, παρεμβάσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας και της πρόσβασης των νέων σε θέσεις απασχόλησης, η διασύνδεση της τυπικής, της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης καθώς και ο σχεδιασμός πλέγματος παρεμβάσεων στη μαθητεία.

4.4.2.β. Τουρισμός

Το νέο ΡΣΑ θέτει επί μέρους στόχους για την ανάπτυξη του τομέα του τουρισμού όπως:

- α) Η εξασφάλιση της προστασίας και της βιωσιμότητας των φυσικών πόρων και η περιβαλλοντική αναβάθμιση περιοχών τουριστικού ενδιαφέροντος,
- β) Η ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος κι η προώθηση του εκσυγχρονισμού και της αναβάθμισης των υφιστάμενων καταλυμάτων, καθώς και της ανάπτυξης νέων με όρους «πράσινης ανάπτυξης»,
- γ) Η βελτίωση της απόδοσης και της ανταγωνιστικότητας του τομέα στην Αττική, με την προσαρμογή και τον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος,
- δ) Η διευκόλυνση της πρόσβασης στους τουριστικούς προορισμούς από το διεθνή και από τον εθνικό χώρο
- ε) Η ορθολογική οργάνωση και η ανάπτυξη του τομέα, βάσει των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και χαρακτηριστικών των περιοχών, στα πλαίσια των επιμέρους χωρικών ενοτήτων, στ) Η αξιοποίηση των ολυμπιακών εγκαταστάσεων,
- ζ) Η προώθηση της Αττικής, ως προορισμού συνεδριακού τουρισμού, και η ενίσχυση της τουριστικής έλξης της Αττικής, ως αυτόνομου προορισμού αστικού τουρισμού σύντομης διάρκειας (city break), με κατάλληλες επενδύσεις και εγκαταστάσεις που θα ενισχύσουν τη θέση της πόλης ως παγκόσμιου πόλου έλξης,
- η) Η ανάπτυξη στην Αττική ειδικών και εναλλακτικών νέων μορφών τουρισμού, όπως ιδίως ο συνεδριακός, ο θαλάσσιος και ο ιατρικός τουρισμός,
- θ) Η διερεύνηση της δυνατότητας δημιουργίας εγκαταστάσεων ελλιμενισμού κρουαζιερόπλοιων και εξυπηρέτησης των επιβατών τους, με σκοπό τη μεγιστοποίηση των ωφελειών από την ανάπτυξη της κρουαζιέρας στην Αττική, καθώς επίσης και η αντιμετώπιση πιθανών επιπτώσεων στους τόπους προορισμού και επισκέψεων.

Ο κλάδος του τουρισμού και της αναψυχής ανήκουν στον ευρύτερο τομέα σχεδιασμού και παραγωγής εμπειρίας (βιωμάτων) σε ποικίλες μορφές (τουρισμός αναψυχής, γαστρονομικός και οινικός, πολιτιστικός, θρησκευτικός, αθλητικός, περιβαλλοντικός τουρισμός κ.ά.), δηλ. στην "Δημιουργική Οικονομία", στο πρώτο από τα τρία πεδία εξειδίκευσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Αττικής, αλλά και στο δεύτερο πεδίο εξειδίκευσης "Γαλάζια Οικονομία" όσον αφορά στον παράκτιο τουρισμό και στον ειδικό τουρισμό (π.χ. καταδυτικό). Οι στόχοι που θέτει η ΠΣΕΕ σχετικά με τον τουρισμό της Αττικής αφορούν στην στήριξη της ανάπτυξης και ενσωμάτωσης ΤΠΕ στον τουριστικό κλάδο, η αναβάθμιση των παρεχόμενων τουριστικών υπηρεσιών και ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Αττικής.

Οι στόχοι του ΠΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ 2014-2020, σχετικά με τον τουρισμό αφορούν στην επέκταση σε νέες αγορές (νέες χώρες προέλευσης επισκεπτών και νέες ομάδες κοινού), στην επέκταση της τουριστικής περιόδου και στην αύξηση της δαπάνης ανά επισκέπτη. Για να επιτευχθούν οι στόχοι, πρέπει να στηριχθούν η ανάπτυξη και ενσωμάτωση των ΤΠΕ (π.χ. τουριστική προβολή και διαχείριση ροών επισκεπτών, βελτίωση επισκεψιμότητας σε τουριστικούς πόλους), να ενισχυθεί η επιχειρηματικότητα του τουριστικού κλάδου, να αναβαθμιστούν οι τουριστικές υποδομές, να αναπτυχθούν νέα τουριστικά προϊόντα και υπηρεσίες, η ανάδειξη υποδομών πολιτισμού – τουρισμού μητροπολιτικής εμβέλειας. Η δε προώθηση της ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας στον τουρισμό, μπορεί να γίνει μέσω αξιοποίησης σειράς παρεμβάσεων στο σύνολο σχεδόν των θεματικών στόχων που χρηματοδοτούνται από το ΠΕΠ Αττικής.

4.4.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ-ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ		
Προβλήματα & περιορισμοί	Δυνατότητες & ευκαιρίες	Κρίσιμα ζητήματα
Μείωση των διαθέσιμων πόρων από το ΕΤΠΑ για την Περιφέρεια, την προγραμματική περίοδο 2014 – 2020 και συρρίκνωση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων	Στρατηγική γεωγραφική θέση και Υψηλή συγκέντρωση επιχειρήσεων (35%) Εγγύτητα στην κεντρική κυβέρνηση και τα κέντρα λήψης αποφάσεων	Χρήση ΤΠΕ για διασύνδεση υπηρεσιών και φορέων (π.χ. επιμελητήρια) για την καλύτερη εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων Ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του παραεμπορίου με συνεργασία της Περιφέρειας Αττικής με άλλους φορείς
Καθυστέρηση θέσπισης νέου επενδυτικού - αναπτυξιακού νόμου	Εκσυγχρονισμός και χρήση ΤΠΕ από τη Δημόσια Διοίκηση	Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, της καινοτομίας και της εξωστρέφειας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) με ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας
Δυσμενές οικονομικό περιβάλλον λόγω της κρίσης – Έλλειψη ρευστότητας Δύσκαμπτο και δαιδαλώδες θεσμικό πλαίσιο	Αξιόλογο φυσικό περιβάλλον & σημαντικό πολιτισμικό κεφάλαιο Υψηλό απόθεμα ανθρωπίνου δυναμικού υψηλού επιπέδου κατάρτισης	Ενίσχυση της προσαρμογής των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στις νέες αναπτυξιακές απαιτήσεις
Ύπαρξη εκτεταμένου παραεμπορίου – Αδυναμία αντιμετώπισής του	Υψηλή συμβολή του τριτογενή τομέα στο ΑΕΠ και στην απασχόληση	Προώθηση της Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας με σκοπό τη διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο και την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού
Ελλείψεις σε σημαντικές εθνικές υποδομές (πχ ενέργεια, τουρισμός, κτλ) και αδυναμία αξιοποίησης πολιτιστικών υποδομών	Ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων και νέου τύπου επιχειρηματικότητας	
Διαχρονική υστέρηση σε αποτελεσματικούς και σύγχρονους μηχανισμούς στήριξης της επιχειρηματικότητας σε συνδυασμό με την έλλειψη κουλτούρας συνεργασίας (clusters)	Τροποποίηση – Βελτίωση του υπάρχοντος θεσμικού πλαισίου για την Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα	
Μειωμένη προσαρμοστικότητα των επιχειρήσεων και του ανθρώπινου δυναμικού στο συνεχώς μεταβαλλόμενο διεθνές επιχειρησιακό περιβάλλον	Διασύνδεση προγραμμάτων νεανικής επιχειρηματικότητας με εδραιωμένα clusters στον κλάδο των ΤΠΕ για την παραγωγή προϊόντων – υπηρεσιών υψηλής προστιθέμενης αξίας	
Ελλιπές θεσμικό πλαίσιο για	Δυνατότητες χρήσης ελκυστικών χρηματοδοτικών	

<p>την Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα</p> <p>Έλλειψη χαρτογράφησης κοινωνικο-επιχειρηματικού τομέα στην Περιφέρεια Αττικής</p> <p>Έλλειψη ειδικής τεχνογνωσίας στελεχών στο πεδίο της κοινωνικής οικονομίας</p> <p>Δυσκολία αποδοχής της απαιτούμενης επιχειρηματικής κουλτούρας από τους κοινωνικούς επιχειρηματίες με αποτέλεσμα να δημιουργούνται μη βιώσιμες ΚΟΙΝ.Σ.ΕΠ.</p>	<p>εργαλείων (πχ Jeremie) σε νεοϊδρυθείσες επιχειρήσεις</p> <p>Συμμετοχή της Περιφέρειας σε συγχρηματοδοτούμενες πράξεις με στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας</p> <p>Πρώθηση και ενδυνάμωση των εναλλακτικών μορφών επιχειρηματικότητας (πχ Πράσινη οικονομία) και τοπικής ανάπτυξης μέσω της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας</p> <p>Ευαισθητοποίηση των πολιτών και εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών σε συμμετοχικές διαδικασίες</p>	
---	--	--

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Προβλήματα & περιορισμοί	Δυνατότητες & ευκαιρίες	Κρίσιμα ζητήματα
<p>Χαμηλή συμμετοχή του κλάδου του Τουρισμού στο ΑΕΠ της Περιφέρειας Αττικής</p> <p>Έλλειψη επίκαιρων στατιστικών τουριστικών στοιχείων σε επίπεδο Περιφέρειας και Περιφερειακών Ενοτήτων</p> <p>Χαμηλή προσβασιμότητα ΑΜΕΑ και πεζών στον αστικό ιστό</p> <p>Χαμηλή επισκεψιμότητα αξιοθέατων</p> <p>Περιορισμένη αεροπορική πρόσβαση ιδιαίτερα λόγω αυξημένου κόστους του υπάρχοντος αεροδρομίου</p> <p>Έλλειψη υποδομών σε μαρίνες</p>	<p>Μελέτη για τη δημιουργία νέας στρατηγικής Τουριστικής Προβολής</p> <p>Αξιοποίηση ΕΣΠΑ και ευρωπαϊκών προγραμμάτων και μέσω συνεργασιών με Δήμους ΕΟΤ, Υπουργείο Τουρισμού</p> <p>Κατασκευή υποδομών για ελλιμενισμό μεγάλων κρουαζιερόπλοιων από τον ΟΛΠ</p> <p>Η ύπαρξη αξιόλογων αρχαιολογικών και μουσειακών χώρων στο σύνολο της Περιφέρειας Αττικής</p> <p>Δημιουργία σύγχρονων πολιτισμικών υποδομών</p>	<p>Πρώθηση νέας στρατηγικής Τουριστικής προβολής Περιφέρειας Αττικής</p> <p>Επέκταση της τουριστικής περιόδου</p> <p>Ανάπτυξη και προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού</p> <p>Επέκταση τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας μέσω της ανάπτυξης και ανάδειξης του πολιτιστικού πλούτου της</p> <p>Ενεργοποίηση «Διατομεακών Επιτροπών Τουρισμού» των θεμάτων καθαριότητας και ευταξίας των τουριστικών περιοχών της Αττικής</p>

<p>και για ελλειμενισμό μεγάλων κρουαζιερόπλοιων</p> <p>Περιορισμένες ξενοδοχειακές υποδομές τόσο σε πολύ υψηλού επιπέδου παρεχόμενες υπηρεσίες όσο και σε νεανικές υποδομές φιλοξενίας. Παλιό ξενοδοχειακό δυναμικό στα νησιά</p> <p>Έντονη εποχικότητα του τουρισμού στην Αττική</p> <p>Χαμηλό τουριστικό προϊόν στο λιμάνι του Πειραιά</p> <p>Ύπαρξη απομονωμένων τουριστικών προορισμών.</p>	<p>(Εθνική Λυρική σκηνή, Εθνική Βιβλιοθήκη, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης) –</p> <p>Υλοποίηση της Πολιτιστικής Ακτής Πειραιά</p> <p>Ύπαρξη ευνοϊκών κλιματικών συνθηκών</p> <p>Ικανοποιητική επάρκεια υποδομών για διεθνή συνέδρια – αυξητική τάση συνεδριακού τουρισμού στην Αττική</p> <p>Εγγύτητα των νησιών του Σαρωνικού με το ηπειρωτικό τμήμα της Αττικής</p>	<p>Αντιμετώπιση της προσβασιμότητας πεζών και ΑΜΕΑ στον αστικό ιστό και στις παραλίες της Αττικής</p> <p>Στήριξη θαλάσσιου τουρισμού και του τουρισμού των νησιών του Αργοσαρωνικού</p> <p>Διασύνδεση τουριστικών υπηρεσιών με την γεωργική και την μεταποιητική διαδικασία (π.χ παραγόμενα γεωργικά προϊόντα της Αττικής και προβολή της γαστρονομίας).</p> <p>Συνεργασία των επί μέρους κοινωνικών, θεσμικών και οικονομικών φορέων για την προώθηση των θεμάτων του τουρισμού.</p> <p>Έμφαση στη σύνδεση των τουριστικών προορισμών.</p>
--	--	---

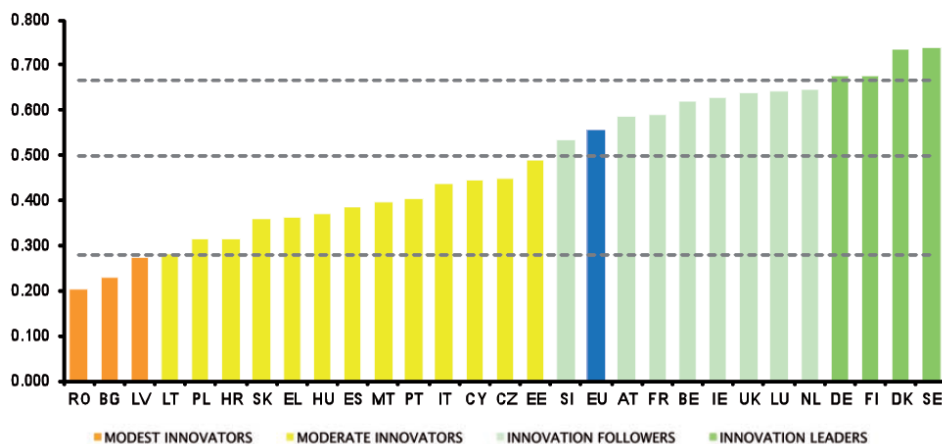

4.5 ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

4.5.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Σύμφωνα με τον πίνακα αποτελεσμάτων καινοτομίας των κρατών-μελών της ΕΕ για το 2015, η Ελλάδα είναι μία από τις χώρες που χαρακτηρίζονται από μέτριες επιδόσεις καινοτομίας (moderate innovator), γεγονός που την κατατάσσει στη 21η θέση μεταξύ των 27 κρατών μελών στη σχετική κατάταξη, αποκλίνοντας σημαντικά από το μέσο όρο της Ε.Ε. (βλ. ακόλουθο σχήμα).

Πηγή: InnovationUnionScoreboard 2015

Ο ρυθμός ανάπτυξης της χώρας στο τομέα της καινοτομίας για το 2013, δεν ξεπέρασε το μέσο όρο της ΕΕ (ανήλθε σε 1,2%) γεγονός που συμβάλλει στην διερεύνηση του χάσματος μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων Ευρωπαϊκών χωρών⁹⁸.

Ειδικότερα, στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται επιδόσεις της Ελλάδας σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε. των 27 σε επιλεγμένους δείκτες από το σύνολο των δεικτών που συνθέτουν το European Innovation Scoreboard και για τη βελτίωση των οποίων εντοπίζεται ότι θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση:

⁹⁸ ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία», 2014 – 2020

Πίνακας 12. : Σύγκριση επιδόσεων Ελλάδας και ΕΕ27 στον τομέα της καινοτομίας

Δείκτης	Ελλάδα	Ε.Ε. 27
Αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ανά δισεκατομμύριο ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ευρώ)	0,42	3,90
Κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital) (ως ποσοστό του ΑΕΠ)	0,004%	0,094%
Συμβολή στις εξαγωγών των προϊόντων μέσης και υψηλής τεχνολογίας στο εμπορικό ισοζύγιο	-5,69%	1,28%
Εξαγωγές υπηρεσιών έντασης γνώσης (ως ποσοστό των συνολικών εξαγωγών):	5,38%	45,14%
Απασχόληση σε δραστηριότητες έντασης γνώσης (ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης):	11,3%	13,60%

Πηγή: Innovation Union Scoreboard 2013

Συνολικά, η επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα χαρακτηρίζεται από μέτριες επιδόσεις στην καινοτομία και χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης στον τομέα αυτό.

Ωστόσο, το ελληνικό σύστημα Έρευνας & Καινοτομίας (Ε&Κ) έχει να επιδείξει ισχυρά σημεία όπως: καλές επιδόσεις στα συγχρηματοδοτούμενα από την ΕΕ Προγράμματα - Πλαίσια, σημαντική ελληνική εκπροσώπηση σε διεθνή ερευνητικά δίκτυα και έργα του Ευρωπαϊκού Οδικού Χάρτη Ερευνητικών Υποδομών, ύπαρξη ισχυρής ελληνικής ερευνητικής κοινότητας στο εξωτερικό, έμπυχο δυναμικό υψηλής ποιότητας και νησίδες αριστείας σε δημόσιους ερευνητικούς φορείς και στον ιδιωτικό τομέα, ελληνική παρουσία στο χώρο των επιστημονικών δημοσιεύσεων που ξεπερνά το μέσο όρο της ΕΕ.

Τα πλεονεκτήματα αυτά όμως δεν έχουν αξιοποιηθεί σε τέτοιο βαθμό, ώστε να ξεπεραστούν διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας και να ενσωματωθεί η ερευνητική δραστηριότητα στις παραγωγικές διαδικασίες.

Αυτό οφείλεται κυρίως στα εξής:

- Στον συνήθη προσανατολισμό της έρευνας σε πεδία που συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με τα ενδιαφέροντα των ερευνητικών ομάδων και τις ευκαιρίες χρηματοδότησης που παρέχουν τα σχετικά προγράμματα και λιγότερη έμφαση στα πεδία που αφορούν τις ανάγκες της οικονομίας.
- Στην έλλειψη καλλιέργειας επιχειρηματικού πνεύματος στην ελληνική ερευνητική και ακαδημαϊκή κοινότητα που θα είχε στόχο την εμπορική αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης. Η ζήτηση από τις επιχειρήσεις, για νέα γνώση που προκύπτει μέσα από την έρευνα, είναι περιορισμένη ακόμα και σε κλάδους με υψηλή καινοτομική δραστηριότητα (π.χ. υπηρεσίες).
- Στη διάρθρωση του παραγωγικού ιστού της χώρας, ο οποίος στο μεγαλύτερο μέρος του αποτελείται από επιχειρήσεις μικρού μεγέθους με δραστηριότητες χαμηλής έντασης γνώσης, με αποτέλεσμα την υποτονική ζήτηση υπηρεσιών Ε&Κ, και τις χαμηλές επενδύσεις στην έρευνα από τις επιχειρήσεις.
- Στην έλλειψη ειδικευμένων επενδυτικών κεφαλαίων και έλλειψη μηχανισμών μεταφοράς τεχνολογίας.

Η νέα στρατηγική για την ανάπτυξη της έρευνας και της καινοτομίας και της επίτευξης των εθνικών στόχων στην πορεία προς το 2020 (Ευρωπαϊκός στόχος Επενδύσεις για Ε & Α: 3%, εθνικός στόχος: 1,2%), θα βασιστεί σε μια σειρά θεσμικών μεταρρυθμίσεων που στοχεύουν στην

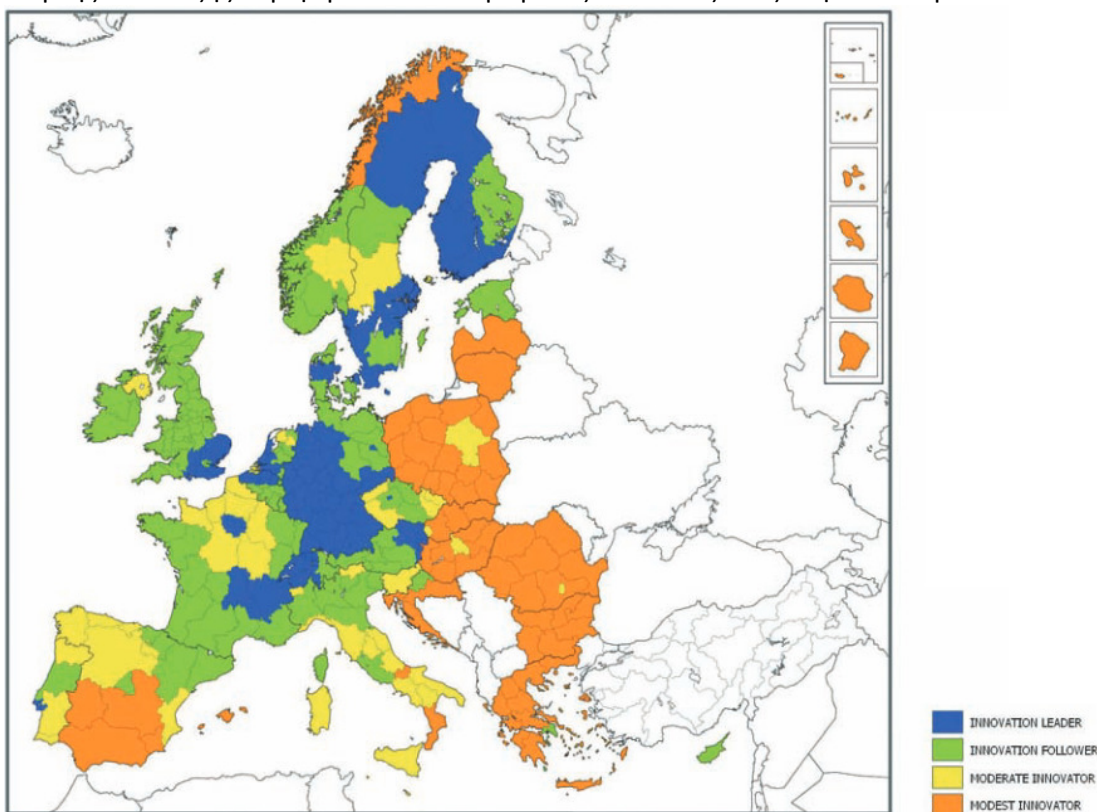
αναδιάρθρωση του συστήματος διακυβέρνησης και στην ενεργοποίηση των βασικών συντελεστών του εθνικού συστήματος καινοτομίας.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Η Περιφέρεια Αττικής, παρότι χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών και εκπαιδευτικών δομών και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό δημόσιας και ιδιωτικής δαπάνης για Ε-Τ-Κ ως ποσοστό του ΑΕΠ, εξακολουθεί να υστερεί σε σχέση με την ΕΕ27. Στην Περιφέρεια Αττικής δαπανάται το 0,72% του περιφερειακού ΑΕΠ, ποσοστό μεγαλύτερο του εθνικού μέσου όρου που ανέρχεται σε 0,67%, έναντι 2,05% σε επίπεδο ΕΕ-27 (2011).

Ωστόσο, οι καινοτομικές της επιδόσεις δεν είναι αντίστοιχες με τις δυνατότητες της, αναδεικνύοντας την αδύναμη σχέση μεταξύ ακαδημαϊκής- ερευνητικής κοινότητας και παραγωγής, με αποτέλεσμα να κατατάσσεται στην ομάδα των ευρωπαϊκών περιφερειών «Innovation Follower⁹⁹» (RIS 2012) όπως φαίνεται στον ακόλουθο χάρτη.

Χ.2. :Χάρτης κατάταξης περιφερειών ανάλογα με τις επιδόσεις τους στην οικονομία

Πηγή: Regional Innovation Scoreboard 2012

Η ερευνητική δραστηριότητα στην Αττική διεξάγεται κατά 29% από τα ΑΕΙ και κατά 47% από τις επιχειρήσεις, και παρά τη συγκριτική υπεροχή της σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες της Χώρας, υπολείπεται του μέσου όρου της ΕΕ-27 που ξεπερνά το 64%.

⁹⁹ European Cities Monitor, 2011.

Το 22% της ερευνητικής δραστηριότητας της Περιφέρειας διεξάγεται με κρατική χρηματοδότηση και ειδικότερα με την έρευνα που πραγματοποιείται από τα ερευνητικά κέντρα που δραστηριοποιούνται στην Περιφέρεια. Την περίοδο 2007–2013, η Περιφέρεια Αττικής συμμετείχε σε 708 έργα έρευνας και καινοτομίας (με 1.026 συμμετοχές), συνολικού προϋπολογισμού 198.780.083€ με την ιδιωτική συμμετοχή να ανέρχεται στα 42.604.715€ και τη δημόσια χρηματοδότηση στα 156.173.367€.

Επίσης, η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογικής Ανάπτυξης και της Καινοτομίας (ΕΤΑΚ) κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο πραγματοποιήθηκε μέσα από δράσεις όπως η δημιουργία clusters και η ενίσχυση επιχειρήσεων έντασης υψηλής γνώσης, καθώς και δράσεις διμερών συνεργασιών. Όσον αφορά στην ενίσχυση clusters έχουν ενταχθεί 30 επενδυτικά σχέδια, συνολικού π/υ 19,2 εκ. €, 40 σχέδια που αφορούν στη δημιουργία καινοτομικών συστάδων επιχειρήσεων με π/υ 10,1 εκ. €, καθώς και 19 αναπτυξιακές προτάσεις ερευνητικών φορέων με π/υ 22,6 εκ. €. Στα κουπόνια καινοτομίας έχουν ενταχθεί 118 μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ενώ έχουν δημιουργηθεί 17 νέες καινοτόμες επιχειρήσεις υψηλής έντασης γνώσης (spin-off και spin-out) με συνολικό προϋπολογισμό 6,3 εκ. €.

Ακολούθως, σε δράσεις υποστήριξης νέων επιχειρήσεων καθώς και υποστήριξη ομάδων ΜΜΕ για δραστηριότητες Ε&Τ εντάχθηκαν συνολικά 70 επενδυτικά σχέδια με προϋπολογισμό 7,2 εκ. €. Στο πλαίσιο των δράσεων συνεργασίας ερευνητικών και παραγωγικών φορέων σε εστιασμένους ερευνητικούς και τεχνολογικούς τομείς εντάχθηκαν 591 επενδυτικά σχέδια συνολικού προϋπολογισμού 105,1 εκ. €, ενώ σε δράσεις ευρωπαϊκών συνεργασιών σε δραστηριότητες Ε&Τ εντάχθηκαν 44 σχέδια με προϋπολογισμό 8,7 εκ.€ και 129 σχέδια σε διμερείς δράσεις συνεργασιών σε Ε&Τ μεταξύ κρατών με προϋπολογισμό 10,9 εκ. €¹⁰⁰.

Επιπρόσθετα, η Περιφέρεια Αττικής συμμετείχε ενεργά σε ευρωπαϊκά έργα υπό το 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο (ΠΠ), με τη συνολική ευρωπαϊκή χρηματοδότηση των συμμετεχόντων οργανισμών με έδρα την Αττική να ανέρχεται σε 537,3 εκ. €, ποσό το οποίο αντιπροσωπεύει το 68% της συνολικής συμμετοχής της χώρας στο 7ο ΠΠ.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί ότι η εφαρμογή των Μνημονίων Οικονομικής Πολιτικής δυσχεραίνει την επίτευξη του στόχου αύξησης επενδύσεων στην έρευνα και καινοτομία, ο οποίος επιδιώκεται μέσω σειράς παρεμβάσεων της νέας προγραμματικής περιόδου.

Από τα ανωτέρω και δεδομένου ότι αφενός η μετάβαση στην οικονομία της γνώσης αποτελεί εθνική επιδίωξη και αφετέρου η Περιφερειακή οικονομία έχει βαρύνουσα σημασία στην οικονομία της χώρας, η Περιφέρεια Αττικής καθίσταται πρωταγωνίστρια στην προσπάθεια αυτή.

Γ. Ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής - Αρμοδιότητες

Ο ρόλος της Περιφέρειας Αττικής στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας δεν είναι σαφής, ούτε μπορεί να αποτιμηθεί επαρκώς, δεδομένου ότι αφενός δεν υπάρχει ξεχωριστή Διεύθυνση που να ασκεί αρμοδιότητες στον τομέα αυτό και αφετέρου λόγω της ιδιαιτερότητας του, ο τομέας αυτός διατρέχει οριζόντια το σύνολο των υπηρεσιών της Περιφέρειας.

---

¹⁰⁰ ΠΕΠ Αττικής 2014 – 2020, σελ. 2.

Ωστόσο η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της συμμετείχε σε ευρωπαϊκά προγράμματα που στόχευαν στην ενίσχυση αφενός της περιφερειακής ικανότητας για καινοτομία και αφετέρου της στρατηγικής συνεργασίας μεταξύ των κρατικών αρχών και δρώντων προσανατολισμένων στην οικονομική ανάπτυξη.

Ειδικότερα, η Περιφέρεια συμμετείχε ως εταίρος στα προγράμματα MED 2007 - 2013 με τίτλο:

➤ «Knowledge Intelligence and Innovation for a sustainable Growth», διάρκειας από 01.06.2010 έως 31.05.2013. Βασικός στόχος του έργου ήταν η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ ιδιωτικών, δημόσιων, οικονομικών, εκπαιδευτικών και ερευνητικών φορέων καθώς και οργανισμών που «παράγουν» καινοτομία προκειμένου να δημιουργηθεί μια διακρατική πλατφόρμα διαλόγου των Μεσογειακών χωρών, πάνω σε πολιτικές, εργαλεία και στρατηγικές που θα προήγαγαν την «οικονομία της γνώσης», την καινοτομία και θα κατέληγαν σε νέες εδαφικές αναπτυξιακές πολιτικές. Το πρόγραμμα έδινε έμφαση στην ίδρυση και λειτουργία συνεργατικών σχηματισμών (clusters) σε κάθε συμμετέχουσα περιοχή.

Η Περιφέρεια Αττικής, σε συνεργασία με τους υπόλοιπους Έλληνες εταίρους, είχε επιλέξει τον τομέα του "Creative Industry" και ειδικότερα με το "Edutainment" (διάδοση της γνώσης μέσω της ψυχαγωγίας με τη χρήση της τεχνολογίας).

➤ «S.M.E.s' Innovation and Internationalization Support Clusters» διάρκειας από 01.06.2010 έως 31.05.2013. Το έργο 2InSClusters στόχευε στη δημιουργία περιφερειακών συνεργατικών σχηματισμών (territorialclusters) που θα υποστήριζαν την καινοτομία και τη διεθνοποίηση της επιχειρηματικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Η πιλοτική δημιουργία επτά (7) clusters (ένα σε κάθε περιφέρεια που συμμετείχε στο έργο) παρείχε υποστήριξη σε περίπου 105 επιχειρήσεις του κλάδου της «δημιουργικής οικονομίας» (creativebusiness) χρησιμοποιώντας τα κοινά μεθοδολογικά εργαλεία που αναπτύχθηκαν.

Η Περιφέρεια Αττικής (σε συνεργασία με το Κέντρο Καινοτομίας και Επιχείρησης Αττικής) συνέταξε μια έκθεση εδαφικής ανάλυσης στην οποία αποτυπώθηκαν οι προοπτικές και τα εμπόδια σχετικά με την καινοτομία και εξωστρεφή/διεθνοποιημένη επιχειρηματικότητα στην Αττική. Στην τελική φάση του έργου ενεπλάκησαν περίπου εβδομήντα (70) φορείς με σημαντική προστιθέμενη αξία στην εκπλήρωση των σκοπών των clusters (επιμελητήρια και επιχειρηματικές ενώσεις, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα, κυβερνητικοί οργανισμοί, φορείς της περιφερειακής και της τοπικής αυτοδιοίκησης, εταιρείες παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών, φορείς προαγωγής της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας).

Η συμμετοχή της Περιφέρειας Αττικής στα ανωτέρω προγράμματα δεν εντάσσεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, καθώς σε επίπεδο περιφερειακής διακυβέρνησης η καινοτομία και οι δραστηριότητες ΕΤΑΚ δεν αποτελούσαν σχεδόν ποτέ ουσιαστική αρμοδιότητα αλλά ήταν πάντοτε κάτω από την ευθύνη της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας. Επίσης, δεν είχε αναπτυχθεί ποτέ ως τώρα κάποιος ουσιαστικός μηχανισμός είτε διαχειριστικός είτε συμβουλευτικός σε περιφερειακό επίπεδο με αρμοδιότητα στα θέματα αυτά.

Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου δίδεται ιδιαίτερη βαρύτητα στα θέματα που άπτονται της καινοτομίας ως καίριου μοχλού για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για την υπέρβαση της οικονομικής κρίσης. Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω καθώς και το γεγονός ότι, προϋπόθεση για την χρηματοδότηση του νέου ΕΣΠΑ αποτελεί η εκπόνηση μιας στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης τόσο σε εθνικό όσο

και σε περιφερειακό επίπεδο, η Περιφέρεια Αττικής με απόφαση του Περιφερειακού της Συμβουλίου ενέκρινε τη Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Αττικής (ΠΣΕΕ).

Πρωταρχικός σκοπός του Π.Ε.Π. Αττικής αποτελεί η δημιουργία δομών και υποδομών έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ) και δομών αριστείας σε περιφερειακό επίπεδο. Στο πλαίσιο του συστήματος διακυβέρνησης της R.I.S.3, η επιλογή αυτή υλοποιείται με τη σύσταση του Κέντρου Καινοτομίας Περιφέρειας Αττικής (ΚΕ.Κ.Π.Α.), η οποία έχει ενταχθεί για χρηματοδότηση στο Π.Ε.Π. Αττικής, με βασικούς στόχους:

- Τη διαμόρφωση περιφερειακής δομής υποστήριξης της έρευνας και καινοτομίας (Ε&Κ).
- Την εστίαση της Ε&Κ των ερευνητικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων στις ανάγκες των επιχειρήσεων και στις ευκαιρίες που αναδεικνύει η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης.
- Τη δημιουργία δομών αριστείας σε περιφερειακό επίπεδο
- Την ενίσχυση της δικτύωσης των επιχειρήσεων και των ερευνητικών και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων, με εστίαση στην ανάγκη ανάπτυξης καινοτόμων λύσεων στα ειδικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν κλπ.

4.5.2 ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Α. Εθνικό Επίπεδο

Στο πλαίσιο της Στρατηγική «Ευρώπη 2020» η Ένωση έχει θέσει πέντε φιλόδοξους στόχους για την απασχόληση, καινοτομία, εκπαίδευση, κοινωνική ένταξη και κλίμα/ενέργεια. Κάθε Κράτος Μέλος έχει υιοθετήσει το δικό του εθνικό στόχο σε κάθε έναν από αυτούς τους τομείς. Αναφορικά με τον στόχο της έρευνας και της καινοτομίας οι εθνικές και περιφερειακές αρχές σε όλη την Ευρώπη οφείλουν να καταρτίσουν στρατηγικές έξυπνης εξειδίκευσης.

Β. Περιφερειακό Επίπεδο

Η βασικότερη πολιτική που ακολουθεί η Περιφέρεια Αττικής στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας, όπως προαναφέρθηκε, αποτελεί η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης¹⁰¹ (ΠΣΕΕ), η οποία συνιστά μια ολοκληρωμένη – τοπικά προσανατολισμένη ατζέντα οικονομικού μετασχηματισμού.

Βασικό κριτήριο της επιτυχίας της ΠΣΕΕ, είναι η επίτευξη του στόχου της αναδιάρθρωσης του παραγωγικού ιστού της Αττικής ως εξής:

- Βιομηχανική Ανασυγκρότηση με την τεχνολογική ενίσχυση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομίας (ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, νέων προϊόντων, τεχνολογική εξέλιξη υφισταμένων επιχειρήσεων και προϊόντων, ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών, ενίσχυση ερευνητικού δυναμικού κ.λπ.)
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών και της όξυνσης των προβλημάτων από την ανθρωπιστική κρίση (υγεία, κατοικία, διατροφή, παιδεία, ενέργεια, εργασία, περιβάλλον, πολιτισμός, μεταφορές κ.λπ.) με την ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων λύσεων και εφαρμογών, με στόχο την ενεργοποίηση δυναμικού νέων δράσεων.
- Ανάπτυξη των χωρικών επενδύσεων, του αστικού χώρου και αναβάθμιση των βιώσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών στην Αττική με έλξη και αξιοποίηση της

¹⁰¹ <http://www.pepattikis.gr/eksipni-eksidikeysi/>.

καινοτομικής προσπάθειας (έξυπνες πόλεις, αστικές μεταφορές, εξοικονόμηση ενέργειας, καταπολέμηση της αστικής ρύπανσης, αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στις αστικές λειτουργίες για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες, διαχείριση των απορριμμάτων και των αστικών αποβλήτων κ.λπ.)

Ειδικότερα, η ΠΣΕΕ στοχεύει στην ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας σε τρία (3) επίπεδα εξειδίκευσης που αναδεικνύονται προνομιακοί και με σημαντικά παράθυρα ευκαιρίας για την Αττική:

- ο Δημιουργική Οικονομία
- ο Γαλάζια Οικονομία
- ο Βιώσιμη Οικονομία των Αναγκών

Τα τρία αυτά επίπεδα έχουν σαφείς διασυνδέσεις και κοινές τομές.

Ο όρος “Δημιουργική Οικονομία” αναφέρεται στην κοινωνικοοικονομική προοπτική δραστηριοτήτων έντασης δημιουργικότητας και γνώσης. Οι κλάδοι που εντάσσονται στην Δημιουργική Οικονομία είναι αυτοί του πολιτισμού, της χειροτεχνίας, του λογισμικού και των εφαρμογών ΤΠΕ στους τομείς της διασκέδασης, της μάθησης του πολιτισμού, της παραγωγής κινηματογραφικών ταινιών, βίντεο και πολυμεσικού ψηφιακού περιεχομένου και των ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών. Επίσης, η δημιουργικότητα και ο πολιτισμός αφορά σε δραστηριότητες όπως της γαστρονομίας, της ένδυσης και υπόδησης, του βιομηχανικού σχεδιασμού. Τέλος, ο κλάδος του τουρισμού και της αναψυχής ανήκουν στον ευρύτερο τομέα σχεδιασμού και παραγωγής-παροχής εμπειρίας (βιωμάτων) σε ποικίλες μορφές όπως τουρισμό αναψυχής, γαστρονομικό και οινικό, πολιτιστικό, θρησκευτικό, αθλητικό, περιβαλλοντικό τουρισμό κ.ά.

Στη “Δημιουργική Οικονομία” η Αττική διαθέτει ισχυρή παράδοση και φήμη. Η σύγχρονη δραστηριότητα στις τέχνες (θέατρο, κινηματογράφος, μουσική κ.λπ.), στη χειροτεχνία (παραδοσιακή και νέα, κεραμικά, κόσμημα κ.ά.), στην παιδεία, στον τουρισμό, σε μεταποιητικούς κλάδους με έντονο το ρόλο της δημιουργικότητας (όπως η ένδυση και το έπιπλο) εμπεριέχουν τη δυνατότητα σημαντικής δυναμικής και σε συνδυασμό με την ανάπτυξη δυναμικού στις νέες τεχνολογίες της πληροφορικής, των επικοινωνιών και των πολυμέσων είναι δυνατή μια ανανέωση και επέκταση της σχετικής οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας με σημαντικά οφέλη τόσο για την οικονομία όσο και για την κοινωνία.

Η “Γαλάζια οικονομία”, περιλαμβάνει τις δραστηριότητες που σχετίζονται με το υδάτινο περιβάλλον, με αιχμή τη ναυτιλία, την αλιεία, τον παράκτιο τουρισμό, τη διαχείριση του υδάτινου περιβάλλοντος και τις συναφείς δραστηριότητες. Περιλαμβάνει, επίσης, την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ, όπως για παράδειγμα η κυματική ενέργεια, τον ειδικό τουρισμό (π.χ. καταδυτικός τουρισμός σε ναυάγια), μουσεία με θέμα τη ναυτιλία, τη ναυπηγική τέχνη, την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, την καταγραφή/εξερεύνηση του θαλάσσιου κόσμου. Συνδέεται με επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις στη (θαλάσσια) βιολογία-βιοχημεία-βιοτεχνολογία, στα νέα υλικά, τις ΤΠΕ, την τεχνολογία διαστήματος, τις νέες μορφές τουρισμού, τη θαλάσσια-υποβρύχια αρχαιολογία και ιστορία κ.λπ.

Η Αττική αποτελεί ήδη διεθνές κέντρο στον τομέα της ναυτιλίας και στο θαλάσσιο τουρισμό, αποτελεί κόμβο της νησιωτικής οικονομίας, ενώ αναπτύσσονται οι τομείς της υδατοκαλλιέργειας και της ιχθυοκαλλιέργειας. Υπάρχει κρίσιμος αριθμός υποδομών και δραστηριότητα στη ναυπηγική, ιδίως λέμβων και μικρών και μεσαίων σκαφών. Από την άλλη, αντιμετωπίζει σοβαρές

προκλήσεις στα ζητήματα διαχείρισης και προστασίας του υδάτινου περιβάλλοντος (βυθός, θαλάσσια ρύπανση και μόλυνση, ιχθυοαπόθεμα), της ενέργειας και διαθέτει σημαντικό παραγωγικό και τεχνολογικό δυναμικό που μπορούν να υποστηρίξουν την ανάπτυξη σε αυτούς τους κλάδους σε διεθνές επίπεδο.

Όλα τα παραπάνω εντάσσονται στην κορυφαία στόχευση της “Βιώσιμης Οικονομίας των Αναγκών”, δηλαδή της οικοδόμησης της ποιότητας ζωής σε κάθε πτυχή τη καθημερινής λειτουργία της ατομικής και κοινωνικής ζωής. Οι προκλήσεις που αφορούν στην ποιότητα ζωής περιλαμβάνουν εξαιρετικά ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων: υγεία, παιδεία, διατροφή, ενέργεια, αναψυχή και τουρισμό, περιβαλλοντική προστασία και διαχείριση, αστική λειτουργία, μεταφορές και χωρικές παρεμβάσεις, δημόσιες υπηρεσίες και τη δημοκρατική λειτουργία της κοινωνίας και του κράτους. Ο τομέας αυτός αφορά στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας Αττικής. Έχει στόχο να καταστεί η Περιφέρεια Αττικής αξιοβίωτη, μέσω της ανάπτυξης και εφαρμογής τεχνολογιών “έξυπνης πόλης” και “έξυπνης γειτονιάς”, της διαχείρισης των στερεών και υγρών αποβλήτων, της εξοικονόμησης ενέργειας και της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ, αξιοποιώντας τον αγροβιομηχανικό τομέα και την ενεργό πολιτική διατροφής. Αφορά, επίσης, τον κλάδο της υγείας και την βιομηχανία του φαρμάκου, η οποία έχει δυναμική παρουσία στην Αττική.

Πεδία Έξυπνης Εξειδίκευσης της Αττικής

Ο ρόλος της ΠΣΕΕ Αττικής («λογική της παρέμβασης») είναι να συνθέσει τις δράσεις του ΕΣΠΑ (ΠΕΠ και ΕΠ), του ΠΔΕ, των ανταγωνιστικών προγραμμάτων, όπως το Horizon και του ιδιωτικού τομέα, ώστε να μοχλευθούν οι αντίστοιχοι πόροι στις κατευθύνσεις που έχουν επιλεγεί.

Οι σαφείς προκλήσεις για την άσκηση πολιτικής για την έρευνα και την καινοτομία (Ε&Κ) που διαγράφονται είναι οι εξής:

1. Αύξηση της δραστηριότητας Έρευνας, Ανάπτυξης και Καινοτομίας (ΕΑ&Κ) στον παραγωγικό (ιδιωτικό αλλά και δημόσιο) τομέα. Τούτο αφορά σε δύο επιμέρους στόχους:

2. Ενίσχυση της εμπέδωσης των φορέων Ε&Α στο Ελληνικό Σύστημα Καινοτομίας, ώστε να συμβάλλουν αποφασιστικά και αποτελεσματικά στην παραγωγική αναδιάρθρωση, την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας και την κοινωνική ευημερία.

Παράλληλα στο πλαίσιο του Θ.Σ. 1 του ΠΕΠ: «Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας» επιδιώκεται η στήριξη της προετοιμασίας & ανάπτυξης δεσμών & συνεργιών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας με στόχο την ευαισθητοποίηση & διευκόλυνση των επιχειρήσεων στην ανάληψη επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ε&Κ, στους τομείς της ΠΣΕΕ. Επίσης, το ΕΠΑνΕΚ, σηματοδοτεί την κύρια στροφή στο νέο αναπτυξιακό υπόδειγμα, που αναδεικνύει σε κεντρικό ρόλο παραγωγικούς, ανταγωνιστικούς και εξωστρεφείς τομείς της οικονομίας. Στρατηγικός του στόχος είναι «η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, της μετάβασης στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και την αύξηση της εγχώριας προστιθέμενης αξίας». Μέσω του ΕΠΑνΕΚ, υλοποιείται η στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης με στόχο τη σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας με την επιχειρηματικότητα και την ενίσχυση των υφιστάμενων πλεονεκτημάτων της Ελλάδας και των περιφερειών της.

4.5.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

ΕΡΕΥΝΑ & ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ		
Προβλήματα & περιορισμοί	Δυνατότητες & ευκαιρίες	Κρίσιμα ζητήματα
Μικρή συμμετοχή των επιχειρήσεων σε δραστηριότητες Ε&Α και περιορισμένη αφομοιωτική ικανότητά τους	Υπαρξη σημαντικού αριθμού ερευνητικών και εκπαιδευτικών υποδομών και προώθηση συνεργασίας τους με παραγωγικούς φορείς Περιφέρειας	Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας
Μικρή διεπαφή ανάμεσα στην ερευνητική κοινότητα και τον ιδιωτικό τομέα	Υψηλές σε σχέση με την χώρα δαπάνες για Ε&Α	Σύνδεση της έρευνας και της καινοτομίας με την οικονομική ανάπτυξη μέσω της επικέντρωσης της επιχειρηματικότητας σε τομείς ανταγωνιστικούς, εξωστρεφείς και καινοτόμους
Χαλαρό έως ανύπαρκτο σύστημα διακυβέρνησης και σχεδιασμού των θεμάτων Ε&Α και καινοτομίας στην Περιφέρεια	Υψηλό ποσοστό ανθρώπινων πόρων για την Επιστήμη και Τεχνολογία και σημαντικός αριθμός ερευνητών και εργαζομένων σε τομείς έρευνας και καινοτομίας	Συμβολή της ΠΣΕΕ στην ανάπτυξη κουλτούρας θετικής τόσο στην καινοτομία όσο και στην επιχειρηματικότητα.
Διαρροή ανθρώπινου δυναμικού (brain drain)	Εγκλωβισμός σε αμυντική ή μμητική καινοτομική στρατηγική	
Υστέρηση στους δείκτες καινοτομίας σε σχέση με την ΕΕ και το διεθνές περιβάλλον	Καλύτερη εμπέδωση του συστήματος Ε&Α στο οικονομικό γίνεσθαι και αξιοποίηση της έρευνας από το παραγωγικό σύστημα και την κοινωνία	
Ελλιπής αξιοποίηση των ΤΠΕ από τη δημόσια διοίκηση	Αξιοποίηση νέου επιστημονικού δυναμικού σε δραστηριότητες Ε&Α στον ιδιωτικό τομέα	
Αδυναμία προσέλκυσης επιχειρήσεων υψηλής τεχνολογίας	Αύξηση επιχειρηματικής δραστηριότητας έντασης γνώσης και δημιουργικότητας	
Γραφειοκρατική αντιμετώπιση της πρόσβασης σε χρηματοδοτήσεις Ε&Α	Ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα στην έρευνα	
Χαμηλό επίπεδο επιχειρηματικού ενδιαφέροντος στις ΤΠΕ λόγω της οικονομικής κρίσης	Σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης που διατίθεται για ΤΠΕ, έρευνα, τεχνολογία και καινοτομία από την ΕΕ (Επιχειρησιακά Προγράμματα, χρηματοδοτικά εργαλεία)	
	Βαρύνουσα σημασία του	

	τομέα στη νέα προγραμματική περίοδο	
	Σύσταση και λειτουργία του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας Αττικής (ΠΣΕΚ)	
	Απλούστευση διαδικασιών χρηματοδότησης και παρακολούθησης της υλοποίησης των προγραμμάτων έρευνας και καινοτομίας	

4.6. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

Στρατηγικός στόχος της Περιφέρειας Αττικής σύμφωνα με το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής είναι η προώθηση της ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης και η ενίσχυση του διεθνούς ρόλου της Αθήνας–Αττικής, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, η αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης σε όλους τους τομείς δραστηριοτήτων.

Ειδικότερα η Περιφέρεια Αττικής επιδιώκει να φέρει στο προσκήνιο τους πολίτες της Αττικής ως το επίκεντρο της παραγωγικής δραστηριότητας και να καταστεί η Αττική φυτώριο για τη νεανική, καινοτόμο, συνεργατική και υγιή επιχειρηματικότητα και τη νεανική πολιτιστική δημιουργία. Να γίνει μια Περιφέρεια πρότυπο ανάπτυξης και παραγωγικότητας, με μοχλούς ανάπτυξης τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις, τη γνώση, την έρευνα, την τεχνολογία, την καινοτομία και την ποιότητα των προϊόντων.

Σ.Σ.1.: Συνεργασία με όλους τους φορείς της οικονομίας με ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας

Πρωτεύεται ένα οικονομικό μοντέλο όπου συνεργάζονται ο ιδιωτικός, ο δημόσιος και ο κοινωνικός τομέας.

Ο ιδιωτικός τομέας έχει σημαντικό ρόλο στο νέο παραγωγικό – αναπτυξιακό πρότυπο για την Αττική. Η ύπαρξη ενός απλού και σταθερού ρυθμιστικού πλαισίου θα διαμορφώσει όρους ισονομίας, υγιούς ανταγωνισμού και ταχύτητας που θα τονώσουν την παραγωγικότητα και την επενδυτική δραστηριότητα.

Ο δημόσιος τομέας πρέπει να αναλάβει κομβικό ρόλο στην παραγωγική, κοινωνική και περιβαλλοντική ανασυγκρότηση της Αττικής. Είναι απαραίτητος ο εξορθολογισμός της λειτουργίας του και ο αναπροσανατολισμός του στην κάλυψη κοινωνικών και παραγωγικών αναγκών και την εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Ο κοινωνικός τομέας διαδραματίζει κεφαλαιώδη ρόλο στον προγραμματισμό για την κοινωνική και παραγωγική ανασυγκρότηση της Αττικής. Τα εγχειρήματα κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας προτάσσουν την συμμετοχή των εργαζομένων σε όλα τα στάδια της παραγωγής, από το σχεδιασμό μέχρι την διαχείριση των πλεονασμάτων, τη δημοκρατική λήψη αποφάσεων και έλεγχο των μελών, τη δίκαιη κατανομή του οικονομικού αποτελέσματος ώστε να διασφαλίζονται

αξιοπρεπείς μισθοί, παραγωγική επανεπένδυση των πλεονασμάτων, χρηματοδότηση άλλων εγχειρημάτων και της μεταξύ τους συνεργασίας. Κεντρικός στόχος είναι η διεύρυνση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας, ώστε να αποτελέσει τομέα ισότιμο ως προς τον ιδιωτικό και το δημόσιο, συνεισφέροντας σημαντικό μερίδιο του ΑΕΠ της Αττικής.

Στο πλαίσιο αυτό η Περιφέρεια Αττικής θέτει ως στόχους:

- Την ενίσχυση της δια βίου μάθησης με προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και επανένταξης στο χώρο της εργασίας.
- Την καταπολέμηση της ανεργίας με ειδικά προγράμματα
- Την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ένταξης των ευπαθών ομάδων πληθυσμού μέσω της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.

Σ.Σ.2.: Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελούν ειδοποιό χαρακτηριστικό της οικονομίας της Αττικής και της Ελλάδας, βασικό μοχλό παραγωγικής ανασυγκρότησης και εν δυνάμει συγκριτικό και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της οικονομίας, χάρη στην ευελιξία που λόγω μεγέθους διαθέτουν. Για την στήριξή τους προτείνονται:

- Η αναβάθμιση της δημόσιας διαβούλευσης αναφορικά με τις παραγωγικές-αναπτυξιακές επιλογές στην Περιφέρεια Αττικής και η ενίσχυση της συνεργασίας επιχειρηματικών, κοινωνικών και επιστημονικών φορέων για όλα τα ζητήματα της τοπικής οικονομίας.
- Η δημιουργία ενός αξιόπιστου μηχανισμού πληροφόρησης-υποστήριξης-διασύνδεσης. Σε συνεργασία με τα Επιμελητήρια, να δημιουργηθεί μία πλήρης βάση δεδομένων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ώστε να είναι εφικτή η παρακολούθηση της εξέλιξης τους κατά κλάδο ή τομέα και κατά περιοχή, πράγμα που θα επιτρέψει πιο στοχευμένες και αποτελεσματικές παρεμβάσεις ενίσχυσης.
- Η ανάληψη πρωτοβουλιών από κοινού με τα Επιμελητήρια για την δικτύωση των παραγωγικών και εμπορικών επιχειρήσεων, για τη σύναψη συμφωνιών-πρωτοκόλλων συνεργασίας ανάμεσα σε παραγωγούς και επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα (ιδιαίτερα τον τουρισμό) σε τοπικό επίπεδο.
- Ο συντονισμός και η αναβάθμιση των μηχανισμών αδειοδότησης Περιφέρειας (εκπαίδευση προσωπικού, πρόσβαση σε νομοτεχνικό υλικό κ.α.), Δήμων και Επιμελητηρίων με στόχο τη διευκόλυνση των επαγγελματιών και την απλοποίηση των διαδικασιών.
- Η δημιουργία συμβουλευτικών δομών για τη χωροταξική και κλαδική κατανομή στην ανάπτυξη της μικρής επιχειρηματικής δραστηριότητας.
- Η ενίσχυση της δικτύωσης και της συνεργασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Κέντρα, με στόχο την παραγωγική αξιοποίηση του υπαρκτού επιστημονικού δυναμικού ώστε να γίνει η Αττική πόλος καινοτόμου επιχειρηματικότητας.
- Συνεργασία με την αυτοδιοίκηση α' βαθμού για να επιταχυνθούν οι διαδικασίες κατάρτισης ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, με ιδιαίτερη πρόνοια για χωροθέτηση περιοχών βιομηχανικής, βιοτεχνικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, και για τις συναφείς πολεοδομικές μελέτες και πράξεις εφαρμογής.
- Συνεργασία με την αυτοδιοίκηση α' βαθμού ώστε να προωθηθούν αναπλάσεις-αναβαθμίσεις αστικών περιοχών λαμβάνοντας υπόψη και την ανάγκη να αναβαθμιστούν οι περιοχές εμπορικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας και να δημιουργηθούν νέες.

- Συνεργασία της Περιφέρειας Αττικής με άλλους φορείς για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του παραεμπορίου.

Σ.Σ.3.: Έμφαση στη γνώση, την καινοτομία και την ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών

Η επιστημονική γνώση και η έρευνα, η τεχνολογία, η καινοτομία και η ποιότητα θα διαδραματίσουν κεντρικό ρόλο στο νέο παραγωγικό –αναπτυξιακό πρότυπο της Περιφέρειας. Πρόκειται για ένα παραγωγικό πρότυπο εντάσεως γνώσης. Επιδιώξεις της Περιφέρειας είναι:

- Η διασύνδεση των Πανεπιστημίων, των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων και των Ερευνητικών Κέντρων της Αττικής μεταξύ τους και για τη συνεργασία τους με τους παραγωγικούς φορείς και τις επιχειρήσεις της Αττικής.
- Η στοχευμένη ενίσχυση ερευνητικών πεδίων υψηλής προτεραιότητας και παραγωγικής δυνατότητας (πρόκειται για τομείς κοινωνικά αναγκαίους όπως η έρευνα στην ιατρική και την υγεία, η βιοτεχνολογία και τεχνολογία τροφίμων, η νανοτεχνολογία, η τεχνολογία νέων υλικών, η μηχανική, μικροηλεκτρονική και ρομποτικά συστήματα, η πληροφορική, οι τηλεπικοινωνίες και το λογισμικό, οι τεχνολογίες περιβάλλοντος, οργανικών υλικών, ανανεώσιμων πηγών και εξοικονόμησης ενέργειας).
- Η ενίσχυση της εφαρμοσμένης έρευνας σύμφωνα με τις ανάγκες της παραγωγικής ανασυγκρότησης και του οικολογικού μετασχηματισμού της οικονομίας της Αττικής.
- Η ίδρυση του «Περιφερειακού Συμβουλευτικού Κέντρου επιχειρηματικής ανάπτυξης και τεχνολογικής μεσιτείας» για την ενίσχυση της καινοτομίας των επιχειρήσεων.
- Η δημιουργία «δεξαμενής» πρωτότυπων -ένα στάδιο πριν την εμπορική εκμετάλλευση- προϊόντων που προκύπτουν από την καινοτομική δραστηριότητα και τη συνεργασία μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των ερευνητικών κέντρων της Αττικής.
- Η αξιοποίηση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας για την ενίσχυση της καινοτομίας και της ποιότητας των προϊόντων και η ενθάρρυνση του κοινωνικού τομέα της οικονομίας ώστε ένα σημαντικό τμήμα του να προσανατολιστεί σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης καινοτόμων και ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών.
- Η προώθηση και χρηματοδότηση νέων, τεχνολογικά καινοτόμων επιχειρήσεων, όπως ανάπτυξης τεχνολογιών, νέων συνεταιριστικών επιχειρήσεων, δραστηριοτήτων εκκίνησης και επανεκκίνησης.

Σ.Σ.4.: Ενίσχυση των τριών τομέων δράσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (Δημιουργική Οικονομία, Γαλάζια Οικονομία, Βιώσιμη, Οικονομία των Αναγκών)

Η Περιφέρεια Αττικής πρέπει να καταστεί μία Αξιοβίωτη Περιφέρεια, που θα εξασφαλίζει:

- Ισότιμη συμμετοχή των πολιτών και φορέων της Περιφέρειας στην υλοποίηση των στόχων που η κοινωνική διαβούλευση θα προτείνει, αφού ιεραρχήσει,
- Βιομηχανική Ανασυγκρότηση με την τεχνολογική ενίσχυση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομίας (ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, νέων προϊόντων, τεχνολογική εξέλιξη υφισταμένων επιχειρήσεων και προϊόντων, ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών, ενίσχυση ερευνητικού δυναμικού κ.λπ.)
- Αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών και της όξυνσης των προβλημάτων από την ανθρωπιστική κρίση (υγεία, κατοικία, διατροφή, παιδεία, ενέργεια, εργασία, περιβάλλον,

πολιτισμός, μεταφορές κ.λπ.) με την ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων λύσεων και εφαρμογών, με στόχο την ενεργοποίηση δυναμικού νέων δράσεων

- Ανάπτυξη των χωρικών επενδύσεων, του αστικού χώρου και αναβάθμιση των βιώσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών στην Αττική με έλξη και αξιοποίηση της καινοτομικής προσπάθειας (έξυπνες πόλεις, αστικές μεταφορές, εξοικονόμηση ενέργειας, καταπολέμηση της αστικής ρύπανσης, αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στις αστικές λειτουργίες για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες, διαχείριση των απορριμμάτων και των αστικών αποβλήτων κ.λπ.)
- Ανάδειξη της προτεραιότητας κάλυψης των κοινωνικών αναγκών
- Αύξηση της τοπικής προστιθέμενης αξίας του προϊόντος της Περιφέρειας
- Αύξηση της απασχόλησης με αιχμή το νέο επιστημονικό δυναμικό
- Αναστροφή της διαρροής επιστημονικού δυναμικού (brain drain) και προσέλκυση επιστημονικού δυναμικού
- Ανάπτυξη της δικτύωσης και συνεργασίας των ΜμΕ και των νεοφυών επιχειρήσεων, της εκπαιδευτικής και ερευνητικής κοινότητας και των φορέων του δημοσίου
- Διαπεριφερειακή δικτύωση με γειτονικές (Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος και Νότιο Αιγαίο) και Ευρωπαϊκές (και Μεσογειακές) περιφέρειες, για την εξυπηρέτηση κοινών στόχων και δράσεων, κυρίως στο αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, στη ναυτιλία-ναυπηγοεπισκευαστικά, υδατοκαλλιέργειες, παραγωγή ενέργειας ΑΠΕ, πολιτισμό, τουρισμό κ.λπ.

Σ.Σ.5.: Προώθηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας-Ενεργειακή αναβάθμιση υποδομών

Ο ενεργειακός σχεδιασμός για την Περιφέρεια Αττικής γίνεται με γνώμονα τη προστασία του περιβάλλοντος και την στήριξη του νέου αναπτυξιακού-παραγωγικού προτύπου. Κεντρικοί πυλώνες του σχεδιασμού αποτελούν, η ενίσχυση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και η εξοικονόμηση της ενέργειας. Η Περιφέρεια στοχεύει σε:

- Υλοποίηση περιφερειακού ενεργειακού και χωροταξικού σχεδιασμού για τις Α.Π.Ε.
- Συνεργασία με αρμόδιους φορείς για την προώθηση πολιτικών κινήτρων για τον ενεργειακό εκσυγχρονισμό των βιομηχανικών μονάδων.
- Προώθηση της μαζικής εγκατάστασης μικρής κλίμακας ΑΠΕ από αυτοπαραγωγούς (οικιακοί καταναλωτές, γεωργοί, κτηνοτρόφοι, βιοτεχνίες, βιομηχανίες), συνεταιρισμούς, τοπικά συμβούλια και Δήμους, με σκοπό την κάλυψη των τοπικών αναγκών σε συνεργασία με τις δημόσιες επιχειρήσεις του ενεργειακού τομέα.
- Αναβάθμιση ενεργειακής απόδοσης δημοσίων κτηρίων και κτηρίων της Περιφέρειας Αττικής.
- Συνεργασία με επιστημονικούς φορείς /συμμετοχή σε προγράμματα με σκοπό την ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα της μεταποίησης και του τουρισμού.

Σ.Σ.6.: Αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Αττικής

Το πρότυπο της τουριστικής ανάπτυξης της Αττικής, πρέπει να διασφαλίζει την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού, πολιτισμικού, ιστορικού περιβαλλοντικού και παραγωγικού πλούτου της. Το τουριστικό προϊόν πρέπει να αναβαθμιστεί μέσω ανάπτυξης δραστηριοτήτων και δράσεων που θα στοχεύουν σε:

- Ολοκληρωμένο σχεδιασμό για τον τουρισμό σε Αθήνα – Πειραιά, ως ενιαία περιοχή.

- Ανάπτυξη κοινωνικών και επαγγελματικών συνεργασιών για την ενιαία προώθηση της ευρύτερης Αττικής ως σημαντικό τουριστικό προορισμό για όλες τις εποχές του έτους και τη στήριξη του τουρισμού των νησιών του Αργοσαρωνικού.
- Προβολή της Περιφέρειας Αττικής για την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της και των εναλλακτικών τουριστικών δυνατοτήτων της.
- Ανάπτυξη σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης προορισμών (destination management system) σε προηγμένες ηλεκτρονικές πλατφόρμες και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Συνεργασία της Περιφέρειας με κοινωνικούς, θεσμικούς και οικονομικούς φορείς για την προώθηση των θεμάτων του τουρισμού- Ενεργοποίηση «Διατομεακών Επιτροπών Τουρισμού».
- Διασύνδεση των τουριστικών υπηρεσιών με την γεωργική και την μεταποιητική διαδικασία (π.χ παραγόμενα γεωργικά προϊόντα της Αττικής, πιστοποιημένα παραδοσιακά προϊόντα και προβολή της γαστρονομίας).

Σ.Σ.7.: Βιώσιμη διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Αττικής

Το φυσικό περιβάλλον της Αττικής συνιστά βασικό πυλώνα για την κοινωνική, παραγωγική και πολιτισμική ανασυγκρότηση. Η προστασία και ενεργή υπεράσπιση των φυσικών πόρων με παράλληλη προώθηση της αποδοτικότητάς τους αποτελεί βασική προτεραιότητα.

Η Περιφέρεια στοχεύει στην εξοικονόμηση και την προγραμματισμένη διαχείριση των υδατικών πόρων στην παραγωγή, ιδιαίτερα στην αγροτική παραγωγή, την παραγωγή ενέργειας, τη βιομηχανία και τον τουρισμό. Η οικολογική διαχείριση των υδάτινων κύκλων, η διασφάλιση της ποιότητας του νερού σε ποτάμια και υδροφόρους ορίζοντες, αποτελούν στρατηγικές επιλογές σε σχέση με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Για το λόγο αυτό, μεταξύ άλλων, κρίνονται σημαντικά τα εξής:

- Σταδιακός μετασχηματισμός της γεωργικής παραγωγής προς λιγότερο υδροβόρες πρακτικές, με ενίσχυση ειδικών τεχνικών διαχείρισης της ζήτησης, χρηματοδότηση μικρών έργων συλλογής νερού (μικροί ταμιευτήρες) και αντιμετώπιση σπατάλης λόγω αρδευτικών μεθόδων ή ανυπαρξίας/παλαιότητας δικτύων.
- Έργα ανακύκλωσης νερού που καταναλώθηκε στην ύδρευση ή τη βιομηχανία και τεχνικές επαναχρησιμοποίησης αστικών λυμάτων για την κάλυψη αρδευτικών αναγκών (ιδιαίτερα σε πάρκα).
- Δημιουργία επαρκούς δικτύου παρακολούθησης και καταγραφής δεδομένων ποιοτικών και ποσοτικών παραμέτρων του νερού, ώστε να διευκολυνθεί ο έλεγχος και να αποτραπεί η ρύπανση των νερών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 :ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Δ- ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

5.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Η δομή και λειτουργία της Περιφέρειας Αττικής ως Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης ρυθμίζεται από τον Ν. 3852/2010 και από Οργανισμό Εσωτερικής Λειτουργίας¹⁰².

5.1.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

➤ ΑΙΡΕΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ

Σύμφωνα με τον Ν. 3852/2010 (άρ. 113), όργανα της Περιφέρειας είναι ο Περιφερειάρχης, οι Αντιπεριφερειάρχες, το Περιφερειακό Συμβούλιο, η Οικονομική και η Εκτελεστική Επιτροπή, που ασκούν τις περιγραφόμενες από τον ίδιο Νόμο αρμοδιότητες (άρ. 159, 160, 163-8,174,176).

Στην Περιφέρεια εκλέγονται άμεσα οκτώ (8) Αντιπεριφερειάρχες, σε αντιστοιχία με τις οκτώ (8) Περιφερειακές Ενότητες (Π.Ε.).

Παράλληλα, έχουν οριστεί με σχετικές αποφάσεις Περιφερειάρχη, έξι (6) θεματικοί Αντιπεριφερειάρχες¹⁰³ με αρμοδιότητα στους τομείς: Κοινωνικής Πολιτικής, Ψηφιακής Πολιτικής, Οικονομικών, Υποδομών, Πολιτισμού και Νεότητας, Διοίκησης και Προγραμματικού Σχεδιασμού και Εντεταλμένοι Σύμβουλοι (με συγκεκριμένους εκχωρημένους τομείς αρμοδιότητας).

Τέλος, στην Περιφέρεια Αττικής λειτουργούν οι ακόλουθες τέσσερις (4) Συντονιστικές Μητροπολιτικές Επιτροπές επίβλεψης και προετοιμασίας για τους τομείς αρμοδιοτήτων μητροπολιτικού χαρακτήρα¹⁰⁴:

1. Μητροπολιτική Επιτροπή Περιβάλλοντος & Ποιότητας Ζωής
2. Μητροπολιτική Επιτροπή Χωρικού Σχεδιασμού & Αστικών Αναπλάσεων
3. Μητροπολιτική Επιτροπή Μεταφορών & Συγκοινωνιών
4. Μητροπολιτική Επιτροπή Πολιτικής Προστασίας

➤ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΟΜΗ –ΟΡΓΑΝΟΓΡΑΜΜΑ

■ Γενικές Διευθύνσεις-Διευθύνσεις

Η οργάνωση των Υπηρεσιών της Περιφέρειας είναι σύμφωνη με τα προβλεπόμενα από τον ισχύοντα Οργανισμό Εσωτερικής Λειτουργίας. Ο Οργανισμός περιλαμβάνει οκτώ (8) Γενικές Διευθύνσεις με Θεματική Αρμοδιότητα, τις οποίες συγκροτούν Διευθύνσεις με αρμοδιότητα στο σύνολο της γεωγραφικής έκτασης της Περιφέρειας ή σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας¹⁰⁵.

¹⁰² ΥΑ 44403/2011 ΦΕΚ 2494/Β/4-11-2011

¹⁰³ ΦΕΚ 3230Β/28-11-2014

¹⁰⁴ Ν. 3852/2010, άρθρο 210,212

¹⁰⁵ Αναλυτική παρουσίαση σε επίπεδο Τμήματος : www.patt.gov.gr

Πίνακας 5.1. : Γενικές Διευθύνσεις και Διευθύνσεις Περιφέρειας Αττικής

α/α	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
1	ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	1 Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
		2 Εξυπηρέτησης του Πολίτη και Οργάνωσης
		3 Ανθρώπινου Δυναμικού
		4 Διοικητικών Υπηρεσιών
		5 Παιδείας
2	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	1 Οικονομικών
		2 Οικονομικών Π. Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών
		3 Οικονομικών Π. Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών
		4 Οικονομικών Π. Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών
		5 Οικονομικών Π. Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών
		6 Οικονομικών Π. Ε. Πειραιώς
		7 Οικονομικών Π. Ε. Νήσων
		8 Οικονομικών Π. Ε. Δυτικής Αττικής
		9 Οικονομικών Π. Ε. Ανατολικής Αττικής
3	ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	1 Περιβάλλοντος
		2 Χωρικού Σχεδιασμού
		3 Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων
		4 Πάρκων και Αλσών
4	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	1 Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
		2 Δημοσίων Έργων
		3 Ελέγχου Συντήρησης Έργων (Δ.Ε.Σ.Ε.)
		4 Ελέγχου Κατασκευής Έργων
		5 Τεχνικού Ελέγχου
		6 Οδικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ9)
		7 Κατασκευής Έργων Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Ο.)
		8 Κατασκευής Έργων Συντήρησης Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Σ.Ο.)
		9 Υδραυλικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ10)
		10 Κατασκευής Υδραυλικών Έργων (Δ.Κ.Υ.Ε.)
		11 Τεχνικών Έργων
		12 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών
		13 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Νότιου Τομέα Αθηνών
		14 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών
		15 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών
		16 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Πειραιώς
		17 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Νήσων
		18 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Δυτικής Αττικής
		19 Τεχνικών Έργων Π. Ε. Ανατολικής Αττικής
5	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1 Πολιτικής Γης
		2 Αλιείας
		3 Αγροτικής και Κτηνιατρικής Πολιτικής
		4 Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Κ. Τ. Αθηνών
		5 Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ν. Τ. Αθηνών
		6 Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Β. Τ. Αθηνών
		7 Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δ. Τ. Αθηνών

	ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ		8	Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Πειραιώς
			9	Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Νήσων
			10	Αγροτικής Οικον. και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δυτ. Αττικής
			11	Αγροτικής και Κτηνιατρικής Π. Ε. Ανατ. Αττικής
6	ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ		1	Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων
			2	Τουρισμού
			3	Αθλητισμού και Πολιτισμού
			4	Ανάπτυξης Π. Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών
			5	Ανάπτυξης Π. Ε. Νότιου Τομέα Αθηνών
			6	Ανάπτυξης Π. Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών
			7	Ανάπτυξης Π. Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών
			8	Ανάπτυξης Π. Ε. Πειραιώς
			9	Ανάπτυξης Π. Ε. Νήσων
			10	Ανάπτυξης Π. Ε. Δυτικής Αττικής
			11	Ανάπτυξης Π. Ε. Ανατολικής Αττικής
7	ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	ΚΑΙ	1	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π. Ε. Κ. Τ. Αθηνών
			2	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π. Ε. Ν. Τ. Αθηνών
			3	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π. Ε. Β. Τ. Αθηνών
			4	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π. Ε. Δ. Τ. Αθηνών
			5	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π. Ε. Πειραιώς & Νήσων
			6	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Δυτικής Αττικής
			7	Μεταφορών και Επικοινωνιών Π. Ε. Ανατ. Αττικής
			8	ΚΤΕΟ
8	ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	ΚΑΙ	1	Δημόσιας Υγείας
			2	Κοινωνικής Μέριμνας
			3	Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας Π.Ε. Νότιου Τομέα Αθηνών
			4	Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών
			5	Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών
			6	Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας Π. Ε. Πειραιώς
			7	Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας Π.Ε. Δυτικής Αττικής
			8	Δημ. Υγείας και Κοιν. Μέριμνας Π. Ε. Ανατολικής Αττικής
			9	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π. Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών
			10	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π. Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών
			11	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών
			12	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π. Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών
			13	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Πειραιώς
			14	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π. Ε. Δυτικής Αττικής
			15	Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Ανατολικής Αττικής
			16	Δημόσιας Υγείας, Κοινωνικής Μέριμνας, Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Νήσων

▪ Αυτοτελή γραφεία

Σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τον ισχύοντα Οργανισμό Εσωτερικής Λειτουργίας, στην Περιφέρεια Αττικής προβλέπεται η λειτουργία Αυτοτελούς Γραφείου Κυθήρων και οι ακόλουθες υπηρεσίες, υπαγόμενες απευθείας στον Περιφερειάρχη:

1. Νομική Υπηρεσία
2. Αυτοτελής Δ/ση Πολιτικής Προστασίας
3. Αυτοτελές Τμήμα Παλλαϊκής Άμυνας & Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτων Αναγκών (Π.ΑΜ.-Π.Σ.Ε.Α)
4. Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου
5. Αυτοτελές Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων
6. Αυτοτελές Γραφείο Διεθνών Θεμάτων
7. Αυτοτελές Γραφείο Τύπου
8. Αυτοτελές Γραφείο Γιατρού Εργασίας
9. Αυτοτελές Γραφείο Τεχνικού Ασφαλείας

▪ Υπηρεσιακές Μονάδες ανενεργές

1. Αυτοτελές Γραφείο Κυθήρων
2. Αυτοτελές Γραφείο Γιατρού Εργασίας
3. Αυτοτελές Γραφείο Τεχνικού Ασφαλείας
4. Δ/ση Τεχνικού Ελέγχου Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών/ Γ.Δ. Αναπτ/κού Σχεδ. και Υποδομών
5. Δ/ση Τεχνικού Ελέγχου Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών/ Γ.Δ. Αναπτ/κού Σχεδ. και Υποδομών
6. Δ/ση Τεχνικού Ελέγχου Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών Γ.Δ. Αναπτ/κού Σχεδ. και Υποδομών
7. Δ/ση Τεχνικού Ελέγχου /Γ.Δ. Αναπτ/κού Σχεδ. και Υποδομών
8. Δ/ση Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων /Γ.Δ. Ποιότητας Ζωής

Σημειώνεται ότι τα προβλήματα λειτουργίας εντοπίζονται κυρίως σε υπηρεσιακές μονάδες που δημιουργήθηκαν εξ αρχής με τον Ν. 3852/2010 και όχι σε μονάδες που προϋπήρχαν στο πλαίσιο των παλαιών Νομαρχιών και ενσωματώθηκαν στον Οργανισμό της Περιφέρειας Αττικής συνεχίζοντας τη λειτουργία τους χωρίς μεταβολή. Η διαφοροποίηση αυτή, οφείλεται στο γεγονός ότι εξ αρχής η Περιφέρεια Αττικής δεν διέθετε τον απαιτούμενο αριθμό υπαλλήλων για την επαρκή στελέχωση των νέων υπηρεσιακών μονάδων που προβλέπονταν από τον Ν. 3852/2010 και τον Εσωτερικό Οργανισμό Λειτουργίας. Ο περιορισμός των προσλήψεων, η μείωση του προσωπικού λόγω συνταξιοδοτήσεων και η υλοποίηση του προγράμματος κινητικότητας κατά την χρονική περίοδο 2011-2014, δεν επέτρεψε την στελέχωση των νέων αυτών μονάδων, με συνέπεια να διατηρηθεί η αρχική κατάσταση.

Ειδικότερα, σοβαρά προβλήματα παρουσιάζουν οι Δ/σεις χωρικής αρμοδιότητας στις Περιφερειακές Ενότητες Νότιου, Βόρειου και Δυτικού Τομέα Αθήνας, όλων των Γενικών Δ/σεων, οι οποίες προήλθαν από την διάσπαση θεματικά αντίστοιχων, ενιαίων μονάδων της παλαιάς Νομαρχίας Αθηνών. Στον αντίποδα, οι μονάδες με χωρική αρμοδιότητα την Δυτική, Ανατολική Αττική και τον Πειραιά αποτελούν τη συνέχεια μονάδων των αντίστοιχων παλαιών Νομαρχιών.

Τέλος, σημειώνεται ότι στην παρούσα καταγραφή δεν περιλαμβάνονται ανενεργά Τμήματα στο εσωτερικό των Δ/σεων, όπως π.χ. το Τμήμα Τεκμηρίωσης της Δ/σης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού ή Τμήματα που λειτουργούν περιστασιακά π.χ. Τμήμα Φαρμάκων /Φαρμακείων της Δ/σης Δημόσιας Υγείας, Κοινωνικής Μέριμνας, Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Περιφερειακής Ενότητας Νήσων, κ.λπ.

5.1.2. ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ο οργανωτικός σχεδιασμός της Περιφέρειας Αττικής είναι εξαιρετικά κρίσιμη παράμετρος για την επίτευξη του στρατηγικού αναπτυξιακού ρόλου της Περιφέρειας Αττικής και οφείλει να περιλάβει την εξέταση τόσο της δομικής του διάστασης, δηλ της οργάνωσης σε τμήματα/διευθύνσεις/γραφεία και τις αντίστοιχες αρμοδιότητες, όσο και την λειτουργική του διάσταση, δηλ. τον σχεδιασμό λειτουργιών, προτύπων, πρακτικών και της ροής πληροφοριών για την επίτευξη στόχων.

Η ΔΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Η δομή του Οργανισμού της Περιφέρειας Αττικής (υπηρεσιακές μονάδες/αρμοδιότητες) παρουσιάζει ορισμένα ζητήματα λειτουργικότητας, όπως αποδεικνύεται στην πράξη, τέσσερα (4) χρόνια μετά την έγκρισή και εφαρμογή του Εσωτερικού Κανονισμού Λειτουργίας.

Κατά τη σημερινή λειτουργία της Περιφέρειας Αττικής διαπιστώνονται επικαλύψεις αρμοδιοτήτων, κυρίως λόγω μεταγενέστερης μεταφοράς αρμοδιοτήτων από Κεντρικές Υπηρεσίες, άτυπη συγχώνευση μονάδων, λόγω έλλειψης προσωπικού ή μη επαρκούς αντικειμένου ώστε να δικαιολογείται η ύπαρξη αυτόνομης υπηρεσιακής μονάδας κ.λπ., φαινόμενα που έχουν παγιώσει κάποιες «μη θεσμοθετημένες» πρακτικές στην κατεύθυνση της καλύτερης λειτουργίας και ανταπόκρισης στις προβλεπόμενες αρμοδιότητες. Επιπλέον, πλήθος μονάδων (Τμήματα αλλά και Δ/νσεις) δεν λειτουργούν ή έχουν κακή συνάρθρωση με τον υπόλοιπο μηχανισμό (βλ. 5.1.1.2).

Συγκεκριμένα, το 73% των Δ/νσεων, επισημαίνουν την ανάγκη αντιμετώπισης ζητημάτων όπως:

- ο η μεταφορά αρμοδιοτήτων από ή/και προς την Δ/νση, από άλλες ή/και προς άλλες μονάδες, για την αντιμετώπιση των επικαλύψεων,
- ο η ανάληψη/επέκταση αρμοδιοτήτων που δεν περιγράφονται στον υφιστάμενο Οργανισμό,
- ο η ανάγκη ανασχεδιασμού μιας αρμοδιότητας που ασκείται σήμερα κεντρικά, προκειμένου να ασκείται σε επίπεδο μονάδων με χωρική αρμοδιότητα την Περιφερειακή Ενότητα ή/και αντίστροφα,
- ο η ανάληψη από την Περιφέρεια επιτελικού/συντονιστικού ρόλου ως προς κάποια αρμοδιότητα η οποία ασκείται κεντρικά ή από Δήμους,
- ο η οργάνωση/αναδιοργάνωση νέων δομών (κτιριακή υποδομή και θεσμοθέτηση αρμοδιοτήτων) για την ουσιαστική ανταπόκριση σε κάποιες αρμοδιότητες (Κέντρο Επιχειρήσεων κατά το πρότυπο της Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας (Γ.Γ.Π.Π), Μητροπολιτικό Κέντρο Περιβάλλοντος, ΚΤΕΟ).
- ο η ανακατανομή του έργου με επανασχεδιασμό Τμημάτων στο Εσωτερικό των Δ/νσεων.

Συνολικά, ως προς τη δομή του Οργανισμού εμφανίζονται χαρακτηριστικά δυσλειτουργίας. Η θεσμοθετημένη σήμερα δομή της Περιφέρειας Αττικής, φαίνεται να έχει ξεπεραστεί σε κάποιο βαθμό από την καθημερινή πρακτική και λειτουργία. Το ζήτημα αυτό είναι κομβικό στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας του φορέα, καθώς συνδέεται άμεσα με την δυνατότητα βέλτιστης αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού που τον στελεχώνει και την αποτελεσματική ανταπόκριση στον αναπτυξιακό ρόλο της Περιφέρειας Αττικής.

Η παραπάνω αποτύπωση είναι αποτέλεσμα μεταξύ άλλων και της κακής συνάρθρωσης τόσο εσωτερικά, μεταξύ των μονάδων, όσο και σε σχέση με εξωτερικούς κεντρικούς φορείς ή Δήμους.

Οι δυσλειτουργίες που παρατηρούνται δεν είναι της ίδιας φύσης, καθώς ορισμένες μπορούν να αντιμετωπιστούν με ανασχεδιασμό του Οργανισμού, με αφετηρία τις νέες συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί στο εξωτερικό, αλλά και στο εσωτερικό περιβάλλον της Περιφέρειας Αττικής, και με πρωτοβουλία της Περιφερειακής Αρχής.

Επιπλέον αυτών, υπάρχουν ζητήματα, γνωστά ως χρόνια ζητήματα/προβλήματα της λειτουργίας του Δημόσιου Τομέα γενικότερα, τα οποία κληρονόμησε και η νέα Αρχιτεκτονική της Αποκεντρωμένης Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, που σχετίζονται με τον ελλιπή συντονισμό με υπερκείμενα και υποκείμενα επίπεδα της Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης, τα οποία ωστόσο επενεργούν σωρευτικά των εσωτερικών προβλημάτων. Τα ζητήματα αυτής της φύσης, αν και αφορούν το ευρύτερο περιβάλλον της Δημόσιας Διοίκησης και όχι ειδικά τον Οργανισμό της Περιφέρειας Αττικής, δεν είναι ουδέτερα ούτε ως προς τον τελικό απολογισμό της λειτουργίας της Περιφέρειας Αττικής, ούτε ως προς την ποιότητα των υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Κατά συνέπεια, είναι σκόπιμο να αναληφθούν πρωτοβουλίες για νομοθετικές ρυθμίσεις προς την κατεύθυνση της αποσαφήνισης αρμοδιοτήτων μεταξύ των επιπέδων διοίκησης ή μεταφοράς αρμοδιότητας συντονιστικού /επιτελικού χαρακτήρα στην Περιφέρεια Αττικής, αντί να παραπέμπονται για αντιμετώπιση από την Κεντρική Διοίκηση.

Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

1. Λειτουργική σύνδεση των μονάδων και χρόνος ανταπόκρισης

Η λειτουργικότητα του Οργανισμού με δεδομένη την υφιστάμενη δομή του φορέα, όπως αυτή αναλύθηκε παραπάνω, δεν παρουσιάζει διαφορετική εικόνα, όπως είναι αναμενόμενο, καθώς η λειτουργικότητα σε σημαντικό βαθμό σχετίζεται με την οργάνωση των επιμέρους υποσυστημάτων και των ροών των διοικητικών διαδικασιών μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων.

Ειδικότερα, στο σύνολο των Διευθύνσεων το 44% δηλώνει σκόπιμο να αναλάβει κάποια/ες αρμοδιότητα/τες ή δράσεις με στόχο την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη ανταπόκριση στο αντικείμενό της. Ζητήματα βελτίωσης, επέκτασης και πιστοποίησης υπηρεσιών προς τους πολίτες και τις επιχειρήσεις θέτει το 42% των Διευθύνσεων, προτείνοντας μέτρα, όπως εφαρμογή διαδικτυακών εφαρμογών ενημέρωσης των πολιτών, οργάνωση κινητών μονάδων παροχής υπηρεσιών, πιστοποίηση διαδικασιών, συνεργασία με ερευνητικά-πανεπιστημιακά ιδρύματα, κ.λπ.

Επίσης, το 38% των Διευθύνσεων θέτει θέματα τυποποίησης και απλοποίησης των διαδικασιών στο εσωτερικό της Περιφέρειας, αλλά και την εισαγωγή εφαρμογών στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Το 64,5% των Διευθύνσεων, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς τους, συνεργάζεται τουλάχιστον με περισσότερες από δύο (2) άλλες υπηρεσιακές μονάδες εντός την ίδιας Γενικής Διεύθυνσης. Από το ποσοστό αυτό μόνο το 24,2% αφορά την από κοινού συγκρότηση ομάδων εργασίας ή επιτροπών/κλιμακίων (κυρίως ελέγχων, αυτοψίας), δηλ. μία «τυποποιημένη» μορφή συνεργασίας. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις η συνεργασία αφορά στη συνήθη άτυπη καθημερινή επικοινωνία μεταξύ των υπαλλήλων.

Αντίστοιχα, συνεργασία με περισσότερες από δύο (2) υπηρεσιακές μονάδες, πέραν της οικίας Γενικής Διεύθυνσης, έχει το 82,3% των Διευθύνσεων, ενώ μόνο για το 17,7% αυτών η συνεργασία γίνεται με «τυποποιημένους» τρόπους (επιτροπές, κοινά κλιμάκια κ.λπ.).

Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι μόνο το 46,8% των Διευθύνσεων δηλώνει συνεργασία με μονάδες που έχουν υποστηρικτική/οριζόντια αρμοδιότητα (π.χ. Διεύθυνση Οικονομικών, Ανθρώπινου Δυναμικού, Πληροφορικής, Νομικές Υπηρεσίες). Επιπλέον, είναι χαρακτηριστικό, ότι ακόμη μικρότερος αριθμός Διευθύνσεων, μόνο το 17,7% αυτών δηλώνει ότι συνεργάζεται με την Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, παρά το γεγονός ότι ο προγραμματισμός, όπως και άλλες οριζόντιες λειτουργίες αφορούν το σύνολο των μονάδων. Η δε βαρύτητά του προγραμματισμού στον αναπτυξιακό προσανατολισμό του Οργανισμού είναι αναμφισβήτητη.

Είναι φανερό ότι έχει διαμορφωθεί ένα αρκετά σύνθετο πλέγμα καθημερινών διαδικασιών-συνεργασιών μεταξύ των μονάδων τόσο εντός της εκάστοτε Γενικής Διεύθυνσης, όσο και κυρίως με μονάδες εκτός αυτής, το οποίο κρίνεται σκόπιμο να υποστηριχθεί για λόγους αποτελεσματικότητας, μέσω πρακτικών απλούστευσης διαδικασιών, τυποποίησης διαδικασιών-εντύπων, αλλά και με τον συντονισμό-σύνδεση των εφαρμογών πληροφορικής.

Η παραπάνω αποτύπωση ερμηνεύεται σε σημαντικό βαθμό από τη λειτουργία της παραδοσιακής κάθετης ιεραρχικής δομής, η οποία καλείται να διαχειριστεί σύγχρονα ζητήματα, που είναι συνήθως σύνθετα και πολυτομεακής φύσης και ως εκ τούτου, απαιτούν τη συνδρομή πολλών διαφορετικών μονάδων. Ωστόσο, σε κάποιο βαθμό αποτελεί και ένδειξη κακής συνάρθρωσης, μεταξύ των μονάδων, κυρίως με μονάδες εκτός της εκάστοτε Γενικής Δ/νσης. Παράλληλα, επισημαίνεται και η ελλιπής λειτουργική διασύνδεση με οριζόντιες αρμοδιότητες/δραστηριότητες του Οργανισμού, η οποία επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό τη συνολική αποτελεσματικότητα του φορέα.

Οι δυσλειτουργίες που δηλώνουν οι Διευθύνσεις ως προς τη συνεργασία μεταξύ των μονάδων, παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5.2.: Σημαντικότερα προβλήματα ως προς τη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων

α/α	Είδος Προβλήματος	Αριθμ. Δ/νσεων	% Δ/νσεων
1	Επικάλυψη αρμοδιοτήτων	21	33%
2	Χρόνος ανταπόκρισης/απάντησης	23	37%
3	Δια-λειτουργικότητα (συμβατότητα-επικοινωνία λειτουργικών, κ.λπ.)	14	22%
4	Επικοινωνία ομοειδών βάσεων δεδομένων και αρχείων	15	24%
5	Τυποποίηση οριζόντιων διαδικασιών και εγγράφων κοινού περιεχομένου	13	21%
6	Διαφοροποίηση διοικητικής πρακτικής ανά υπηρεσιακή μονάδα για κοινό αντικείμενο/περιεχόμενο διαδικασίας	15	24%
7	Άλλο	8	13%

Πηγή: έρευνα ερωτηματολογίου

Ο χρόνος ανταπόκρισης/απάντησης και η επικάλυψη αρμοδιοτήτων αναδεικνύονται στα σημαντικότερα προβλήματα για το 37% και 33% των Διευθύνσεων αντίστοιχα. Ακολουθούν η αδυναμία επικοινωνίας ομοειδών βάσεων και αρχείων, που δεν εξυπηρετεί τη λογική των οικονομιών κλίμακας και η διαφοροποίηση ανά υπηρεσιακή μονάδα της διοικητικής πρακτικής για το ίδιο αντικείμενο ή για διαδικασίες ίδιου περιεχομένου, που δεν υποστηρίζει την τυποποίηση των διαδικασιών (24% των Διευθύνσεων).

Συχνότερα το πρόβλημα του χρόνου ανταπόκρισης αφορά τις Νομικές Υπηρεσίες και τη διενέργεια Διαγωνισμών Προμηθειών. Επιπλέον, η ασυμβατότητα των λογισμικών, των βάσεων δεδομένων και αρχείων, έχει ως συνέπεια την σπατάλη πόρων για την εξεύρεση προσωρινών, κατά περίπτωση, λύσεων, αντί της οριστικής επίλυσης και διαχείρισης τυχόν προβλημάτων.

Περαιτέρω, όσον αφορά στην λειτουργία των Διευθύνσεων, εκτός των ζητημάτων που ανακύπτουν από την κατανομή των αρμοδιοτήτων και υφιστάμενων επικαλύψεων, αναδεικνύονται τρία σοβαρά ζητήματα που σχετίζονται με τη δομή του Οργανισμού. Τα ζητήματα αυτά αφορούν την απουσία υποδομής σύνδεσης αρχείων, βάσεων δεδομένων και λογισμικών και τέλος, την απουσία τυποποίησης διαδικασιών και εγγράφων που αναμφίβολα συμβάλλουν στην εσωτερική γραφειοκρατία, τον κακό συντονισμό, τις καθυστερήσεις και την αδυναμία τελικά αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας.

Τέλος, από την πλειονότητα των Διευθύνσεων επισημαίνεται η ύπαρξη θέματος λειτουργικότητας και αποτελεσματικότητας του Οργανισμού και παράλληλα έχει διαμορφωθεί δεκτικό κλίμα για την εισαγωγή πρακτικών και λύσεων στην κατεύθυνση βελτίωσης της αποδοτικότητας.

5.1.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Η δομική και η λειτουργική διάσταση του Οργανισμού της Περιφέρειας Αττικής αναμφίβολα αποτελούν κεφαλαιώδη ζητήματα διασφάλισης της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας της δράσης της Περιφέρειας Αττικής. Στο πλαίσιο αυτό ως κρίσιμα ζητήματα αναδεικνύονται τα ακόλουθα:

1. Η αποτελεσματική υποστήριξη και ανταπόκριση στις αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας Αττικής για την νέα περίοδο.
2. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων λειτουργίας υπηρεσιακών μονάδων που σήμερα είναι ανενεργές.
3. Η αντιμετώπιση των επικαλύψεων τόσο στο εσωτερικό του Οργανισμού, όσο και σε σχέση με υπηρεσιακές μονάδες της Κεντρικής Διοίκησης, αλλά και των Δήμων.
4. Η βελτίωση της ροής της διοικητικής διαδικασίας μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων και κυρίως της λειτουργικής σύνδεσης με μονάδες που έχουν οριζόντια/υποστηρικτική αρμοδιότητα.

Οι περιορισμοί που τίθενται για την αντιμετώπιση των παραπάνω ζητημάτων, κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014-2019, σχετίζονται τόσο με το ευρύτερο δημοσιονομικό περιβάλλον, όσο και με τα χαρακτηριστικά του ίδιου του Οργανισμού της Περιφέρειας. Ειδικότερα, οι περιορισμοί αυτοί σχετίζονται με:

1. Τις δημοσιονομικές συνθήκες και την τάση μείωσης των δαπανών που δεν ευνοούν την επέκταση δραστηριοτήτων.

2. Την αδυναμία παρέμβασης για την επίλυση άμεσων προβλημάτων ή τον έγκαιρο εκσυγχρονισμό και διασύνδεση πληροφοριακών συστημάτων ή/και βάσεων δεδομένων που αν και χρησιμοποιούνται από την Περιφέρεια Αττικής (καθώς και τις υπόλοιπες Περιφερειακές Αυτοδιοικήσεις) δε βρίσκονται στην κυριότητα της (τους).
3. Τα ποιοτικά και ποσοτικά (αριθμητικά) δεδομένα του υπηρετούντος προσωπικού καθώς και τη δυναμική μεταβολή τους έως τον ορίζοντα του σχεδιασμού

5.2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

5.2.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Το ανθρώπινο δυναμικό της Περιφέρειας Αττικής την 01.07.2011, κατά την έναρξη εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης αποτελούσαν 2.977 υπάλληλοι¹⁰⁶. Το προσωπικό που υπηρετεί σήμερα αριθμεί 2.251 υπαλλήλους, δηλ. κατά την τελευταία 5-ετία μειώθηκε κατά 24,38%. Η μείωση είναι ιδιαίτερα μεγάλη και αναδεικνύεται σε μείζον πρόβλημα για την εύρυθμη λειτουργία των υπηρεσιακών μονάδων, δεδομένης της αδυναμίας αναπλήρωσης του προσωπικού μέσω νέων προσλήψεων. Η εικόνα αυτή αναμένεται να επιδεινωθεί περαιτέρω, καθώς εκτιμάται μείωση λόγω συνταξιοδότησης, κατά 57 τουλάχιστον υπαλλήλους λόγω αυτοδίκαιης λύσης της υπαλληλικής σχέσης βάσει των προβλέψεων του Υπαλληλικού Κώδικα, έως το 2019. Η συνεχής μείωση του προσωπικού, θέτει σε σοβαρό κίνδυνο την δυνατότητα επαρκούς άσκησης των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας και την επίτευξη της αναπτυξιακής της αποστολής.

Χωρίς να απομειώνεται η ανάγκη νέων προσλήψεων είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η επιστημονική επάρκεια του υπάρχοντος προσωπικού, όπως αναδεικνύεται τόσο από την έρευνα μεταξύ των Δ/νσεων, όσο και από την εκτίμηση της Δ/νσης Ανθρώπινου Δυναμικού, η σχετικά νεαρή ηλικία του προσωπικού και η ύπαρξη Τμήματος Εκπαίδευσης που υποστηρίζει τη συνεχή διαδικασία ανίχνευσης εκπαιδευτικών αναγκών και οργάνωσης της εκπαίδευσης για την επικαιροποίηση των γνώσεων, σε πεδία αντίστοιχα των υπηρεσιακών καθηκόντων αποτελούν παράγοντες που μπορούν και πρέπει να αξιοποιηθούν προκειμένου ο βαθμός ανταπόκρισης της Περιφέρειας Αττικής στον αναπτυξιακό της ρόλο και τις ανάγκες των πολιτών να κυμανθεί στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο.

Στο πλαίσιο των ανωτέρω δυσμενών εξελίξεων ως προς το ανθρώπινο δυναμικό, αναδεικνύονται πλέον κάποια εγγενή προβλήματα της ίδιας της Περιφέρειας, ως κρίσιμοι παράμετροι για την επιχειρησιακή της ικανότητα.

Τέτοια ζητήματα/προβλήματα είναι η δομική και λειτουργική διάσταση του ισχύοντος Οργανισμού Εσωτερικής Λειτουργίας¹⁰⁷ αλλά και η έλλειψη Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, δηλ. στοχοθεσίας, παρακολούθησης δεικτών μέτρησης και βελτίωσης της απόδοσης /αποτελεσματικότητας των υπηρεσιών της Περιφέρειας.

Σημειώνεται ότι «η βελτίωσης της διοικητικής ικανότητας και της οικονομικής κατάστασης της Περιφέρειας», είναι ενσωματωμένη στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, ως μια από τις τέσσερεις (4) προτεραιότητες του σχεδιασμού (άξονας 4)¹⁰⁸. Η βαρύτητά της δε, υποδηλώνεται

¹⁰⁶ Εκτός των Δικηγόρων

¹⁰⁷ βλ. 5.1.1.1

¹⁰⁸ Αριθμ. 35829/6-10-2014 Απόφαση Υπ. Εσωτερικών (ΦΕΚ 2642 Β/2014)

με την περεταίρω εξειδίκευση αυτής και μόνο της προτεραιότητας με ενιαίο τρόπο για όλες τις Περιφέρειες της χώρας από την σχετική Υπουργική Απόφαση.

Το πλαίσιο αυτό, καθιστά τα ζητήματα εσωτερικής ανάπτυξης και κυρίως αυτό της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, ως κομβικού παράγοντα βελτίωσης της διοικητικής ικανότητας, άρρηκτα συνδεδεμένα με μία ολοκληρωμένη αναπτυξιακή στρατηγική. Οι γενικοί και ειδικοί στόχοι αυτής της στρατηγικής διαμορφώνουν και το πλαίσιο διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού. Κατά συνέπεια η έλλειψη ή η πλημμελής εφαρμογή του αναπτυξιακού προγραμματισμού, έχει σαν αποτέλεσμα και την χαλάρωση της λειτουργικής σύνδεσης μεταξύ της διαχείρισης του προσωπικού και των στόχων της ανάπτυξης. Η απουσία ή η αναποτελεσματικότητα του προγραμματισμού συμπαρασύρει ανάλογα και την αποτελεσματικότητα της όποιας πολιτικής αξιοποίησης/διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού.

➤ ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το προσωπικό που απασχολείται στην Περιφέρεια Αττικής αριθμεί συνολικά 2.275 εργαζόμενους. Το 87% του συνόλου των εργαζομένων αποτελούν οι μόνιμοι υπάλληλοι. Ειδικότερα, η σχέση εργασίας του προσωπικού παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5.3: Αριθμός* και σχέση εργασίας εργαζομένων στην Περιφέρεια Αττικής

ΣΧΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΑΡΙΘ. ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ	%	ΟΡΓΑΝΙΚΗ ΘΕΣΗ	ΠΡΟΣΩΠΟΠΑΓΗ ΘΕΣΗ
ΜΟΝΙΜΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	1.985	87%		
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΙΔΑΧ	256	11%		
ΣΥΝΟΛΟ	2.241		1.906	335
ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ ΜΕ ΕΜΜΙΣΘΗ ΕΝΤΟΛΗ	15	1%		
ΙΔΟΧ (ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ, ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ)	9	0,4%		
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΣΕ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	10	0,4%		
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟ	2.275	100%		

Πηγή: Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού -ίδια επεξεργασία

*Από τον παραπάνω συνολικό αριθμό, 62 υπάλληλοι είναι αποσπασμένοι σε άλλες υπηρεσίες και δεν υπηρετούν στην Περιφέρεια Αττικής.

➤ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ

Η εκτίμηση του βαθμού ισορροπίας της υπάρχουσας κατανομής του προσωπικού μεταξύ των Γενικών Διευθύνσεων δεν είναι ασφαλής από τα ποσοτικά και μόνο στοιχεία, δεδομένης της διαφοροποίησης των αρμοδιοτήτων και επομένως των υπηρεσιακών αναγκών.

Οι διαφοροποιήσεις ως προς την ποσοστιαία συμμετοχή του συνολικού προσωπικού των Γενικών Διευθύνσεων στον συνολικό αριθμό των εργαζομένων (π.χ. Γενική Διεύθυνση Οικονομικών 6,9% του συν. προσωπικού, Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης 17%), όπως και οι διαφοροποιήσεις του μέσου όρου των εργαζομένων ανά υπηρεσιακή μονάδα (π.χ. Γενική Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής 19 υπάλληλοι ανά Διεύθυνση, Γ. Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών 42,8 υπάλληλοι ανά Διεύθυνση) θα μπορούσαν να αποτελούν ενδείξεις άνισης κατανομής στο εσωτερικό του φορέα, ωστόσο απαιτείται ειδική διερεύνηση σε σχέση και με άλλες παραμέτρους (αρμοδιότητες θεματικές ή οριζόντιες/υποστηρικτικές, φύση εργασίας, εξυπηρετούμενο κοινό, εποχικός φόρτος κ.λπ.), ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα σχετικά.

Ωστόσο, είναι εμφανής κάποιος βαθμός ανισορροπίας στην κατανομή του προσωπικού στο εσωτερικό των Γενικών Διευθύνσεων, κυρίως της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, της Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών και της Γ.Δ. Οικονομικών, στις οποίες μικρό αριθμό υπαλλήλων έχουν οι Διευθύνσεις με χωρική αρμοδιότητα τις Π.Ε. Βορείου, Νοτίου και Δυτικού Τομέα Αθηνών. Η εικόνα αυτή ερμηνεύεται από την προέλευση των υπηρεσιών αυτών των Π.Ε., από τη διάσπαση των ενιαίων κατά το παρελθόν υπηρεσιών της Νομαρχίας Αθήνας¹⁰⁹.

Η κατανομή του μόνιμου προσωπικού και του προσωπικού Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου (ΙΔΑΧ) μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5.4.: Κατανομή του προσωπικού σε υπηρεσιακές μονάδες

A/A		ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ		%	Μ.Ο. (εργαζόμενοι/υπηρ. Μονάδα)
1	ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ	13	13	0,6%	
2	ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΩΝ				
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	3	32	1,4%	2,3
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	4			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	2			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΝΗΣΩΝ	6			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	3			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	3			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	2			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	1			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	2			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	3			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΤΗΤΑΣ	0			
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ Σ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	1			
3	ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΥΘΗΡΩΝ	0	0	0,0%	
4	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ		54	2,4%	6,0
	Νομική Υπηρεσία	8			

¹⁰⁹βλ. 5.1.1.2.

	Αυτοτελής Δ/ση Πολιτικής Προστασίας	26			
	Αυτοτελές Τμήμα Παλλαϊκής Άμυνας και Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτων Αναγκών (ΠΑΜ-ΠΣΕΑ)	4			
	Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου	2			
	Αυτοτελές Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων	5			
	Αυτοτελές Γραφείο Διεθνών Θεμάτων	4			
	Αυτοτελές Γραφείο Τύπου	5			
	Αυτοτελές Γραφείο Γιατρού Εργασίας	0			
	Αυτοτελές Γραφείο Τεχνικού Ασφαλείας	0			
5	ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ				
	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	2			
	Διεύθυνσης Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	28			
	Διεύθυνση Εξυπηρέτησης του Πολίτη και Οργάνωσης	11	162	7,2%	32,4
	Διεύθυνση Ανθρώπινου Δυναμικού ¹¹⁰	74			
	Διεύθυνση Διοικητικών Υπηρεσιών	35			
	Διεύθυνση Παιδείας	12			
	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	21			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	16			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	5			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	5			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	7	155	6,9%	19,4
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Πειραιώς	25			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Νήσων	19			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Δυτικής Αττικής	27			
	Διεύθυνση Οικονομικών Π. Ε. Ανατολικής Αττικής	30			
	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	2			
	Διεύθυνση Περιβάλλοντος	48			
	Διεύθυνση Χωρικού Σχεδιασμού	28	86	3,8%	21,5
	Διεύθυνση Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων	0			
	Διεύθυνση Πάρκων και Αλσών	8			
	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	1	413	18,4%	21,7
	Διεύθυνση Αναπτυξιακού	43			

¹¹⁰ Στο προσωπικό της Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού περιλαμβάνονται και 11 υπάλληλοι του Τμήματος Συλλογικών Οργάνων που υπηρετούν στα γραφεία πολιτικών παρατάξεων ως γραμματειακή υποστήριξη.

Προγραμματισμού				
Διεύθυνση Δημοσίων Έργων	6			
Διεύθυνση Ελέγχου Συντήρησης Έργων (Δ.Ε.Σ.Ε.)	23			
Διεύθυνση Ελέγχου Κατασκευής Έργων (Δ.Ε.Κ.Ε.)	6			
Διεύθυνση Τεχνικού Ελέγχου	0			
Διεύθυνση Οδικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ9)	34			
Διεύθυνση Κατασκευής Έργων Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Ο.)	19			
Διεύθυνση Κατασκευής Έργων Συντήρησης Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Σ.Ο.)	113			
Διεύθυνση Υδραυλικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ10)	9			
Διεύθυνση Κατασκευής Υδραυλικών Έργων (Δ.Κ.Υ.Ε.)	13			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων	49			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	0			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	1			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	1			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	1			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Πειραιώς	16			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Νήσων	24			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Δυτικής Αττικής	25			
Διεύθυνση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	29			
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	2	209	9,3%	19,0
Διεύθυνση Πολιτικής Γης	14			
Διεύθυνση Αλιείας	19			
Διεύθυνση Αγροτικής και Κτηνιατρικής Πολιτικής	38			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	14			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	9			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	9			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δυτικού Τομέα	6			

Αθηνών				
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Πειραιώς	22			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Νήσων	20			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δυτικής Αττικής	24			
Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	32			
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	2			
Διεύθυνση Βιομηχανίας Ενέργειας και Φυσικών Πόρων	7			
Διεύθυνση Τουρισμού	4			
Διεύθυνση Αθλητισμού και Πολιτισμού	27			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	64			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	28			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	31			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	23			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Πειραιώς	45			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Νήσων	15			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Δυτικής Αττικής	31			
Διεύθυνση Ανάπτυξης Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	25			
Διεύθυνση Λαϊκών Αγορών	80			
		382	17,0%	31,8
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	2			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	68			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	42			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	31			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	38			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Πειραιώς και Νήσων	53			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Δυτικής Αττικής	33			
Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	35			
Διεύθυνση ΚΤΕΟ	40			
		342	15,3%	42,8

	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	0			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας	38			
	Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας	24			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	22			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	35			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	26			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Πειραιώς	22			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Δυτικής Αττικής	11			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	19			
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	43	378	16,9%	23,6
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	17			
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών	26			
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	24			
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Πειραιώς	20			
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Δυτικής Αττικής	10			
	Διεύθυνση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	17			
	Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας, Κοινωνικής Μέριμνας, Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Νήσων	24			
6	ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	3	3	0,1%	
7	ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	8	8	0,4%	

8	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ¹¹¹	4	4	0,2%	
	ΣΥΝΟΛΟ	2241		100,0%	

Πηγή: Δ/νση Ανθρώπινου Δυναμικού -ίδια επεξεργασία

■ Σχέση επιστημονικού προσωπικού και προσωπικού κατηγοριών ΔΕ και ΥΕ

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή του επιστημονικού προσωπικού (ΠΕ, ΤΕ) και του βοηθητικού προσωπικού/διοικητικών γραμματέων (ΥΕ, ΔΕ) μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων.

Το συνολικό προσωπικό των κλάδων ΠΕ –ΤΕ είναι σχεδόν διπλάσιο του προσωπικού των κλάδων ΔΕ- ΥΕ της Περιφέρειας (αναλογία: 2/1). Η σχέση αυτή διατηρείται στις Γενικές Δ/νσεις Ανάπτυξης, Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών (αναλογία: 2/1), στις υπαγόμενες στον Περιφερειάρχη μονάδες (αναλογία: 2,2) και με μικρή απόκλιση στις Γενικές Διευθύνσεις Εσωτερικής Λειτουργίας (αναλογία: 1,6) και Οικονομικών (αναλογία: 1,4).

Αντίθετα, η σχέση αυτή μεταξύ των κατηγοριών του προσωπικού παρουσιάζει μεγάλη απόκλιση από την συνολικά ισχύουσα, στις Γενικές Διευθύνσεις: Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, με σημαντική έλλειψη προσωπικού των κλάδων ΔΕ- ΥΕ (αναλ. 5,7), Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας (αναλ. 4,9) και Ποιότητας Ζωής (αναλ. 4,3), στις οποίες υπηρετεί αναλογικά αρκετά μικρότερος αριθμός προσωπικού των κλάδων ΔΕ- ΥΕ σε σχέση με το επιστημονικό προσωπικό.

Τέλος, στη Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών παρατηρείται και πάλι απόκλιση αλλά αντίστροφα, δηλ. ο αριθμός του προσωπικού των κλάδων ΠΕ- ΤΕ είναι μικρότερος από αυτόν του προσωπικού των κλάδων ΔΕ- ΥΕ, εικόνα ωστόσο που εξηγείται από τη φύση των αρμοδιοτήτων.

Πίνακας 5.5.: Κατανομή του προσωπικού ανά κλάδο στις υπηρεσιακές μονάδες

Α/Α		ΔΙΟΙΚΗΤ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ - ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΥΕ, ΔΕ)		ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ (ΤΕ, ΠΕ)		ΑΝΑΛΟΓΙΑ
		(1)		(2)		
		ΑΡΙΘ Μ.	%	ΑΡΙΘΜ.	%	
1	ΓΡΑΦΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ	8	62%	5	38%	0,6
2	ΓΡΑΦΕΙΑ ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΩΝ	14	44%	18	56%	1,3
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ Κ.Τ.	1		2		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ Β.Τ.	0		4		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ Δ. Τ.	1		0		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ Ν.Τ.	0		1		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1		1		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΝΗΣΩΝ	4		2		

¹¹¹ Υπηρετούν με απόσπαση υπάλληλοι από άλλες μονάδες της Περιφέρειας Αττικής

	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΑΝΑΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	3				
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΔΥΤ.ΑΤΤΙΚΗΣ	1		2		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	1		1		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	1		0		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	0		2		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	1		2		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΤΗΤΑΣ	0		0		
	Γ. ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ .	0		1		
3	ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΥΘΗΡΩΝ	0	0%	0	0%	
4	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΠΑΓΟΜΕΝΕΣ ΣΤΟΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ	17		37		
	Νομική Υπηρεσία	2		6		
	Αυτοτελής Δ/ση Πολιτικής Προστασίας	10		16		
	Αυτοτελές Τμήμα Παλλαϊκής Άμυνας και Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτων Αναγκών (ΠΑΜ-ΠΣΕΑ)	2		2		
	Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου		31%	2	69%	2,2
	Αυτοτελές Γραφείο Δημοσίων Σχέσεων	2		3		
	Αυτοτελές Γραφείο Διεθνών Θεμάτων			4		
	Αυτοτελές Γραφείο Τύπου	1		4		
	Αυτοτελές Γραφείο Γιατρού Εργασίας					
	Αυτοτελές Γραφείο Τεχνικού Ασφαλείας					
5	ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ					
	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ	63		98		
				2		
	Δ/σης Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης	6		22		
	Δ/ση Εξυπηρέτησης του Πολίτη και Οργάνωσης	2	39%	9	61%	1,6
	Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού	24		49		
	Δ/ση Διοικητικών Υπηρεσιών	29		6		
	Δ/ση Παιδείας	2		10		
	ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	64	41%	91	59%	1,4
	Δ/ση Οικονομικών	2		19		
	Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	2		14		
	Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	1		4		
	Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	1		4		
	Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	1		6		

Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Πειραιώς	12		13		
Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Νήσων	9		10		
Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Δυτικής Αττικής	17		10		
Δ/ση Οικονομικών Π. Ε. Ανατολικής Αττικής	19		11		
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ	16		69		
	2				
Δ/ση Περιβάλλοντος	7		41		
Δ/ση Χωρικού Σχεδιασμού	2	19%	25	81%	4,3
Δ/ση Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων					
Δ/ση Πάρκων και Αλσών	5		3		
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	139		274		
			1		
Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	2		41		
Δ/ση Δημοσίων Έργων	1		5		
Δ/ση Ελέγχου Συντήρησης Έργων (Δ.Ε.Σ.Ε.)	16		7		
Δ/ση Ελέγχου Κατασκευής Έργων (Δ.Ε.Κ.Ε.)			6		
Δ/ση Τεχνικού Ελέγχου					
Δ/ση Οδικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ9)	8		26		
Δ/ση Κατασκευής Έργων Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Ο.)	6		13		
Δ/ση Κατασκευής Έργων Συντήρησης Οδοποιίας (Δ.Κ.Ε.Σ.Ο.)	75		38		
Δ/ση Υδραυλικών Έργων Περιφέρειας Αττικής (Δ10)	4	34%	5	66%	2,0
Δ/ση Κατασκευής Υδραυλικών Έργων (Δ.Κ.Υ.Ε.)	4		9		
Δ/ση Τεχνικών Έργων	9		40		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών					
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών			1		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών			1		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών			1		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Πειραιώς	3		13		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Νήσων	1		23		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Δυτικής Αττικής	6		19		
Δ/ση Τεχνικών Έργων Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	4		25		

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	31	15%	178	85%	5,7
			2		
Δ/ση Πολιτικής Γης	2		12		
Δ/ση Αλιείας			19		
Δ/ση Αγροτικής και Κτηνιατρικής Πολιτικής	11		27		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε.Κεντρικού Τομέα Αθηνών	4		10		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	1		8		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	2		7		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών			6		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Πειραιώς	1		21		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Νήσων	1		19		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Δυτικής Αττικής	6		18		
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	3		29		
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	129	34%	253	66%	2,0
			2		
Δ/ση Βιομηχανίας Ενέργειας και Φυσικών Πόρων			7		
Δ/ση Τουρισμού			4		
Δ/ση Αθλητισμού και Πολιτισμού	6		21		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	22		42		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	6		22		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	3		28		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	10		13		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Πειραιώς	10		35		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Νήσων	4		11		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Δυτικής Αττικής	11		20		
Δ/ση Ανάπτυξης Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	3		22		
Δ/ση Λαϊκών Αγορών	54		26		
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	198	58%	145	42%	0,7

			2		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	44		24		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	26		16		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	15		16		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	18		20		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Πειραιώς και Νήσων	28		26		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Δυτικής Αττικής	22		11		
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	16		19		
Δ/νση ΚΤΕΟ	29		11		
ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	64	17%	314	83%	4,9
Δ/νση Δημόσιας Υγείας	8		30		
Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	4		20		
Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	5		17		
Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών	9		26		
Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών	7		19		
Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Πειραιώς	8		14		
Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Δυτικής Αττικής	2		9		
Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	2		17		
Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών	4		39		
Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών	1		16		
Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Βόρειου Τομέα Αθηνών	3		23		
Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών			24		
Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Πειραιώς	3		17		
Δ/νση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Δυτικής Αττικής	2		8		

	Δ/ση Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Ανατολικής Αττικής	1		16		
	Δ/ση Δημόσιας Υγείας, Κοινωνικής Μέριμνας, Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής Π.Ε. Νήσων	5		19		
6	ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ			3	100%	
7	ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ			8	100%	
8	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ			4	100%	
	ΣΥΝΟΛΟ	1478	33%	2970	67%	2,0

Πηγή: Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού -ίδια επεξεργασία

Μεγαλύτερης έντασης αποκλίσεις παρατηρούνται στο εσωτερικό των Γενικών Διευθύνσεων, δηλ. μεταξύ των Διευθύνσεων, ακόμη και στις Γενικές Διευθύνσεις με καλή αναλογία των κλάδων του προσωπικού στο σύνολό τους, όπως η Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών στην οποία οι Δ/σεις Τεχνικών Έργων Κεντρικού, Δυτικού, Νότιου και Βόρειου Τομέα Αθηνών δεν διαθέτουν καθόλου προσωπικό των κλάδων ΔΕ- ΥΕ.

Πολύ δυσμενέστερη είναι η εικόνα στο εσωτερικό των Γ.Δ. που προαναφέρθηκαν με κακή αναλογία μεταξύ των κλάδων και ειδικότερα στις Δ/σεις Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας και Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής.

Συνολικά υπάρχουν ενδείξεις μη ορθολογικής κατανομής του προσωπικού υποστήριξης τόσο μεταξύ των Γ. Διευθύνσεων όσο και στο εσωτερικό τους μεταξύ των Δ/σεων.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό, για την υποστήριξη του έργου των Δ/σεων, προβλέπεται για κάθε Δ/ση και Τμήμα Γραμματειακής Υποστήριξης με αρμοδιότητες τήρησης πρωτοκόλλου, διεκπεραίωσης-διακίνησης αλληλογραφίας, αρχειοθέτησης, λειτουργίας τηλεφωνικού κέντρου, προμήθειας γραφικής ύλης/αναλώσιμων, μέριμνα για την καθαριότητα, την παροχή πληροφοριών στους πολίτες κ.λπ. υποστηρικτικές διαδικασίες. Εξαίρεση αποτελεί η Δ/ση ΚΤΕΟ στην οποία οι προαναφερόμενες αρμοδιότητες αποτελούν αρμοδιότητες των ίδιων των Τμημάτων ΚΤΕΟ που την αποτελούν.

Η επαρκής στελέχωση των Τμημάτων Γραμματειακής Υποστήριξης, θα πρέπει να εξεταστεί ώστε να διασφαλίζεται ο υποστηρικτικός τους ρόλος προς όλες τις Δ/σεις.

➤ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Πέραν της δραματικής μείωσης του προσωπικού της Περιφέρειας από την έναρξη λειτουργίας της μέχρι σήμερα, που διαμορφώνει δυσμενείς συνθήκες υποστήριξης της λειτουργίας της, ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί ως προς τις μελλοντικές μεταβολές που θα θέσουν ενδεχομένως σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία των μονάδων. Έτσι η αριθμητική επάρκεια του προσωπικού αναδεικνύεται σε μείζον ζήτημα για την επόμενη περίοδο, το οποίο θα πρέπει να αντιμετωπιστεί

με δέσμη μέτρων αλλά και πολιτικές πρωτοβουλίες για την άρση της υφιστάμενης αδυναμίας αναπλήρωσης των υπαλλήλων λόγω του περιορισμού προσλήψεων.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται συνοπτικά τα βασικά ευρήματα της έρευνας που αφορούν το ανθρώπινο δυναμικό.

Πίνακας 5.6.: Σημαντικά προβλήματα και δυνατότητες αξιοποίησης ανθρώπινου δυναμικού

α/α	Προβλήματα	% Υπηρεσιακών Μονάδων ¹¹²
1	Έλλειψη προσωπικού	94%
	-επιστημονικού	48%
	-διοικητικού/γραμματειακής υποστήριξης	34%
2	Ανορθολογική κατανομή προσωπικού εντός του Οργανισμού	44%
3	Ανάγκες επιμόρφωσης προσωπικού	21%
4	Καθυστερήση στην τοποθέτηση Προϊσταμένων	18 %
α/α	Δυνατότητες/ευκαιρίες	% Υπηρεσιακών Μονάδων
1	Προσλήψεις	45%
2	Επιστημονική επάρκεια/ εμπειρία προσωπικού	27%
3	Επιμόρφωση προσωπικού	16%
4	Καθιέρωση κινήτρων/ηθικής ανταμοιβής/στοχοθεσία	16%
5	Καλύτερη αντιστοιχία προσόντων /καθηκόντων	10%

Πηγή: έρευνα ερωτηματολογίου

1. Ελλείψεις Προσωπικού

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας ερωτηματολογίου, το σημαντικότερο πρόβλημα που εντοπίζεται ως προς το ανθρώπινο δυναμικό είναι η έλλειψη προσωπικού, που οφείλεται στην «άτακτη» αποχώρηση λόγω των συνεχών μεταβολών του συνταξιοδοτικού πλαισίου, στον περιορισμό των νέων προσλήψεων αλλά και στην αναντίστοιχη του βάρους των αρμοδιοτήτων, κατανομή του προσωπικού μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων της Περιφέρειας.

Οι ελλείψεις αυτές οδηγούν σε αντικειμενική αδυναμία άσκησης των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων από κάποιες υπηρεσιακές μονάδες, στην διάδοση της πρακτικής ανάθεσης παράλληλων καθηκόντων στο υπάρχον προσωπικό, με αποτέλεσμα τον περιορισμό του διαθέσιμου χρόνου εργασίας στα επιμέρους αντικείμενα, καθυστερήσεις στην ολοκλήρωση διοικητικών διαδικασιών κ.λπ. Ορισμένες δε, υπηρεσιακές μονάδες υπολειτουργούν και άλλες δεν λειτουργούν καθόλου.

Η αριθμητική ανεπάρκεια του προσωπικού αναφέρεται ως το μείζον πρόβλημα για το 94% των υπηρεσιακών μονάδων, ενώ αναδεικνύεται από το 27% των Δ/νσεων, ως βασικό πλεονέκτημα που επιτρέπει την ικανοποιητική ανταπόκριση στις υπηρεσιακές ανάγκες, παρά τις ελλείψεις, η

¹¹² Διευθύνσεων και Αυτοτελών Γραφείων

ικανότητα, η επιστημονική επάρκεια και η εμπειρία του προσωπικού. Στην ίδια κατεύθυνση εκτιμάται ότι θα συμβάλει και η περεταίρω επιμόρφωση του προσωπικού (16% των Δ/νσεων), η καλύτερη αντιστοίχιση μεταξύ προσόντων καθηκόντων (10% των Διευθύνσεων).

Από τη Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού σημειώνεται επιπλέον ότι η μείωση κατά 24,3% του προσωπικού, από την ημερομηνία έναρξης εφαρμογής του Προγράμματος Καλλικράτης (1-7-2011), καθιστά εξαιρετικά δυσχερή την εύρυθμη λειτουργία των προβλεπόμενων σήμερα μονάδων από τον Οργανισμό ακόμη και με την ανακατανομή του προσωπικού.

2. Καθυστερήσεις στην τοποθέτηση Προϊσταμένων Διευθύνσεων, Τμημάτων

Η κατάσταση που διαμορφώνεται λόγω των ελλείψεων προσωπικού επιβαρύνεται επιπλέον από τις καθυστερήσεις στον ορισμό προϊσταμένων Διευθύνσεων και Τμημάτων. Πλήθος Τμημάτων και Διευθύνσεων έχουν αναπληρωτή προϊστάμενο λόγω του ελλιπούς νομοθετικού πλαισίου σχετικά με την διαδικασία κρίσης του προσωπικού για τον ορισμό προϊσταμένων (ο Ν. 4275/14 δεν αφορά την Αυτοδιοίκηση Α' και Β' βαθμού).

Το 18% των Διευθύνσεων εντοπίζουν το ζήτημα αυτό ως σοβαρό πρόβλημα για την εύρυθμη λειτουργία τους καθώς οι εκτελούντες χρέη αναπληρωτή προϊσταμένου, τελούν υπό καθεστώς «ειδικού» και προσωρινού χαρακτήρα, αν και εκ της θέσης τους έχουν την ευθύνη του βραχυχρόνιου και μεσο-μακροπρόθεσμου προγραμματισμού και οργάνωσης του υπηρεσιακού έργου. Επιπλέον συνέπεια αυτής της καθυστέρησης είναι η προσωρινότητα των λύσεων κάτω από το βάρος καθημερινών άμεσων- πιεστικών καταστάσεων που απορρέουν από τις προβλεπόμενες αρμοδιότητες.

Σημειώνεται ωστόσο ότι ο Υπαλληλικός Κώδικας¹¹³ περιλαμβάνει προβλέψεις σχετικά με την αναπλήρωση προϊσταμένου, προκειμένου να μην παρουσιάζονται δυσλειτουργίες, παρ' όλα αυτά η προβλεπόμενη από αυτόν αναπλήρωση, φαίνεται ότι εκλαμβάνεται από το προσωπικό ως αναγκαστική λύση σε μία «ειδική» κατάσταση που είναι προσωρινή.

Τα περιθώρια αντιμετώπισης του ζητήματος εσωτερικά είναι περιορισμένα, σύμφωνα με τη Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού, καθώς ο αριθμός των υπαλλήλων που έχουν τον απαιτούμενο βαθμό για τη θέση προϊσταμένου είναι περιορισμένος μετά την καθυστέρηση της βαθμολογικής εξέλιξης και δεν επαρκεί για την κάλυψη των υπαρχόντων θέσεων προϊσταμένων.

Κατά συνέπεια η διευθέτηση του θέματος του ορισμού των προϊσταμένων, που απασχολεί μεγάλο αριθμό υπηρεσιακών μονάδων, συναρτάται κατά κύριο λόγο από τις πρωτοβουλίες και ρυθμίσεις κεντρικών υπηρεσιών.

3. Έλλειμμα εξειδικευμένου προσωπικού

Επιπλέον, πέραν της αριθμητικής ανεπάρκειας των υπαλλήλων, σημαντικό είναι το έλλειμμα σε εξειδικευμένο, για τις αρμοδιότητες που καλείται να ασκήσει, προσωπικό, για το 43% των Δ/σεων.

Σε ορισμένες περιπτώσεις Δ/σεων η απουσία εξειδικευμένου προσωπικού δημιουργεί σοβαρό κώλυμα ή αναστολή άσκησης των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων (π.χ. Δ/σεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Δ/ση Σχεδιασμού και Διαχείρισης Αποβλήτων, ΚΤΕΟ κ.λπ.).

---

¹¹³ Ν. 3528/2007, Ν. 3839/2010, άρθρο 87

Οι ειδικότητες που δηλώνουν οι Δ/νσεις ότι είναι σε έλλειψη είναι κυρίως αυτή των Μηχ/κών, Νομικών, Πληροφορικής & Επικοινωνιών, Οικονομολόγων, Τεχνολογίας Τροφίμων, Γεωτεχνικών, Φαρμακοποιών, Κοινωνικών Λειτουργών, Επισκεπτών Υγείας, Πολιτιστικών, Φωτογραφίας-Γραφιστικής, Ελεγκτών Οχημάτων. Επισημαίνεται δε, ότι ορισμένες ειδικότητες δεν μπορούν να αντληθούν από τις υπάρχουσες σήμερα ειδικότητες του προσωπικού στην Περιφέρεια.

Η κάλυψη αναγκών σε εξειδικευμένο κυρίως προσωπικό προτείνεται να αντιμετωπιστεί, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, με νέες προσλήψεις/ ή μέσω κινητικότητας (45%) αν και ταυτόχρονα, ο περιορισμός των προσλήψεων στο Δημόσιο Τομέα, αναγνωρίζεται ως βασικός ανασταλτικός παράγοντας για την αντιμετώπιση του προβλήματος (37% των Δ/νσεων).

Εναλλακτικά, προτείνονται λύσεις όπως: αξιοποίηση του προγράμματος κινητικότητας (32%), η στοχευόμενη επιμόρφωση του υπάρχοντος προσωπικού (16%), η καθιέρωση συστήματος κινήτρων /αξιολόγησης /διοίκησης με στόχους (8%), η εθελοντική εσωτερική κινητικότητα, η πρόσληψη ΙΔΟΧ, τα προγράμματα εργασίας του ΟΑΕΔ, ΣΔΙΤ, τα προγράμματα πρακτικής άσκησης φοιτητών (31%).

Οστόσο, σημειώνεται ότι η υποβοήθηση του έργου της Περιφέρειας Αττικής από προγράμματα απασχόλησης ανέργων ή πρακτικής άσκησης, δεν είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς πρόκειται για εργαζόμενους που δεν έχουν εξειδίκευση και πρακτική εμπειρία στα αντικείμενα της Περιφέρειας και η διάρκεια της απασχόλησής τους είναι πολύ περιορισμένη, ώστε να αποκτηθεί η αναγκαία εμπειρία και κυρίως η εξοικείωση με το αντικείμενο, τις διαδικασίες και τη δεοντολογία του Δημόσιου Τομέα. Επίσης, η Περιφέρεια Αττικής δεν συμμετέχει στην επιλογή των υποψηφίων, ούτε μπορεί σε κάποιο βαθμό να προσδιορίσει το προφίλ τους μέσω των προγραμμάτων, προκειμένου να επιτύχει καλύτερη αντιστοιχία μεταξύ γνώσεων των υποψηφίων και αναγκών των υπηρεσιών της. Σε κάθε περίπτωση ο στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι κυρίως η απόκτηση εμπειρίας των συμμετεχόντων μέσα στο οργανωμένο εργασιακό περιβάλλον της Περιφέρειας, δηλ. η απόκτηση προσόντων για την πορεία τους στην αγορά εργασίας και λιγότερο η κάλυψη συγκεκριμένων και πολύ περισσότερο πάγιων υπηρεσιακών αναγκών.

Αντίθετα, πραγματική και ουσιαστική είναι η συμβολή των εποχικά απασχολούμενων με καθεστώς ΙΔΟΧ, οι οποίοι προσλαμβάνονται για συγκεκριμένη εργασία, στην οποία είναι εξειδικευμένοι και καλύπτουν καθαρά εποχικές ανάγκες της Περιφέρειας Αττικής π.χ. δακοκτονία.

4. Έλλειμμα προσωπικού υποστήριξης

Σημαντικές ελλείψεις παρουσιάζουν και οι ειδικότητες βοηθητικού προσωπικού και προσωπικού γραμματειακής υποστήριξης (ΔΕ, ΥΕ) για το 34% των Διευθύνσεων. Ειδικότερα, από τις Δ/νσεις περιγράφεται η ανάγκη προσωπικού υποστήριξης με ειδικές γνώσεις και εμπειρία σε συγκεκριμένα πεδία, όπως η προετοιμασία διαγωνισμών, προμηθειών, η διαχείριση έργων, το marketing κ.λπ.

Αποτέλεσμα αυτής της έλλειψης είναι η άσκηση διοικητικών/υποστηρικτικών καθηκόντων από το επιστημονικό προσωπικό σε ορισμένες μονάδες ή η σοβαρή δυσλειτουργία σε περιπτώσεις εποχικού φόρτου εργασίας.

Σημειώνεται ότι, η εφαρμογή των διατάξεων του Ν. 4024/2011 περί εργασιακής εφεδρείας και του Ν. 4093/2012 περί αναστολής προσλήψεων μόνιμου προσωπικού κατηγοριών ΔΕ και ΥΕ όλων των κλάδων έως 31-12-2016, σε συνδυασμό με την παραίτηση υπαλλήλων λόγω

συνταξιοδότησης, επηρέασαν σημαντικά και αναμένεται να επηρεάσουν περαιτέρω την σημερινή εικόνα ως προς την επάρκεια ειδικά του προσωπικού των κατηγοριών ΔΕ και ΥΕ.

Σχετικό δε αίτημα της Περιφερειακής Αρχής για πρόσληψη 139 υπαλλήλων και εξαίρεση της Περιφέρειας Αττικής από τις ανωτέρω διατάξεις, λόγω του εξυπηρετούμενου συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, δεν έτυχε θετικής ανταπόκρισης μέχρι στιγμής.

Βάσει των παραπάνω και της πρόβλεψης από τον Οργανισμό, Τμημάτων Γραμματειακής Υποστήριξης σε κάθε Δ/νση (με εξαίρεση τη Δ/νση ΚΤΕΟ), θα πρέπει να εξεταστούν οι δυνατότητες επαρκούς στελέχωσης των Τμημάτων αυτών από το προσωπικό της Περιφέρειας Αττικής, κατά τρόπο ισόρροπο, ώστε να υποστηρίζεται το έργο των Διευθύνσεων. Επιπλέον, οι ειδικότερες ανάγκες σε βοηθητικό προσωπικό που προκύπτουν από συγκεκριμένες αρμοδιότητες (π.χ. οδηγοί, ελεγκτές οχημάτων) θα πρέπει να εξεταστούν σε επίπεδο Δ/νσης και ενδεχομένως δεν είναι δυνατό να καλυφθούν με ανακατανομή υπάρχοντος προσωπικού καθώς δεν αφορούν ειδικότητες που υπάρχουν σε όλες τις Δ/νσεις. Η κάλυψη αυτού του είδους των αναγκών θα πρέπει να εξεταστεί κατά περίπτωση.

5. Κατανομή του προσωπικού στις υπηρεσιακές μονάδες

Η κατανομή του προσωπικού μεταξύ των υπηρεσιακών μονάδων αποτελεί ζήτημα που χρήζει περαιτέρω διερεύνησης, καθώς επηρεάζει άμεσα όχι μόνο την αποτελεσματική λειτουργία, αλλά και αυτή καθ' αυτή την δυνατότητα άσκησης των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων από την Περιφέρεια Αττικής. Η ύπαρξη υπηρεσιακών μονάδων που τελούν υπό στελέχωση ή δεν έχουν ενεργοποιηθεί ή δεν λειτουργούν σε καθημερινή βάση και δεν ασκούν τις προβλεπόμενες αρμοδιότητες, θα πρέπει να εκληφθεί ως σοβαρό σύμπτωμα δυσλειτουργίας με κίνδυνο επέκτασης σε πολλά επίπεδα, που πρέπει άμεσα να αντιμετωπιστεί.

Από την επεξεργασία των στοιχείων του υπηρετούντος προσωπικού διαφαίνεται σε κάποιο βαθμό ανισοκατανομή αυτού μεταξύ των μονάδων. Το ζήτημα αυτό επισημαίνει το 44% των Δ/νσεων, είτε ως σημαντικό υπαρκτό πρόβλημα (Δ/νσεις Υγειονομικού Ελέγχου και Περιβαλλοντικής Υγιεινής, Ανάπτυξης, Τουρισμού, Πάρκων και Αλσών, Κατασκευής και Συντήρησης Έργων Οδοποιίας, Πολιτικής γης και Διοικητικών Υπηρεσιών), είτε ως δυνατότητα για την αντιμετώπιση του ελλείμματος προσωπικού της Δ/νσης. Επιπλέον, από το 32% των Δ/νσεων η εσωτερική μετακίνηση του προσωπικού με σκοπό την καλύτερη κατανομή του, προτείνεται ως μέτρο αντιμετώπισης του προβλήματος υποστελλούσης.

Ως εκ τούτου το ζήτημα της κατανομής του προσωπικού θα πρέπει να μελετηθεί και να διαμορφωθεί ένα πλάνο ανακατανομής του, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των ελλείψεων, αλλά της ορθολογικότερης διαχείρισης του πλεονάζοντος προσωπικού, σε κάποιες μονάδες, ακόμη και εποχιακά, με κριτήριο την καλύτερη δυνατή αντιστοίχιση των τυπικών και ουσιαστικών προσόντων των υπαλλήλων με τις απαιτήσεις της θέσης εργασίας τους.

Ο σχεδιασμός μιας δράσης ορθολογικής κατανομής και βέλτιστης αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού θα πρέπει να συνδυαστεί με την τροποποίηση του Οργανισμού Εσωτερικής Λειτουργίας και την επανεξέταση της δομής του διοικητικού μηχανισμού λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες παραμέτρους:

1. τη μεταβολή του μακροοικονομικού πλαισίου που προκρίνει την κινητοποίηση της ανάπτυξης, την αντιμετώπιση των πιεστικών κοινωνικών αναγκών ως συνέπεια της κρίσης, που μεταβάλλει

τις στρατηγικές προτεραιότητες της Περιφέρειας και συνακόλουθα το βάρος παραγωγής υπηρεσιακού έργου προς ορισμένες Γενικές Διευθύνσεις περισσότερο σε σχέση με άλλες.

2. το δυσμενές περιβάλλον σε ότι αφορά την επαρκή στελέχωση φορέων του Δημοσίου.
3. την ανάγκη μεγιστοποίησης της αποτελεσματικότητας, που προϋποθέτει την τοποθέτηση του ανθρώπινου δυναμικού σε θέσεις αντίστοιχες, όχι μόνο των τυπικών προσόντων, αλλά και των ουσιαστικών, με τρόπο ώστε να κεφαλαιοποιείται η εμπειρία του, η τεχνογνωσία και οι δεξιότητες που έχει αποκτήσει.
4. την εξέταση δυνατοτήτων προκειμένου να ασκούνται οι αρμοδιότητες που προβλέπονται για υπηρεσιακές μονάδες που είναι ανενεργές ή υπολειτουργούν, είτε με τη μεταφορά τους σε άλλες επαρκώς στελεχωμένες μονάδες, είτε με την αναδιοργάνωση των αντίστοιχων μονάδων, είτε με την στελέχωση τους, προκειμένου να λειτουργήσουν ως αυτόνομες μονάδες, εφόσον κριθεί αναγκαίο
5. τον εντοπισμό δραστηριοτήτων ή υπηρεσιακών μονάδων με εποχικό φόρτο εργασίας που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με κάποιου είδους ευελιξία, ώστε να είναι εφικτή η εποχική αυξομείωση του απασχολούμενου προσωπικού σε αυτές. Η Δ/ση Ανθρώπινου Δυναμικού θα πρέπει να μεριμνά, λαμβάνοντας υπόψη τα μεταβαλλόμενα υπηρεσιακά δεδομένα, για την αυξομείωση του προσωπικού στις υπηρεσίες, όποτε και όταν υπάρχει ανάγκη, λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της νομιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας
6. την αξιοποίηση στο μέγιστο βαθμό κατάλληλων εφαρμογών πληροφορικής για την μετατροπή εσωτερικών διαδικασιών ή υπηρεσιών προς του πολίτες σε ηλεκτρονικές, στο πλαίσιο της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.
7. την αξιοποίηση ευρωπαϊκών πόρων με την συμμετοχή της Περιφέρειας, είτε ως επικεφαλής εταίρος είτε ως εταίρος, σε προγράμματα που στοχεύουν σε κρίσιμους τομείς (νέες τεχνολογίες, κοινωνική πολιτική, ισότητα φύλων κλπ) και παράλληλα συμβάλλουν στην οικοδόμηση σχέσεων συνεργασίας με φορείς του εθνικού και ευρωπαϊκού χώρου. Ο στόχος αυτός προϋποθέτει την ύπαρξη αυτόνομης υπηρεσιακής μονάδας στη Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Γενικής Δ/σης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού και Υποδομών, με αντικείμενο την συστηματική διερεύνηση δυνατοτήτων χρηματοδότησης, την συμμετοχή σε δίκτυα ενημέρωσης και σχεδιασμού δράσεων, την απόκτηση τεχνογνωσίας.
8. την διερεύνηση δυνατότητας δημιουργίας αυτόνομης υπηρεσιακής μονάδας με αντικείμενο το σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών για άτομα με ειδικές ανάγκες.

6. Ανάγκη διαρκούς επιμόρφωσης σε εξειδικευμένα αντικείμενα

Η διαρκής επιμόρφωση του προσωπικού σε επιμέρους ειδικά αντικείμενα και σε αντιστοιχία με τις υπηρεσιακές ανάγκες, είναι κρίσιμη παράμετρος αποτελεσματικότητας, λόγω των συχνών μεταβολών του θεσμικού πλαισίου άσκησης ορισμένων αρμοδιοτήτων και των σύγχρονων απαιτήσεων. Η ανάγκη επιμόρφωσης για το σύνολο ή για κάποιες ειδικότητες του προσωπικού επισημαίνεται από το 21% των Διευθύνσεων, ενώ το 16% των Διευθύνσεων δηλώνει ότι η επιμόρφωση του προσωπικού είναι μία δυνατότητα περαιτέρω βελτίωσης της αποτελεσματικότητάς τους. Ορισμένες Δ/σεις επισημαίνουν τα ειδικότερα πεδία στα οποία εκτιμούν ότι το προσωπικό χρειάζεται ενίσχυση όπως: Νομικά Θέματα, Πληροφορική, Τεχνικά αντικείμενα, Θέματα Διοικητικής Διαδικασίας, Λογιστικά Πρότυπα, Νομοθεσία Τροφίμων, Θέματα Ελέγχου Ηλεκτρονικών Εγκαταστάσεων, Ζητήματα μεταναστευτικής πολιτικής και γενικά θέματα σχετικά με τις ασκούμενες αρμοδιότητες.

Η Δ/νση Ανθρώπινου Δυναμικού ασκεί μία συστηματική πολιτική επιμόρφωσης του προσωπικού, εντοπίζοντας τα ειδικότερα θέματα πάνω στα οποία ζητείται η επιμόρφωση (π.χ. διαχείριση του stress-burnout στους επαγγελματίες υγείας, δράσεις βραχείας αποκατάστασης μετά από θεομηνίες σε επίπεδο ΟΤΑ, εφαρμογή κυρωτικών διατάξεων κατά την άσκηση του Υγειονομικού Ελέγχου κ.λπ.), ωστόσο το συνεχώς μεταβαλλόμενο νομοθετικό πλαίσιο καθιστά αναγκαία τη συνεχή κατάρτιση υπαλλήλων σε θέματα αρμοδιότητάς τους. Παράλληλα, σε ορισμένες περιπτώσεις κρίνεται αναγκαία η εκπαίδευση και απόκτηση εμπειρίας με επισκέψεις του προσωπικού σε υπηρεσίες στο εξωτερικό η οποίες διαχειρίζονται συναφείς διοικητικές αρμοδιότητες.

Σημειώνεται επίσης, η δυσλειτουργία που παρατηρείται στις υπηρεσίες κατά την απουσία υπαλλήλων για εκπαίδευση λόγω της αδυναμίας αναπλήρωσης, η οποία και λειτουργεί ανασταλτικά της συμμετοχής σε εκπαιδευτικά προγράμματα όταν πρόκειται για μακροχρόνια προγράμματα.

Κατά συνέπεια στον σχεδιασμό της επόμενης περιόδου θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα υλοποίησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα πληρούν τις προϋποθέσεις για την εκπαίδευση και κατάρτιση εργαζομένων.

7. Αξιολόγηση –ευκαιρίες εξέλιξης

Ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται η αναφορά από το 16% των Δ/νσεων, σχετικά με τις επιπτώσεις στην απόδοση του προσωπικού της απουσίας οποιουδήποτε συστήματος αξιολόγησης, ηθικής επιβράβευσης και ευκαιριών εξέλιξης.

Η βαθμολογική εξέλιξη του προσωπικού έχει παγώσει από το 2011 με την εφαρμογή του Ενιαίου Μισθολογίου, αντίστοιχα δεν εφαρμόστηκε και η αξιολόγησή του. Τα ζητήματα αυτά αποτελούν αντικείμενο της Κεντρικής Διοίκησης, όπως προαναφέρθηκε, ωστόσο θα πρέπει να εξεταστούν τρόποι επιβράβευσης αν όχι σε επίπεδο μεμονωμένου υπαλλήλου, σε επίπεδο συνεργαζόμενων υπαλλήλων (π.χ. Ομάδας εργασίας) ή Υπηρεσιακών Μονάδων (Γραφείου, Τμήματος κ.λπ.), και σε σχέση με την εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών, ώστε να υπάρξει κινητοποίηση του δυναμικού και καλλιέργεια κουλτούρας εφαρμογής καλών/αποτελεσματικών πρακτικών.

8. Εσωτερικός Οργανισμός Λειτουργίας

Οι διαμορφούμενες συνθήκες ως προς τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού επηρεάζουν αναμφίβολα τη λειτουργικότητα του Οργανωτικού Σχήματος της Περιφέρειας.

Στο πλαίσιο της διαδικασίας τροποποίησης του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας πρέπει να ληφθούν υπόψη οι περιορισμοί που τίθενται από τα δεδομένα του προσωπικού και να προβλεφθούν τρόποι βελτίωσης της αποδοτικότητας με την αξιοποίηση οικονομιών κλίμακας, πρακτική που σε κάποιο βαθμό υλοποιείται στην πράξη (π.χ. άτυπη συγχώνευση μονάδων με συναφείς αρμοδιότητες: Δ/νση Οικονομικών –Δ/νση Οικονομικών Κεντρικού Τομέα Δ/νση Ανάπτυξης ΒΤ κ.λπ.).

9. Ειδικότερα ζητήματα

Πέραν των ανωτέρω ζητημάτων που έχουν οριζόντιο χαρακτήρα, διαπιστώνονται ειδικότερα προβλήματα, αντίστοιχα των αρμοδιοτήτων των Δ/νσεων. Έτσι, η απουσία νομικής κάλυψης κατά την άσκηση των υπηρεσιακών καθηκόντων είναι σημαντικό πρόβλημα για ορισμένες Δ/νσεις με ελεγκτικές αρμοδιότητες (Δ/νη Αλιείας, Δ/νη Ανάπτυξης) και λειτουργεί ανασταλτικά στην ανάληψη ευθύνης από το προσωπικό.

Ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα είναι και η μακροχρόνια απουσία συνεργείου καθαριότητας (από το έτος 2011), γεγονός που υποβαθμίζει και δυσχεραίνει σημαντικά τις συνθήκες εργασίας και την υγεία του προσωπικού, αλλά και τους χώρους εργασίας, ενώ αντιβαίνει και στον Κώδικα Υγιεινής και Ασφάλειας στην Εργασία (όπως ισχύει). Ιδιαίτερα δε κρίσιμο είναι το θέμα αποκομιδής Επικίνδυνων Ιατρικών Αποβλήτων το οποίο και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης.

Επισημαίνεται επίσης, ότι στις περιπτώσεις υπηρεσιών που δέχονται και εξυπηρετούν κοινό με τις δυσμενείς συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί λόγω του ότι δεν υφίστανται υπηρεσίες καθαριότητας, έρχονται αντιμέτωποι τόσο οι υπάλληλοι, όσο και οι πολίτες.

Στις περιπτώσεις τέλος, υπηρεσιακών μονάδων που προσφέρουν υπηρεσίες στην αγορά π.χ. ΚΤΕΟ, το πλαίσιο λειτουργίας τους θα πρέπει να εξεταστεί συστηματικά και να επιλυθούν επιμέρους ζητήματα (ωράριο λειτουργίας, παροχές στους πελάτες-πολίτες κ.λπ.) προκειμένου να διασφαλιστούν οι όροι ανταγωνιστικής λειτουργίας τους.

Επιπροσθέτως, η απουσία Τεχνικού ασφαλείας και Ιατρού Εργασίας, κρίνεται αναγκαίο να αντιμετωπιστεί άμεσα.

➤ Καλές Πρακτικές

Σύμφωνα με τα ανωτέρω και στο πλαίσιο της κατάστασης που έχει διαμορφωθεί, σε συνδυασμό με τη δυναμική εξωγενών ως προς την Περιφέρεια Αττικής παραμέτρων (δημοσιονομική κατάσταση, αναπτυξιακές προτεραιότητες, μεταβολή των κοινωνικοοικονομικών χαρακτηριστικών κ.λπ.), ιδιαίτερη σημασία έχει η ανάδειξη καλών πρακτικών προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της επιχειρησιακής ικανότητας της Περιφέρειας Αττικής, η οποία θα πρέπει να ενσωματωθεί στην καθημερινή της λειτουργία.

Ήδη το Τμήμα Εκπαίδευσης Ανθρώπινου Δυναμικού της Περιφέρειας Αττικής εφαρμόζει καλή πρακτική, η οποία περιελάμβανε τη σύνταξη Σχεδίου Εκπαίδευσης με την ανίχνευση εκπαιδευτικών αναγκών των υπαλλήλων και υποβολή αυτού στο Ινστιτούτο Επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΙΝΕΠ-ΕΚΔΔΑ) (4/2013) για την υλοποίηση 142 εκπαιδευτικών προγραμμάτων (24 οριζόντιου-γενικού χαρακτήρα και 118 κάθετου-τομεακού χαρακτήρα). Υλοποιήθηκαν συνολικά 35 από αυτά. Επιπλέον, το Τμήμα Εκπαίδευσης Ανθρώπινου Δυναμικού με στόχο την επίτευξη της εξειδικευμένης κατάρτισης συνέταξε και κατέθεσε στο ΙΝΕΠ, 17 φακέλους εξειδικευμένων μαθημάτων. Τέλος, ιδιαίτερα κρίσιμη είναι η απουσία ενός κεντρικού μηχανισμού συλλογής και διάδοσης πληροφοριών, το οποίο να γνωστοποιεί με εγκυρότητα και ταχύτητα στο σύνολο του προσωπικού δράσεις/δραστηριότητες /καλές πρακτικές/αποφάσεις κ.λπ., λειτουργώντας υπέρ της συνοχής, του συντονισμού, της συνέργειας, της μεταφοράς τεχνογνωσίας αλλά και εστιάζοντας σε στρατηγικούς, γενικούς και ειδικούς στόχους του Οργανισμού.

5.2.3. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, τα κρίσιμα ζητήματα που τίθενται για τον σχεδιασμό της επόμενης προγραμματικής περιόδου 2015-2019, ως προς το ανθρώπινο δυναμικό της Περιφέρειας είναι τα ακόλουθα:

1. Η έλλειψη προσωπικού
2. Η κατανομή του προσωπικού με σκοπό την επαρκή στελέχωση όλων των μονάδων
3. Η στελέχωση των Τμημάτων Γραμματειακής Υποστήριξης των Δ/νσεων και η εξεύρεση λύσεων για την κάλυψη αναγκών προσωπικού ΔΕ και ΥΕ ειδικών κλάδων, όπου απαιτούνται από συγκεκριμένες αρμοδιότητες
4. Οι καθυστερήσεις στις κρίσεις και στις τοποθετήσεις Προϊσταμένων
5. Η έλλειψη περιγράμματος θέσης εργασίας
6. Η επιμόρφωση του προσωπικού
7. Η αξιολόγηση/επιβράβευση/εξέλιξη προσωπικού
8. Ο εσωτερικός Οργανισμός λειτουργίας

Οι περιορισμοί που τίθενται για την αντιμετώπιση των παραπάνω ζητημάτων προέρχονται κυρίως από:

- α. τον περιορισμό των προσλήψεων για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εξειδικευμένου προσωπικού, αλλά και προσωπικού ΔΕ και ΥΕ
- β. τη ρευστότητα ως προς το θεσμικό πλαίσιο αξιολόγησης και εξέλιξης του προσωπικού

Στο περιβάλλον αυτό η Περιφέρεια, με τις δομές και το προσωπικό που διαθέτει, οφείλει να σχεδιάσει και να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στα νέα ζητούμενα της κοινωνίας, σύμφωνα με τον θεσμικό της ρόλο. Στην κατεύθυνση αυτή το ανθρώπινο δυναμικό είναι παράμετρος κομβικής σημασίας, τόσο για την επαρκή και άρτια άσκηση των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας Αττικής και την ανάπτυξη της γεωγραφικής περιοχής της, όσο και για την τήρηση των αρχών της «χρηστής» διακυβέρνησης, της νομιμότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας, δηλ. της εσωτερικής ανάπτυξής της ως Οργανισμού.

Αναγνωρίζοντας τον κομβικό ρόλο του ανθρώπινου δυναμικού, είναι προφανές ότι ο σχεδιασμός του φορέα για την περίοδο 2015-2019, θα πρέπει να θέτει ως βασική προτεραιότητά του την βέλτιστη απάντηση στα κρίσιμα ζητήματα που ανακύπτουν σχετικά με το προσωπικό στοχεύοντας τόσο στην εξωτερική, όσο στην εσωτερική ανάπτυξή του.

5.3. ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ, ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (ΤΠΕ)

5.3.1. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Η υποστήριξη των υποδομών Τεχνολογίας, Πληροφορικής και Επικοινωνιών της Περιφέρειας Αττικής αποτελεί αρμοδιότητα της Διεύθυνσης αφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, σύμφωνα με τον Ν. 3852/2010 και τον Οργανισμό Εσωτερικής Λειτουργίας.

Υποδομές ΤΠΕ

Η Περιφέρεια Αττικής στον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) διαθέτει τα παρακάτω πληροφοριακά συστήματα:

1. Εφαρμογές – Ολοκληρωμένων Πληροφοριακών Συστημάτων (ΟΠΣ) Υποστηρικτικών Λειτουργιών «Backoffice»:

- Ηλεκτρονικό Πρωτόκολλο

- Διαχείριση Ανθρωπίνου Δυναμικού
- Οικονομική – Λογιστική Διαχείριση
- Μισθοδοσία
- Διαχείριση Τεχνικών Έργων

2. Ολοκληρωμένα Πληροφοριακά Συστήματα λοιπών λειτουργικών περιοχών Κάθετες Εφαρμογές της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

- ΟΠΣ για τον τομέα Ανάπτυξη-Εμπόριο
- ΟΠΣ για τον τομέα Αγροτική Οικονομία
- ΟΠΣ για τον τομέα Υγεία-Πρόνοια
- ΟΠΣ για τον τομέα Μεταφορών

3. Πληροφοριακά Συστήματα – Εφαρμογές λοιπών αντικειμένων των υπηρεσιών μας.

- Εφαρμογή Διαχείρισης δράσεων Περιβάλλοντος, Μεταφορών και Πολιτικής Προστασίας με τη χρήση συστήματος GIS
- Εφαρμογή Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος
- Εφαρμογή Ψηφιοποίησης Αρχείου (της Δ/σης Αγροτικής Ανάπτυξης)
- Εφαρμογή έκδοσης Αδειών Παραμονής Μεταναστών
- Εφαρμογή καταχώρησης σχολείων και διαχείρισης μεταφοράς μαθητών
- Εφαρμογή διαχείρισης ψηφοφορίας και διαχείρισης των πρακτικών των συνεδριάσεων του Περιφερειακού Συμβουλίου
- Εφαρμογή διαχείρισης αιτημάτων βλαβών και απογραφής του ηλεκτρονικού εξοπλισμού
- Εφαρμογή παρακολούθησης πειθαρχικών παραπτωμάτων στους κατόχους ειδικών αδειών οδήγησης
- Εφαρμογή διεξαγωγής θεωρητικών εξετάσεων υποψηφίων οδηγών
- Εφαρμογή έκδοσης αδειών οδήγησης και αδειών κυκλοφορίας

4. Ηλεκτρονική πύλη φορέα: www.patt.gov.gr

5. Ηλεκτρονική πύλη δρομολόγησης για την Αττική: www.atticaroute.gr

6. Ηλεκτρονική πύλη τουριστικής προβολής της Αττικής: www.athensattica.gr

7. Υποδομή δικτύου Σύζευξις

8. Υποδομή Ψηφιακής υπογραφής

➤ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΠΕ

Συνοπτικά, όσον αφορά τις υποδομές ΤΠΕ εντοπίζονται οι ακόλουθες σημαντικές ελλείψεις:

1. Ανεπάρκεια, παλαιότητα του εξοπλισμού, με συνέπειες στην καθημερινή λειτουργία.
2. Δυσκολίες στη συντήρηση εξοπλισμού και λογισμικού.
3. Καίρια προβλήματα δια-λειτουργικότητας των υφιστάμενων εφαρμογών με σημαντικότερο την έλλειψη δια-λειτουργικότητας μεταξύ των διαφορετικών ηλεκτρονικών πρωτοκόλλων, καθώς και άλλα προβλήματα που απορρέουν από την αναποτελεσματική λειτουργία και τον πλημμελή σχεδιασμό του back-office.
4. Προβλήματα σε θέματα ασφάλειας επικοινωνιών και δεδομένων.
5. Σημαντικές ελλείψεις και δυσκολίες στη δημιουργία backup.
6. Ελλιπείς υποδομές ασύρματου δικτύου.
7. Έλλειψη intranet.
8. Περιπτώσεις ιδιαίτερα χαμηλών ταχυτήτων πρόσβασης στο διαδίκτυο και υπηρεσίες που ακόμα και σήμερα δεν έχουν ενταχθεί στην υποδομή του δικτύου «Σύζευξις».

9. Έλλειψη MIS-Σύστημα Διοικητικής Πληροφόρησης.
10. Ελλιπής αξιοποίηση υφιστάμενων εφαρμογών-υποσυστημάτων.
11. Απουσία ενιαίας λογικής και συγκεκριμένης κατεύθυνσης στις προηγούμενες προμήθειες εξοπλισμού και λογισμικού.

Τα προβλήματα εξοπλισμού – υποδομών, που πρέπει να αντιμετωπιστούν, προκειμένου οι Υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητά τους, συνοψίζονται στα παρακάτω:

1. Προβληματική λειτουργία ηλεκτρονικού πρωτοκόλλου.
2. Ανεπαρκής αριθμός υπολογιστών με επαρκή τεχνικά χαρακτηριστικά για υποστήριξη σύγχρονων/εξειδικευμένων εφαρμογών (π.χ. Εφαρμογές γραφείου, βάσεων δεδομένων, συστημάτων γεωγραφικών πληροφοριών.)
3. Ανυπαρξία τεχνολογικού εξοπλισμού για τη λειτουργία διαδικτυακών εφαρμογών και εφαρμογών υπηρεσιών θέσης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την υποστήριξη εργασιών πεδίου.
4. Έλλειψη εξειδικευμένου λογισμικού για κάποιες εφαρμογές.
5. Μειωμένος βαθμός εφαρμογής αυτοματοποιημένης διαδικασίας διακίνησης εγγράφων χωρίς την ανάγκη φυσικής μεταφοράς και υπογραφής τους.
6. Περιορισμένη αυτοματοποίηση λειτουργίας τόσο στην αμφίδρομη επικοινωνία με τους πολίτες, όσο και μεταξύ των υπηρεσιών.

➤ ΑΝΑΓΚΕΣ ΣΕ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΠΕ

Σε σχέση με τα γενικότερα προβλήματα των υπηρεσιών που απορρέουν από την ανεπάρκεια του υφιστάμενου ηλεκτρονικού εξοπλισμού, οι ανάγκες σε εξοπλισμό πληροφορικής και εξοπλισμό γραφείου συνοψίζονται παρακάτω:

1. Ανανέωση του ηλεκτρονικού εξοπλισμού

- Ηλεκτρονικοί υπολογιστές γραφείου
- φορητοί υπολογιστές
- πολυμηχάνηματα
- εκτυπωτές

2. Αναβάθμιση του DataCenter

- Server
- Switch
- UPS

3. Προμήθεια ηλεκτρονικού εξοπλισμού ειδικών απαιτήσεων, όπως:

- Ηλεκτρονικοί υπολογιστές (για τις αίθουσες εξετάσεων των Δ/νσεων Μεταφορών)
- Εξωτερικοί σκληροί δίσκοι
- Usbtoken ψηφιακής υπογραφής

4. Λογισμικό

- Πακέτα τυποποιημένου λογισμικού
- Σχεδιαστικά πακέτα λογισμικού
- Λογισμικό Διαχείρισης ψηφιοποιημένων αρχείων

5. Προσαρμογή ή αντικατάσταση των Πληροφοριακών συστημάτων της Περιφέρειας Αττικής.

Σχεδόν το σύνολο των πληροφοριακών συστημάτων της Περιφέρειας Αττικής χρειάζονται προσαρμογή προκειμένου να καλυφθούν οι νέες απαιτήσεις των υπηρεσιών, για την παροχή ηλεκτρονικών υπηρεσιών στους πολίτες και στις επιχειρήσεις, οι ανάγκες δια-λειτουργικότητας των συστημάτων και γενικότερα οι ανάγκες στην προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Περιφέρεια Αττικής. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται προγραμματισμός αντίστοιχης δράσης σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης.

5.3.2. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

Από την διερεύνηση της υφιστάμενης κατάστασης του εξοπλισμού και των συστημάτων ΤΠΕ, μπορούν να επισημανθούν οι ευκαιρίες – δυνατότητες, αλλά και οι ανάγκες και τα κρίσιμα ζητήματα που προκύπτουν, ως ακολούθως:

Ευκαιρίες και Δυνατότητες

1. Αξιοποίηση νομοθετικού πλαισίου Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
2. Αξιοποίηση συγχρηματοδοτούμενων πόρων για διοικητική μεταρρύθμιση και προώθηση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
3. Αξιοποίηση των Νέων ΤΠΕ.
4. Αξιοποίηση του επιστημονικού προσωπικού και φορέων στον τομέα ΤΠΕ. Υπάρχουν πανεπιστημιακά τμήματα, επιστημονικού προσωπικού και φορείς με ιδιαίτερη γνώση του αντικειμένου που μπορούν να αξιοποιηθούν
5. Νέα φιλοσοφία της κεντρικής διοίκησης σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση και προώθηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση και προώθηση του Ελεύθερου Λογισμικού/Λογισμικού Ανοιχτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ).
6. Τεχνογνωσία του ανθρώπινου δυναμικού. Διαθέτουμε στελέχη – Υπαλλήλους με υψηλό κίνητρο, διάθεση για προσφορά και επαρκή γνώση του αντικειμένου.
7. Γνώση προβλημάτων και αναγκών.
8. Αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών πόρων για έργα και δράσεις που σχετίζονται με την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης.

Κρίσιμα ζητήματα - Ανάγκες

1. Εξωστρεφής προσέγγιση για την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης στην Περιφέρεια με την αξιοποίηση των ΤΠΕ
2. Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ενίσχυση της διαφάνειας, την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και τη συμμετοχή των πολιτών στις πολιτικές και τις δράσεις της Περιφέρειας Αττικής.
3. Μείωση οικονομικού, διοικητικού και ενεργειακού κόστους από τη χρήση των ΤΠΕ
4. Εκσυγχρονισμός υποδομών
5. Επίτευξη δια-λειτουργικότητας (εντός του φορέα αλλά και με άλλους φορείς) των επιμέρους προγραμμάτων και εφαρμογών
6. Ενίσχυση της ασφάλειας των επικοινωνιών και των δεδομένων
7. Αξιοποίηση των γεωχωρικών δεδομένων
8. Αξιοποίηση και προώθηση του ΕΛ/ΛΑΚ
9. Παροχή ανοιχτών δεδομένων

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ		
Προβλήματα & περιορισμοί	Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Κρίσιμα Ζητήματα
<ul style="list-style-type: none"> • Ανεπάρκεια/παλαιότητα εξοπλισμού. Έλλειψη εξειδικευμένου λογισμικού για κάποιες εφαρμογές. • Δυσκολίες στη συντήρηση εξοπλισμού και λογισμικού. • Καίρια προβλήματα διαλειτουργικότητας των υφιστάμενων εφαρμογών (π.χ. έλλειψη διαλειτουργικότητας μεταξύ των ηλεκτρονικών πρωτοκόλλων). • Σημαντικές ελλείψεις και δυσκολίες στη δημιουργία "back up". • Προβλήματα σε θέματα ασφάλειας επικοινωνιών και δεδομένων. • Ελλιπείς υποδομές ασύρματου δικτύου • Έλλειψη intranet • Χαμηλές ταχύτητες πρόσβασης στο διαδίκτυο. • Έλλειψη MIS-Σύστημα Διοικητικής Πληροφόρησης • Απουσία ενιαίας λογικής στις προμήθειες εξοπλισμού και λογισμικού. 	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποίηση νομοθετικού πλαισίου Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης • Αξιοποίηση συγχρηματοδοτούμενων πόρων για διοικητική μεταρρύθμιση και προώθηση Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης • Αξιοποίηση των Νέων ΤΠΕ. • Αξιοποίηση του επιστημονικού προσωπικού και φορέων στον τομέα ΤΠΕ. Υπάρχουν πανεπιστημιακά τμήματα, επιστημονικού προσωπικού και φορείς με ιδιαίτερη γνώση του αντικειμένου που μπορούν να αξιοποιηθούν • Νέα φιλοσοφία της κεντρικής διοίκησης σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση και προώθηση των ΤΠΕ και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση και προώθηση του ΕΛ/ΛΑΚ • Τεχνογνωσία του ανθρώπινου δυναμικού. Στελέχη με υψηλό κίνητρο, διάθεση για προσφορά και επαρκή γνώση του αντικειμένου • Γνώση προβλημάτων και αναγκών • Αξιοποίηση πόρων για έργα και δράσεις προώθησης της Η.Δ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Εξωστρεφής προσέγγιση για την προώθηση της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης με την αξιοποίηση των ΤΠΕ • Αξιοποίηση των ΤΠΕ για την ενίσχυση της διαφάνειας, την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας και τη συμμετοχή των πολιτών στις πολιτικές και τις δράσεις της Περιφέρειας Αττικής. • Μείωση οικονομικού, διοικητικού και ενεργειακού κόστους από τη χρήση των ΤΠΕ • Εκσυγχρονισμός υποδομών • Επίτευξη διαλειτουργικότητας (εντός του φορέα, αλλά και με άλλους φορείς) των επιμέρους προγραμμάτων και εφαρμογών • Ενίσχυση της ασφάλειας των επικοινωνιών και των δεδομένων • Αξιοποίηση των γεωχωρικών δεδομένων • Αξιοποίηση και προώθηση του ΕΛ/ΛΑΚ • Παροχή ανοιχτών δεδομένων

5.4. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Με την εκχώρηση αρμοδιοτήτων στην Περιφερειακή Αυτοδιοίκηση με το Ν. 3852/2010 προβλέπονται και θεσμοθετούνται παράλληλα σταθεροί πόροι για τις Περιφέρειες, όσο αφορά στους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους/ΚΑΠ (2,4% από το Φ.Π.Α και 4,2% από τον Φόρο

Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων). Οι ως άνω προβλεπόμενοι σταθεροί πόροι δεν έχουν αποδοθεί στις Περιφέρειες, όπως προκύπτει και από τον παρακάτω πίνακα. Ως εκ τούτου, ο πραγματικός προϋπολογισμός της Περιφέρειας Αττικής συντάσσεται με βάση τα έσοδα των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ).

Άλλη κατηγορία πόρων είναι οι προβλεπόμενοι από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, το οποίο διακρίνεται στο Εθνικό σκέλος και στο Συγχρηματοδοτούμενο (ΕΣΠΑ-ΣΕΣ), αν και στην ουσία αποτελούν επιχορηγήσεις και ευρωπαϊκές ενισχύσεις και δεν καθορίζονται σε σταθερή βάση.

Πίνακας 5.7.: Πόροι από τον Κρατικό Προϋπολογισμό 2015 (εκατ. ευρώ)

ΠΟΡΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΑΚΤΙΚΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟ 2015 (εκατ. €)	
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΚΕΝΤΡΙΚΩΝ ΑΥΤΟΤΕΛΩΝ ΠΟΡΩΝ	
Απόδοση του 4% επί του Φ.Π.Α.	0,00
Απόδοση του 2,4% επί του Φ.Ε.Φ.Ν.Π.	0,00
Σύνολο	0,00
ΠΟΡΟΙ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΤΟ 2015	
Συγχρηματοδοτούμενα (Π.Ε.Π., ΣΑΝΑ/3, ΣΑΝΑ/8)	
Από εθνικούς πόρους	
Σύνολο	
ΠΟΡΟΙ ΑΠΟ Κ.Α.Π. ΤΟ 2015	
Κ.Α.Π. για λειτουργικές δαπάνες	16.589.517,36
Κ.Α.Π. για επενδύσεις	2.451.244,77
Κ.Α.Π. για οδικό δίκτυο	0,00
Σύνολο	19.040.762,13

Πηγή: Δ/νση Οικονομικών Π.Α.

5.4.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Με βάση τα απολογιστικά στοιχεία των προϋπολογισμών των ετών 2012, 2013, 2014 η Περιφέρεια Αττικής, παρουσίασε έσοδα-δαπάνες ανά έτος και ανά κατηγορία και ποσοστά μεταβολής, όπως αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 5.8.: Οικονομικά στοιχεία Περιφέρειας Αττικής 2012-2014

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ										
ΕΣΟΔΑ €										
0	ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
01	ΠΡΟΣΔΟΛΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	543.454,58	0,57%	608.227,25	0,68%	418.051,40	0,39%	0,55%	-11,92%	31,27%
02	ΠΡΟΣΔΟΛΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
03	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΤΕΛΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
04	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΛΟΙΠΑ ΤΕΛΗ, ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	27.772.412,34	29,33%	24.865.487,40	27,69%	27.455.210,60	25,66%	27,56%	10,47%	-10,41%
05	ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΣΦΟΡΕΣ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
06	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	60.924.742,31	64,35%	54.850.651,63	61,08%	67.034.054,92	62,66%	62,70%	9,97%	-22,21%
07	ΛΟΙΠΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	5.438.653,01	5,74%	9.473.721,00	10,55%	12.071.920,67	11,28%	9,19%	-74,18%	-27,43%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	94.679.262,24	100,00%	89.798.087,28	100,00%	106.979.237,59	100,00%	100,00%	5,16%	-19,13%
1	ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
11	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΕΚΠΟΙΗΣΗ ΚΙΝΗΤΗΣ ΚΑΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
12	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	3.550.616,14	34,04%	30.902,72	0,21%	1.625.498,56	19,48%	17,91%	99,13%	-5160,05%
13	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	3.841.341,22	36,83%	2.839.874,01	19,35%	3.621.973,45	43,40%	33,19%	26,07%	-27,54%
14	ΔΩΡΕΕΣ – ΚΛΗΡΟΝΟΜΕΣ – ΚΛΗΡΟΔΟΣΙΣ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
15	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΣΤΙΜΑ – ΠΑΡΑΒΟΛΑ	2.872.284,51	27,54%	2.749.834,96	18,73%	2.859.112,53	34,26%	26,84%	4,26%	-3,97%
16	ΛΟΙΠΑ ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	165.361,00	1,59%	9.059.073,16	61,71%	238.280,68	2,86%	22,05%	-5378,36%	97,37%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	10.429.602,87	100,00%	14.679.684,85	100,00%	8.344.865,22	100,00%	100,00%	-40,75%	43,15%
2	ΕΣΟΔΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΤΩΝ (ΠΟΕ) ΠΟΥ ΘΑ ΒΕΒΑΙΩΘΟΥΝ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
21	ΕΣΟΔΑ Π.Ο.Ε. ΤΑΚΤΙΚΑ	11.523.981,97	99,70%	11.361.067,64	92,74%	0,00	0,00%	64,15%	1,41%	100,00%
22	ΕΣΟΔΑ Π.Ο.Ε. ΕΚΤΑΚΤΑ	34.996,92	0,30%	888.806,80	7,26%	1.531.205,62	100,00%	35,85%	-2439,67%	-72,28%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΤΩΝ (ΠΟΕ)	11.558.978,89	100,00%	12.249.874,44	100,00%	1.531.205,62	100,00%	100,00%	-5,98%	87,50%
3	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΟΕ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
31	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
32	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΑΠΟ ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΕΤΗ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΟΕ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
4	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
41	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
42	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
5	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
511	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΠΟ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	312.437.543,28	99,71%	300.940.467,46	99,89%	308.053.667,40	99,77%	99,79%	3,68%	-2,36%
512	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΠΟ ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	907.134,51	0,29%	346.050,35	0,11%	712.326,38	0,23%	0,21%	61,85%	-105,84%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 5 ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ	313.344.677,79	100,00%	301.286.517,81	100,00%	308.766.005,78	100,00%	100,00%	3,85%	-2,48%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	430.012.521,79		418.014.164,38		425.623.314,21			2,79%	-1,82%
ΔΑΠΑΝΕΣ €										
6	ΕΣΟΔΑ ΧΡΗΣΗΣ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	3.039.377,92	5,47%	2.653.698,26	5,31%	3.811.319,47	3,94%	12,69%	-43,62%	
61	Αμοιβές αρετών και τρίτων	1.230.396,06	2,21%	1.207.211,78	2,42%	8.428.913,60	8,70%	4,44%	1,88%	-598,21%
62	Παραχές τρίτων	7.523.419,36	13,53%	8.602.782,48	17,21%	15.155.485,07	15,65%	15,46%	-14,35%	-76,17%
63	Φόροι και τέλη	17.000,00	0,03%	19.000,00	0,04%	28.000,00	0,03%	0,03%	-11,76%	-47,37%
64	Λοιπά γενικά έξοδα	38.788.912,63	69,76%	32.341.772,62	64,71%	63.536.718,52	65,61%	66,69%	16,62%	-96,45%
65	Πληρωμές για την εξυπηρέτηση δημόσια πίστης	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
66	Δαπάνες προμήθειες αναλωσίμων	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
67	Πληρωμές για μεταβιβάσεις εισοδημάτων σε τρίτους παραχωρήσεις- παραχές - επιχορηγήσεις - επιδοτήσεις - δωρεές	5.006.279,53	9,00%	5.152.486,61	10,31%	5.875.518,98	6,07%	8,46%	-2,92%	-14,03%
68	Λοιπά έξοδα	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 6 ΕΣΟΔΩΝ ΧΡΗΣΗΣ	55.605.385,50	100,00%	49.976.951,75	100,00%	96.835.955,64	100,00%	100,00%	10,12%	-93,76%
7	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
71	Αγορές κτιρίων, τεχνικών έργων και προμήθειες παγίων	276.112,33	1,33%	128.433,79	0,47%	235.434,97	0,92%	0,91%	53,48%	-83,31%
73	Έργα	19.531.286,28	94,36%	25.864.102,66	95,64%	22.759.653,88	89,40%	93,13%	-32,42%	12,00%
74	Μελέτες, έρευνες, πειραματικές εργασίες και ειδικές δαπάνες	891.193,40	4,31%	1.051.037,62	3,89%	2.463.761,24	9,68%	5,96%	-17,94%	-134,41%
75	Τίτλοι πάγιας επένδυσης (συμμετοχές σε επιχειρήσεις)	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 7 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	20.698.592,01	100,00%	27.043.574,07	100,00%	25.458.850,09	100,00%	100,00%	-30,65%	5,86%
8	ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΠΟΕ, ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
81	Πληρωμές οφειλών παρελθόντων οικονομικών ετών (ΠΟΕ)	14.465.717,74	86,52%	26.583.578,89	96,15%	0,00	0,00%	60,89%	-83,77%	100,00%
82	Λοιπές Αποδοχές	2.253.944,63	13,48%	1.065.381,88	3,85%	2.204.018,38	100,00%	39,11%	52,73%	-106,88%
85	Προβλέψεις μη είσπραξης εισπρακτέων υπολοίπων βεβαιωθέντων κατά τα παρελθόντα οικονομικά έτη	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 8 ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΠΟΕ, ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ, ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	16.719.662,37	100,00%	27.648.960,77	100,00%	2.204.018,38	100,00%	100,00%	-65,37%	92,03%
9	ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ	2014	2013	2012	μέση μηνή	μεταβ. % 2013-2014	μεταβ. % 2012-2013			
91	Αποθεματικό	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 9 ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ (6-7-8-9)	93.023.639,88		104.669.486,59		124.498.824,11			-12,52%	-18,94%

Πηγή: Δ/ση Οικονομικών Π.Α., Επεξεργασία: Ιδία

Στον επόμενο πίνακα περιγράφονται τα ποσοστά ανά κατηγορία στο γενικό σύνολο εσόδων / δαπανών και η μέση τιμή ποσοστών μεταβολής ανά κατηγορία για τα έτη 2012, 2013, 2014 αντίστοιχα.

Πίνακας 5.9.: Γενικό σύνολο εσόδων –εξόδων, ποσοστά επι μέρους κατηγοριών 2012-2014

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ-ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ					
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο εσόδων
0	ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ				
01	ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	0,13	0,15	0,10	0,12
02	ΠΡΟΣΟΔΟΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΗΤΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	0,00	0,00	0,00	0,00
03	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΑΝΤΑΠΟΔΟΤΙΚΑ ΤΕΛΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	0,00	0,00	0,00	0,00
04	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΛΟΙΠΑ ΤΕΛΗ, ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	6,46	5,95	6,45	6,29
05	ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΕΙΣΦΟΡΕΣ	0,00	0,00	0,00	0,00
06	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	14,17	13,12	15,75	14,35
07	ΛΟΙΠΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	1,26	2,27	2,84	2,12
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΑΚΤΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	22,02	21,48	25,13	22,88
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο
1	ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ				
11	ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΕΚΠΟΙΗΣΗ ΚΙΝΗΤΗΣ ΚΑΙ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ	0,00	0,00	0,00	0,00
12	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΚΑΛΥΨΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	0,83	0,01	0,38	0,41
13	ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	0,89	0,68	0,85	0,81
14	ΔΩΡΕΕΣ – ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΕΣ – ΚΛΗΡΟΔΟΣΙΕΣ	0,00	0,00	0,00	0,00
15	ΠΡΟΣΑΥΞΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΣΤΙΜΑ – ΠΑΡΑΒΟΛΑ	0,67	0,66	0,67	0,67
16	ΛΟΙΠΑ ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	0,04	2,17	0,06	0,75
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	2,43	3,51	1,96	2,63
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο
2	ΕΣΟΔΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΤΩΝ (ΠΟΕ) ΠΟΥ ΘΑ ΒΕΒΑΙΩΘΟΥΝ ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ				
21	ΕΣΟΔΑ Π.Ο.Ε. ΤΑΚΤΙΚΑ	2,68	2,72	0,00	1,80
22	ΕΣΟΔΑ Π.Ο.Ε. ΕΚΤΑΚΤΑ	0,01	0,21	0,36	0,19
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΤΩΝ (ΠΟΕ)	2,69	2,93	0,36	1,99
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο
3	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΟΕ				
31	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ	0,00	0,00	0,00	0,00
32	ΕΙΣΠΡΑΚΤΕΑ ΥΠΟΛΟΙΠΑ ΑΠΟ ΒΕΒΑΙΩΘΕΝΤΑ ΕΣΟΔΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΑ ΕΤΗ	0,00	0,00	0,00	0,00
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΑΠΟ ΔΑΝΕΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΠΟΕ	0,00	0,00	0,00	0,00
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο
4	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ				
41	ΕΙΣΠΡΑΞΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ	0,00	0,00	0,00	0,00
42	ΕΠΙΣΤΡΟΦΕΣ ΧΡΗΜΑΤΩΝ	0,00	0,00	0,00	0,00
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΠΡΑΞΕΩΝ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΡΙΤΩΝ	0,00	0,00	0,00	0,00
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο
5	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ				
511	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΠΟ ΤΑΚΤΙΚΑ ΕΣΟΔΑ	72,66	71,99	72,38	72,34
512	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΠΟ ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΣΟΔΑ	0,21	0,08	0,17	0,15
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ 5 ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΥΠΟΛΟΙΠΟΥ	72,87	72,08	72,54	72,50
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ		100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή: Δ/νση Οικονομικών Π.Α., Επεξεργασία: Ιδία

Πινάκας (συνέχεια)

ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ-ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ					
		2014 % στο γενικό σύνολο	2013 % στο γενικό σύνολο	2012% στο γενικό σύνολο	μέση τιμή% στο γενικό σύνολο
6	ΕΞΟΔΑ ΧΡΗΣΗΣ				
60	Αμοιβές και έξοδα προσωπικού	3,27	2,54	3,06	2,95
61	Αμοιβές αιρετών και τρίτων	1,32	1,15	6,77	3,08
62	Παροχές τρίτων	8,09	8,22	12,17	9,49
63	Φόροι και τέλη	0,02	0,02	0,02	0,02
64	Λοιπά γενικά έξοδα	41,70	30,90	51,03	41,21
65	Πληρωμές για την εξυπηρέτηση δημόσια πίστης	0,00	0,00	0,00	0,00
66	Δαπάνες προμήθειας αναλωσίμων	0,00	0,00	0,00	0,00
67	Πληρωμές για μεταβιβάσεις εισοδημάτων σε τρίτους παραχωρήσεις- παροχές - επιχορηγήσεις - επιδοτήσεις - δωρεές	5,38	4,92	4,72	5,01
68	Λοιπά έξοδα	0,00	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 6 ΕΞΟΔΩΝ ΧΡΗΣΗΣ	59,78	47,75	77,78	61,77
7	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ				
71	Αγορές κτιρίων, τεχνικών έργων και προμήθειες παγίων	0,30	0,12	0,19	0,20
73	Έργα	21,00	24,71	18,28	21,33
74	Μελέτες, έρευνες, πειραματικές εργασίες και ειδικές δαπάνες	0,96	1,00	1,98	1,31
75	Τίτλοι πάγιας επένδυσης (συμμετοχές σε επιχειρήσεις)	0,00	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 7 ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	22,25	25,84	20,45	22,85
8	ΠΑΗΡΩΜΕΣ ΠΟΕ , ΑΠΟΛΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ				
81	Πληρωμές οφειλών παρελθόντων οικονομικών ετών (ΠΟΕ)	15,55	25,40	0,00	13,65
82	Λοιπές Αποδόσεις	2,42	1,02	1,77	1,74
85	Προβλέψεις μη είσπραξης εισπρακτών υπολοίπων βεβαιωθέντων κατά τα παρελθόντα οικονομικά έτη	0,00	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 8 ΠΑΗΡΩΜΕΣ ΠΟΕ, ΑΠΟΛΟΣΕΙΣ, ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ	17,97	26,42	1,77	15,39
9	ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ				
91	Αποθεματικό	0,00	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ Κ.Α. 9 ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟ	0,00	0,00	0,00	0,00
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΔΑΠΑΝΩΝ (6-7-8-9)		100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή: Δ/νση Οικονομικών Π.Α., Επεξεργασία: Ιδία

Επισημαίνεται, ότι στο σκέλος των δαπανών ο **κωδικός 64** περιλαμβάνει: Έξοδα Μετακίνησης, Εκδόσεις, εκθέσεις, οργάνωση συνεδρίων, Δικαστικές Αποφάσεις, Λοιπές Δαπάνες, καθώς και Βοηθήματα σε Νεφροπαθείς, τα οποία αποτελούν και το μεγαλύτερο ποσοστό στην κατηγορία «Λοιπά γενικά έξοδα».

Στον **κωδικό 62** «Παροχές τρίτων» εντάσσονται οι δαπάνες για τα μισθώματα των κτιρίων που στεγάζουν τις υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής, καθώς και τα μισθώματα κτιρίων εκπαίδευσης.

Η ετήσια διαμόρφωση των επιχορηγήσεων της Περιφέρειας Αττικής από τους Κ.Α.Π. για λειτουργικές και επενδυτικές δαπάνες, για τα έτη 2011 – 2014 παρατίθενται στους επόμενους πίνακες:

Πίνακας 5.10.: Λειτουργικές και επενδυτικές δαπάνες Περιφέρειας Αττικής 2011-2014

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ								
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ								
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	14.087.735,16	44,68	20.352.368,59	41,80	12.607.985,54	50,47	13.602.163,20	49,20
ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	2.844.395,42	9,02	2.580.255,49	5,30	1.625.004,57	6,51	1.268.569,45	4,59
ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.937.478,71	6,14	1.299.423,01	2,67	1.177.041,53	4,71	689.802,25	2,50
ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.833.025,66	5,81	1.399.168,89	2,87	908.832,01	3,64	793.021,38	2,87
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	2.958.989,15	9,38	14.946.728,13	30,70	3.357.827,99	13,44	5.298.709,91	19,17
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	2.473.816,69	7,85	2.344.742,99	4,82	1.530.767,67	6,13	2.509.097,90	9,08
ΠΕΙΡΑΩΣ*			5.082.851,54	10,44	2.692.969,37	10,78	2.096.516,10	7,58
ΝΗΣΩΝ*	5.394.725,44	17,11	687.525,99	1,41	1.080.133,99	4,32	1.388.142,65	5,02
ΣΥΝΟΛΟ	31.530.166,23	100,00	48.693.064,63	100,00	24.980.562,67	100,00	27.646.022,84	100,00
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ								
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	2011*	%	2012	%	2013	%	2014	%
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	3.348.335,90	9,94	6.210.803,60	24,62	7.467.287,11	27,74	2.645.161,36	13,64
ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.510.020,14	4,48	1.494.903,79	5,93	973.002,88	3,62	2.354.099,00	12,14
ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	2.645.402,43	7,85	2.543.099,34	10,08	702.631,49	2,61	2.766.573,32	14,27
ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	2.819.579,68	8,37	2.695.835,03	10,69	3.829.561,11	14,23	3.081.736,98	15,89
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	6.511.982,07	19,33	4.138.002,43	16,41	4.314.224,92	16,03	1.255.519,01	6,47
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	12.858.941,46	38,17	4.649.057,94	18,43	3.647.834,38	13,55	4.994.610,62	25,76
ΠΕΙΡΑΩΣ*			927.014,43	3,68	1.333.708,42	4,96	699.225,87	3,61
ΝΗΣΩΝ*	3.992.760,31	11,85	2.564.698,56	10,17	4.646.889,97	17,26	1.593.565,83	8,22
ΣΥΝΟΛΟ	33.687.021,99	100,00	25.223.415,12	100,00	26.915.140,28	100,00	19.390.491,99	100,00
ΕΠΙΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ**								
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	10.014.466,11	18,32	8.911.233,56	17,62	8.365.355,53	15,85	9.493.725,98	20,36
ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	7.553.192,68	13,82	6.252.478,68	12,36	6.085.450,22	11,53	6.564.535,42	14,08
ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	7.741.642,13	14,16	6.470.526,50	12,79	5.885.109,68	11,15	6.913.567,31	14,83
ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	6.877.507,27	12,58	5.720.553,76	11,31	5.621.885,99	10,65	5.476.116,90	11,74
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	9.366.903,27	17,14	13.972.376,28	27,62	15.473.111,39	29,32	7.636.485,65	16,38
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	4.213.595,69	7,71	2.618.204,47	5,18	3.965.033,63	7,51	3.217.118,70	6,90
ΠΕΙΡΑΩΣ*			4.452.079,99	8,80	3.803.854,26	7,21	4.600.697,42	9,87
ΝΗΣΩΝ*	8.889.422,19	16,26	2.184.891,12	4,32	3.573.982,94	6,77	2.730.428,70	5,86
ΣΥΝΟΛΟ	54.656.729,34	100,00	50.582.344,36	100,00	52.773.783,64	100,00	46.632.676,08	100,00
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	119.873.917,56		124.498.824,11		104.669.486,59		93.669.190,91	

Πηγή: Δ/ση Οικονομικών Π.Α., Επεξεργασία: Ιδία

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ								
	2011	2011 %	2012	2012 %	2013	2013 %	2014	2014 %
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	31.530.166,23	26,30	48.693.064,63	39,11	24.980.562,67	23,87	27.646.022,84	29,51
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	33.687.021,99	28,10	25.223.415,12	20,26	26.915.140,28	25,71	19.390.491,99	20,70
ΕΠΙΧΟΡΗΓΟΥΜΕΝΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ**	54.656.729,34	45,60	50.582.344,36	40,63	52.773.783,64	50,42	46.632.676,08	49,78
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	119.873.917,56	100,00	124.498.824,11	100,00	104.669.486,59	100,00	93.669.190,91	100,00

Πηγή: Δ/ση Οικονομικών Π.Α., Επεξεργασία: Ιδία

* Σημ.: Η Π.Ε. Πειραιώς & η Π.Ε. Νήσων το έτος 2011 αποτελούσε μια Π.Ε.

** Σημ: Περιλαμβάνονται: Μεταφορές μαθητών- Επιδόματα νεφροπαθών- Επιχορήγηση ιδρυμάτων- Αποζημιώσεις για Α' & Β' επιτροπές Δ/σης Μεταφορών-Εισφορές στα πλαίσια προγράμματος κοινωνικού έργου για το έτος 2014

Όσον αφορά στις επιχορηγήσεις της Περιφέρειας Αττικής από τους Κ.Α.Π. για λειτουργικές και επενδυτικές δαπάνες για το έτος 2015, τα παρακάτω ποσά είναι σύμφωνα με την υπ' αρ. 29531/25.7.2014 Κοινή Υπουργική Απόφαση κατάρτισης του προϋπολογισμού έτους 2015. Τα συνολικά επιχορηγούμενα ποσά, από τους ΚΑΠ ύψους 23.586.393,59 ευρώ, θα διατεθούν για την κάλυψη των δαπανών που αφορούν σε λειτουργικές δαπάνες, δαπάνες μεταφοράς μαθητών, δαπάνες για την καταβολή διατροφικού επιδόματος, δαπάνες για την εφαρμογή προγράμματος

δακοκτονίας, διαμορφώνονται ανά κατηγορία και Περιφερειακή Ενότητα (ΠΕ), όπως αναφέρονται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 5.11.: Επιχορηγήσεις από ΚΑΠ 2015

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΚΑΠ ΕΤΟΥΣ 2015	
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	
ΠΕ ΑΘΗΝΩΝ (ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ, ΒΟΡΕΙΟΣ, ΝΟΤΙΟΣ, ΔΥΤΙΚΟΣ)	4.136.114,96
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	698.296,68
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	638.018,33
ΠΕΙΡΑΩΣ	887.855,31
ΝΗΣΩΝ	556.324,26
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	6.916.609,54
ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΑΣ ΜΑΘΗΤΩΝ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	
ΠΕ ΑΘΗΝΩΝ (ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ, ΒΟΡΕΙΟΣ, ΝΟΤΙΟΣ, ΔΥΤΙΚΟΣ)	1.399.497,60
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	1.372.338,40
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	458.011,95
ΠΕΙΡΑΩΣ	262.505,65
ΝΗΣΩΝ	654.716,45
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	4.147.070,05
ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ & ΔΑΠΑΝΕΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ & ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΠΕΙΡΑΩΣ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΝΗΣΩΝ	ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΣΟΔΑ
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	0,00
ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΔΙΑΤΡΟΦΙΚΟΥ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	3.392.920,00
ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.821.000,00
ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.740.000,00
ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	1.697.780,00
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	1.315.000,00
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	586.440,00
ΠΕΙΡΑΩΣ	1.686.000,00
ΝΗΣΩΝ	168.330,00
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	12.407.470,00
ΔΑΠΑΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΔΑΚΟΚΤΟΝΙΑΣ	
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	
ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,00
ΒΟΡΕΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,00
ΝΟΤΙΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,00
ΔΥΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΑΘΗΝΩΝ	0,00
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	1.557,48
ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	38.528,12
ΠΕΙΡΑΩΣ	0,00
ΝΗΣΩΝ	75.158,40
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	115.244,00
ΣΥΝΟΛΟ	23.586.393,59

Πηγή: Δ/ση Οικονομικών Π.Α

5.4.2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

α) Εθνικό Σκέλος: Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται ο αριθμός των έργων και των νέων έργων ανά συλλογική απόφαση για τα έτη 2011-2014.

Πίνακας 5.12.: ΠΔΕ –Εθνικό σκέλος 2011-2014

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ - ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ									
2011									
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ 2011
ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ ΠΔΕ	ΣΑΕΠ 085	57	2	3,51%	129.644.082,35	5.721.374,96	4,41%		20.953.184,37
	ΣΑΜΠ 085	7	0	0,00%	1.895.800,00	0,00	0,00%		52.258,00
	ΣΑΕΠ 285	2	0	0,00%	398.598,00	0,00	0,00%		176.241,99
ΣΥΝΟΛΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		66	2	3,03%	131.938.480,35	5.721.374,96	4,34%	21418634,37	21.181.684,36
ΟΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									21.418.634,37
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									98,89%

2012									
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ 2012
ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ ΠΔΕ	ΣΑΕΠ 085	189	132	69,84%	282.556.745,09	167.817.447,82	59,39%		59.022.576,87
	ΣΑΜΠ 085	24	17	70,83%	4.179.909,26	2.675.750,38	64,01%		1.918.537,36
ΣΥΝΟΛΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		213	149	69,95%	286.736.654,35	170.493.198,20	59,46%	74.230.000,00	60.941.114,23
ΟΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									74.230.000,00
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									82,10%

2013									
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ 2013
ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ ΠΔΕ	ΣΑΕΠ 085	273	66	24,18%	413.474.703,05	51.156.820,10	12,37%		93.606.471,33
	ΣΑΜΠ 085	34	2	5,88%	8.172.609,26	110.700,00	1,35%		320.028,96
ΣΥΝΟΛΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		307	68	22,15%	421.647.312,31	51.267.520,10	12,16%	99.309.580,74	93.926.500,29
ΟΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									99.309.580,74
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									94,58%

2014									
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ	ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΕΣ 2014
ΕΘΝΙΚΟ ΣΚΕΛΟΣ ΠΔΕ	ΣΑΕΠ 085	251	8	3,19%	278.960.332,37	14.131.112,38	5,07%		10.609.267,93
	ΣΑΕΠ 585	89	89	100,00%	145.236.892,10	145.236.892,10	100,00%		5.405.502,84
	ΣΑΜΠ 085	29	2	6,90%	6.295.756,12	128.810,51	2,05%		553.013,99
ΣΥΝΟΛΑ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		369	99	26,83%	430.492.980,59	159.496.814,99	37,05%	25.701.626,51	16.567.784,76
ΟΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									25.701.626,51
ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ									64,46%

Πηγή-Επεξεργασία: Ιδία

β) Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος: Στον παρακάτω πίνακα αναφέρονται ο αριθμός των έργων, καθώς και των νέων έργων ανά συλλογική απόφαση για τα έτη 2011-2014 με τα οικονομικά τους δεδομένα .

Πίνακας 5.13.: ΠΔΕ –Συγχρηματοδοτούμενο σκέλος 2011-2014

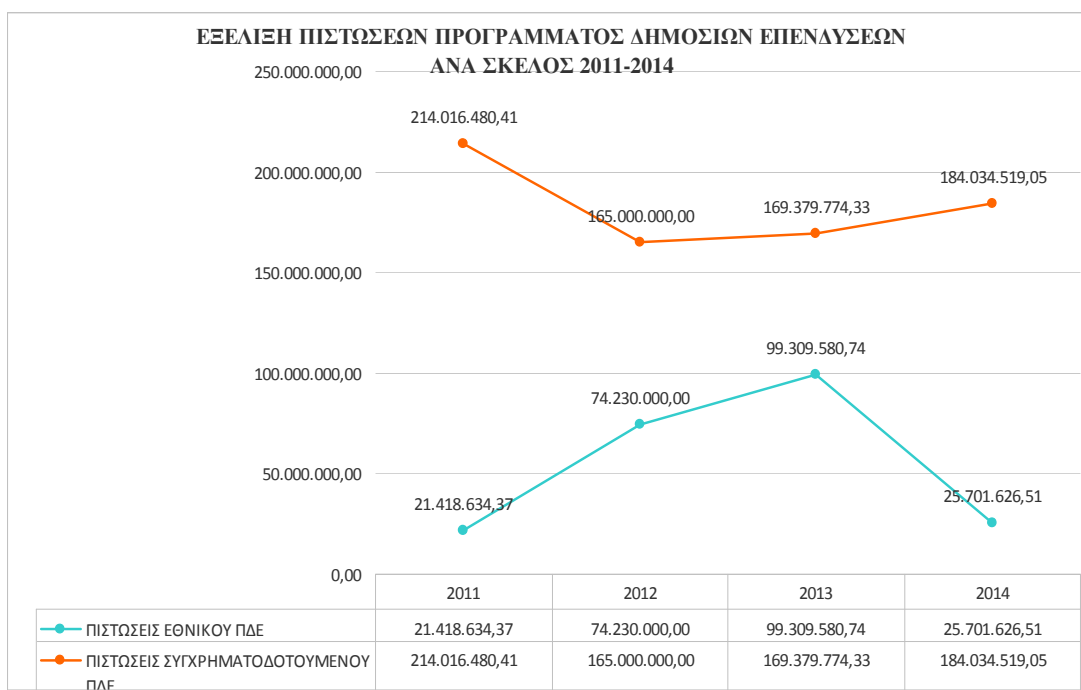
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ - ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΣΚΕΛΟΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ								
2011								
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	Π/Υ	Π/Υ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣ ΕΣ 2011
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΣΔΕΠ085/8	200	36	21,95%	609.027.893,16	71.351.563,48	13,27%	162.646.484,34
	ΣΔΕΠ085/2	5	5		6.951.440,00	6.951.440,00		4.536.640,00
	ΣΔΕΠ085/3	112	0	0,00%	223.636.909,81	0,00	0,00%	45.582.962,64
	ΣΔΜΠ085/3	11	0	0,00%	4.948.043,00	0,00	0,00%	568.225,61
	ΣΑΝΑ 053/8	1	0	0,00%	563.167,82	0,00	0,00%	563.167,82
	ΣΑΝΑ 054/8	1	1		396.769,00	396.769,00		119.000,00
ΣΥΝΟΛΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤ/ΜΕΝΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		328	41	14,29%	844.564.285,97	78.303.003,48	10,22%	214.016.480,41

2012								
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	Π/Υ	Π/Υ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣ ΕΣ 2012
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΣΔΕΠ085/8	270	70	35,00%	955.472.087,21	346.444.194,05	56,88%	137.708.448,06
	ΣΔΕΠ085/2	8	4	100,00%	9.558.114,97	2.539.458,50	36,18%	2.031.751,04
	ΣΔΕΠ085/3	31	0	0,00%	186.991.882,84	0,00	0,00%	24.850.995,17
	ΣΔΜΠ085/3	9	0	0,00%	3.602.664,42	0,00	0,00%	62.282,75
	ΣΑΝΑ 054/8	1	0	0,00%	396.769,00	0,00	0,00%	346.522,98
ΣΥΝΟΛΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤ/ΜΕΝΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		309	74	31,49%	1.152.022.085,02	348.983.652,55	43,46%	165.000.000,00

2013								
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	Π/Υ	Π/Υ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣ ΕΣ 2013
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΣΔΕΠ085/8	344	71	26,01%	1.233.814.159,76	177.297.088,12	16,78%	151.085.154,79
	ΣΔΕΠ085/2	6	1	20,00%	5.369.559,01	1.155.630,78	27,42%	1.718.460,34
	ΣΔΕΠ085/3	13	0	0,00%	166.998.383,14	0,00	0,00%	16.549.277,98
	ΣΔΜΠ085/3	2	0	0,00%	712.733,19	0,00	0,00%	26.881,22
ΣΥΝΟΛΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤ/ΜΕΝΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		365	72	24,57%	1.406.894.835,10	178.452.718,90	15,29%	169.379.774,33

2014								
	ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΡΓΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	Π/Υ	Π/Υ ΝΕΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%)	ΠΙΣΤΩΣ ΕΣ 2014
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΣΚΕΛΟΣ	ΣΔΕΠ085/8	357	35	10,87%	1.103.119.398,04	101.386.666,11	10,12%	173.050.367,14
	ΣΔΕΠ085/2	7	3	75,00%	4.175.301,64	725.529,44	21,03%	2.129.913,56
	ΣΔΕΠ085/3	7	0	0,00%	126.275.583,39	0,00	0,00%	8.854.238,35
ΣΥΝΟΛΑ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤ/ΜΕΝΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ		371	38	11,41%	1.233.570.283,07	102.112.195,55	9,02%	184.034.519,05

Πηγή: Ίδια επεξεργασία

Όπως προκύπτει από το παραπάνω γράφημα το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ σημείωσε κατακόρυφη μείωση το 2014 με αποτέλεσμα να στερείται η Περιφέρεια Αττικής βασικό εργαλείο σχεδιασμού και υλοποίησης περιφερειακής πολιτικής, ιδιαίτερη σε μια συγκυρία που η τόνωση των δημοσίων επενδύσεων συνιστά προϋπόθεση ανάσχεσης των επιπτώσεων της κρίσης και τόνωσης της απασχόλησης.

5.4.3. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

■ ΙΔΙΟΚΤΗΤΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Στον Πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ιδιόκτητα ακίνητα του φορέα, ανά Τομέα και Περιφερειακή Ενότητα.

Πίνακας 5.14. : Ιδιόκτητα ακίνητα Περιφέρειας Αττικής

A/A	ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΔΗΜΟΣ	ΕΜΒΑΔΟΝ ΑΚΙΝΗΤΟΥ (m2)	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΚΙΝΗΤΟΥ	ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
Κ Ε Ν Τ Ρ Ι Κ Ο Σ Τ Ο Μ Ε Α Σ							
1	ΑΚΙΝΗΤΟ (ΛΥΣΙΑΤΡΕΙΟ, ΑΠΟΛΥΜΑΝΤΗΡΙΟ)	ΙΕΡΑ ΟΔΟΣ 84	ΑΘΗΝΑΣ	1849,64 τ.μ.	ΚΤΙΡΙΟ ΜΕ ΟΙΚΟΠΕΔΟ Συνολική επιφάνεια κτιρίων 1849,64 τ.μ. σε οικόπεδο 5090,06τ.μ.	4916,30τ.μ. (Οικόπεδο με χρήση: Γραφεία-επαγγελματική στέγη)	
2	Δ/ΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΠΕ ΚΤ ΑΘΗΝΩΝ	ΛΕΩΦ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ 196	ΑΘΗΝΑΣ	1700,00 τ.μ.	ΚΤΙΡΙΟ		
3	Δ/ΝΣΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΣΤΑΔΙΟΥ 60, ΤΚ 105 64	ΑΘΗΝΑΣ	1104,74 τ.μ.	ΚΤΙΡΙΟ 6ος όροφος: 738,80τ.μ. 5ος όροφος (τμήμα): 365,365,94τ.μ.	988,90τ.μ. (Οικόπεδο με χρήση: Γραφείο-επαγγελματική στέγη)	
4			ΒΥΡΩΝΑ	32.000,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		
5		ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ 999, ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ ΑΙΜΟΝΟΣ	ΑΘΗΝΑΣ	1.404,26	ΟΙΚΟΠΕΔΟ- Έχει εκδοθεί η υπ' αρ. 1684/07 Οικοδ. Άδεια ανέγερσης 8όροφου κτιρίου γραφείων με 6 υπόγεια γκαράζ συν. επιφάνειας 4.400τ.μ.	1.444,34 (Γεωτεμάχιο με χρήση: οικόπεδο)	Έχει γίνει προμελέτη για κτίριο 4.212,78τ.μ. ώστε να στεγαστούν γραφεία της Ν.Α. Το οικόπεδο έχει παραχωρηθεί στον ΟΣΚ με απόφαση ΝΑ.
ΒΟΡΕΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ							
6	ΤΜΗΜΑ ΚΤΕΟ ΧΟΛΑΡΓΟΥ Δ/ΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΠΕ ΚΤ ΑΘΗΝΩΝ ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ ΠΑΜ ΠΣΕΑ	ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ ΛΕΩΦ. 156, ΤΚ 15510	ΧΟΛΑΡΓΟΣ	3.100,00	ΚΤΙΡΙΟ (Κύρια χρήση: 2.200 τ.μ. Αποθήκες: 900 τ.μ.) ΚΤΙΡΙΟ 1: υπόγειο 280,87τ.μ. και ισόγειο 697,52τ.μ. ΚΤΙΡΙΟ 2: υπόγειο 456,03τ.μ., ισόγειο 1.096,83τ.μ. και όροφος 298,38τ.μ. ΚΤΙΡΙΟ 3: 245,00τ.μ. και υπόστεγο μεταλλικό 201,60τ.μ.	Δηλώθηκε όταν φτιάχτηκε το κτίριο για τη Δ/νση Μεταφορών. Δεν μας έχουν στείλει ενημερωτικό.	
ΝΟΤΙΟΣ ΤΟΜΕΑΣ							
7	ΤΜΗΜΑ ΚΤΕΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ 6, ΤΚ 16401	ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ	1.350,00	ΚΤΙΡΙΟ ΜΕ ΟΙΚΟΠΕΔΟ Χώρος ελέγχου αυτών: 1.000τ.μ., χώρος γραφείων: 350 τ.μ. και με περιβάλλοντα χώρο 32 στρέμματα.	32000,00τ.μ. (Γεω-τεμάχιο με χρήση: Γραφεία - ΚΤΕΟ)	Τμήμα του Β.Κ. 1721 δημοσίου κτήσματος Αθηνών παραχωρήθηκε για χρήση από την ΚΕΔ ΜΕ ΤΟ ΑΠΟ 18-04-1984 ΠΑΡΑΧΩΡΗΤΗΡΙΟ ΣΤΟ Υπ. Συγκοινωνιών γι αδημουργία ΚΤΕΟ. Το εν λόγω ακίνητο δεν περιέχεται στη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, αλλά παραμένει στην

Πίνακας 5.14. : Ιδιόκτητα ακίνητα Περιφέρειας Αττικής (συνέχεια)

Α/Α	ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΔΗΜΟΣ	ΕΜΒΑΔΟΝ ΑΚΙΝΗΤΟΥ (m2)	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΚΙΝΗΤΟΥ	ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΕ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ							
8	ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	ΑΘΗΝΩΝ-ΣΟΥΝΙΟΥ 118	ΛΑΥΡΕΩΤΙΚΗΣ	800,00 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΜΕ ΟΙΚΟΠΕΔΟ 800,00 τμ (οικοπεδο) 44 τμ (Κτίριο)	Α.Σ. 126/19-12-2008 (ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΤΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΥΒΙΩΝ-ΘΟΡΙΚΟΥ)	
9	ΚΤΕΟ ΚΑΛΥΒΙΩΝ	ΟΛΥΜΠΟΣ ΚΑΛΥΒΙΩΝ ΘΟΡΙΚΟΥ ΚΑΛΥΒΙΑ, ΤΚ 19010	ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	570,00 τμ (ΓΡΑΦΕΙΟ) 1.100,00 τμ (ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ)	ΚΤΙΡΙΟ 570,00 τμ (ΓΡΑΦΕΙΟ) 1.100,00 τμ (ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ)	Α.Σ 127/19-12-2008(ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΤΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗΣ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΥΒΙΩΝ-ΘΟΡΙΚΟΥ, ΟΤΑ ΚΕΡΑΤΕΑΣ)	
ΠΕ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ							
10		ΔΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΙΓΑΛΕΩ, ΤΚ 19100	ΜΕΓΑΡΩΝ	69.924,4 τμ	ΕΡΓΟ-ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΔΥΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΙΓΑΛΕΩ	ΤΟΜΟΣ ΥΠΟΘΗΚ. 930 ΑΡΙΘΜ. 374	ΕΚΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΕΡΙΗΛΘΕ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΟΥ ΕΡΓΟΥ
11		ΚΟΥΛΟΥΡΙΩΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ, ΤΚ 19100	ΜΕΓΑΡΩΝ	13.673,9 τμ	ΕΡΓΟ-Β ΦΑΣΗ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ Ν. ΠΕΡΑΜΟΥ - ΚΟΥΛΟΥΡΙΩΤΙΚΟ ΜΟΝΟΠΑΤΙ	ΤΟΜΟΣ ΥΠΟΘΗΚ. 50 ΑΡΙΘΜ. 394	ΕΚΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΕΡΙΗΛΘΕ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΟΥ ΕΡΓΟΥ
12		ΜΕΓΑΡΑ ΑΛΕΠΟΧΩΡΙ, ΤΚ 19100	ΜΕΓΑΡΩΝ	19.2101 τμ	ΕΡΓΟ-ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΝΕΑΣ ΧΑΡΑΞΗΣ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΚΗΣ ΟΔΟΥ ΑΠΟ ΜΕΓΑΡΑ ΜΕΧΡΙ ΑΛΕΠΟΧΩΡΙ- ΠΕΔΙΝΟ ΤΜΗΜΑ	ΤΟΜΟΣ ΥΠΟΘΗΚ. 403 ΑΡΙΘΜ. 352	ΕΚΤΑΣΗ ΠΟΥ ΠΕΡΙΗΛΘΕ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΠΛΕΥΡΟΥ ΕΡΓΟΥ
13		ΘΕΡΙΑΓΚΑ ΒΛΥΧΑ, ΤΚ 19200	ΕΛΕΥΣΙΝΑ	8.466 τμ	ΓΕΩΤΕΜΑΧΙΟ	ΚΑΕΚ 050494904080/0/0	
14		ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ ΓΚΟΥΡΥΤΣΑ, ΤΚ 19200	ΕΛΕΥΣΙΝΑ	4.0278 τμ	ΑΓΡΟΚΗΠΙΟ	ΚΑΕΚ 0502500010367617	

Πίνακας 5.14. : Ιδιόκτητα ακίνητα Περιφέρειας Αττικής (συνέχεια)

Α/Α	ΥΠΗΡΕΣΙΑ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ	ΔΗΜΟΣ	ΕΜΒΑΔΟΝ ΑΚΙΝΗΤΟΥ (m2)	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΑΚΙΝΗΤΟΥ	ΚΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ	ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ
ΠΕ ΠΕΙΡΑΙΩΣ							
15		ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 11 & ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 41, ΤΚ 18545	ΠΕΙΡΑΙΑ	240,00 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΤΙΣΜΑ ΕΠΙ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ 444,75 τμ	5116000100339413	Ποσοστό κυριότητας 25% εξ αδιαιρέτου
16		ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 11 & ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 41, ΤΚ 18546	ΠΕΙΡΑΙΑ	37,30 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΤΙΣΜΑ ΕΠΙ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ 444,75 τμ	5116000100339413	Ποσοστό κυριότητας 25% εξ αδιαιρέτου
17		ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 11 & ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 41, ΤΚ 18547	ΠΕΙΡΑΙΑ	92,70 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΤΙΣΜΑ ΕΠΙ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ 444,75 τμ	5116000100339413	Ποσοστό κυριότητας 25% εξ αδιαιρέτου
18		ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 11 & ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 41, ΤΚ 18548	ΠΕΙΡΑΙΑ	48,50 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΤΙΣΜΑ ΕΠΙ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ 444,75 τμ	5116000100339413	Ποσοστό κυριότητας 25% εξ αδιαιρέτου
19		ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 11 & ΔΡΑΓΑΤΣΑΝΙΟΥ 41, ΤΚ 18549	ΠΕΙΡΑΙΑ	25,50 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΤΙΣΜΑ ΕΠΙ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ 444,75 τμ	5116000100339413	Ποσοστό κυριότητας 25% εξ αδιαιρέτου
20		ΤΖΑΒΕΛΛΑ 88, ΤΚ 18545	ΠΕΙΡΑΙΑ	491,56 τμ	ΚΤΙΡΙΟ ΕΞΑΟΡΟΦΟ ΚΤΙΡΙΟ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΟΧΗ ΤΟΥ ΙΣΟΓΕΙΟΥ	5116018400049530	Ιδιόχρηση
ΠΕ ΝΗΣΩΝ							
21		ΜΕΤΟΧΙ ΑΙΓΙΝΑΣ	ΑΙΓΙΝΑΣ	20.000,00 τμ	ΟΙΚΟΠΕΔΟ Η ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΔΟΜΗΣΗΣ ΕΙΝΑΙ 832,475 τμ ΚΑΙ ΟΙ ΥΠΑΙΘΡΙΟΙ ΧΩΡΟΙ 154,10 τμ		Από δωρεά εν ζωή για τη λειτουργία του Κέντρου Περιθαλψής και Διάσωσης Άγριων πουλιών και Ζώων
22		ΨΗΦΤΑ ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	ΤΡΟΙΖΗΝΙΑΣ	51.763,00 τμ	ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟ ΓΗΠΕΔΟΥ 51.763 τμ ΔΟΜΗΜΕΝΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ 233,55 τμ		Παραχώρηση από ΚΕΔ, δυνάμει της υπ' αριθ. 31/03-08-2000 Απόφασης Δ.Σ.
23		ΛΕΩΦ. ΑΙΑΝΤΙΟΥ-ΘΕΣΗ ΚΑΤΣΟΥΛΙ	ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ	354 τμ	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		Εξ απαλλοτρίωσης

Πηγή: Δ/ση Διοικητικών Υπηρεσιών-Τμήμα Περιουσίας Π.Α

■ ΜΙΣΘΩΜΕΝΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Οι Υπηρεσίες της Περιφέρειας Αττικής, τόσο οι Επιτελικές και Αυτοτελείς όσο και οι Υπηρεσίες των Περιφερειακών Ενοτήτων αυτής, καθώς και οι Διευθύνσεις Α' και Β' Εκπαίδευσης, χώροι αποθήκευσης αρχείων των Υπηρεσιών κ.λπ. στεγάζονται σε κτίρια μισθωμένα.

Ο αριθμός των μισθωμένων αυτών κτιρίων ανέρχεται σε 64 σε όλη την Περιφέρεια Αττικής, η δε μίσθωση των 49 εξ' αυτών έχει λήξει.

Η Περιφερειακή Αρχή, στα πλαίσια της χρηστής διοίκησης και έχοντας ως στόχο την εύρυθμη λειτουργία των Υπηρεσιών της και την εξυπηρέτηση των πολιτών, καθώς επίσης και την

εξοικονόμηση πόρων εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης που διάγουμε, έχει προβεί με κατάλληλο σχεδιασμό στις διακηρύξεις μειοδοτικών διαγωνισμών μίσθωσης ακινήτων για την στέγαση των Υπηρεσιών της και των Υπηρεσιών των Περιφερειακών Ενοτήτων της σε όσο το δυνατόν ενιαία και σύγχρονα κτίρια και με τις οικονομικότερες προσφορές.

5.4.4. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ

1. Αναφορικά με τα **οικονομικά δεδομένα** της Περιφέρειας Αττικής:

α) στο σκέλος των εσόδων:

- Τα συνολικά έσοδα κατά την τριετία (2012- 2014) παραμένουν σχεδόν σταθερά. Πιο συγκεκριμένα για τα έτη 2012-2013 υπάρχει αρνητική μεταβολή συνολικών εσόδων κατά – 1,82%, ενώ για τα έτη 2013-2014 θετική μεταβολή κατά 2,79%. Ειδικότερα, εμφανίζονται επιμέρους αυξομειώσεις ανά κατηγορία εσόδων.
- Παρατηρείται ότι, στο γενικό σύνολο εσόδων, το μεγαλύτερο ποσοστό, κατά μέσο όρο, από τα τακτικά έσοδα καταλαμβάνει το χρηματικό υπόλοιπο κατά ποσοστό 72,34%. Ενώ, τα τακτικά έσοδα κυμαίνονται, κατά μέσο όρο, σε ποσοστό 22,88%. Τα έκτακτα έσοδα, κατά μέσο όρο, κυμαίνονται σε ποσοστό 2,63%.

β) στο σκέλος των δαπανών:

- Οι επιχορηγήσεις για λειτουργικές δαπάνες, κατά μέσο όρο, κυμαίνονται σε ποσοστό 62,70% επί των τακτικών εσόδων και σε ποσοστό 14,35% επί του γενικού συνόλου εσόδων.
- Οι συνολικές δαπάνες στη διάρκεια της τριετίας (2012-2014) μειώνονται. Πιο συγκεκριμένα για τα έτη 2012-2013 υπάρχει μείωση των συνολικών δαπανών σε ποσοστό 18,94%, ενώ για τα έτη 2013-2014 κατά 12,52%.
- Επί του γενικού συνόλου δαπανών τα έξοδα χρήσης καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο κυμαίνεται, κατά μέσο όρο, σε ποσοστό 61,77%. Από τα έξοδα χρήσης η μεγαλύτερη δαπάνη αφορά στα λοιπά γενικά έξοδα σε ποσοστό 41,21 %.
- Οι επενδύσεις, κατά μέσο όρο, κυμαίνονται στο 22,85% επί του γενικού συνόλου των δαπανών. Το μεγαλύτερο ποσοστό των επενδύσεων, κατά μέσο όρο, αφορά σε δαπάνες για έργα (93,13%).
- Ο μέσος όρος των λειτουργικών δαπανών προσεγγίζει το 30%, επί του γενικού συνόλου των λειτουργικών και επενδυτικών δαπανών, ενώ, ο μέσος όρος των επιχορηγούμενων δαπανών, προσεγγίζει το 47%.

2. Όσον αφορά τα **ιδιόκτητα ακίνητα** της Περιφέρειας Αττικής, η αξιοποίησή τους θα πρέπει να αποτελεί κεντρικό ζήτημα της αναπτυξιακής δραστηριότητας, δεδομένου ότι:

- Παράγει προστιθέμενη αξία και οικονομικούς πόρους.
- Δημιουργεί θέσεις εργασίας και συμβάλλει στην οικονομική αναζωογόνηση, είτε στην περιοχή όπου βρίσκεται το ακίνητο, είτε σε ευρύτερη κλίμακα, ανάλογα με την χωροθέτηση, την τυπολογία, την προσβασιμότητα και τη χρήση του ακινήτου.
- Συμβάλλει στη βελτίωση του πολιτιστικού αποθέματος, κυρίως εάν το ακίνητο έχει ιδιαίτερα ιστορικά, πολιτιστικά ή αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά.
- Συνδυάζεται με συμπληρωματικές ή ανταποδοτικές δράσεις αξιοποίησης ευρύτερης περιοχής (λ.χ. παραλιακό μέτωπο, κ.α.).

- Μπορεί να διασφαλίσει καινοτόμες χρηματοδοτήσεις (λ.χ. Πρόγραμμα Κοινής Ευρωπαϊκής Υποστήριξης για Βιώσιμες Επενδύσεις σε Αστικές Περιοχές/ JESSICA) και να προσελκύσει περαιτέρω ιδιωτικούς πόρους.

Η αξιοποίηση των ιδιόκτητων ακινήτων της Περιφέρειας Αττικής μπορεί να μειώσει τα λειτουργικά έξοδα του φορέα, εφόσον το υπό αξιοποίηση ακίνητο προορίζεται για την στέγαση Υπηρεσιών της. Στην κατεύθυνση αυτή απαιτείται ο σχεδιασμός ειδικού προγράμματος αξιοποίησης ακίνητης περιουσίας, το οποίο θα περιλαμβάνει:

- την καταγραφή των ακινήτων περιουσιακών στοιχείων της Περιφέρειας Αττικής, η κωδικοποίηση των νομικών, τεχνικών και οικονομικών αναπτυξιακών τους χαρακτηριστικών και η διαμόρφωση ενός «φακέλου» για κάθε ακίνητο,
- τον εντοπισμό και την ειδική καταγραφή ακινήτων που ήδη κατέχει ή πρόκειται να αποκτήσει μελλοντικά, με σημαντική πολιτιστική αξία ή ενδεχόμενη αξία εμπορικής εκμετάλλευσης, τα οποία η Περιφέρεια Αττικής θα μπορούσε να αξιοποιήσει στο πλαίσιο διαμόρφωσης ενός νέου κεντρικού Διοικητικού Μεγάρου, αποκεντρωμένων κτιρίων διοίκησης στις Π.Ε. και στα νησιά κ.ο.κ.,
- την τεκμηριωμένη ανάλυση των λειτουργικών και άλλων ενδεχόμενων δαπανών των ακινήτων, που ήδη χρησιμοποιούνται για την στέγαση Υπηρεσιών του φορέα, καθώς και των διαφυγόντων εσόδων από την μη- αξιοποίηση των υπολοίπων,
  - τη διατύπωση προτάσεων για ενδεχόμενη αλλαγή χρήσης, ειδικώς παραχωρηθέντων ακινήτων ή και κληροδοτημάτων.
  - τη διερεύνηση δυνατοτήτων αξιοποίησης

Παράλληλα, η αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας της Περιφέρειας Αττικής θα μπορούσε να συνδυασθεί:

1. με την ανάπτυξη του Ελαιώνα και της ευρύτερης περιοχής του Βοτανικού
2. με τις πρωτοβουλίες ανάπτυξης της οδού Πειραιώς. Ενδεικτικά:
  - ενίσχυση των δραστηριοτήτων πολιτιστικού ενδιαφέροντος, αναψυχής και διοίκησης, με ουσιαστικές παρεμβάσεις στις χρήσεις και απομάκρυνση όσων οχλούν, ώστε να αποκτήσει η οδός Πειραιώς κυρίως πολιτιστικό χαρακτήρα,
  - αναγνώριση, διατήρηση και ανάδειξη του κτιριακού πλούτου του δρόμου (βιομηχανικού ή μη) ως σημείων αναφοράς στη διαδρομή (ΣΑΝΙΤΑΣ, ΝΕΛΣΩΝ, ΗΒΗ, ΧΡΩ.ΠΕΙ. κ.ά.) και ένταξη νέων χρήσεων στα παλαιά κελύφη,
3. με τις δράσεις αξιοποίησης και αναβάθμισης του παραλιακού μετώπου από την Λιμενική ζώνη του Πειραιά μέχρι και την Γλυφάδα.
4. με τις αναπτυξιακές δυνατότητες των Περιφερειακών Ενοτήτων.
5. με τη γενικότερη αξιοποίηση των ακινήτων του Δημοσίου, αλλά και ακινήτων Δήμων, με τους οποίους η Περιφέρεια Αττικής θα μπορούσε να αναλάβει κοινές δράσεις και πρωτοβουλίες.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ		
Προβλήματα & περιορισμοί	Δυνατότητες & ευκαιρίες	Κρίσιμα ζητήματα
<ul style="list-style-type: none"> Αδυναμία απόδοσης σταθερών πόρων αρθρ. 260 του ν.3852/2010 στις περιφέρειες 	<ul style="list-style-type: none"> Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις Περιφέρειες (Ν.3852/2010) Θεσμοθέτηση (αρθρ. 260 του ν.3852/2010) σταθερών πόρων για τις Περιφέρειες (2,4% από το Φ.Π.Α & 4,2% από τον Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων) Είσπραξη βεβαιωμένων απαιτήσεων από πρόστιμα. Αύξηση της απορροφητικότητας από το Π.Ε.Π. Αττικής και τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, με δεδομένη την στασιμότητα των ΚΑΠ και του Π.Δ.Ε. Περιορισμός των λειτουργικών εξόδων (κυρίως των μισθωμάτων, εκπόνηση προγράμματος στέγασης των Υπηρεσιών) 	<p>Η Περιφέρεια Αττικής:</p> <ul style="list-style-type: none"> εξαρτάται αποκλειστικά σχεδόν από τις επιχορηγήσεις για να καλύψει τόσο τις λειτουργικές της δαπάνες, όσο και τις επενδύσεις. Έχει περιορισμένη οικονομική αυτοδυναμία και η αναλογία των επιχορηγήσεων για επενδύσεις στα συνολικά έσοδα είναι χαμηλή. είναι σε σημαντικό βαθμό προσανατολισμένη προς τις επενδύσεις μέσω ιδίων πόρων, ενώ τα λειτουργικά της έξοδα με βάση τις αρμοδιότητες της κινούνται σε μεσαία επίπεδα. έχει σχετικά χαμηλή οικονομική αυτοδυναμία, αλλά χρηματοδοτεί τις αναλογικά υψηλές επενδύσεις, μέσω του ταμειακού υπολοίπου που έχει συσσωρευτεί τα προηγούμενα έτη.
ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ		
Προβλήματα & περιορισμοί	Δυνατότητες & ευκαιρίες	Κρίσιμα ζητήματα
<ul style="list-style-type: none"> Δεν υπάρχει κωδικοποίηση των νομικών, τεχνικών, οικονομικών, αναπτυξιακών χαρακτηριστικών των ακίνητων περιουσιακών στοιχείων της Περιφέρειας Αττικής, υπό την έννοια της εκπόνησης ενός «φακέλου-μελέτης» για κάθε ακίνητο. 	<ul style="list-style-type: none"> Αξιοποίηση της ακίνητης περιουσίας του φορέα ώστε: <ul style="list-style-type: none"> - να παράγει προστιθέμενη αξία και οικονομικούς πόρους - να δημιουργεί θέσεις εργασίας και να συμβάλλει στην οικονομική αναζωογόνηση, είτε του τόπου επιρροής του ακινήτου, είτε σε ευρύτερη κλίμακα, ανάλογα με την χωροθέτηση, την τυπολογία, την προσβασιμότητα και τη χρήση του ακινήτου, - να συμβάλλει στη βελτίωση 	<ul style="list-style-type: none"> Ο εντοπισμός και ηλεκτρονική καταγραφή ακινήτων, με σημαντική πολιτισμική αξία ή αξίας εκμετάλλευση, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για την ανάπτυξη νέου κεντρικού Διοικητικού Μεγάρου, αποκεντρωμένων κτιρίων διοίκησης στις Π.Ε. και στα νησιά κ.ο.κ., Η διερεύνηση της δυνατότητας αξιοποίησης ιδιόκτητων ακινήτων για

	<p>του πολιτιστικού αποθέματος, ιδιαίτερα εάν το ακίνητο έχει ιδιαίτερα ιστορικά, πολιτιστικά ή αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά,</p> <ul style="list-style-type: none"> - να συνδυάζεται με συμπληρωματικές ή ανταποδοτικές δράσεις αξιοποίησης ευρύτερης περιοχής (λ.χ. παραλιακό μέτωπο, κ.λπ.), - να διασφαλίζει καινοτόμες χρηματοδοτήσεις (λ.χ. JESSICA) και να προσελκύει περαιτέρω ιδιωτικούς πόρους. 	<p>μετεγκατάσταση ορισμένων Υπηρεσιών και περιστολή των δαπανών για μισθώματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Η ανάλυση των λειτουργικών και άλλων ενδεχόμενων δαπανών των χρησιμοποιούμενων ακινήτων, καθώς και των διαφυγόντων εσόδων από την μη- αξιοποίηση των υπολοίπων, • Η εξέταση ενδεχόμενης αλλαγής χρήσης, ειδικώς παραχωρηθέντων ακινήτων ή και κληροδοτημάτων. • Η ηλεκτρονική καταγραφή του στόλου των οχημάτων του φορέα.
--	---	---

5.5. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

Βασικό στόχο ως προς τον Οργανισμό της Περιφέρειας Αττικής, για την νέα προγραμματική περίοδο, συνιστά η διαμόρφωση ενός συνεκτικού, ευέλικτου και λειτουργικού Οργανογράμματος που θα αναδιατάσσει τους διαθέσιμους πόρους (ανθρώπινο δυναμικό, υποδομές, προϋπολογισμό), με τρόπο ώστε να επιτυγχάνεται η έγκαιρη και αποτελεσματική ανταπόκριση του φορέα στο ρόλο του ως Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, στο πλαίσιο των διαρκώς μεταβαλλόμενων κοινωνικοοικονομικών δεδομένων της περιοχής αρμοδιότητάς του.

Στο πλαίσιο αυτό κατευθυντήριες επιλογές αποτελούν:

1. Η διαμόρφωση ενός συνεκτικού, ευέλικτου και λειτουργικού Οργανογράμματος
2. Η προσαρμογή της δομής του οργανισμού στα σύγχρονα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος (δημοσιονομική στενότητα, στόχευση παρεμβάσεων, άρση επικαλύψεων κ.λ.π) ώστε να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών προς τους πολίτες
3. Η προσαρμογή του Οργανισμού ώστε να υποστηρίζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το περιφερειακό αναπτυξιακό μοντέλο και το όραμα για την νέα προγραμματική περίοδο
4. Η εξέταση πρακτικών και λύσεων αποτελεσματικής λειτουργίας και ανταπόκρισης στις αρμοδιότητες, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικότερα δεδομένα και τις προβλέψεις (αριθμητικές και ποιοτικές) για το ανθρώπινο δυναμικό.

Ειδικότερα τίθενται οι ακόλουθοι Στρατηγικού Στόχοι (Σ.Σ):

Σ.Σ.1. Η λειτουργική αναδιάρθρωση της διοίκησης με κατευθυντήριες αρχές:

- Την προώθηση μια νέας σχέσης εμπιστοσύνης των πολιτών με την Περιφερειακή Διοίκηση με στόχο την εξυπηρέτηση και υπεύθυνη πληροφόρηση των πολιτών και την προώθηση της διαφάνειας και της ισονομίας.
- Την διευκόλυνση της συμμετοχής των πολιτών με την ενίσχυση μηχανισμών δημοκρατικού προγραμματισμού και κοινωνικού ελέγχου και με διαδικασίες σχεδιασμού, λήψης και πραγματοποίησης αποφάσεων όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες.
- Την επιδίωξη ευρύτατων κοινωνικών συναινέσεων επί των αποφάσεων στην κατεύθυνση αξιοποίησης πόρων και διοχέτευσής τους στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών)

Σ.Σ.2. Η προσαρμογή της δομής και λειτουργίας του διοικητικού μηχανισμού στα σύγχρονα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος ώστε να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών προς τους πολίτες. Αυτό επιτυγχάνεται με:

- Τον εντοπισμό οριζόντιων αρμοδιοτήτων και διαδικασιών που αφορούν όλο τον φορέα και μπορούν να αποκτήσουν επιτελικό ρόλο στη δομή και αποτελεσματική οριζόντια λειτουργική διασύνδεση με όλες τις μονάδες (Αναπτυξιακός Σχεδιασμός, Διαδικασία Προμηθειών, Διαχείριση Προσωπικού, Νομική Υποστήριξη κ.λπ.). Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπιστούν δυσλειτουργίες που οφείλονται στην ανελαστικότητα της αυστηρά κάθετα ιεραρχικής δομής και θα είναι εφικτή η λειτουργία με ενιαίους κανόνες ως προς οριζόντια ζητήματα.
- Την υιοθέτηση πρακτικών και λύσεων αποτελεσματικής λειτουργίας και ανταπόκρισης στις αρμοδιότητες, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικότερα δεδομένα και τις προβλέψεις για την μείωση του ανθρώπινου δυναμικού.
- Την εξέταση των κανόνων λειτουργίας υπηρεσιακών μονάδων που απευθύνονται στην αγορά (π.χ. ΚΤΕΟ) οι οποίοι για λόγους διασφάλισης της ανταγωνιστικότητάς τους, θα πρέπει να περιβάλλονται από ανάλογες ρυθμίσεις.

Σ.Σ.3. Η διαμόρφωση ενός συνεκτικού, ευέλικτου και λειτουργικού Οργανογράμματος και αναδιάρθρωση του Οργανισμού και προσαρμογή της δομής του με κατευθυντήριες αρχές:

- Την επαρκή ανταπόκριση στις αναπτυξιακές προτεραιότητες που τίθενται από τον περιφερειακό σχεδιασμό και σε συνάρτηση με τον μακροοικονομικό εθνικό σχεδιασμό.
- Την επαρκή στελέχωση όλων των μονάδων με προτεραιότητα, μονάδες νευραλγικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή του αναπτυξιακού σχεδιασμού.
- Την ανάπτυξη και θεματική διαφοροποίηση των μονάδων με χωρική αρμοδιότητα, σε αντιστοιχία με τα ειδικότερα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της κάθε χωρικής μονάδας (π.χ. Δυτ. Αττική –βιομηχανική ζώνη, Νησιά- αγροτική/τουριστική ζώνη, κ.λπ.), αντί της ανάπτυξης όμοιων μονάδων σε όλες τις περιοχές.
- Την διευθέτηση όλων των άτυπων πρακτικών που έχουν επικρατήσει ως απάντηση για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας (π.χ. άτυπη συγχώνευση τμημάτων, ανενεργά τμήματα λόγω ανεπαρκούς αντικειμένου ή διαπιστωμένη ανάγκη άσκησης κάποιας αρμοδιότητας μόνο κεντρικά κ.λπ.), είτε με την διατήρησή τους και ενσωμάτωση στη θεσμοθετημένη δομή, είτε με την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων.

- Την ενσωμάτωση όλων των διαδικασιών-αρμοδιοτήτων που εκτελούνται, αλλά δεν περιγράφονται στον υπάρχοντα Οργανισμό, ώστε να αποτυπώνεται πλήρως το σημερινό πλαίσιο λειτουργίας.

Σ.Σ.4: Η υποστήριξη της λειτουργικότητας του Οργανισμού μέσω:

- του εντοπισμού των «προβληματικών» περιοχών της διοικητικής λειτουργίας με σκοπό την προώθηση λύσεων βελτίωσης της λειτουργικότητας όλου του μηχανισμού τόσο εσωτερικά, όσο και κατά την συνάρθρωσή του με το εξωτερικό σύστημα διοίκησης, Κεντρικό και Αυτοδιοίκησης
- της αξιοποίησης δυνατοτήτων διασύνδεσης-συντονισμού λογισμικών, αρχείων, βάσεων δεδομένων κ.λ.π. που χρησιμοποιούνται από περισσότερες υπηρεσιακές μονάδες, στη λογική αξιοποίησης οικονομιών κλίμακας
- της τυποποίησης διαδικασιών και εγγράφων που αφορούν κοινού περιεχομένου διοικητικές διαδικασίες που εκτελούν διαφορετικές μονάδες και τον εντοπισμό γραφειοκρατικών εσωτερικών διαδικασιών που επιβαρύνουν την καθημερινή λειτουργία με σκοπό τον επανασχεδιασμό τους
- της διαμόρφωσης σταθερών οριζόντιων δομών και πρακτικών για την αντιμετώπιση σύνθετων ζητημάτων στη διαχείριση των οποίων εμπλέκονται περισσότερες υπηρεσιακές μονάδες
- του εντοπισμού οριζόντιων διαδικασιών που αφορούν όλο τον Οργανισμό και οφείλουν να αποκτήσουν επιτελική θέση στη δομή και αποτελεσματική οριζόντια λειτουργική διασύνδεση με όλες τις μονάδες (Αναπτυξιακός Σχεδιασμός, Διαδικασία Προμηθειών, Διαχείριση Προσωπικού, Νομική Υποστήριξη, Εκπαίδευση Προσωπικού κ.λ.π). Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπιστούν δυσλειτουργίες που οφείλονται στην ανελαστικότητα της αυστηρά κάθετα ιεραρχικής δομής και θα είναι εφικτή η λειτουργία με ενιαίους κανόνες ως προς οριζόντια ζητήματα
- της εξέτασης των κανόνων λειτουργίας υπηρεσιακών μονάδων που απευθύνονται στην αγορά (π.χ. ΚΤΕΟ) και για λόγους διασφάλισης της ανταγωνιστικότητάς τους, θα πρέπει να περιβάλλονται από ανάλογες ρυθμίσεις.

Σ.Σ.5. Η βελτίωση της αποδοτικότητας από το καταρτισμένο προσωπικό του φορέα, με στόχο την υλοποίηση του αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας Αττικής και την εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών στο πλαίσιο των παρακάτω κατευθυντήριων αρχών:

- Τη στοχευμένη επιμόρφωση σε αντιστοιχία με τα υπηρεσιακά καθήκοντα και τους στόχους του Οργανισμού, τόσο μέσω των κλασικού τύπου σεμιναρίων, όσο και μέσω άλλων μεθόδων π.χ. διαλέξεων, εκπαίδευση στο χώρο εργασίας, επισκέψεων σε ειδικά εργαστήρια – άλλες υπηρεσίες, μελέτη περιπτώσεων, e-learning, κ.λπ.
- Τη βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση του υφιστάμενου ανθρώπινου δυναμικού, με την καλύτερη δυνατή αντιστοίχιση μεταξύ τυπικών, ουσιαστικών προσόντων και εμπειρίας με τις υπηρεσιακές ανάγκες (περίγραμμα θέσεων εργασίας με τα αναγκαία τυπικά και ουσιαστικά προσόντα) και με τη διάθεση σύγχρονων εργαλείων –εφαρμογών.
- Την ορθολογική κατανομή του προσωπικού μεταξύ των μονάδων, με κριτήριο την επαρκή ανταπόκριση στις προβλεπόμενες αρμοδιότητες, αλλά και την ουσιαστική υποστήριξη των στρατηγικών αναπτυξιακών επιλογών της Περιφέρειας Αττικής.
- Την ανάπτυξη κεντρικού μηχανισμού συλλογής και διάδοσης πληροφοριών και σταθερής εσωτερικής επικοινωνίας για τη διάχυση καλών πρακτικών / τεχνογνωσίας / δραστηριοτήτων / αποφάσεων, κ.λπ. με στόχο την ενημέρωση/κατανόηση και τη διαμόρφωση θετικού κλίματος για

αλλαγές, ευελιξία, επιδίωξη καινοτομίας, αλλά και την ενίσχυση μιας οργανωτικής κουλτούρας που θα επιδιώκει συνοχή, συντονισμό, συνέργεια, ευθυγραμμισμένης προς το όραμα και την αποστολή του Οργανισμού.

- Την αξιολόγηση δομών και διαδικασιών και τη διερεύνηση τρόπων επιβράβευσης/ανταμοιβής, σε επίπεδο συνεργαζόμενων υπαλλήλων (π.χ. Ομάδας εργασίας) ή υπηρεσιακών μονάδων (Γραφείου, Τμήματος, κ.λπ.), και σε σχέση με την εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών, με σκοπό την παρακίνηση του προσωπικού μέσω της ανάδειξης της σημασίας και του αποτελέσματος της εργασίας του.
- Τη διασφάλιση των όρων υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία.
- Την καταγραφή και επίλυση επιμέρους ειδικών ζητημάτων που συναρτώνται με την άσκηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων με στόχο την ενθάρρυνση της ανάληψης υπηρεσιακής ευθύνης και καινοτόμων πρωτοβουλιών (π.χ. πρόσβαση σε ηλεκτρονικά νομικά πακέτα, κινητές μονάδες, κ.λπ.)
- Την εξέταση της στελέχωσης των Τμημάτων Γραμματειακής Υποστήριξης για την αποτελεσματική άσκηση του υποστηρικτικού του ρόλου προς την αντίστοιχη Δ/νση. Εντοπισμός ειδικών αναγκών σε προσωπικό υποστήριξης, που προκύπτει από κάποιες αρμοδιότητες, και εξέταση λύσεων για την κάλυψή τους κατά περίπτωση, εφόσον δεν υπάρχουν στο δυναμικό της Περιφέρειας οι συγκεκριμένες ειδικότητες
- Τη δημιουργία ηλεκτρονικού υπηρεσιακού φακέλου των υπαλλήλων ώστε να είναι ευχερής η διαχείριση και η αξιοποίηση του προσωπικού ανάλογα με το προφίλ του
- Την ανάπτυξη εφαρμογής διασύνδεσης των ηλεκτρονικών υπηρεσιακών φακέλων και της μισθοδοσίας
- Τη διερεύνηση της δυνατότητας συμμετοχής της Περιφέρειας στην επιλογή ανέργων/νέων επιστημόνων μέσω κεντρικά σχεδιαζόμενων πρακτικών απασχόλησης π.χ. κινητικότητα, ειδικά προγράμματα απασχόλησης ανέργων, προγράμματα πρακτικής άσκησης φοιτητών κ.λ.π. με στόχο τη σύζευξη προσόντων των συμμετεχόντων και υπηρεσιακών αναγκών
- Την ανανέωση και συντήρηση του εξοπλισμού και των μέσων.

Σ.Σ.6. Η αξιοποίηση των ήδη θεσμοθετημένων πόρων και της περιουσίας της Περιφέρειας Αττικής, στο πλαίσιο των παρακάτω κατευθυντήριων αρχών:

- Αύξηση δαπανών για στοχευόμενες κοινωνικές δράσεις και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας
- Ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας της Περιφέρειας
- Διάθεση και αξιοποίηση των οικονομικών πόρων της Περιφέρειας Αττικής βάσει ενιαίων αρχών και κριτηρίων, στο πλαίσιο της υλοποίησης μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής

Σ.Σ.7. Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος του φορέα

- Συλλογικό σύστημα ανακύκλωσης
- Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ

«Η κοινωνική, οικονομική και περιβαλλοντική ανασυγκρότηση της Αττικής, ως Περιφέρεια της Ευρώπης, με μοχλούς ανάπτυξης την πολιτιστική της ταυτότητα, τις τοπικές παραγωγικές δυνάμεις, την προστασία της εργασίας, την τεχνολογία και την καινοτομία.

Κεντρικό σημείο αναφοράς αποτελεί η ενεργοποίηση της κοινωνίας των πολιτών και η ενθάρρυνση της συμμετοχής τους στην ολοκληρωμένη και ισόρροπη ανάπτυξη της Αττικής».

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ & ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ/ ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΑΞΟΝΑ

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Α: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
Σ.Σ. 1	Μείωση των τιμών ρυπογόνων ουσιών και των επιδράσεών τους στο φυσικό περιβάλλον, βελτίωση της ποιότητας ζωής και βελτίωση των βιοκλιματικών συνθηκών στο πλαίσιο διασφάλισης οικολογικής ισορροπίας και βιοποικιλότητας.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας στον κτιριακό τομέα 2. Αποθάρρυνση της χρήσης του ΙΧ επιβατηγού αυτοκινήτου, ιδίως στο κέντρο της πόλης. Θα επιδιωχθεί η ηλεκτροκίνηση αυτοκινήτων, δικύκλων και λεμβών στους νησιωτικούς παραδοσιακούς οικισμούς. 3. Έλεγχος των κινητήρων / καταλυτών των οχημάτων και δικύκλων - Εφαρμογή της Κάρτας Ελέγχου Καυσαερίων (ΚΕΚ) σε όλα τα κυκλοφορούντα οχήματα - μέσα μετακίνησης (ταξί, φορτηγά, ΙΧ και δίκυκλα), 4. Ενίσχυση της εναλλακτικής μετακίνησης - δημιουργία βιώσιμων συνθηκών για την ανάπτυξη ποδηλατοδρόμων, 5. Ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας Αττικής ως ελεγκτική αρχή προστασίας του περιβάλλοντος. Ενεργοποίηση του «Μητροπολιτικού Κέντρου Περιβαλλοντικών Μετρήσεων – Παρατηρητήριο της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος» 6. Παρεμβάσεις βελτίωσης του μικροκλίματος και αντιμετώπισης των «αστικών θερμικών νησίδων» με στόχο τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.
Σ.Σ. 2	Μέτρα για τη μείωση του θορύβου με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προετοιμασία και δημοσίευση χαρτών θορύβου και σχεδίων διαχείρισης και δράσεων για το θόρυβο 2. Μείωση θορύβου μέσω απομάκρυνσης αξόνων από ευαίσθητους δέκτες, επιλογή κατάλληλων οδοστρωμάτων/ επιδομής/ τροχαίου υλικού. 3. Σχέδια διαχείρισης του θορύβου σε μεγάλες εγκαταστάσεις και βιομηχανίες (αεροδρόμια κλπ.) 4. Ενημέρωση των πολιτών για θέματα σχετικά με την ηχορύπανση 5. Θέσπιση ορίων για τα επιτρεπτό επίπεδο θορύβου των οχημάτων με κινητήρα, μοτοποδηλάτων και μοτοσικλετών
Σ.Σ. 3	Προστασία Ορεινών Όγκων Περιφέρειας Αττικής	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προστασία και βιώσιμη διαχείριση των ορεινών όγκων της Περιφέρειας 2. Αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων 3. Σχεδιασμός δράσεων ανάπτυξης ειδικών υποδομών και ανάπλασης εγκαταλειμμένων Λατομείων 4. Ανάδειξη των ορεινών όγκων ως αδιάκοπη συνέχεια πρασίνου, υπό μορφή «πράσινου τόξου», από το Σαρωνικό και τον Κορινθιακό κόλπο μέχρι τον Ευβοϊκό

		5. Διαμόρφωση σχεδίων υπερτοπικών πόλων αναψυχής, θέας, πεζοπορίας και ανάδειξης των οικολογικών αξιών, για την προστασία και διαχείριση των ορεινών όγκων
Σ.Σ. 4	Προστασία Περιοχών Natura Περιφέρειας Αττικής	1. Σχέδια δράσης / διαχείρισης οικοτόπων/ ειδών και περιοχών Natura 2000 και εφαρμογή της διαχείρισης για την μετρήσιμη βελτίωση της κατάστασης διατήρησης 2. Δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης για την βιοποικιλότητα και τις περιοχές Natura 2000 3. Εφαρμογή μέτρων προστασίας των οικοσυστημάτων σε περιοχές δικτύου Natura 2000
Σ.Σ. 5	Άρση των αιτίων υποβάθμισης και βελτίωση της προσαρμοστικής ικανότητας των υγροτόπων	1. Οριοθέτηση σημαντικών ή απειλούμενων υγροτόπων 2. Έλεγχος των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε είδη, οικοτόπους και οικοσυστημικές λειτουργίες 3. Καθορισμός προτεραιοτήτων για τη διατήρηση και υποβοήθηση οικοτόπων και ειδών που κινδυνεύουν ή ενδέχεται να κινδυνεύσουν από την κλιματική αλλαγή 4. Ενθάρρυνση της συμμετοχής των πολιτών σε δράσεις προστασίας της βιοποικιλότητας
Σ.Σ. 6	Ολοκληρωμένη βιώσιμη διαχείριση των υδατικών πόρων της Περιφέρειας με υλοποίηση στοχευμένων υποδομών ύδρευσης	1. Εγκαταστάσεις- Υποδομές για την ύδρευση νησιών και μικρών οικισμών (π.χ. αφαλατώσεις) 2. Εκσυγχρονισμός - αναβάθμιση υφιστάμενων συστημάτων ύδρευσης
Σ.Σ. 7	Ολοκλήρωση δικτύου αποχέτευσης Αττικής - συντήρηση και βελτίωση υφιστάμενου	1. Κατασκευή - Συντήρηση δικτύων αποχέτευσης 2. Επέκταση δικτύων αποχέτευσης σε αστικές περιοχές και δράσεις επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων 3. προγράμματα παρακολούθησης της λειτουργίας των υφιστάμενων ΕΕΛ και δράσεις επαναχρησιμοποίησης επεξεργασμένων υγρών αποβλήτων υφιστάμενες ή σε νέες ΕΕΛ 4. Κατασκευή - ολοκλήρωση ΕΕΛ Περιφέρειας (Ανατολική Αττική) 5. Παρακολούθηση και αξιολόγηση της λειτουργίας υφιστάμενων ΕΕΛ της Αττικής
Σ.Σ. 8	Αντιπλημμυρική θωράκιση της Περιφέρειας Αττικής	1. Αντιπλημμυρικές παρεμβάσεις σε στοχευμένες ζώνες υψηλού κινδύνου και σε περιοχές υψηλών οικιστικών αναγκών και επενδυτικών απαιτήσεων 2. Οριοθέτηση ρεμάτων σε περιοχές της Αττικής 3. Μελέτες και έργα διευθέτησης χειμάρρων- έργα ορεινής υδρνομίας 4. Καθαρισμοί ρεμάτων 5. Επέκταση του δικτύου των όμβριων υδάτων
Σ.Σ. 9	Διαμόρφωση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου σχεδιασμού και	1. Μείωση της ποσότητας των παραγόμενων αποβλήτων 2. Ενίσχυση δράσεων ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης των αποβλήτων -τόνωση της καινοτομίας

	<p>υλοποίησης της διαχείρισης αποβλήτων, προσανατολισμένο στη μείωση της παραγωγής στερεών αστικών αποβλήτων, στον εκσυγχρονισμό του δικτύου συλλογής και μεταφοράς τους, δράσεις ανακύκλωσης – επαναχρησιμοποίησης. Ουσιαστική ενίσχυση των τοπικών σχεδίων διαχείρισης απορριμμάτων των Δήμων.</p>	<p>στον τομέα της ανακύκλωσης.</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Προτεραιότητα στη Διαλογή στην Πηγή των αποβλήτων και διαχείριση τους σε αποκεντρωμένες υποδομές 4. Περιορισμός της αποτέφρωσης των ανακυκλώσιμων υλικών. 5. Σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των ανακυκλώσιμων και αξιοποιήσιμων αποβλήτων. 6. Ριζικός ανασχεδιασμός του υφιστάμενου σχεδιασμού υποδομών διαχείρισης και ολοκλήρωση του αναγκαίου δικτύου σε υποδομές διαχείρισης αποβλήτων (έμφασης σε περιφερειακές υποδομές διαχείρισης ΑΣΑ) 7. Ολοκληρωμένη (αποκεντρωμένη) Διαχείριση Αστικών Στερεών Αποβλήτων σε νησιά και σε μικρούς / απομακρυσμένους οικισμούς της Περιφέρειας Αττικής (Ολοκλήρωση εγκαταστάσεων επεξεργασίας ΑΣΑ Κυθήρων, Εγκαταστάσεις διαχείρισης σε άλλα νησιά της Περιφέρειας) 8. Ανάπτυξη δικτύου «Πράσινων Σημείων» 9. Προώθηση μονάδων διαχείρισης βιοαποβλήτων 10. Στοχευμένη διαχείριση βιομηχανικών, υγειονομικών, επικινδύνων και μη, αποβλήτων 11. Αποκατάσταση – απόδοση ρυπασμένων χώρων σε νέες χρήσεις που συμβάλλουν στην αστική αναζωογόνηση 12. Ενθάρρυνση της κοινωνικής συμμετοχής σε δράσεις ανακύκλωσης 13. Εφαρμογή ΤΣΔ αποβλήτων των Δήμων
Σ.Σ. 10	<p>Βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, κοινωνικο-οικονομική ανασυγκρότηση του χώρου, οργάνωση του βασικού δικτύου υποδομών και προστασία του φυσικού-αστικού περιβάλλοντος του τοπίου και των πολιτιστικών πόρων.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση ενός πολυκεντρικού και ιεραρχημένου συστήματος χωρικής οργάνωσης και αντιμετώπιση του μη δομημένου περιβάλλοντος ως κρίσιμου παράγοντα για τη βιωσιμότητα 2. Παρεμβάσεις υποστήριξης της λειτουργικής αυτοτέλειας, ιδιαίτερης φυσιογνωμίας και συμπληρωματικότητας των Χωρικών Ενοτήτων 3. Ενίσχυση της ταυτότητας της Αθήνας –Αττικής και της πολυλειτουργικής φυσιογνωμίας των κέντρων Αθήνας –Πειραιά 4. Ανάπτυξη πολύπλευρου πλέγματος παρεμβάσεων μικρής, τοπικής κλίμακας, ένταξη των αστικών κενών στη λειτουργία της πόλης, επανάχρηση εγκαταλελειμμένων κτηρίων και δράσεις αστικής αναζωογόνησης 5. Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και της καθημερινότητας στην πόλη, ως συστατικό στοιχείο της πολιτιστικής της ταυτότητας 6. Αξιοποίηση κενού κτιριακού αποθέματος για την εγκατάσταση πολιτιστικών δραστηριοτήτων,

		<p>επιχειρήσεων πολιτιστικής οικονομίας κ.λ.π.</p> <p>7. Ενίσχυση της πολιτικής προστασίας ιστορικών κέντρων συνόλων και μεμονομένων εγκαταστάσεων μέσω των υποκείμενων επιπέδων σχεδιασμού και συντονισμό με την πολιτική αναπλάσεων</p> <p>8. Ισόρροπη κατανομή των κοινωνικών εξυπηρετήσεων, αναπτυξιακών έργων και επενδύσεων και αναβάθμιση του οικιστικού περιβάλλοντος σε όλες τις περιοχές</p> <p>9. Διαφύλαξη και προστασία των κοινόχρηστων και κοινωνικών υποδομών από την υποβάθμιση</p>
Σ.Σ. 11	Πρώθηση βιώσιμων μεταφορών, άρση προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων, μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στον τομέα των μεταφορών.	<p>1. Άρση προβλημάτων σε βασικές υποδομές δικτύων αρμοδιότητας Περιφέρειας Αττικής και βελτίωση οδικής ασφάλειας.</p> <p>2. Έμφαση στις ήπιες μορφές μετακίνησης, όπως δημόσια συγκοινωνία, ποδήλατο, περπάτημα.</p> <p>3. Ανάδειξη του θαλάσσιου μετώπου του Σαρωνικού, μέσω της λειτουργικής ανάπλασης της παραλιακής λεωφόρου Ποσειδώνος, σε συνδυασμό με τη λειτουργία τραμ, πεζόδρομου και ποδηλατοδρόμου.</p> <p>4. Ενίσχυση της εφαρμογής μέτρων που είναι απαραίτητα για την ασφάλεια των πεζών αλλά και τη διασφάλιση προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρία και με μειωμένη κινητικότητα.</p> <p>5. Χρήση σύγχρονων τεχνολογιών (τηλεματική, ΟΠΣ κλπ), εγκατάσταση συστημάτων παροχής πληροφόρησης προς τους χρήστες του οδικού δικτύου και αξιοποίηση «ευφυών συστημάτων» (ITS) για τη βελτίωση υπηρεσιών παρακολούθησης και διαχείρισης της αστικής κυκλοφορίας.</p> <p>6. Αναβάθμιση του ρόλου του Πειραιά στο Ευρωπαϊκό λιμενικό σύστημα.</p> <p>7. Βελτίωση υποδομών κρουαζιέρας για την ανάπτυξη του home-porting και της καλύτερης εξυπηρέτησης των κρουαζιερόπλοιων στην Αττική.</p> <p>8. Ολοκλήρωση του συστήματος συνδυασμένων μεταφορών με στόχο τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων μεταφορών στην Αττική.</p> <p>9. Ανάπτυξη και βελτίωση φιλικών προς το περιβάλλον και με χαμηλές εκπομπές άνθρακα συστημάτων μεταφορών (στα οποία περιλαμβάνονται και τα συστήματα χαμηλού θορύβου)</p> <p>10. Επέκταση των βιώσιμων και οικολογικών αστικών μεταφορών (Τραμ) στην Αττική</p>

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Β: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΜΕΡΙΜΝΑ, ΥΓΕΙΑ, ΠΑΙΔΕΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
Σ.Σ. 1	Προαγωγή της υγείας του πληθυσμού, με προτεραιότητα την προάσπιση της υγείας των ευπαθών ομάδων και τη διευκόλυνση της «προσβασιμότητας» των υπηρεσιών	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επιτελικός ρόλος της Περιφέρειας, στο ευρύ πλέγμα φορέων που παρέχουν υπηρεσίες υγείας & κοινωνικής μέριμνας στην Αττική με έμφαση σε ζητήματα που «λύνονται» αποτελεσματικότερα, σε επίπεδο Περιφέρειας: <ul style="list-style-type: none"> • Συντονισμός φορέων και δράσεων για την προαγωγή της υγείας & της κοινωνικής στήριξης • Συνεργασία, Δικτυώσεις (θεματικές/χωρικές κλπ) • Εντοπισμός αναγκών & αναζήτηση καταλληλότερου φορέα υλοποίησης • Παρακολούθηση & αξιολόγηση αποτελεσμάτων των παρεμβάσεων • Ενεργοποίηση κοινωνίας των πολιτών, ενίσχυση συμμετοχικότητας 2. Κεντρικός σχεδιασμός και συντονισμός των υπηρεσιών υγείας-μέριμνας των Περιφερειακών Ενοτήτων & τυποποίηση διαδικασιών. 3. Διεύρυνση της χρήσης των τεχνολογιών πληροφορικής-επικοινωνιών, για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη οργάνωση και διασύνδεση των υπηρεσιών υγείας και μέριμνας. Δημιουργία ψηφιακής πλατφόρμας κοινωνικών δομών και υπηρεσιών. Αξιοποίηση Νέων Τεχνολογιών για την παροχή υπηρεσιών στο γενικό πληθυσμό αλλά και σε ειδικές ομάδες. Ενδεικτικά: Παροχή «ηλεκτρονικών υπηρεσιών υγείας» σε κατοίκους απομακρυσμένων περιοχών της Περιφέρειας. 4. Βελτιστοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών και διευκόλυνση της πρόσβασης όλων και ιδιαίτερα των ευπαθών ομάδων. Σχεδιασμός παρεχόμενων υπηρεσιών στη βάση της εξατομικευμένης προσέγγισης και της ενεργούς ένταξης των ευπαθών-ευάλωτων ομάδων. Ενδεικτικά: Εξειδικευμένες παρεμβάσεις για ΑμΕΑ. 5. Σχεδιασμός & υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων για πληθυσμιακές ομάδες που βιώνουν ή/και απειλούνται από κοινωνικο-οικονομικό αποκλεισμό και περιοχές-θύλακες φτώχειας και υποβάθμισης. Προτεραιότητα σε ομάδες, σύμφωνα με την «Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας» της Περιφέρειας. Ενδεικτικά: ολοκληρωμένες παρεμβάσεις για τους Ρομά. 6. Σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης και προαγωγής της υγείας του γενικού πληθυσμού και κυρίως των ειδικών ομάδων που χρήζουν ιδιαίτερης υποστήριξης για την προάσπιση της υγείας τους. Προγράμματα πρόληψης και προαγωγής υγείας στο μαθητικό πληθυσμό.
Σ.Σ. 2	Σχεδιασμός και υλοποίηση βιώσιμου σχεδίου της Περιφέρειας για την ελαχιστοποίηση των κινδύνων που προκαλούνται στη δημόσια υγεία από εξωγενείς παράγοντες, μέσα από αναβαθμισμένες συνεργασίες με συναρμόδιους φορείς	
Σ.Σ. 3	Καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού, με ολοκληρωμένες δράσεις ενεργούς ένταξης	
Σ.Σ. 4	Πρωώθηση της κοινωνικής & χωρικής συνοχής στην Αττική, μέσα από διατομεακές και διεπιστημονικές παρεμβάσεις	

		<p>7. Αξιοποίηση διεθνών, ευρωπαϊκών, εθνικών, περιφερειακών πολιτικών και χρηματοδοτικών μέσων για την προώθηση της υγείας, την καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων. Συνδυασμός κοινωνικών πολιτικών/προγραμμάτων με πολιτικές/προγράμματα στον πολιτισμό, αθλητισμό, τουρισμό κλπ.</p> <p>8. Κατασκευή κοινωνικών υποδομών, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια-προτεραιότητες ανά περιφερειακή ενότητα και κοινωνική ομάδα και σε συνάρτηση με την «Περιφερειακή στρατηγική για την κοινωνική ένταξη και την καταπολέμηση της φτώχειας» της Περιφέρειας. Έμφαση στην εφαρμογή κανόνων προσβασιμότητας των ΑμΕΑ. Αξιοποίηση ευέλικτων «τρόπων» παροχής υπηρεσιών. Ενδεικτικά: παροχή υπηρεσιών σε άστεγους μέσα από κινητές μονάδες.</p> <p>9. Κωδικοποίηση του νομοθετικού πλαισίου των υγειονομικών ελέγχων και της περιβαλλοντικής υγιεινής.</p> <p>10. Ανάπτυξη ολοκληρωμένων και βιώσιμων πολιτικών από την Περιφέρεια, για την προστασία της Δημόσιας Υγείας από τους περιβαλλοντικούς κινδύνους και εξειδίκευσή τους ανά Περιφερειακή Ενότητα.</p> <p>11. Ανάπτυξη συνεργασιών και συνεργειών όλων των εμπλεκόμενων φορέων σε θέματα περιβαλλοντικών ελέγχων και υγιεινής.</p>
Σ.Σ. 5	Πολιτιστική αναγέννηση της Αττικής	<p>1. Αναβάθμιση της οργανωτικής δομής και βελτιστοποίηση της λειτουργίας των υπηρεσιών αθλητισμού-πολιτισμού.</p>
Σ.Σ. 6	Αθλητισμός για όλους	<p>2. Ανάδειξη και αξιοποίηση του πολιτιστικού πλούτου της Αττικής, μέσα από α) την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς β) την ενίσχυση των σύγχρονων δημιουργών & την προβολή του έργου τους και γ) την ενθάρρυνση των πολιτών για την ευρεία συμμετοχή τους σε δράσεις δημιουργίας και «απόλαυσης» πολιτισμού.</p>
Σ.Σ. 7	Αξιοποίηση του Πολιτισμού και του Αθλητισμού για τη διεθνή προβολή και την οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας Αττικής	<p>3. Σχεδιασμός και υλοποίηση παρεμβάσεων στον Πολιτισμό, σε συνδυασμό με πολιτικές/προγράμματα τομέων περιφερειακής πολιτικής όπως τουρισμός, απασχόληση, τοπική ανάπτυξη με στόχο πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και ολοκληρωμένες παρεμβάσεις.</p> <p>4. Διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων σε επίπεδο Περιφέρειας, με προτεραιότητα χρήσης των ολυμπιακών αθλητικών υποδομών, με τη συμμετοχή Ελλήνων και ξένων αθλητών και τη συνεργασία επιτελικών φορέων, αθλητικών σωματείων-ομάδων, Δήμων, κλπ.</p> <p>5. Σχεδιασμός και υλοποίηση προγραμμάτων αθλητισμού σε δυο κατευθύνσεις: - Προγράμματα μαζικής άθλησης για το γενικό πληθυσμό - Προγράμματα στοχοθετημένα για ειδικές κατηγορίες πληθυσμού, όπως Παιδιά, Γυναίκες, Άτομα τρίτης</p>

		<p>ηλικίας, Άτομα με αναπηρία, κλπ.</p> <p>6. Δημιουργική αξιοποίηση και μετατροπή κτιρίων, σχολείων, δημόσιων χώρων κλπ σε «ανοικτά κέντρα πολιτισμού» και χώρους άθλησης, για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών σε τοπικό επίπεδο.</p> <p>7. Τεκμηριωμένος σχεδιασμός και υλοποίηση δράσεων συντήρησης, αναβάθμισης, κατασκευής υποδομών αθλητισμού και πολιτισμού/Περιφερειακή Ενότητα.</p>
Σ.Σ. 8	<p>Οργανωτική αναβάθμιση των υπηρεσιών και σχεδιασμός για την παροχή εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης με έμφαση σε ειδικές ομάδες-στόχου και σύμφωνα με τον σχεδιασμό της Εθνικής Πολιτικής για την Παιδεία.</p>	<p>1. Εύρυθμη λειτουργία της Δ/νσης Παιδείας.</p> <p>2. Βελτιστοποίηση της οργάνωσης της μεταφοράς των μαθητών.</p> <p>3. Τεκμηριωμένος σχεδιασμός προγραμμάτων εκπαίδευσης & κατάρτισης, με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και τις αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας.</p> <p>4. Δράσεις υποστήριξης συλλογικών οργάνων της Περιφέρειας για θέματα «δια βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης».</p>

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Γ: ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
Σ.Σ. 1	Συνεργασία με όλους τους φορείς της οικονομίας με ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> • Την ενίσχυση της δια βίου μάθησης με προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και επανένταξης στο χώρο της εργασίας. • Την καταπολέμηση της ανεργίας με ειδικά προγράμματα • Την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της κοινωνικής ένταξης των ευπαθών ομάδων πληθυσμού μέσω της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
Σ.Σ. 2	Στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Η αναβάθμιση της δημόσιας διαβούλευσης αναφορικά με τις παραγωγικές-αναπτυξιακές επιλογές στην Περιφέρεια Αττικής και η ενίσχυση της συνεργασίας επιχειρηματικών, κοινωνικών και επιστημονικών φορέων για όλα τα ζητήματα της τοπικής οικονομίας. • Η δημιουργία ενός αξιόπιστου μηχανισμού πληροφόρησης-υποστήριξης-διασύνδεσης. Σε συνεργασία με τα Επιμελητήρια, να δημιουργηθεί μία πλήρης βάση δεδομένων για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ώστε να είναι εφικτή η παρακολούθηση της εξέλιξης τους κατά κλάδο ή τομέα και κατά περιοχή, πράγμα που θα επιτρέψει πιο στοχευμένες και αποτελεσματικές παρεμβάσεις ενίσχυσης. • Η ανάληψη πρωτοβουλιών από κοινού με τα Επιμελητήρια για την δικτύωση των παραγωγικών και εμπορικών επιχειρήσεων, για τη σύναψη συμφωνιών-πρωτοκόλλων συνεργασίας ανάμεσα σε παραγωγούς και επιχειρήσεις του τριτογενούς τομέα (ιδιαίτερα τον τουρισμό) σε τοπικό επίπεδο. • Ο συντονισμός και η αναβάθμιση των μηχανισμών αδειοδότησης Περιφέρειας (εκπαίδευση προσωπικού, πρόσβαση σε νομοτεχνικό υλικό κ.α.), Δήμων και Επιμελητηρίων με στόχο τη διευκόλυνση των επαγγελματιών και την απλοποίηση των διαδικασιών. • Η δημιουργία συμβουλευτικών δομών για τη χωροταξική και κλαδική κατανομή στην ανάπτυξη της μικρής επιχειρηματικής δραστηριότητας. • Η ενίσχυση της δικτύωσης και της συνεργασίας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τα Πανεπιστήμια και τα Ερευνητικά Κέντρα, με στόχο την παραγωγική αξιοποίηση του υπαρκτού επιστημονικού δυναμικού ώστε να γίνει η Αττική πόλος καινοτόμου επιχειρηματικότητας. • Συνεργασία με την αυτοδιοίκηση α' βαθμού για να επιταχυνθούν οι διαδικασίες κατάρτισης ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ, με ιδιαίτερη πρόνοια για χωροθέτηση περιοχών βιομηχανικής, βιοτεχνικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας, και για τις συναφείς πολεοδομικές μελέτες και πράξεις εφαρμογής. • Συνεργασία με την αυτοδιοίκηση α' βαθμού ώστε να προωθηθούν αναπλάσεις-αναβαθμίσεις αστικών

		<p>περιοχών λαμβάνοντας υπόψη και την ανάγκη να αναβαθμιστούν οι περιοχές εμπορικής και επιχειρηματικής δραστηριότητας και να δημιουργηθούν νέες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνεργασία της Περιφέρειας Αττικής με άλλους φορείς για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του παραεμπορίου.
Σ.Σ. 3	Έμφαση στη γνώση, την καινοτομία και την ποιότητα προϊόντων και υπηρεσιών	<ul style="list-style-type: none"> • Η διασύνδεση των Πανεπιστημίων, των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων και των Ερευνητικών Κέντρων της Αττικής μεταξύ τους και για τη συνεργασία τους με τους παραγωγικούς φορείς και τις επιχειρήσεις της Αττικής. • Η στοχευμένη ενίσχυση ερευνητικών πεδίων υψηλής προτεραιότητας και παραγωγικής δυνατότητας (πρόκειται για τομείς κοινωνικά αναγκαίους όπως η έρευνα στην ιατρική και την υγεία, η βιοτεχνολογία και τεχνολογία τροφίμων, η νανοτεχνολογία, η τεχνολογία νέων υλικών, η μηχανική, μικροηλεκτρονική και ρομποτικά συστήματα, η πληροφορική, οι τηλεπικοινωνίες και το λογισμικό, οι τεχνολογίες περιβάλλοντος, οργανικών υλικών, ανανεώσιμων πηγών και εξοικονόμησης ενέργειας). • Η ενίσχυση της εφαρμοσμένης έρευνας σύμφωνα με τις ανάγκες της παραγωγικής ανασυγκρότησης και του οικολογικού μετασχηματισμού της οικονομίας της Αττικής. • Η ίδρυση του «Περιφερειακού Συμβουλευτικού Κέντρου επιχειρηματικής ανάπτυξης και τεχνολογικής μεσιτείας» για την ενίσχυση της καινοτομίας των επιχειρήσεων. • Η δημιουργία «δεξαμενής» πρωτότυπων -ένα στάδιο πριν την εμπορική εκμετάλλευση- προϊόντων που προκύπτουν από την καινοτομική δραστηριότητα και τη συνεργασία μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των ερευνητικών κέντρων της Αττικής. • Η αξιοποίηση του τομέα της κοινωνικής οικονομίας για την ενίσχυση της καινοτομίας και της ποιότητας των προϊόντων και η ενθάρρυνση του κοινωνικού τομέα της οικονομίας ώστε ένα σημαντικό τμήμα του να προσανατολιστεί σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης καινοτόμων και ποιοτικών προϊόντων και υπηρεσιών. • Η προώθηση και χρηματοδότηση νέων, τεχνολογικά καινοτόμων επιχειρήσεων, όπως ανάπτυξης τεχνοβλαστών, νέων συνεταιριστικών επιχειρήσεων, δραστηριοτήτων εκκίνησης και επανεκκίνησης.
Σ.Σ. 4	Ενίσχυση των τριών τομέων δράσης της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (Δημιουργική Οικονομία, Γαλάζια Οικονομία, Βιώσιμη, Οικονομία των Αναγκών)	<ul style="list-style-type: none"> • Η Αττική να καταστεί αξιοβίωτη περιφέρεια • Ισότιμη συμμετοχή των πολιτών και φορέων της Περιφέρειας στην υλοποίηση των στόχων που η κοινωνική διαβούλευση θα προτείνει, αφού ιεραρχήσει • Βιομηχανική Ανασυγκρότηση με την τεχνολογική ενίσχυση των επιχειρήσεων και την ανάπτυξη της καινοτομίας (ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων, νέων προϊόντων, τεχνολογική εξέλιξη υφισταμένων

		<p>επιχειρήσεων και προϊόντων, ανάπτυξη ερευνητικών υποδομών, ενίσχυση ερευνητικού δυναμικού κ.λπ.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών και της όξυνσης των προβλημάτων από την ανθρωπιστική κρίση (υγεία, κατοικία, διατροφή, παιδεία, ενέργεια, εργασία, περιβάλλον, πολιτισμός, μεταφορές κ.λπ.) με την ανάπτυξη και αξιοποίηση καινοτόμων λύσεων και εφαρμογών, με στόχο την ενεργοποίηση δυναμικού νέων δράσεων • Ανάπτυξη των χωρικών επενδύσεων, του αστικού χώρου και αναβάθμιση των βιώσιμων κοινωνικών και περιβαλλοντικών υποδομών στην Αττική με έλξη και αξιοποίηση της καινοτομικής προσπάθειας (έξυπνες πόλεις, αστικές μεταφορές, εξοικονόμηση ενέργειας, καταπολέμηση της αστικής ρύπανσης, αναβάθμιση των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, ενσωμάτωση των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών στις αστικές λειτουργίες για την παροχή υπηρεσιών στους πολίτες, διαχείριση των απορριμμάτων και των αστικών αποβλήτων κ.λπ.). • Ανάδειξη της προτεραιότητας κάλυψης των κοινωνικών αναγκών • Αύξηση της τοπικής προστιθέμενης αξίας του προϊόντος της Περιφέρειας • Αύξηση της απασχόλησης με αιχμή το νέο επιστημονικό δυναμικό • Αναστροφή της διαρροής επιστημονικού δυναμικού (brain drain) και προσέλκυση επιστημονικού δυναμικού • Ανάπτυξη της δικτύωσης και συνεργασίας των ΜμΕ και των νεοφυών επιχειρήσεων, της εκπαιδευτικής και ερευνητικής κοινότητας και των φορέων του δημοσίου • Διαπεριφερειακή δικτύωση με γειτονικές (Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος και Νότιο Αιγαίο) και Ευρωπαϊκές (και Μεσογειακές) περιφέρειες, για την εξυπηρέτηση κοινών στόχων και δράσεων, κυρίως στο αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, στη ναυτιλία - ναυπηγοεπισκευαστικά, υδατοκαλλιέργειες, παραγωγή ενέργειας ΑΠΕ, πολιτισμό, τουρισμό κ.λπ. •
Σ.Σ. 5	Προώθηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας-Ενεργειακή αναβάθμιση υποδομών.	<ul style="list-style-type: none"> • Υλοποίηση περιφερειακού ενεργειακού και χωροταξικού σχεδιασμού για τις Α.Π.Ε. • Συνεργασία με αρμόδιους φορείς για την προώθηση πολιτικών κινήτρων για τον ενεργειακό εκσυγχρονισμό των βιομηχανικών μονάδων. • Προώθηση της μαζικής εγκατάστασης μικρής κλίμακας ΑΠΕ από αυτοπαραγωγούς (οικιακοί καταναλωτές, γεωργοί, κτηνοτρόφοι, βιοτεχνίες, βιομηχανίες), συνεταιρισμούς, τοπικά συμβούλια και Δήμους, με σκοπό την κάλυψη των τοπικών αναγκών σε συνεργασία με τις δημόσιες επιχειρήσεις του

		<p>ενεργειακού τομέα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναβάθμιση ενεργειακής απόδοσης δημοσίων κτηρίων και κτηρίων της Περιφέρειας Αττικής. • Συνεργασία με επιστημονικούς φορείς /συμμετοχή σε προγράμματα με σκοπό την ανάπτυξη και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας στον τομέα της μεταποίησης και του τουρισμού.
Σ.Σ. 6	Αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Αττικής	<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένο σχεδιασμό για τον τουρισμό σε Αθήνα – Πειραιά, ως ενιαία περιοχή. • Ανάπτυξη κοινωνικών και επαγγελματικών συνεργασιών για την ενιαία προώθηση της ευρύτερης Αττικής ως σημαντικό τουριστικό προορισμό για όλες τις εποχές του έτους και τη στήριξη του τουρισμού των νησιών του Αργοσαρωνικού. • Προβολή της Περιφέρειας Αττικής για την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της και των εναλλακτικών τουριστικών δυνατοτήτων της. • Ανάπτυξη σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης προορισμών (destination management system) σε προηγμένες ηλεκτρονικές πλατφόρμες και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. • Συνεργασία της Περιφέρειας με κοινωνικούς, θεσμικούς και οικονομικούς φορείς για την προώθηση των θεμάτων του τουρισμού- Ενεργοποίηση «Διατομεακών Επιτροπών Τουρισμού». • Διασύνδεση των τουριστικών υπηρεσιών με την γεωργική και την μεταποιητική διαδικασία (π.χ παραγόμενα γεωργικά προϊόντα της Αττικής, πιστοποιημένα παραδοσιακά προϊόντα και προβολή της γαστρονομίας).
Σ.Σ. 7	Βιώσιμη διαχείριση των Φυσικών Πόρων της Αττικής	<ul style="list-style-type: none"> • Σταδιακός μετασχηματισμός της γεωργικής παραγωγής προς λιγότερο υδροβόρες πρακτικές, με ενίσχυση ειδικών τεχνικών διαχείρισης της ζήτησης, χρηματοδότηση μικρών έργων συλλογής νερού (μικροί ταμιευτήρες) και αντιμετώπιση σπατάλης λόγω αρδευτικών μεθόδων ή ανυπαρξίας/παλαιότητας δικτύων. • Έργα ανακύκλωσης νερού που καταναλώθηκε στην ύδρευση ή τη βιομηχανία και τεχνικές επαναχρησιμοποίησης αστικών λυμάτων για την κάλυψη αρδευτικών αναγκών (ιδιαίτερα σε πάρκα). • Δημιουργία επαρκούς δικτύου παρακολούθησης και καταγραφής δεδομένων ποιοτικών και ποσοτικών παραμέτρων του νερού, ώστε να διευκολυνθεί ο έλεγχος και να αποτραπεί η ρύπανση των νερών.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ Δ: ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ		
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ		ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ
Σ.Σ. 1	Λειτουργική αναδιάρθρωση της διοίκησης	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διαμόρφωση ενός συνεκτικού, ευέλικτου και λειτουργικού Οργανογράμματος 2. Προσαρμογή της δομής του οργανισμού στα σύγχρονα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος ώστε να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών προς τους πολίτες 3. Προσαρμογή του Οργανισμού ώστε να υποστηρίζει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το περιφερειακό αναπτυξιακό μοντέλο και το όραμα για την νέα προγραμματική περίοδο 4. Εξέταση πρακτικών και λύσεων αποτελεσματικής λειτουργίας και ανταπόκρισης στις αρμοδιότητες, λαμβάνοντας υπόψη τα ειδικότερα δεδομένα και τις προβλέψεις (αριθμητικές και ποιοτικές) για το ανθρώπινο δυναμικό. 5. Προώθηση μια νέας σχέσης εμπιστοσύνης των πολιτών με την Περιφερειακή Διοίκηση με στόχο την εξυπηρέτηση και υπεύθυνη πληροφόρηση των πολιτών και την προώθηση της διαφάνειας και της ισονομίας. 6. Διευκόλυνση της συμμετοχής των πολιτών με την ενίσχυση μηχανισμών δημοκρατικού προγραμματισμού και κοινωνικού ελέγχου και με διαδικασίες σχεδιασμού, λήψης και πραγματοποίησης αποφάσεων όσο το δυνατόν εγγύτερα στους πολίτες. 7. Επιδίωξη ευρύτατων κοινωνικών συνεναίσεων επί των αποφάσεων στην κατεύθυνση αξιοποίησης πόρων και διοχέτευσής τους στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών
Σ.Σ. 2	Προσαρμογή της δομής και λειτουργίας του διοικητικού μηχανισμού στα σύγχρονα δεδομένα του εξωτερικού περιβάλλοντος ώστε να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας στην κατεύθυνση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών προς τους πολίτες	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εντοπισμός οριζόντιων αρμοδιοτήτων και διαδικασιών που αφορούν όλο τον φορέα και μπορούν να αποκτήσουν επιτελικό ρόλο στη δομή και αποτελεσματική οριζόντια λειτουργική διασύνδεση με όλες τις μονάδες (Αναπτυξιακός Σχεδιασμός, Διαδικασία Προμηθειών, Διαχείριση Προσωπικού, Νομική Υποστήριξη κ.λ.π). Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπιστούν δυσλειτουργίες που οφείλονται στην ανελαστικότητα της αυστηρά κάθετα ιεραρχικής δομής και θα είναι εφικτή η λειτουργία με ενιαίους κανόνες ως προς οριζόντια ζητήματα. 2. Υιοθέτηση πρακτικών και λύσεων αποτελεσματικής λειτουργίας και ανταπόκρισης στις αρμοδιότητες. 3. Εξέταση των κανόνων λειτουργίας υπηρεσιακών μονάδων που απευθύνονται στην αγορά (π.χ. ΚΤΕΟ) οι οποίοι για λόγους διασφάλισης της ανταγωνιστικότητάς τους, θα πρέπει να περιβάλλονται από

		ανάλογες ρυθμίσεις.
Σ.Σ. 3	Διαμόρφωση ενός συνεκτικού, ευέλικτου και λειτουργικού Οργανογράμματος -αναδιάρθρωση του Οργανισμού και προσαρμογή της δομής του	<ol style="list-style-type: none"> 1. Επαρκής ανταπόκριση στις αναπτυξιακές προτεραιότητες που τίθενται από τον περιφερειακό σχεδιασμό και σε συνάρτηση με τον μακροοικονομικό εθνικό σχεδιασμό. 2. Επαρκή στελέχωση όλων των μονάδων με προτεραιότητα, μονάδες νευραλγικής σημασίας για την επιτυχή εφαρμογή του αναπτυξιακού σχεδιασμού. 3. Ανάπτυξη και θεματική διαφοροποίηση των μονάδων με χωρική αρμοδιότητα, σε αντιστοιχία με τα ειδικότερα κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά και τις ανάγκες της κάθε χωρικής μονάδας (π.χ. Δυτ. Αττική –βιομηχανική ζώνη, Νησιά- αγροτική/τουριστική ζώνη, κ.λπ.), αντί της ανάπτυξης όμοιων μονάδων σε όλες τις περιοχές. 4. Διευθέτηση όλων των άτυπων πρακτικών που έχουν επικρατήσει ως απάντηση για τη διασφάλιση της λειτουργικότητας (π.χ. άτυπη συγχώνευση τμημάτων, ανενεργά τμήματα λόγω ανεπαρκούς αντικειμένου ή διαπιστωμένη ανάγκη άσκησης κάποιας αρμοδιότητας μόνο κεντρικά κ.λπ.), είτε με την διατήρησή τους και ενσωμάτωση στη θεσμοθετημένη δομή, είτε με την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων. 5. Ενσωμάτωση όλων των διαδικασιών-αρμοδιοτήτων που εκτελούνται, αλλά δεν περιγράφονται στον υπάρχοντα Οργανισμό, ώστε να αποτυπώνεται πλήρως το σημερινό πλαίσιο λειτουργίας.
Σ.Σ. 4	Υποστήριξη της λειτουργικότητας του Οργανισμού	<ol style="list-style-type: none"> 1. Εντοπισμός των «προβληματικών» περιοχών της διοικητικής λειτουργίας με σκοπό την προώθηση λύσεων βελτίωσης της λειτουργικότητας όλου του μηχανισμού τόσο εσωτερικά, όσο και κατά την συνάρθρωσή του με το εξωτερικό σύστημα διοίκησης, Κεντρικό και Αυτοδιοίκησης 2. Αξιοποίηση δυνατοτήτων διασύνδεσης-συντονισμού λογισμικών, αρχείων, βάσεων δεδομένων κ.λπ. που χρησιμοποιούνται από περισσότερες υπηρεσιακές μονάδες, στη λογική αξιοποίησης οικονομικών κλίμακας 3. Τυποποίηση διαδικασιών και εγγράφων που αφορούν κοινού περιεχομένου διοικητικές διαδικασίες που εκτελούν διαφορετικές μονάδες και τον εντοπισμό γραφειοκρατικών εσωτερικών διαδικασιών που επιβαρύνουν την καθημερινή λειτουργία με σκοπό τον επανασχεδιασμό τους 4. Διαμόρφωση σταθερών οριζόντιων δομών και πρακτικών για την αντιμετώπιση σύνθετων ζητημάτων στη διαχείριση των οποίων εμπλέκονται περισσότερες υπηρεσιακές μονάδες 5. Εντοπισμός οριζόντιων διαδικασιών που αφορούν όλο τον Οργανισμό και οφείλουν να αποκτήσουν επιτελική θέση στη δομή και αποτελεσματική οριζόντια λειτουργική διασύνδεση με όλες τις μονάδες (Αναπτυξιακός Σχεδιασμός, Διαδικασία Προμηθειών, Διαχείριση Προσωπικού, Νομική Υποστήριξη,

		<p>Εκπαίδευση Προσωπικού κ.λπ.). Με τον τρόπο αυτό θα αντιμετωπιστούν δυσλειτουργίες που οφείλονται στην ανελαστικότητα της αυστηρά κάθετα ιεραρχικής δομής και θα είναι εφικτή η λειτουργία με ενιαίους κανόνες ως προς οριζόντια ζητήματα</p> <p>6. Εξέταση των κανόνων λειτουργίας υπηρεσιακών μονάδων που απευθύνονται στην αγορά (π.χ. ΚΤΕΟ) και για λόγους διασφάλισης της ανταγωνιστικότητάς τους, θα πρέπει να περιβάλλονται από ανάλογες ρυθμίσεις.</p>
Σ.Σ. 5	<p>Βελτίωση της αποδοτικότητας από το καταρτισμένο προσωπικό του φορέα, με στόχο την υλοποίηση του αναπτυξιακού οράματος της Περιφέρειας Αττικής και την εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Στοχευμένη επιμόρφωση σε αντιστοιχία με τα υπηρεσιακά καθήκοντα και τους στόχους του Οργανισμού, τόσο μέσω των κλασικού τύπου σεμιναρίων, όσο και μέσω άλλων μεθόδων π.χ. διαλέξεων, εκπαίδευση στο χώρο εργασίας, επισκέψεων σε ειδικά εργαστήρια – άλλες υπηρεσίες, μελέτη περιπτώσεων, e-learning, κ.λπ. 2. Βέλτιστη δυνατή αξιοποίηση του υφιστάμενου ανθρώπινου δυναμικού, με την καλύτερη δυνατή αντιστοίχιση μεταξύ τυπικών, ουσιαστικών προσόντων και εμπειρίας με τις υπηρεσιακές ανάγκες (περίγραμμα θέσεων εργασίας με τα αναγκαία τυπικά και ουσιαστικά προσόντα) και με τη διάθεση σύγχρονων εργαλείων –εφαρμογών. 3. Ορθολογική κατανομή του προσωπικού μεταξύ των μονάδων, με κριτήριο την επαρκή ανταπόκριση στις προβλεπόμενες αρμοδιότητες, αλλά και την ουσιαστική υποστήριξη των στρατηγικών αναπτυξιακών επιλογών της Περιφέρειας Αττικής. 4. Ανάπτυξη κεντρικού μηχανισμού συλλογής και διάδοσης πληροφοριών και σταθερής εσωτερικής επικοινωνίας για τη διάχυση καλών πρακτικών / τεχνογνωσίας / δραστηριοτήτων / αποφάσεων, κ.λπ. με στόχο την ενημέρωση/κατανόηση και τη διαμόρφωση θετικού κλίματος για αλλαγές, ευελιξία, επιδίωξη καινοτομίας, αλλά και την ενίσχυση μιας οργανωτικής κουλτούρας που θα επιδιώκει συνοχή, συντονισμό, συνέργεια, ευθυγραμμισμένης προς το όραμα και την αποστολή του Οργανισμού. 5. Αξιολόγηση δομών και διαδικασιών και τη διερεύνηση τρόπων επιβράβευσης/ανταμοιβής, σε επίπεδο συνεργαζόμενων υπαλλήλων (π.χ. Ομάδας εργασίας) ή υπηρεσιακών μονάδων (Γραφείου, Τμήματος, κ.λπ.), και σε σχέση με την εφαρμογή αποτελεσματικών πρακτικών, με σκοπό την παρακίνηση του προσωπικού μέσω της ανάδειξης της σημασίας και του αποτελέσματος της εργασίας του. 6. Διασφάλιση των όρων υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία. 7. Καταγραφή και επίλυση επιμέρους ειδικών ζητημάτων που συναρτώνται με την άσκηση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων με στόχο την ενθάρρυνση της ανάληψης υπηρεσιακής ευθύνης και καινοτόμων πρωτοβουλιών (π.χ. πρόσβαση σε ηλεκτρονικά νομικά πακέτα, κινητές μονάδες, κ.λπ.)

		<p>8. Εξέταση της στελέχωσης των Τμημάτων Γραμματειακής Υποστήριξης για την αποτελεσματική άσκηση του υποστηρικτικού του ρόλου προς την αντίστοιχη Δ/νση. Εντοπισμός ειδικών αναγκών σε προσωπικό υποστήριξης, που προκύπτει από κάποιες αρμοδιότητες, και εξέταση λύσεων για την κάλυψή τους κατά περίπτωση, εφόσον δεν υπάρχουν στο δυναμικό της Περιφέρειας οι συγκεκριμένες ειδικότητες</p> <p>9. Δημιουργία ηλεκτρονικού υπηρεσιακού φακέλου των υπαλλήλων ώστε να είναι ευχερής η διαχείριση και η αξιοποίηση του προσωπικού ανάλογα με το προφίλ του</p> <p>10. Ανάπτυξη εφαρμογής διασύνδεσης των ηλεκτρονικών υπηρεσιακών φακέλων και της μισθοδοσίας</p> <p>11. Διερεύνηση της δυνατότητας συμμετοχής της Περιφέρειας στην επιλογή ανέργων/νέων επιστημόνων μέσω κεντρικά σχεδιαζόμενων πρακτικών απασχόλησης π.χ. κινητικότητα, ειδικά προγράμματα απασχόλησης ανέργων, προγράμματα πρακτικής άσκησης φοιτητών κ.λ.π. με στόχο τη σύζευξη προσόντων των συμμετεχόντων και υπηρεσιακών αναγκών</p> <p>12. Ανανέωση και συντήρηση του εξοπλισμού και των μέσων</p>
Σ.Σ. 6	Αξιοποίηση των ήδη θεσμοθετημένων πόρων και της περιουσίας της Περιφέρειας Αττικής	<p>1. Αύξηση δαπανών για στοχευόμενες κοινωνικές δράσεις και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας</p> <p>2. Ειδικό επιχειρησιακό σχέδιο αξιοποίησης της ακίνητης περιουσίας της Περιφέρειας</p> <p>3. Διάθεση και αξιοποίηση των οικονομικών πόρων της Περιφέρειας Αττικής βάση ενιαίων αρχών</p> <p>4. και κριτηρίων, στο πλαίσιο της υλοποίησης μιας ολοκληρωμένης αναπτυξιακής στρατηγικής</p>
Σ.Σ. 7	Μείωση περιβαλλοντικού αποτυπώματος του φορέα	<p>1. Συλλογικό σύστημα ανακύκλωσης</p> <p>2. Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων</p>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: ΠΗΓΕΣ

1. Διεθνής Περιβαλλοντική και Αναπτυξιακή Πολιτική

- Επιδίωξη η επίτευξη των 8 Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας (MDGs) (Συνέδριο Ηνωμένων Εθνών, 9/2000) έως το 2015, και των στόχων που απορρέουν από την Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (WSDD) στο Γιοχάνεσμπουργκ, το 2002.
- Κύρωση Διεθνών Περιβαλλοντικών Συμβάσεων και Πρωτόκολλων (7/2010) ανά τομέα πολιτικής

2. Ευρωπαϊκή πολιτική για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη

- 6ο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον με την απόφαση 1600/2002/ΕΚ του Ευρ. Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22-7-2002 για το πλαίσιο εφαρμογής περιβαλλοντικής πολιτικής και προτεραιοτήτων μέχρι το 2012.
- Στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη (αναθεωρημένη στρατηγική 2005)
- Θεματική στρατηγική της ΕΕ για το Αστικό Περιβάλλον (2006)
- Χάρτα της Λειψίας για τις βιώσιμες ευρωπαϊκές πόλεις (2007)
- Χάρτα των Αθηνών (αναθεωρημένη 2003 στη Λισσαβόνα)
- Στρατηγική «Ευρώπη 2020» για την προαγωγή μιας «ανάπτυξης έξυπνης, βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς»
- Οι αρχές της Ευρωπαϊκής Πολιτικής της Συνοχής: Επικέντρωση, Προγραμματισμός, Εταιρική σχέση και Προσθετικότητα.

3. Εθνική στρατηγική για το περιβάλλον και τη βιώσιμη ανάπτυξη

- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις ΑΠΕ (ΦΕΚ 2464 Β/03.12.2008)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151 ΑΑΠ/13.04.2009)
- Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505/Β/04.11.2011)
- Ν. 4269/2014 (ΦΕΚ 142^Α/28-6-2014) «Χωροταξική και πολεοδομική μεταρρύθμιση –Βιώσιμη ανάπτυξη»
- Ν. 4277/2014 (ΦΕΚ 156^Α/1-8-2014) «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας –Αττικής και άλλες διατάξεις»
- Το Σύμφωνο Εταιρικής Σχέσης - ΕΣΠΑ 2014-2020
- Εθνική Στρατηγική Έρευνας και Καινοτομίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (RIS3) 2014-2020
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2014 – 2020
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας 2014 – 2020
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές μεταφορών, περιβάλλον και αειφόρου ανάπτυξης 2014-2020
- Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) «Αττικής 2014 – 2020
- Εθνικό Πρόγραμμα για τη Μείωση των Εκπομπών Φαινομένου Θερμοκηπίου (2000-2010)
- Ν. 3983/2011 «Εθνική στρατηγική για την προστασία και διαχείριση του θαλάσσιου περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την οδηγία 2008/56/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17ης Ιουνίου 2008 και άλλες διατάξεις»
- Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της ερημοποίησης (2001)
- Λευκή Βίβλος για τις Μεταφορές (ΕΕ 2010) Πράσινη Βίβλος για την Αστική Κινητικότητα (ΕΕ 2007) Εισήγηση για τη Στρατηγική Αστικής Κινητικότητας, ΥΠΕΧΩΔΕ 2008

- Ν 3851/2010 (ΦΕΚ 85^Α/4-6-2010) «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και άλλες διατάξεις σε θέματα αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής»
- Ν.3199/2003 (ΦΕΚ 280 Α/9.12.2003) «Προστασία και διαχείριση των υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Οκτωβρίου 2000».
- «Σχέδιο διαχείρισης των λεκανών απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Αττικής», Ειδική Γραμματεία Υδάτων, 2013
- Ν. 3937/2011 (ΦΕΚ 60Α/31.03.2011) « Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις»
- Ν. 3827/2010 (ΦΕΚ 30Α/25.02.2010) «Κύρωσης της Ευρωπαϊκής Σύμβασης του Τοπίου»
- Επιμέρους διερευνήσεις που αξιοποιήθηκαν στο πλαίσιο σύνταξης του νέου ΡΣΑ 2021 :
  - «Επεξεργασία πληθυσμιακών και δημογραφικών στοιχείων και προβολών για την Αττική με έτος στόχο το 2020», Πανεπιστήμιο Πειραιά, ΟΡΣΑ, Ιαν. 2011
  - «Η χωρική διάσταση του παραγωγικού και επιχειρηματικού συστήματος της Αττικής και η διασύνδεσή του με τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης καινοτομίας. Διερεύνηση πολιτικών και δράσεων για την οργάνωση και αναβάθμισή του, στο πλαίσιο του νέου Ρυθμιστικού Σχεδίου Αθήνας – Αττικής 2020», ΕΜΠ, ΟΡΣΑ, Απρ. 2011
  - «Μεταλλασσόμενοι χαρακτήρες και πολιτικές στα κέντρα πόλης Αθήνας και Πειραιά», ΕΜΠ, ΟΡΣΑ, ΥΠΕΚΑ 2011
  - «Αθήνα, Παραθαλάσσια Μητρόπολη: Παρεμβάσεις ανάδειξης του παράκτιου μετώπου του Σαρωνικού. Ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις ακτές κολύμβησης. Πιλοτική εφαρμογή του Π.Δ. των Ακτών (ΦΕΚ 254Δ/2004) στο τμήμα Άλιμος – Ελληνικό – Γλυφάδα - Βούλα», ΟΡΣΑ, 2011
  - «Συνδυασμένες Μεταφορές – δίκτυα και Ρυθμιστικό Σχέδιο Αττικής», ΔΠΘ, ΟΡΣΑ, 2011
  - «Θεματική συμπλήρωση και εξειδίκευση ως προς το σχεδιασμό δικτύου ποδηλατικών διαδρομών μεγάλου μήκους στην Αθήνα, της έρευνας μέτρων εφαρμογής ενιαίου πολεοδομικού και κυκλοφοριακού σχεδιασμού», ΕΜΠ, ΟΡΣΑ, 2011
  - «Διερεύνηση της δυνατότητας αποκλειστικής χρήσης της λεωφόρου Πανεπιστημίου για δημόσιες συγκοινωνίες», ΕΜΠ,ΟΡΣΑ, ΥΠΕΚΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ (Ν. 3852/2010, άρθρο 3):

1. *Π.Ε. Κεντρικού Τομέα Αθηνών*: περιλαμβάνει τους Δήμους Αθηναίων, Βύρωνος, Γαλατσίου, Δάφνης – Υμηττού, Ζωγράφου, Ηλιουπόλεως, Καισαριανής και Φιλαδέλφειας – Χαλκηδόνας.
2. *Π.Ε. Βορείου Τομέα Αθηνών*: περιλαμβάνει τους Δήμους Αγίας Παρασκευής, Αμαρουσίου, Βριλησίων, Ηρακλείου, Κηφισιάς, Λυκόβρυσης – Πεύκης, Μεταμορφώσεως, Νέας Ιωνίας, Παπάγου – Χολαργού, Πεντέλης, Φιλοθέης – Ψυχικού και Χαλανδρίου.
3. *Π.Ε. Δυτικού Τομέα Αθηνών*: περιλαμβάνει τους Δήμους Αγίας Βαρβάρας, Αγίων Αναργύρων – Καματερού, Αιγάλεω, Ιλίου, Περιστερίου, Πετρούπολης και Χαϊδαρίου.
4. *Π.Ε. Νοτίου Τομέα Αθηνών*: περιλαμβάνει τους Δήμους Αγίου Δημητρίου, Αλίμου, Γλυφάδας, Ελληνικού – Αργυρούπολης, Καλλιθέας, Μοσχάτου – Ταύρου, Νέας Σμύρνης, Παλαιού Φαλήρου.
5. *Π.Ε. Ανατολικής Αττικής*: περιλαμβάνει τους Δήμους Αχαρνών, Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης, Διονύσου, Κρωπίας, Λαυρεωτικής, Μαραθώνος, Μαρκοπούλου Μεσογαίας, Παιανίας, Παλλήνης, Ραφήνας – Πικερμίου, Σαρωνικού, Σπάτων – Αρτέμιδος και Ωρωπού.
6. *Π.Ε. Δυτικής Αττικής*: περιλαμβάνει τους Δήμους Ασπροπύργου, Ελευσίνας, Μάνδρας – Ειδυλλίας, Μεγαρέων και Φυλής.
7. *Π.Ε. Πειραιώς*: περιλαμβάνει τους Δήμους Κερατσινίου – Δραπετσώνας, Κορυδαλλού, Νίκαιας – Αγίου Ιωάννη Ρέντη, Πειραιώς και Περάματος.
8. *Π.Ε. Νήσων*: περιλαμβάνει τους Δήμους Αγκιστρίου, Αίγινας, Κηθύρων, Πόρου, Σαλαμίνας, Σπετσών, Τροιζηνίας – Μεθάνων και Ύδρας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

(εκβολές, λιμνοθάλασσες, παράκτια και εσωτερικά έλη, λίμνες, ποτάμια, χείμαρροι, πηγές, τεχνητοί υγρότοποι)

1	Εκβολή Ασωπού	36	Χείμαρρος Χαράδρα Αμφιαράειου Ωρωπού
2	Εκβολή Ιλισού	37	Πηγή Ερασίνου
3	Εκβολή Κηφισού	38	Πηγή Γέρακα
4	Εκβολή Μαραθώνα Βιρού Αίγινας*	39	Πηγή Καλοπούλας Υμηττού
5	Εκβολή Πικροδάφνης	40	Πηγή Κεφαλάρη Κηφισιάς (Κηφισού)
6	Εκβολή ρύακα Βάγια Αίγινας*	41	Πηγή Μακαρία Σχοινιά
7	Εσωτερικό Έλος Βαλομάντρας	42	Πηγή Πεισίστρατου στον Εθνικό Κήπο
8	Εσωτερικό Έλος Λουτρού Σπάτων	43	Πηγή πλησίον του σπηλαίου του Διονύσου
9	Εσωτερικό Έλος Λούτσας Βάλμας	44	Ποταμός Ασωπός
10	Εσωτερικό Έλος Λούτσας Καλαμιών	45	Ποταμός Ιλισός
11	Εσωτερικό Έλος Μαρκόπουλου	46	Ποταμός Κηφισός
12	Εσωτερικό Έλος στις Λούτσες Μαρκόπουλου	47	Τεχνητή Λίμνη Ιπποδρόμου
13	Λίμνη Βουλιαγμένης	48	Τεχνητή Λίμνη Μαραθώνα
14	Λίμνη Κουμουνδούρου	49	Τεχνητός Υγρότοπος Κανάτας Κερατέας
15	Λιμνοθάλασσα Ψήφτας Τροιζηνίας Μεθάνων	50	Τεχνητός Υγρότοπος Νερών Εθνικού Κήπου
16	Λιμνοθάλασσα Ωρωπού	51	Τεχνητός Υγρότοπος Νερών Πύργου Βασιλίσσης
17	Παράκτιο Έλος Αγίου Νικολάου	52	Τεχνητός Υγρότοπος Παλαιοντολογικού Πικερμίου
18	Παράκτιο Έλος Αγίων Αποστόλων	53	Τεχνητός Υγρότοπος Πάρκου Τρίτση
19	Παράκτιο Έλος Ακτής Αγ. Βασιλείου Αίγινας	54	Παράκτιο Έλος Αυλακίου
20	Παράκτιο Έλος Αλυκής Αγκιστρίου*	55	Παράκτιο Έλος Επιχωματώσεων Λαυρίου
21	Παράκτιο Έλος Αλυκής Μετώπης*	56	Παράκτιο Έλος Λεγραινών
22	Παράκτιο Έλος Αλυκής ναυτικής βάσης Σαλαμίνας*	57	Παράκτιο Έλος Λιμανάκι Θορικού
23	Παράκτιο Έλος Αλυκών Αναβύσσου	58	Παράκτιο Έλος Λουμπάρδας
24	Παράκτιο Έλος Αννίτσας	59	Παράκτιο Έλος Λουτρών Αλίμου
25	Παράκτιο Έλος Αρχαίου Λιμένα Σαλαμίνας*	60	Παράκτιο Έλος Λούτσας Αρτέμιδας
26	Παράκτιο Έλος Βουρκαρίου Μεγάρων και Πάχης	61	Παράκτιο Έλος Μακρύ Άμμου
27	Παράκτιο Έλος Βραυρώνας Μαρκόπουλου	62	Παράκτιο Έλος Μαρικών
28	Παράκτιο Έλος Εκβολής Ελευσίνας	63	Παράκτιο Έλος Μαυρολίμνης
29	Παράκτιο Έλος Μύχου Αυλακίου	64	Παράκτιο Έλος Μερόπης
30	Παράκτιο Έλος περιοχής ΔΕΗ Λαυρίου	65	Παράκτιο Έλος Μπρέξιζας
31	Παράκτιο Έλος Πεύκου Λαγονησίου	66	Παράκτιο Έλος Σχίνου
32	Παράκτιο Έλος Σχινιά	67	Παράκτιο Έλος Φαληρικού Δέλτα
33	Χείμαρρος Κοκκιναρά	68	Παράκτιο Έλος Ψάθας Βιλίων
34	Χείμαρρος Ξενίας	69	Παράκτιο Έλος Μαύρου Λιθαρίου
35	Χείμαρρος Σαπφούς		

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4: Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού – Ομάδα Εργασίας για τη σύνταξη του Στρατηγικού Σχεδίου της Περιφέρειας Αττικής 2014-2019

Θεματικός Άξονας.: Περιβάλλον & Ποιότητα Ζωής

1. Μίσκα Μαίρη, Συντονισμός
2. Ζαμάνη Αλεξάνδρα, Συντονισμός
3. Δρακάκης Ιωάννης
4. Κυριάκογλου Μαρία
5. Ψιλοβασιλόπουλος Αναστάσιος

Θεματικός Άξονας.: Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Παιδεία, Πολιτισμός & Αθλητισμός

1. Ιωαννίδου Μαριλένα, Συντονισμός
2. Μανωλά Εύη, Συντονισμός
3. Νάστου Ελεάνα
4. Πετράκη Μαρίνα
5. Τσιμπόλη Χρυσούλα
6. Χούμας Χρήστος

Θεματικός Άξονας.: Τοπική Οικονομία & Απασχόληση

1. Κοκκινάκου Σοφία, Συντονισμός
2. Κονδύλη Γεωργία, Συντονισμός
3. Βογιατζή Αγγελική
4. Μπελντέκος Δημήτρης
5. Κωστάρα Βασιλική
6. Τσάμη Χαρούλα

Θεματικός Άξονας.: Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας και της Οικονομικής Κατάστασης της Περιφέρειας.

1. Σερπάνος Χαρίλαος, Συντονισμός
2. Κολυβά Αθηνά, Συντονισμός
3. Αλεξοπούλου Δήμητρα
4. Καζάκη Σοφία
5. Ντότσικα Ειρήνη
6. Παπαδοπούλου Ελπίδα

Γραμματειακή υποστήριξη: Βασιλοπούλου Γεωργία & Κονιδάρη Ιωάννα

